

Csomor Henriett

Ne sajnálj!!!

TARTALOM

Két ember örök hűséget esküszik egymásnak
Gyermekáldás
Harc az életben maradásért!
Babakór
Kistestvér születik
Érted virul
Változások ideje
Keserves elszakadás
Meglepetés az egész családnak (avagy az első lépések)
Vigyétek vissza a lencbe!
A három jó barát
Egy rosszul sikerült mozdulat
A hagyományt mindenhol megtartják
Felhőtlen nyaralás
Új csoportba kerülés
Kínlódás az olvasással
Fertőzések idején
A négy csibész és a csibész lány
Anyák napjával egybekötött szülői
Vakáció előtti nehéz hetek
A sátorozás örömei
Kicsit félek
Utolsó év ebben a csoportban
Kisdobos avatás
Két év összefoglalása
Nincs idő a tanulásra
Elvesztettem Őt
Utolsó évem
Elbocsátás
Leszoktatás
Ha a szép szó nem elég, jöhet a verés
Reménytelen küzdelmek
A világ legjobb magyar tanár nénije
A dolgok nem mennek simán
Az élet nem fenékig tejfel
Útjaink szétágaznak
Anyá, én semmire sem vagyok jó?
Játszanak az idegeimmel
Keserű igazság
Mindent ki lehet bírni!
Akkor is győztem
Nincs pihenés
Kétkedek magamban
Gödörben vagyok
Váratlan fordulat
Életem legjobb döntése volt

Ajánlom: az én drága imádott édesanyámnak, aki mindent megtett értem, hogy a sérültségem ellenére normális életet élhessek! Édesanyám mindig azt szeretne volna, hogy megszülethessen ez a könyv. Kifogásokat kerestem, mert igazán nem akartam írni a magam bajáról. Két csodálatos és őszinte barátom biztatására kezdtem el e könyvet. Háber János és Háber Jánosné (Mami), akik nélkül sosem írtam volna meg, ha ők nincsenek. Továbbá szeretett húgomnak az együtt eltöltött gyermekévek emlékére.

(Csomor Henriett)

Két ember örök hűséget esküszik egymásnak

Aznap 1969. szeptember 13-át írt a naptár. E mágikus napra ébredt egy 19 éves, vörös, hosszú hajú lány. Örömtől sugárzó arccal kilépett a gangra, ahol édesapja jóreggelt pusztit nyomott arcára. Kissé elcsuklott hangon megszólalt: - Remélem boldog leszel egész életedben!

A 20 éves fiú még az éjszakai mulatozás hatása alatt volt. De nem sokáig tehetette, hisz még utoljára oda kell érni a paphoz. Rendezni kell az utolsó teendőket és még gyónni is kell. A templomba érkezvén, a lány leszidta a fiút, aki mitsem értett az egészből, hisz szegény mámorban lebegett még. Kis hiba csúszott a dologba: a templom mennyei csendjében álomba hajtotta fejét.

Aztán délután a násznép elindult hangos zeneszóval a templomba. Majd az oltár előtt Bánovics Erzsébet és Csomor János gyűrűt húztak egymás ujjára, és jóban-rosszban megfogadták, hogy együtt maradnak. Miközben a pap még a násznéphez szólt, ők csókkal is megpecsételték a fogadalmat.

A lakodalmat a fiú házánál tartották, mert falun így volt szokás. A sátoros lakodalom 100 tagja mind jól érezte magát. Hajnalig tartott a hacacaré.

A fiatalok János szüleinél laknak, mivel a fiú elkél a háznál, mert igen nagy szőlővel rendelkeznek. Erdész apja már eléggé beteges volt. János 1970-ig katona volt Kaposváron. Erzsébet 16 éves kora óta a hirdi kendergyárban dolgozott édesanyjával együtt, három műszakban. Amikor csak tudott, édesapjához ment, mivel Bánovics István egészsége munkahelyén szerzett balesetéből adódóan rohamosan romlott.

Gyermekáldás

Teltek-múltak az évek és egyre jobban hiányzott egy kisgyermek. A családban voltak már gyermekek, hisz János nővére 4 évvel idősebb. Így hétvégeken a nagyszülőké voltak a rosszcsont fiúk. A nagyapa bár szerette őket, de rosszaságukat nem igazán bírta elviselni. Hisz a kert szépségét rózsák díszítették, amelybe a gyerekek csak besurrantak, ilyenkor egy-egy rózsza fej nélkül maradt.

1973-at írunk már. Erzsébet áldott állapotba került. Szülési szabadságra ment. Boldog kismama volt, már alig várta gyermeke eljövetelét. Bár még messze volt a szülés ideje, de már azon tanakodtak férjével, hogy milyen neműt szeretnének jobban. A férj és feleség véleménye különbözött. A vérbeli apák többsége fiúgyermeket akart, hát ő is, hogy tovább vigye a családnevet és olyan vagány legyen, mint ő. Erzsébet kezdettől fogva kislányt akart.

- De ha fordítva sikerül, az sem gond, csak egészséges legyen - gondolta.

Erzsébetnek két név tetszett, amely felől nem tudott dönten. Most Renáta vagy Henriett legyen, ha kislány lesz? Sógornőjével, Ildikóval, a leendő keresztanyával is beszéltek róla.

- Nekem, ha lányom lett volna, csakis Heni lett volna a neve.

Elérkeztek az utolsó hónapok, amelyek izgalommal teliek voltak. A gyerekszoba készen állt a baba érkezésére. A pelenkák frissen öblítve, a kisasztalon összehajtva feküdtek egymás tetején. A leendő szülők annyira elégedettek és büszkéek voltak, hogy azt szóba nehéz lenne önteni. Már csak egy nehéz kérdésnek kellett pontot tenni a végére. Gyermeük születésénél kell-e fogadott orvos vagy sem, mivel első gyermekük születik és azt szeretnék volna, hogy egészséges legyen. Így megfogadták azt az orvost, aki biztosította a szülőket, hogy minden rendben lesz, s gyermekük olyan egészséges lesz, mint a makk.

Harc az életben maradásért!

1974. április 19-ike, reggel 6 óra. Erzsébetnek szülési fájdalmai vannak. Az anyósa rohan az orvosért, majd nem sokára megérkezik a mentő. Az anyós bekíséri menyét a Pécsi Szülészeti Klinikára. Az ügyeletes orvos közli a kismamával, hogy fél órán belül meglesz a baba. Még egy utolsó, lehető legrosszabb kérdést tesz fel az orvos:

- Asszonyom, van önnek fogadott orvosa?

- Van - felelte esetlenül.

Ettől kezdve már nem foglalkozott vele senki. Eltelt jócskán az idő, míg végre odaért hozzá. - Á, ez még nem az igazi fájdalom - és kapott egy fájdalomcsillapítót. Mint aki jól végezte dolgát, elment. Közben megérkeztek a rokonok is. Már a babát akarták megnézni, de a baba még sehol sem volt. Délután 17 órakor Erzsébet epét hányt. Az orvos bevitte a szülőszobába. A gyereknel már alig volt szívhang. 17:45-kor már küzdelmek között nyomta ki a gyermeket az anyából. Az anya aggódik, mert gyermeke nem sírt fel. Az orvos a gyerek hátát ütötte, hogy végre sírjon fel. Pont 6 órakor kislányt kiáltott a doki. Az orvos zsebre tette a pénzt. Többé nem gondolt arra, hogy ennek a kislánynak ebben a pillanatban megpecsételődött az élete. Oxigénhiánnyal született, ezáltal az agyközpontban a mozgásszervet érte sérülés. A következő pillanatban már az anyja karjaiban tartotta a csöppséget. A hosszú, göndör, fekete hajú gyermek csuklójára fehér szalagot kötöttek, melyre neve volt írva: Cs. Henriett. Az apa, aki épp akkor ért oda, mikor már megszületett, rögtön megkérdezte:

- Fiú vagy lány?

A válasz kissé lesújtotta az ifjú apát.

- Kislány.

Bár örült gyermekének, de sírva fakadt, mert annyira fiút akart.

Mindenki megnézte a babát minden etetésnél. Anyukájához fordultak és mondták: milyen szép baba.

Második este már nem akart enni, pedig eddig mohón szopott. Túl aluszékony lett. Anyukája szólt is az ápolónőnek.

- Semmi gond, Anyuka.

Evvel el volt intézve. Harmadik nap reggelén a barna bőrű gyermek arca már teljesen sárga lett. Édesanyja kiborult, mert hiába kért segítséget. Nem kapott, helyette inkább letorkolták. A másik szobában feküdt egy asszony, kinek babája sárgaságban halt meg. Nehogy késő legyen, követelte, hogy nézze meg az orvos. Hamarosan jött is a gyermekorvos. Kisebb szóváltás közepette megszólalt az orvos:

- Önnek igaza van, asszonyom, tényleg sárgasága van a gyerekének. Azonnal vitessék a gyerekklinikára! - utasította idegesen az ápolónőt.

Pont dél volt, mikor az apa látogatni jött. Csak még beszélt a mentős haverjával, aki már indult volna, de cimborája észrevette a babát. Szegényke, már most beteg. Akkor még nem tudta, hogy a kislánya volt a mentőben.

Teljes vércserét kaptam. Két hétig voltam a gyerekklinikán. Már csak cumisüvegből etettek. Már nem szoptam többé, mint egy rendes gyerek, ki legalább másfél éves koráig el sem engedi anyja mellét. 4-5 hetes voltam, mikor hasról hanyatt fordultam. Hason soha nem lógattam a fejem, hanem mindig fent tartottam. 3 hónapos koromig olyan voltam, mint egy egészséges baba.

1974 karácsonyán már pötyögtem egy pár szót. Az én első karácsonyomat nagy, tágra nyílt szemekkel néztem végig. A karácsonyfa alatt egy gyönyörű sírós baba várt, amely ha véletlenül sírt, én is sírtam.

Babakór

Rettenetesen elkényeztetett baba voltam. Mindig kellett valaki, aki csak velem foglalkozik. Aludni csak kint, a gangon voltam hajlandó, úgyhogy nagyapám ringatott a babakocsiban és egy percre sem hagyhatta abba. Észrevettem, hogy behúznak egy kicsit a verandára. Úgy visítottam, mint az újévi malac. Kétszer olyan barna voltam, mint amikor megszülettem, csak a tenyerem virított fehérén. A rokonok jöttek látogatni és a három éves kislány kissé furcsállotta, hogy enyhén szólva fekete vagyok.

- Jé, anyuka, ez néger - mondta pöszén.

Aztán 3 hónapos koromtól elkezdődött az orvoshoz járás. Először fűzöt kaptam, ezt 6 hónapos koromban levették. Ekkor már ülni is tudtam. Alighogy levették, már rögtön Frejka-párnát kaptam, mondván: nehogy csípőficamos legyek, amely nagyon keserves kínlódás volt. Nekem is, de legfőképp szüleimnek, akik a nevető kislány helyett egy állandóan síró gyereket „kaptak”. Minden fürdetés után anyu tornáztatott, hogy az izmok ne tapadjanak le. Valamilyen oknál fogva szüleim érezték, hogy a Frejkát el kellene tüntetni, soha többé ne kelljen rám tenni. De nagyapám féltett, ha nem teszik vissza rám, talán baj lesz belőle. Így csak a keserves kínlódás maradt, míg végre 18 hónapos koromban levették rólam. Majd kiderült, hogy nem lett volna szabad rám tenni ezeket. Ekkor már ülni sem tudtam. Majd az orvos közölte szüleimmel, vegyenek háromkerekű biciklit nekem. A feszes izomzatomat hátha kilazítja. Jó biztatásnak bizonyult, csak azt felejtette el, hogy ülni sem tudok, hát akkor meg hogy üljek biciklire? De anyukám, aki nem bírta elviselni, hogy ülni sem tudok, megtanított ülni. Először két oldalt ki voltam párnázva. Pár héten belül már minden segítség nélkül ültem. Ezután orvostól orvosig jártak velem. Az ország minden pontjára elvittek, de minden orvos csak a fejét rázta, hogy nem tudnak segíteni. Szellemileg fejlődtem, de fizikailag nem. Mindegyik megmondta, hogy orvosi mulasztás történt. De kiállni a bíróság elé egyik sem mert, mert féltették a jövőjüket. Így hiába akartak volna perelni szüleim, semmi értelme nem lett volna.

Elkezdődött a gyógytornára járás. Gyakran cipelt anya busszal, mivel autót még nem tudott vezetni. Pedig ekkor már nagy pocakja volt, mert a gólya hamarosan bekopogtat hozzánk, egy kistestvért fog hozni. Így egyre többet érdeklődtem a gólya felől. A gyógytornát hetente, a pécsi 400 ágyas klinikán kaptam meg. Itt fejlesztették a még éppen maradt izmaimat, amelyek feszessé (spastikussá) váltak a gondatlan kezelések miatt. Nemigen tetszett a torna. A gyógytornász sem akarta megszerettetni velem. Sőt, inkább nagyon is türelmetlen volt velem. Ezt úgy értem, hogy nem volt türelme kivárni, hogy végrehajtsam a feladatot. Pedig tudta, hogy négyvégtag-bénult vagyok. Gyakran képzeltem, hogy a nagytükör mögött egy pici oroszlán van és játszani hív, de sosem engedtek. Torna után, csavargásképpen felmentünk a keresztanyámékhoz, hisz neki is ott volt a két rosszcsont fia, akik az ovi után szívesen játszottak velem. Persze csak addig, míg el nem aludtam, ami nálam igazán ritka eset volt. De azért néha előfordult, hogy altatás nélkül elaludtam. Még várt rám az esti séta, amit a család összes tagja végigcsinált velem. Ilyenkor a hátam mögé álltak, két kezemet megfogták, én meg büszkén lépkedtem. Napközben anya a házimunkát csinálta, persze, mikor hagytam. A holdkomppal közlekedtem, ha elfáradtam, le is ülhettem benne. Talán ennek köszönhető, hogy nem kerültem tolókcocsiba. A kezem sem szuperált túl jól, sőt egyáltalán nem. Egy ilyen

korban lévő baba már egyedül eszik és iszik. De én nem tudtam megfogni a kanalat sem. Csak a darabos ételt majszoltam egyedül.

Állandóan mesélni kellett. Órák hosszat elhallgattam a mesét. Elalvás előtt kiválasztottam a leghosszabb mesét. Mikor már azt hitte anya, hogy alszom, gyorsan ki akart menni, de megszólaltam:

- Anya, még mete. Jó?

1975 telén már másfél éves voltam. Az égből valami fehér akármilyen potyogott. Eleven gyermek lévén, nagyon érdekelt, hogy mi lehet ez. Majd egy kis karfás szánkóba ültem. Már futott is velem a szánkó. Sokadik alkalom volt már. Egyszer csak anyunak túl könnyű lett a szánkó fölfelé. Hátranézett, a szánkó üres volt. Pár méterre, arccal a hóban hasaltam.

1976-ban már két éves voltam. Egy orvos végre kimondta, hogy mi a bajom. Ez a tény nagyon kemény és borzalmas volt azoknak, akik eddig azt hihették, hogy a gyerekek majd kinövi és olyan lesz, mint a többi.

- A gyerekek - folytatta az orvos - oxigénhiányos állapotba került a szülésnél. Az agy központjában a mozgásszervet érte a sérülés. Ennek oka miatt mozgássérült lett a gyermek.

De szüleimet ez sem tántorította el, hisz ezután is vittek mindenhova. Persze azért voltak olyanok, akik azt mondták: Miért nem adnak be egy intézetbe és hagynak ott örökre?

Kistestvér születik

Már nagyon vártam egy kistesót, akiről annyit meséltek, hogy egyre kíváncsibb lettem. Nem értettem, hogy Anya hasa egyre csak nő, s mindig azt mondta, hogy hamarosan jön a gólya. De ehhez neki is el kell mennie pár napra. Addig apuval és a nagyiékkal kell itthon maradnom. Igen ám, de a nagyi kijelentette, hogy a hosszú gyűrűs hajamat le kell vágni, vagy nem fog fésülni, mert sírok, ha húzza. Pedig csak annyit kellett mondani, hogy papá, és azt csinálhattak velem, amit akartak. Végül is anya levágta a hajam.

Aztán eljött 1976. március 26-a. Anyu 26 évesen második gyermekét hozta világra. Csak nem Pécsset, hanem Komlón. A szülés körül is minden rendben volt. Nem úgy, mint két évvel ezelőtt.

Az első alkalommal, mikor húgomat bemutatták anyunak, kissé meglepődött, majd mondta:

- Vigyék vissza ezt a gyereket, ez nem az enyém!

- De hát asszonyom, hogy mondhat ilyet? - háborodott fel az ápolónő.

- Tudja, a másik kislányom hajás baba és formás volt. Ez a pici meg kopasz, vörös az arca és csupa karmolás.

Nem hitte el, hogy a két gyerek között ennyi különbség van.

- Nyugodjon meg, asszonyom, ő is az ön gyermeke! Csak egy kicsit más - mondta.

Húgom már aputól kapta a nevét. Így lett Csomor Mónika. Mikor hazajöttek a kórházból, nagyon örültem. Állandóan simogattam és puszilgattam. Még egy darabig a nagyiékkal egy szobában hagyott anyu, mondván, hogy aludjak nyugodtan, mert húgom néha sír éjszakánként. Igen ám, de valahogy elkezdett nőni a fejem. Pedig napközben ugyanannyit ettem, mint azelőtt. Nem értette anyu ezt a dolgot, mígnem egy hajnalon kijött. Én meg szépen majszolom a szalonját. Ezután nem volt bocsánat, bevitt a szobába, és ott is maradtam. Egyik éjjel éktelen sírásra ébredtem.

- Anya csinálj már vele valamit, csir, kérlek! - mondtam neki.

A legtöbbet kint az udvaron játszottam. Persze kedvenc játékom egy kék lábbal hajtos autó volt, melynek titka nagyon egyszerű volt. Ha beleültettek, úgy mentem vele, mint a golyó. Még a rózsásba is bementem. Ilyenkor aztán szegény nagyapámat vonták kérdőre:

- Most nem baj, hogy bemegy az autóval a rózsák közé?

- Ugyan már, nem árt a rózsáimnak - válaszolt. Aztán kissé elérzékenyülve folytatta: - Annyira szeretném megérni, hogy körülöttem szaladgál.

Én meg mit sem sejtve, játékomat folytatva ismerkedtem a természettel úgy, hogy ütköztem az összes fával. Nagyon élveztem, jókat röhögtem rajta. Egy napon annyira szerettem volna egy kört vinni a húgomat, és szüleim be is tették az ölembe.

- Nagyon vigyázz rá, még nagyon picike! - mondták.

Így már ketten voltunk az autóban. De nem sokáig, mert sírni kezdett. Ijedtemben nem tudtam mást mondani, csak annyit:

- Anya ez csir, nagyon.

Nemegyszer néztem végig, hogy tesóm hogyan szopik. Egyik alkalommal vágyakózó pillantást vettem rá.

- Megkóstolod? - kérdezte anya.

- Igen - mondtam.

- Na gyere akkor.

Megkóstoltam.

- Fúj, ez nem jó! - közöltem és vágtam egy grimaszt.

A húgom csak bent szeretett aludni a sötét szobában. Az sem zavarta, ha a délutáni alvásból felébredt. Nem kezdett el sírni, hogy nem lát senkit maga körül. Ő csendben dolgozgatott, felállva a kiságyban. A horgolt faliszőnyeget kezdte el lebontani, hol meg levetkőzött és a gumibugyit kidobta a kiságyból. Mint aki jól végezte dolgát, várt, míg valaki ki nem szedi a kiságyból. Aztán usgyi, kimászott a konyhába. Előbb kiért, mint anyu.

Egy ebéd alkalmával húgom nem bírta a sorára várni, mert bármilyen pici volt, de a hasát nagyon szerette. Nem bírta elviselni, hogy a többiek esznek és ő még nem. Villámgyors mozdulattal a mama tányérjából kivett egy jókora csirkecomb, majd farkaséhesen enni kezdett. Ezután mindent megevett. Nem kellett többé külön főzni.

Mikor már tudott menni, mesehallgatás helyett állandóan máshova ment. Szívesen ment mamával a csirkékhez, csak mesét ne kelljen hallgatnia. Többé már én sem féltem a földre ülni. Mert mikor anya le akart tenni a földre, nagyon féltem, hiába magyarázták, ne féljek, mert ott is lehet játszani. De mikor láttam, hogy húgom lent van a földön és nincs baja, én is lemerészkedtem.

Újból beköszöntött a nyár. Én már harmadik alkalommal láthattam a Balatont. Milyen nagy élmény volt a vízben pancsolni! Nagy hullámok közt lubickolni. Persze anyuval és apuval felváltva, mert húgom is ott volt. Bár őt is beültették a kis sárga gumikenuba, de ha ráfröccsent a hűsítő víz, már megijedt. Annyira sírt, hogy ki kellett vinni.

Itthon is zajlottak az események. Általában kint voltunk a kis fűzfa alatt, melyet mikor anya terhes volt velem, akkor ültetett. Takaró volt alá terítve, temérdek játékkal. Nem csak babák, hanem puska is volt. Hiába voltunk lányok, de a kard és a puska nem hiányozhatott a készletből. A kis háromkerekű biciklim és az autó nélkülözhetetlen volt. Mert, ha meguntam

az ülést, mindig kértem, hogy ültessenek fel valamelyikre. Tesóm persze szaladgált az udvarban. Bement a rózsakertbe és a szép nagy szirmokat ügyes mozdulattal elkezdte tépdesni. Ekkor nagyapám már nagyon beteg volt, de az ablakon át láthatta, hogy mit csinál kisebbik unokája. Nem szólt egy szót sem, mosoly futott végig arcán.

- Papa, nem látja, hogy mit csinál a gyerek? - kérdezte anya. - Mért nem szól rá?

- Hisz olyan ügyesen megy a rózsák közt, hogy egy tüske sem megy belé.

Köztünk is volt valami megállapodás. Azt már nem tudom, hogy megbeszéltük-e, vagy csak testvéri szeretetből hozott nekem is.

Anyu naponta hozott nekünk párizsit a boltból. Úgy gondolta, hogy majd napközben megesszük. Egy darabig így is volt. Aztán egyszer hűgom szó nélkül belopódzott a hűtőig, majd két kezében a párizsival jött ki. Az egyik kezével engem etetett, a másikkal meg ő evett. Anyu persze nem értette, hogy hova tűnt a szalámi. Az volt neki furcsa, hogy nem volt becsukva rendesen a hűtő, pedig napközben rajta kívül senki nem járt a hűtőnél. Egyszer aztán meglesett bennünket és fény derült a turpisságra.

Érted virul

1.

Mint magocskából
a virág, úgy nőttél
te is. Szívemnek szép
rózsája lettél, testvérem.

2.

Annyi éven át
kísérted végig a
mesék útját, s játszottál
felhőtlen boldogsággal.

3.

Hajlongtál a rózsák
közt, fehér ruhádban
tündököltél, napfényben,
akár egy kis tündér.

4.

Ezek már a sárguló
fényképek édes titkai, hisz
azóta felnőttél, visszatekintesz
rájuk, mosolyt csal arcodra.

5.

Változnak álmaid, s vágyaid.
Ifjúságod zsenge hajnalán
kezedbe veszed azt a kis virágot,
mely neked nyílik, s érted virul.

2000. márc. 5.
Csomor Henriett

Változások ideje

Két év telt el húgom születése óta. Most kezdődtek el az igazi gyermekévek. Először csak kis dolgokat csinált. A babája hosszú haját vágta rövide. Aztán a következő pillanatban már nem tetszett neki. Elkérte az enyémet, engedékeny létemre odaadtam neki. De megcsonkítani nem engedtem neki, így kis idő múlva visszadobta nekem. Ő konok volt, mert nemigen akarta játékát odaadni.

Gyakran elvitt bennünket a másik mama is. Kis kék és zöld labdákat kaptunk tőlük, amelyeket mindig magunkkal cipeltünk. Mikor a gáthoz értünk, megálltunk, hogy pihenjünk és néztük a hömpölygő vizet. Mintha összebeszéltünk volna húgommal, egyszerre bedobtuk mind a két labdát a vízbe. Néztük, ahogy viszi a víz. Majd elkezdtünk kiabálni mamának, hozza vissza a labdáinkat.

- Rosszak vagytok, csönd legyen már!

De azért kihozta, bár csurom víz lett. Hát így érkeztünk meg papához, akinek sugárzott az arca, mikor meglátott bennünket. Mama paprikásan adta elő a kis történetet, melyet műveltünk. Erre nagyapám majd kicsattant a nevetéstől. Én a papa ölében maradtam és mesélt nekem szakadatlanul. Húgom ment mamával a konyhába. Mikor felébredtünk a délutáni alvásból, nekiálltunk játszani, de hamar besötétedett. Úgy volt, hogy papáéknál alszunk. Aztán hiányozni kezdett nekem anyu, húgom meg örült, hogy mamaéknál alszunk. Egyszer csak ott volt anya, az ablakból megláttam.

- Itt van anyu! - mondtam lelkesen.

Odamásztam hozzá, ő fölvelt és mondtam neki:

- Megyek ám veled haza.

- Na, akkor öltözködjünk! Mónika, te is! - szólt neki.

Elindultunk hazafelé, bár húgom morgott, de ő is jött. Egy hét elteltével húgom se szó, se beszéd lelépett. Azt se tudták szüleim, hogy hova mehetett. Igaz, hogy mindenkivel elment, aki csak hívta a mamához. Nem számított, hogy idegen, csak mehessen. Már bejárták a falu-véget, mire végre meglett.

- Elmentem a mamához - mondta.

Nagyapámhoz hetente járt le az orvos, mivel egyre rosszabbul volt. Már minket is ismert csecsemőkorunk óta, ő is tudta, hogy nem tudok járni. Arról is tudott, hogy szüleim keresnek egy intézményt, ahol járni tanítanak. Úgy döntöttek, hogy megnézik Bólyt. Hiába volt közel, mikor meglátták, azt mondták, hogy ide nem, mert itt nem volt megfelelő fejlesztés. A házi-orvosunknak volt egy gyermekorvos testvére, akivel közölte a betegséget, majd ő is megnézett. A válasza egyszerű volt: Az országban csak egyetlen olyan intézmény van, ahol ilyen gyerekeket valamilyen módon önállóságra tudnak nevelni. Ezért hát Örkényi Mária néni, a gyermekorvos felvette a kapcsolatot a Budapesten lévő Pető András Nevelőképző Intézet igazgatójával. Egy pár hónap múlva fel is mehettünk. Mária néni is elkísért bennünket. Persze én mit sem sejtettem az egészből, hisz még csak három éves voltam. Nem is sejtettem, hogy egyszer majd itt hagynak. De most még csak vizsgáltak és beszélgettek. Hány Mária, az igazgatónő egyből felvett volna, mert esélyt látott a fejlődésre. Szüleim tévováztak és arra a döntésre jutottak, hogy nem hagynak ott, mert túl kicsi vagyok ehhez még. Talán majd később. Abban reménykedtek, hogy majd én is megértem, miért kell ilyen messze egyedül lennem.

Aztán itthon megint kaptak szüleim egy kis reményt. Így hát újból elvittek egy orvoshoz, aki egy német gyógyszer szedését javasolta, amit úgy hoznak be Németországból. Elkezdtem

szedni, hetente küldték Németországból az ismerősök a gyógyszert. Nagymamám állandóan Pécsről hozta a hímzett blúzokat, amit a pénzzel együtt küldtünk ki a németeknek. Körülbelül egy évig szedtem a gyógyszert, de sajnos semmi változást nem hozott. Be kellett látni, hogy nem javultam.

A nagyapám néha már kórházban volt. Egy alkalommal, mikor hazajött, egy kis piros és fehér zongorát hozott nekem ajándékba. Én persze nagyon örültem. Tesóm és én azon a napon szinte alig hagytuk pihenni.

Egy este nagymamám húst darált. Nagyon vigyázott, hogy húgom bele ne nyúljon a darálóba, mert ott kotnyeleskedett mama körül. Számára nagyon érdekes volt a daráló, így hát közelebbről is megismerkedett vele. Felülről nem tudott belenyúlni, mert rajta volt a mama keze. Egy óvatlan mozdulattal bedugta jobb mutatóujját az egyik szimpatikus lukba. Éppen forgott a daráló. Még az volt a szerencse, hogy csak picit kapta el az ujját. De így is át kellett vinni a sebészetre, Komlóra. Igen ám, de anyukám nem tudott vezetni. Apukám meg huszonnégyezett a Volánnál. Ezek után hiába állt az autó a garázsban, ha nem volt, aki vezesse. A szomszédot kellett megkérni, hogy vigye el őket. Anyu nagyon megijedt, de húgom vigasztalta:

- Ne sírj, anya, nem fáj - mondta neki.

Nem lett semmi baj, ellátták neki és jöhettek haza. Anyu pedig megfogadta, hogy elmegy autóvezetési tanfolyamra. Mikor anyu elment vezetni, nagyon nehezen viseltem. Szinte vigasztalhatatlan voltam. Pont télen járt vezetni, nagyapám nagyon féltette.

1978 novembere volt. Húgom két éves, én meg négy voltam. Papa ismét a kórházban. Mi bármennyire látni akartuk, nem lehetett. Azelőtt legalább kiállt a teraszra és onnan integetett. De most hiába mentünk, nem mosolygott többé. Ami a legszörnyűbb, hogy többé nem jött haza. Csak később tudtuk meg, hogy nincs többé. Nagyon hiányzott és üres volt nélküle a ház. De hát ezt is meg kellett szokni.

Keserves elszakadás

Havas, jeges télnek idején anyu eredményesen végezte el az autóvezetést. Már négy éves is elmúltam. Közben anyunak is vissza kellett volna menni dolgozni, mivel lejárt a GYES. De úgy döntött, hogy nem megy vissza dolgozni.

Szüleim bárhogyan is akarták, hogy oviba járjak, de nem vállaltak sérültségem miatt. Pedig a helybeli oviban majdnem mindenki ismert. Hiába, még fél napra sem engedték meg. Így hát maradtam otthon. Játshattunk naphosszat húgommal és a szomszéd gyerekekkel. De szüleim számára egyre aggasztóbb lett a helyzet, mivel nemsokára iskoláskorú leszek. Egyszer minden gyereknek be kell illeszkedni egy teljesen idegen társaságba. Az iskola előtti felkészítést, úgy látszik, én nem kaphattam meg az óvodában. Ezért anya tanított verselni, mesélni és számolni. Ám a dolog itt még nem volt megoldva, mert tudták, hogy állapotom nem javul. Rohamosan közeledik az idő, hogy Pestre menjek. Borzasztóan féltek, hogy nem tudom megszokni, mert rettenetesen anyás voltam. Még egy napot sem bírtam anya nélkül. Hiába keresték a kedvemet a rokonok, addig sírtam, míg éjszakának idején haza kellett hozni.

Valahogy ebben az időben egyre inkább járni akartam. Az nagyon fájt, mikor húgomékkal nem tudtam együtt szaladni. Annyira szerettem velük játszani, ha megunták a biciklizést. Én már nem tudtam velük tartani.

Közeledett az idő és meg kellett értetni velem, hogy miért fontos ez számomra.

- Megtanulsz járni, picikém, sokkal többet fogtok majd együtt játszani. Nagyon sok kis pajtás lesz majd veled.

- De ugye este haza fogok jönni? - kérdeztem.

- Nem kislányom, hisz tudod, hogy messze van. De kéthetente haza fogsz jönni.

1980 júliusában ismét felmentünk Pestre. Mária néni ismét eljött velünk. Bementünk az igazgatóiba, de csak a helyettese volt bent, aki rám sem nézett, csak mogorván közölte szüleimmel, hogy nincs felvétel, mert betelt a létszám. Szüleim nagyon idegesek lettek. Épphogy kimentünk, az ajtóban találkoztunk az igazgatónővel, aki azt kérdezte:

- Hová mennek most?

- Haza - válaszoltak lehangoltan.

- És a gyerek? - kérdezte.

- Ő is - mondta anya. - Mert a helyettese elutasított bennünket.

- Na, jöjjenek csak vissza!

Majd újból megvizsgált, közben elkezdtem neki beszélni. Pár perc múlva megkérdezte tőlem, tudok-e valamit? Hevesen bólintottam, és már kezdtem is: Izzik a galagonya ruhája. Aztán számoltam neki. Majd végül elmeséltem neki kedvenc mesémet: a Piroska és a farkast. Mikor kiselőadásomat befejeztem, megszólalt, rám mutatott:

- Ezt a gyereket fel kell venni, mert ő még sokra fogja vinni az életben. Nem szabad hagyni, hogy elkallódjon.

Tehát fel voltam véve.

- Augusztus végén találkozunk - mondta, és elkezdünk dolgozni. Elmondta anyuénak, hogy három hét a beszoktatás. Addig nem szabad hazavinni, sem meglátogatni. Pont azért, hogy szokja meg a közösséget és a szülőktől való elválást.

Bizony nagyon hamar eltelt az a pár hét, amit még itthon tölthettem. Az utolsó este anyu bőröndnyi ruhát csomagolt össze. Húgom, négy éves, ellenkezett:

- Nem vihetitek el a nővérem! Nem lesz kivel játszanom. Inkább én is megyek vele! - mondta sírva.

Még utolsó este azt csinálhattam, amit akartam. Eljött a lefekvés ideje, amikor is jó szorosan anyu mellé bújtam. Csak így tudtam azon az éjszakán nyugodtan aludni, hisz holnap már egyedül leszek. Kora reggel már ébresztett anya, s míg öltöztetett, még szundikáltam. Apu már a jó öreg Dacia-t nézte át utoljára. Mikor megittam a kakaómat és néhány falatot belém diktáltak, elbúcsúztam nagymamámtól és a Szabólegény nevű kutyámtól. Tesóm még az igazak álmát aludta, így tőle nem köszöntem el. De talán jobb is így, mert sírtunk volna. Szerettem autózni, így még nem volt bennem semmi félelem. Anyuék megígérték, hogy vesznek nekem egy ugyanolyan kék autót, amilyen kiskoromban volt. Egyszer csak megálltunk, keservesen zokogni kezdtem, pedig még csak a szürke épületet láttam. Erősen elkezdtem csimpaszkodni szüleimbe. Hogy eltereljék figyelmemet, odavittek a hintához, de beleülni már nem akartam. Csak néztem, ahogy a lány szellő himbálja, és lassan-lassan megnyugodtam. Kis idő múlva jelentkeztünk a portán. Hamarosan jött is az ötös csoport vezetője, Senyál Ildikó, aki befelé invitált a csoportba. Közben elkezdett kérdezősködni, és látta, hogy eléggé meg vagyok illetődve. Az első alkalommal még bekísérhettek szüleim. Jó messze mentünk a portától, mire leghátul beértünk a csoportba. Hirtelen rengeteg gyerek vett körül. Valaki csak ült, míg a másik már önállóan vagy bottal közlekedett. Egy piccsre ültettek le. Szüleimnek majd megszakadt a szívük, mikor meglátták a faágyat.

- Elfelejtettünk hozni szivacsot - mondták elcsukló hangon.

- Ne aggódjanak, a többi gyerek sem alszik szivacson - mondta a nevelő. Majd így folytatta: - Nem engedélyezzük, mert a gerincüket javítja.

- Óh, szegénykék - sóhajtottak fel szüleim.

Lassan elkezdett levetkőztetni anyu, majd fel akart rám adni egy másik kis ruhát.

- Ne azt adja rá, asszonyom! - szólt a nevelő. - Itt hozom a gyerek ruháját.

Ebben a pillanatban vesztettem el a saját ruhámat és az alsóneműmet. Helyette kaptam egy műszálas sortot és egy kék kockás inget. Hát nem festettem valami szépen benne. Egyedül csak a cipőm maradhatott. Az elválás volt a legborzasztóbb, amit hat év alatt megéltem.

- Kislányom, ne sírjál és légy jó! Nézd csak, mennyi gyerek lesz veled!

Nagyon sok puszit adtak és simogattak. Aztán el akartak menni a szüleim. Sírva kértem tőlük:

- Ne hagyjatok egyedül!

- Menjenek csak nyugodtan, majd megnyugszik! - mondta a nevelő.

Annyira lefoglaltak a nevelők és a gyerekek, hogy abbahagytam a sírást. Persze azért néha el-eltörött a mécses. De ez olyan gyerekek is megesett, akik már sok éve ott voltak. Ki melyik csoportba kerül, azt a sérültség határozta meg. Én az úgynevezett túlmozgásos, idegen szóval athetotikus csoportban voltam.

Olyan idegennek tűnt minden. Aznap már ízelítőt kaptam, hogy mit kell majd csinálnom ahhoz, hogy egyszer majd járhassak én is. Dél körül kis kék asztalokat helyeztek a terem közepére. Az ügyesebb gyerekek ebben is tudtak segíteni, olyan ügyesen tolták az asztalokat. Én és még egypáran csak ültünk. Később pedig meghozták az ebédet, gurulós zsúrkocsiféleségen. Ica néni odasegített az asztalhoz, majd velem is maradt az ebéd végéig. Kiosztották az evőeszközöket, ilyet még nem láttam soha. A normál kanalak mellett ott volt a nyeles kanál. Ilyent azok a gyerekek használtak, akik a normál kanalat nem tudták megfogni, ezt meg jól meg lehetett markolni. Egypáran voltunk, akik nem tudtak egyedül enni, így hát mellénk nevelő ült segíteni. De nem ám megettetett:

- Most megpróbálunk enni. Jobb- vagy balkezes vagy? - kérdezte tőlem.

- Jobb - feleltem.

Kezembe adta a kanalat, majd közölte:

- Nem baj, ha leeszed magad, inget cserélünk utána.

Ő is fogta a kezemet. Segített merni és a számhoz emelni. A kétfülű műanyag pohárral is meg kellett küzdenem. Először is kiegyengette görcsös ujjaimat, majd ráfogott mindkét kezemmel a pohárra. Felkönyököltem az asztalra, miközben számhoz emeltük a poharat. Igaz, hogy a nyakamba is ment egy kis víz, de elég jól sikerült az első ebédem, amit nem anyával töltöttem el.

34.

Odaadás

1.

Gyönyörű nap köszönt
rád, egy gyermekmosolyt
csal arcodra, te karodat
nyújtod, s kezét fogod.

2.

Nem érzi másságát,
hisz elfogadod, s tanítod
lépteit, félve figyeled, óvod
a veszélytől, mintha anyja lennél.

3.

Feléd fordulva szemedbe
néz, játékra hív, elmélyedsz,
gondolataidban feltűnik egy
másik gyermek, ki már felnőtt.

4.

Bizony elrepülnek az évek,
téged is érzékenyen érint, lelked
mélyén boldog vagy, nem számít
a ránc homlokodon, csak a segítség tudata.

5.

Nem csupán ma ünnepsz,
akkor is, ha a gyermek talpra
áll, s köszöni néked az odaadó
gondoskodást, amit tőled kapott.

2000. máj.
Csomor Henriett

Meglepetés az egész családnak (avagy az első lépések)

Alig telt el pár nap, már rendes munka folyt minden csoportban. Nekem, mint „újoncnak”, nagyon furcsa volt még. Reggel hatkor már ébresztő volt, amelyet még az éjszakás nővérnek kellett megcsinálnia. Kisebb-nagyobb szükségleteinket bilin végeztük el. A járók kimehettek a WC-re. Hétre jöttek a nevelők, majd nyolcig fel kellett öltözni és kimenni a reggelihez. A nem járóknak itt kezdődött az első feladat. Ki kellett menni a saját lábunkon, amit elég különböző módon csináltak. Volt, akinek egy fokos széket adtak. Két kézzel megfogta, majd felállt és a nevelő felügyeletével elindultak. De volt ennél keményebb. A gyerek olyan volt, mint egy „rongybaba”, pedig már jó pár éve ott volt. Megpróbálták állítani, ehhez a művelethez már két nevelő kellett. Az egyik nevelő szorosan a gyerek háta mögé ült egy kis székre, hogy rakni tudja a lábát, a másik meg szembe a fokos székkal. Fogta a gyerek kezét, hogy egyensúlyban tartsa, közben mindig előrebb húzta a széket is, a haladás szempontjából, mert a gyerek még tolni sem tudta a széket. Akik kint voltak, azok sem unatkoztak, hisz még meg kellett fésülnödni. Hogy hogy csinálta, arról csak a tükör árulkodott. Néha azért kijavították a nénik. Segítettek annak is, aki egyáltalán nem tudott fésülnödni. Aztán jött az az undorító csukamájolaj, amit soha sem sikerült megúsznom. Pedig nagyon szépen kértem őket, hogy nem kérek. De mindig ők győztek, hogy ha lenyelem mindjárt adnak rá inni, mert a reggeli közben megérkezett és az italokat kitöltötték, hogy hűljön. Nagyon jó volt rá rögtön a kakaó, vagy éppen ami aznap volt. Elkezdődött a reggeli, amihez jó étvágyat kívántak nekünk. Mi meg jó hangosan megköszöntük. Ehhez nem kellett segítség nekem. De jó páran ebben is segítségre szorultak. Reggeli után következett a fogmosás. Névre szóló volt a fogmosó pohár és a kefe. A higiénéjára nagyon odafigyeltek.

Majd kilenc órakor már fekvő gyakorlatokat végeztünk. Csupasz priccsen ültünk, egyenes, kihúzott háttal. Már aki tudott. Mindenekelőtt a nevelők megbeszélték, hogy ki melyik gyerekekhez menjen segíteni. Akarom mondani, hogy minden gyerekre figyeltek közben. Csak aki képtelen volt megmozdulni, azt tornáztatni kellett. Az elején én is kaptam segítséget, mivel pontosan kellett végezni a feladatot. Egy nevelő volt, aki diktálta a feladatokat nagyon lassan. Közben az összes gyerekre odafigyelt. Ha nem jól csinálta valamelyik, odament hozzá és összpontosított rajta. Néha nem értettem, hogy pár gyerek miért sír, ha talpra kell húzni a lábát. Én ezért sosem sírtam. Inkább minél többet akartam csinálni, hogy végre járjak. A fekvő gyakorlatok után következett az állásjárás. Ez tulajdonképpen ugyanolyan volt, mint az előző, csak állva kellett elvégezni a feladatokat. Ehhez néhány gyerek járógépet használt. Evvel elérték, hogy a térdük nyújtott állapotba kerüljön. Volt, akinek a karját is sínbe kellett rakni, csak így tudták nyújtva tartani. A legelső feladat, hogy fel kellett állni. Igen, egy sérültnek, akinek még az ülés is nagyon nehéz, annak a felállás talán elképzelhetetlen. De itt minden kis embernek meg kellett csinálnia. A sokadik próbálkozásom volt nekem is. Egyszer csak felálltam, pedig nevelő sem volt a közelemben. Azért még erősen kapaszkodtam a fokok székben. A nevelők szemei rám szegeződtek.

- Ügyes vagy - mondták, és én nagyon örültem neki.

Ezután már nem volt megállás. Mikor már fokok székkal önállóan tudtam menni, megkezdődött a székről való leszoktatás. Helyette kaptam egy pálcát vagy egy karikát a kezembe, aminek a célja az volt, hogy két kézzel kellett fognom. Így a kezem mozgása nem akadályozott a járásban. A nevelő állandóan a nyomomban volt. Két kezét kitárta, az egyik előlről védett, a másik keze meg hátulról. Ha véletlenül elestem, akkor el tudott kapni. Persze ez a szerencsén is múlt. Időnként azért landoltam a földön is. Mint minden mást, az esést is meg kellett tanulnom, mivel az első időkben bárhol és bármikor eleshetek. Minden esésnél a fejemre kellett vigyáznom. A fej beütése lehet a legveszélyesebb, ezért meg kellett próbálnom előre vagy a fenekemre esni. Csak az volt a baj, ha egyszer a földön vagy, onnan fel kell állni. Naponta többször kellett felállnom a földről, ami csak segítséggel ment, vagyis próbáltak guggoló helyzetbe irányítani. Eddig sikerült is, de a felállás nem ment. Olyan volt, mintha mászás kő lett volna a fenekem, mert mindig visszahúzott a földre. Ám mindenre van megoldás. Kaptam egy zöld zsámolyt, amiről napjában többször gyakorolnom kellett a felállást.

Egyre több barátom is lett, úgyhogy már nem éreztem annyira egyedül magam. Ki is alakítottunk magunknak egy kört. Ez úgy nézett ki, hogy minden étkezésnél egy asztalhoz ültünk. Vagy ha játékra volt lehetőség, mindig együtt játszottunk. Volt egy Kovács Bea nevű barátnőm. Talán ő volt a legkedvesebb, hiszen kértük, hogy hadd aludjunk egymás mellett. Mindig ő vigasztalt, ha lefekvés után sírni kezdtem. Vele számoltam a napokat, hogy hányat kell még aludnom, hogy hazamehessek. Egyébként ő már tíz éves volt. Rövid barna haja volt, szemüvege mögül fekete szemei mindig bátorítónak tekintettek rám. Két bottal járt az én dundi barátnőm. A sötétben mi még beszélgettünk. Elmesélte, hogy mi volt aznap az iskolában. Mert a tanulásra csak fél óra jutott, délelőtt meg délután. De néhány gyereknek át kellett mennie másik csoportba tanulni, mivel a csoportban több gyerek járt más osztályba. Esetleg kisegítőbe vagy foglalkoztatóba. Ez a gyermek értelmi szintjétől függött. Én előkészítőbe jártam, mivel oviba nem járhattam. De nagyon élveztem a tanulási időt. Csak rövidnek bizonyult az idő, mivel nagyobb hangsúlyt fektettek a mozgásra.

Igaz csigalassúsággal, de végre elérkezett a harmadik heti péntek, amikor hazamehettem. Egyszer csak a portás jött szólani, hogy jöttek értem. Közben átadta a nevelőnek a saját ruhámat. Én meg majd kiugrottam a bőrrömből, hogy jött értem anya. Érdekes, most egyáltalán nem érdekelt, hogy végre felvehettem a saját ruhámat. Majd Ica néni kikísért a portára. Mielőtt kinyitotta volna a fehér portaajtót, azt mondta:

- Ügyesen, és ne kapkodj!

Aztán végre kinyílt az ajtó. Sugárzó arccal lépkedtem anyuék felé, addig, amíg meg nem láttam őket. Megláttam anyut, éktelen zokogás tört ki belőlem. Azt gondoltam, hogy soha többé nem látom őket. Anyu ölbe vett és csitított:

- Ne sírj, kislányom, most már itt vagyok veled!

A nevelő elmondta, hogy jól haladok.

- Hagyják csak önállóan csinálni mindent! Ne féljenek, ha elesik! Mert azt is megtanulta, hogy ne a fejét üsse be. Igaz, hogy nehezen, de fel is tud állni. Ez a zsámoly meg nyugodtan maradjon, otthon erről gyakorolja a felállást. Szia, Heni! Viszontlátásra! Jó hétvégét, hétfőn találkozunk!

Ez volt az én nagy meglepetésem az egész családnak. Azt hiszem, szüleimnek ez csodás érzés volt és maradt mindvégig.

Vigyétek vissza a lencbe!

Csak meséltem, miközben bújtam anyu ölébe. Az első időkben még apu vezetett. Nagyon büszke voltam, hogy tudok járni.

- Anyu, most már nem kell segíteni, mert tudok menni jól. De nagyon szeretlek benneteket! Olyan rossz volt egyedül az intézetben. Nagyon hiányoztatok, féltem, hogy nem jöttök értem.

- Jaj, kislányom, hogy gondolhatsz ilyesmit? - kérdezte anya.

- De mikor olyan hosszúak voltak a hetek. Képzeld, anya, sok barátom van! A Beával minden elalvás előtt megszámloltuk, hogy hányat kell még aludni, amíg jöttök értem.

Aztán anyu ölben mély álomba szenderültem, mivel előző este az izgalomtól nem aludtam. Ezt jól tudták anyuék, mert elmondták nekik. Az éjszakás nagy meglepetésére fönt kukorékoltam éjjel kettőkor. Megkérdezte tőlem, hogy miért nem alszok?

- Mert jön értem anyukám! - válaszoltam.

- De csak holnap, ma még aludni kell.

Mire felébredtem, már otthon voltunk. Hirtelen mindenki ott volt körülöttem. Elárasztottak kérdésekkel, és mindjárt segíteni akartak. De kijelentettem, hogy nem kell segíteni, mert tudok menni. Ilyenkor mama főzte meg a kedvenc ételemet, a paradicsomlevest és a krumplis tésztát. Elkezdtünk enni, ekkor furcsa dolog történt. Mint mindig, most is anya meg akart etetni. Hat év alatt most először mondtam, hogy ne segíts, egyedül is tudok enni. Büszke voltam, hogy én már ezt is tudom egyedül. Utána sétáltam, de persze egyedül. Anyu persze nagyon félt, hogy elessek. De nem mutatta, mert tudta, hogy nem szabad. Csak a fél szeme volt mindig rajtam. Imbolyogva jártam és széttárt karokkal, mintha repülni akartam volna. Így egyensúlyoztam egy darabig. Estefelé játszani kezdtünk a tesómmal. Igaz, kicsit kiestem a játékból, mert az intézetben csak étkezések előtt játszhattunk. Egyszer csak éktelenül sírni kezdtem, mert a húgom azt kiabálta, hogy én zabigyerek vagyok. Vagyis nekem nem anyuék a szüleim, mert engem úgy hoztak ki a lencéből. Menjek vissza, mert sokkal jobb volt, míg nem voltam itthon. Mindenki csak körülöttem ugrál. Persze ez nagyon fájt. Nem tudtam elhinni, hogy nem anyu az anyukám. Nagy csatát vívtunk húgommal ezért. Az üvöltésre bejöttek anyuék, rögtön megkérdeztem:

- Anya, tényleg zabigyerek vagyok? Móni mondta, hogy az vagyok.

Megtörölte a szemem, és azt mondta:

- Ugyan, dehogy. Te pedig jól védsz az eszedbe, Mónika: Ilyet többet meg nem akarok hallani!
- Persze, mióta hazahoztátok, csak vele vagytok.
- Ne féltékenykedj, mert nincs rá okod! - most már tényleg mérges volt anya. - Teneked hogy tetszene, ha a nővéred így viselkedne veled?
- Hagyjatok békén, nem érdekeltek!

Mielőtt duzzogva elvonult volna, egy szappan került a keze ügyébe. Tiszta méregből úgy fültövnön vágott vele, hogy üvölteni kezdtem, mert nagyon fájt. Perceken belül bedagadt az ütéstől. Persze ahhoz még túlságosan kicsi volt, hogy megértse, miért van ez így, mikor hetekig egyedül van. Egy kicsit elbeszélgetett vele anya. Azt hiszem megértette, mert utána szent volt a béke. Megint olyanok voltunk, mint régen. Már fürdéshez készülődtünk, le akartak vetkőztetni. De gépiesen válaszoltam: majd egyedül. Mikor levettetem a pólómat, anya szemei könnybe lábadtak.

- Nincsen semmi, baj, anya.
- Óh, Henikém, kislányom, a hátad csupa kék-zöld folt.

Ezt mama is megnézte.

- Ne féljetek, nem fáj. Tudjátok, a piccs egy kicsit kemény. Amikor tornászunk, akkor csupasz. De amikor lefekszünk aludni, kapunk egy pokrócot. Csak a pizsamánk olyan ronda, anya. Mindig csak kék csíkosat vagy kockásat kapunk. A tetejére gombos, és nem tudom begombolni. Mindig a nevelők gombolják be.

Közben bevitt a fürdőszobába. Betett a fürdőkádba, mivel még nem tudtam egyedül be- és kiszállni.

- Tudod, anya, ott már egyedül kell ám fürödnöm. Minden este elmehetek fürödni. Akik nem tudnak, azokat kétnaponta fürdetik.

Közben elkezdtem mosakodni, na meg pancsolni. Mikor ki akartam jönni, csak szóltam:

- Anya gyere, kész vagyok!

Majd pedig felvettem a rózsaszín pizsamámat. Egy darabig még játszottunk meg tévéztünk, a Rumcájszot néztük. Már a maci elment aludni, de mi még nem voltunk álmosak. Úgy kellett takarodót fűjni. Ilyenkor anyuval aludtam, apu pedig a kisházban töltötte az éjszakákat ilyenkor. Csak egy boldog kislány voltam, mikor hazajöttem hétvégénként, aki anyukája mellett olyan édeseket aludt, mint a méz.

Másnap kint a szabadban töltöttük a napot. Pontosabban a homokozóban. Átjöttek a barátaink. Mint kiderült, Mónika annyira egyedül érezte magát az első hetekben, hogy megszökött a szomszéd lányokhoz. A lányok velünk egyidősek voltak, hamar összebarátkoztunk még annak idején, mikor ideköltöztek. Azóta sülvé-főve együtt vagyunk.

Egy pillanat műve volt csak anyut megkeresni.

- Anya, a papáékhoz nem megyünk le? Olyan régen láttam már őket.
- De, kislányom, holnap délelőtt lemegyünk hozzájuk.
- Anya, gyere le velem az alsó kertbe!
- Na jó, menjünk, apád is ott van. Csak nem lovagolni akarsz Gyuri hátán?
- De igen - nevettem.

Akkoriban nagyon sok disznóval foglalkoztak szüleim, jövedelempótlékként. Gyuri egy kan disznó volt. Nagyon szelíd, fekete-fehér pántos volt. Apu feltett a hátára, szép lassan. Egész délután ültem volna a hátán.

Másnap délelőtt tényleg elmentünk papáékhoz, akik nagyon örültek a változásnak. Egyedül mentem oda a papámhoz, aki örömeiben sírva fakadt.

- Na jól van már, az öledbe akarok ülni.

Nagyon sok pusztit adtam neki. Ő is nekem, és elkezdett hosszan mesélni, így minket ilyenkor kivontak a forgalomból. Pedig csak ott ültünk mi is a konyhában. Az idő hamar eltelt és sajnos haza kellett menni. Így hát nehezen, de búcsúzni kellett.

- Majd jövünk megint. Vigyázzatok magatokra, mama, a papára nagyon vigyázz! - mondtam neki.

Az autóból még hosszan integettünk.

Estére már bepakolta anya a szükséges dolgokat. Új cipőt is kaptam, mert a másik már kilyukadt, pedig csak három hetet hordtam. Fürdés közben már elpityeregtem magam. Hajat mostunk, körmömet vágta anya.

- Csak két hét és megint jössz haza, kislányom. Jövő hétvégén meg Jóska bátyáéknál leszel. Hamar el fog menni, ne félj! A nagy füles kutyád is veled lesz.

Hétfőn, hajnali négy órakor keltett anya. Míg öltöztetett, addig szundítottam. Egy gyors búcsúzás a mamától, már indultunk is. Nyolcra ott kellett lennem. Már nagyon tudtam aludni. Mindig arra gondoltam, hogy megint egyedül leszek. Már a Kamaraerdőnél sírni kezdtem. Az elválás szörnyű volt. Pedig amíg lehetett, ott voltak velem anyuék. Át is segíthetett öltözni. De egyszer csak végeztünk, be kellett mennem a nevelővel. Ilyenkor nagyon szomorú voltam. Még ebédkor is, amikor a többiek boldogan majszolták a vitt gyümölcsöt, akkor is búskomor voltam.

A három jó barát

A napok ugyanúgy teltek, mint azelőtt. Annyi kitérővel, hogy állásjárás alatt kivittek bennünket az udvarra, persze csak azokat, akik tudtak járni. Egy nevelőre hat gyerek jutott. Ez nekünk élményt jelentett. De a nevelő közben felmérte, hogy ki mennyire önálló. Végre nagyokat sétáltam és hallgattam a madarakat. De a szemem a kapun kívülre szegeződött. Elnéztem, ahogy az emberek hazafelé sietnek, aztán mindig sírtam egy kicsit. Ági néni észrevette, hogy sírok. Megölelt és azt mondta:

- Henike, ne sírj, anyukád nagyon szomorú lenne, ha tudná, hogy sírsz! Látod, a többiek milyen vidámak? Gyere te is, játsszál!

Kinéztam magamnak egy piros mászókat. Kettő volt, egy gömb alakú és egy sima, amely olyan volt, mint egy ház. Mindig bebújtam alá. Hirtelen az az ötletem támadt, hogy felmászhom rá.

- Ági néni, felmászhom rá, jó?

- Heni, várj meg! Mindjárt megyek, csak Lacinak felhúzzom a kabátján a cipzárt. Na mehetsz, de óvatosan! Nehogy leess! Gyerekek, nézzétek, milyen ügyes a Heni! Jó, most már gyere le, mert nem érlek el! - Közben ránézett az órájára.

- Gyerekek, álljatok sorba, be kell mennünk! Mindjárt jön a vacsora. Mikor beérünk, menjetek el kezét mosni!

- Jaj de kár, hogy be kell menni! - harsogtuk.

Közben elindultunk. Ági néni háttal ment, mert figyelni kellett, nehogy a földön landoljon valaki, de mindnyájan épségben beértünk. A kabátunkat szekrénybe tettük. Útba ejtettük a mosdót is. Ilyenkor kibújt belőlünk a kisördög. Eszeveszettül elkezdünk fröcskölni. Persze volt egy-két lány, aki mindjárt beárult minket. Hát igen, nem voltunk a jóság mintaképei. De néha olyan jól esett rossznak lenni. Két perc sem telt bele, már Margit néni:

- Gyerekek, mit csináltok már megint? Látom, pancsoltok, most vizesek lettetek. Heni, de legalább mosolyogni látlak. Ennek nagyon örülök, remélem nem fázol meg! Várj egy picit, még! A pártedlikat bevinnéd?

- Igen, beviszem - válaszoltam.

Legalább tíz pártedli volt a kezemben. Ez azoknál a gyereknél volt fontos, akik nem tudtak enni, és ha etették őket, akkor is nagyon csúnyán, és így védték az ingüket. Minden étkezés előtt jött az inspekciós, vagyis aki beadta a gyógyszert. Mert volt, akinek más baja is volt, vagy csak éppen influenzás volt. Szóval a néni csak a nevüket olvasta. A gyerekek jelentkeztek vagy kurjantottak egyet, már kapták is a gyógyszert.

Aztán elkezdődött a vacsora. Persze a haverok megint egy asztalnál ültek. A mi asztalunknál nem volt nevelő, mivel egyikünk se szorult segítségre. Így kitárgyaltuk a lányok besúgását.

- Most miről beszéltek? - kérdezte Bea. Ő sajnos csak a sztori elmondásairól tudott, mert nem tarthatott velünk. De azért mindig jókat derült velünk. A vacsora végére meg is volt a terv. A két fiú és én szép lassan elindultunk a mosdóba. A fogmosó szettünk most is ott volt a mosdón. De most az egyszer eszünk ágában sem volt fogat mosni. A keféről szépen lemostuk a fogkrémet, a poharainkat pedig teletöltöttük vízzel. Már hallottuk, hogy jönnek. Nagyon mondják a magukét és éppen rólunk.

- A Heni állandóan velük van. Koszorús játéknál, ha ők kerülnek sorra, akkor csak ők hárman játszanak. Úgy utálok, meg te is biztos. Megkérdezik, ki húzzon ki? Ők hárman egymásra nevetnek. Megkezdik hármuk játékát.

Beértek, a vizespoharak lendültek a lányok arcába. Megszeppenve álltak a falnál. Csorgott le az arcukon a víz.

- Reméljük, tanultatok belőle és nem fogtok többé árulkodni. Miért baj az, ha hárman együtt vagyunk? Mi legalább nem nyávogunk, minden kis bajért, mint ti - jelentettük ki diadalmasan.

- Szabadidőnkben legalább elfoglaljuk magunkat, így legalább nincs honvágyunk.

- Éva, gondold bele, mikor első évben voltál itt, milyen volt? - kérdezte Laci barátom.

- Rossz - felelte lehajtott fejjel.

- Na látod, Heninek is nagyon rossz. De velünk van, és felejt.

Margit néni hozta az első gyereket fürdetni. Láttam a meglepődött arcomat.

- Mi történt, fiúk-lányok? Csak nincs valami baj, Heni?

- Nincs, csak megleckéztettük a lányokat. Megvédték a fiúk engem.

- Na ugye, milyen jó barátaid, ilyen rövid idő alatt.

Páratlan péntek volt, most azok örültek, akik ezen a pénteken mentek haza. Ilyenkor valahogy más volt a hangulat. Ügyesebbek voltak azok is, akik eddig minden mozdulatnál csak nyávog-

tak. Ez engem felettébb idegesített. Vagyis nem tudtam eldönteni, nekik hogy fájhat, amikor nekem nem. Én annak örültem, mikor többet kellett csinálni. Aztán eldöntöttem magamban, hogy kényesek. Persze minden gyerek más. De én annyira szerettem volna futni. Titokban ezt próbálgattam, de mindig. Hanyatt vágódtam, nem adtam fel. Néha, amikor üres volt a folyosó, annyira jó volt csak bolyongani egyedül. Eszembe ötlött, hogy talán egy fokos székkal sikerülhetne futni, így hát magam elé tettem egyet. Megfogtam és teljes gőzzel futni kezdtem. Többször is megcsináltam, hisz nagyon tetszett. Közben az intézet valamennyi nevelője megismert.

Ez a hétvége nagyon furcsa volt. Bár kint voltam, ez jó volt, de mégsem otthon, ami oly nagyon hiányzott. De nagynénémék és a lányok mindent megtettek ezért. Hamar megszerettem őket. Nagyokat sétáltunk, és a lányok felváltva játszottak velem. Betti már középiskolába járt, Gitta még általános iskolába. Talán Gigit jobban szerettem, mert többet bolondoztunk együtt. Órákat tudtunk kint a kertben hancúrozni. Néha már könyörögtem két göndör kacaj között, hogy ne csikáljon halálra. Betti komolyabb volt. Vele sok mesét olvastunk, néha el is játszottuk. Annus nene, ő tudott legjobban a lelkemre hatni, vele voltam legtöbbet. Hiába, azért időnként eltörött a mécses, hisz olyan kevés alkalommal találkoztunk eddig. Érthető volt minden elhullatott könnycsepp. Jóska bátya, aki szombatonként nem volt otthon, mert kőművesként sok volt a munkája. De vasárnaponként velünk volt. Első alkalommal, mikor megláttam, megijedtem tőle. Annus nene rögtön a segítségemre sietett.

- Oh, édes gyermekem, csak a Jóska bátyád. Hát nem emlékszel rá?

- Na gyere csak ide, tündérem! - kérte bátya. - De ügyes vagy, csillagom. Látod, már egyedül jársz.

- Jaj, bátya, annyira hiányzik anya.

- Tudod, csillagom, te is neki. De ne aggódj, jövő héten jön érted.

Aztán megígérte, hogy mire legközebb jövök, hoz nekem egy kiskutyát.

Vasárnap délután vittek vissza az intézetbe, mert hétfőn dolgozniuk kellett. Ilyenkor Érdről busszal utaztunk be, majd villamosra ültünk. Egészen a feneketlen tóig vitt. Csendes környék volt, ezért egy kis időt eltöltünk itt. Etettük a vadkacsákat, meg hintáztam. Majd visszagyalogoltunk az intézethez. Amíg nem jött értem a nevelő, addig szorosan magához ölelt nene.

- Tudod, mit ígértél nekem, bogaram.

Ezért nevetni próbáltam, de nem sikerült. Még hosszan nézett utánam, amíg a fehér ajtó be nem csukódott mögöttem.

21

Hosszú évek

1.

Reátok gondolok, ti
kedves rokonok, kik
annyira szerettek, s
lettem saját lányotok.

2.

Ti letettek családom,
ott messze idegenben.
Tudom, sokat hullattam
könnyemet, s vigaszt kaptam

3.

tőletek, s hogy
feledni tudjam bánatom,
mit akkor édesanyám után
éreztem, mosolyt csaltatok

4.

arcomra. Teltek, múltak
az évek, nagyobb lettem,
s szerettem azt a kevés
időt, mit veletek tölthettem.

5.

Hosszú évek múltán,
felidézve az emléket,
melyet tőletek kaptam,
ti kedves rokonok.

1999. július. 31.
Csomor Henriett

Egy rosszul sikerült mozdulat

Aznap is gördülékenyen ment minden. Talán annyi volt a változás, hogy Ica néniék voltak délutánosak. Ezt szerettem jobban, mert valahogy közelebb álltak hozzám. Lehetséges azért, mert nemegyszer ő vitt ki anyuhoz, és egyik hétvégén Ági nénivel együtt eljöttek haza velünk. Jó kis hétvége volt, naphosszat csavarogtunk. Múzeumokat látogattunk, majd a szentlászlói arborétumba kirándultunk, ahol meghitt csendben csak a kis patak zúgását lehetett hallani. Néha azért a mi kacajunk elriasztott egy-egy madarat a csodálatos fenyők közé. Sajnos a tulipánfák virágzását nem láthatták, mivel késő ősz volt. A hatalmas, régi kastélyt is megcsodálták.

Aztán megnyugodtak, hogy tényleg csak minimális segítséget kapok itthon is.

Hétfőn mind a hármunk számára elkezdődött újból az intézeti élet.

Néha fürdés után, a szabályt megszegve, Ica néni ölben bevitt a terembe. Boldogan megkérdezte:

- Vajon hol lehet az ágyad?

- Ott van - mutattam a rég nem látott füles kutyámra. Most csak éppen tetvesek voltunk. Nagyon utáltam a tetűirtó szagát. Búzlóttam és a tetejébe úgy néztem ki, mint egy apáca a fehér fityula miatt. Mikor vakarózni támadt kedvem, a fityula lecsúszott.

Bizony, mikor zárlat volt egy-egy fertőző betegség miatt, akkor a csoportból ki sem lehetett menni, nehogy elkapja a másik csoport. Ilyenkor a saját játékaikat is elvették. Természetesen nem volt olyan gyerek, aki nem kapta volna el. Ha már súlyossá vált a betegség, táviratoztak haza.

- Gyermeükük skarlátos, jöjjenek érte, míg nem lesz teljes zárlat alatt az intézet.

Anyuék rohantak értem. Mikor megláttam őket, szinte nem éreztem, hogy beteg vagyok. Pedig nagyon lázas voltam. Otthon pedig már várt Mária néni, a gyerekorvos, aki mindennap injekciót adott nekem. Húgomat sem engedte anyu oviba, hisz szerette volna, ha ő is túlesik a betegségen. De nem kapta el. Bő két hét után gyógyultan mentem vissza.

Ica néni közben letett az ágyamra.

- Köszönöm - mondtam és lelkesen magamhoz öleltem füles kutyámat. Lázmérés után közénk feküdt Ica néni. Esti mesét olvasott nekünk.

- Jó éjt, gyerekek - mondta mese után.

Úgy a hét közepe felé úgy gondoltam, segítek a többieknek, pontosabban a nagyobbaknak megmagasítani az asztalt. Nekik már kényelmetlen volt a kis asztal. Négy magasítót kellett volna a lábak alá tenni. Egy kicsit emeltük csak meg. Hirtelen elvesztettem az egyensúlyomat. Hanyatt hátraestem, jól bevágtam a fejem. A többiek kiabáltak, én meg sírtam. Ica néni felkapott és rohant velem az inspekcióna. Csúrom vér lett a köpenye, mire odaértünk. Összekapcsolták jobb oldalt a tarkóm felett a fejemet.

- Jól van, most már nem lesz baj. Mire nagy leszel, el is felejtet az egész - vigasztalt az inspekciós. - Légy óvatos máskor! - szólt utánam. A többiek is örömmel látták, hogy nincs nagy bajom. Különben ezek a balesetek mondhatni mindennaposak voltak.

A hetek és hónapok csigatempóban múltak el. Már nagyon megszoktam Annus nénéknél. A kiskutyát is megkaptam Jóska bátyától. Fekete volt és fehér mellényt viselt a mellkasán. Gömbivel, merthogy ez lett a neve, órákat elszórakoztam.

Aztán anyu egy hetet töltött velem az intézetben. Minden gyermek szülője számára lehetőséget adtak, hogy megnézzék a konduktív nevelést, ahogy folyik itt nálunk. Csendes megfigyelő volt, de azért néha segíthetett volna. A gyengéim közé tartozott a zsámolyra fellépés és a lejtőn való gyaloglás. Irigyeltem a többieket, hogy nekik nem kell csinálni. Ezt csak azoknak kellett, akik önállóan jártak. Tehát a barátaim és még páran tartottak velem. Itt nagyon koncentráltunk és persze vigyáztunk egymásra. Libasorban álltunk, a nevelő végig jött mellettünk. Vagyis vigyázott ránk, csak akkor fogott meg, mikor látta, hogy elveszítjük az egyensúlyunkat. Először alacsony zsámollyal kezdtük. Folytattuk magasabbal, majd a zöld lejtő volt az utolsó. Ezt külön állásjárásnak nevezték. Mi kint a folyosón voltunk ilyenkor.

Mikor vége volt az állásjárásnak, anya elköszönt.

- Holnap jövök, kislányom, aludj nyugodtan.

Nehezen viseltem, hogy minden este elmegy. Tudtam, hogy a nagynénémekhez megy. Annyira szerettem volna vele lenni. Lefekvés után pedig azt kívántam, legyen már reggel, hogy jöjjön már anya.

Egy hét alatt minden gyermek anyukája lett anya. Pénteken pedig mindketten hazamentünk. Karácsonyi szünet lévén mindenki hazament. Örültünk is a szünetnek, hisz végre otthon lehettünk. A mi szünetünk mindig később kezdődött, s előbb fejeződött be, mint a normál intézményekben. Ilyenkor addig aludhattam, amíg akartam. Legnagyobb örömünk abban telt, hogy szánkóztunk. Néha elmehettünk ketten a húgossal, hisz nem volt messze, csak a kertünk végében volt egy kis domb. Oda másztunk fel a húgossal, pusztán azért, hogy lecsússzunk. A faluvég összes gyermeke ott volt. Néhány nevetett rajtam, hogy milyen furcsán megyek. Ezért szomorú voltam. A másik fele húgossal együtt megvédett. Pillanatok alatt szétszéledtek a csúfolódó gyerekek.

Imádtunk egyedül lenni. Megvártuk, míg anya elmegy a boltba, majd besurrantunk a nagyszobába. Villámgyors kutatásba kezdtünk, benéztünk az ágyak alá, de ott nem volt semmi.

- Siess már, gyorsabban! - sürgettük egymást. Azért még annyi időnk maradt, hogy benézzünk a szekrénybe. Két gyönyörű baba lapult a szekrény aljában. Örültünk, de gyorsan el kellett tüntetni a nyomokat. Jó gyerekek módjára Fekete Pétereztünk tovább.

Nemsokára eljött a karácsony. Annyira szerettem a meghitt ünnepet. Valahogy más volt a fenyő illata is. Mikor megkaptuk az ajándékot, nagyon örültünk. A baba mellett még volt valami.

- Ezt nem találtuk meg! - mondtuk szinte egyszerre.

- A kis szemfülesek, na jól van. Szóval ti feltúrtátok az ajándékot - nevetett anya.

Így teltek egykor nálunk az ünnepek.

7.

Karácsony tájékán

1.

Havas a táj, s az idő
karácsony tájékán jár.
Rénszarvasok hada vár,
hogy elindulhassanak már,
így karácsony tájékán.

2.

Egy-egy jó gyerek
hallja a száncsengők
csilingelő hangját, mely
belepi a messzeséget,
így karácsony tájékán.

3.

Estefelé a havas vidék
csillog, mint a fenyők
a fényességtől, s szépségtől,
így karácsony tájékán.

1998. dec. 7.
Csomor Henriett

A hagyományt mindenhol megtartják

Mikor utoljára otthon voltam, a farsangi bálon gondolkodtunk, hogy vajon mi is legyek, hisz még soha nem voltam farsangon. Izgatott voltam emiatt. Tudtam, hogy a szüleim nem lehetnek ott. Ezért még otthon is beöltöztem, mivel a jelmezt otthonról kellett vinni. Szerettem öltözni, rettentő hiú voltam. Azért nem bántam volna, ha napestig öltöztem volna. Egyszer csak eszembe ötlött, hogy Piroska szeretné lenni, ezért anya rám adta a piros szoknyámat és a hozzá illő piros kis virágos mellényemet. Kezembe fogtam a fonott játékkosaramat. Tényleg úgy néztem ki, mint Piroska. Csak a hosszú hajam hiányzott.

Mikor visszamentem, vittük a jelmezt is. Szépen dolgoztunk ezen a héten. Még az előkészítőben is farsangi énekeket tanultunk. Közben rajzoltunk, festettünk és ragasztottunk. Ezeket nem szerettem, mert nem volt szép. A nevelő biztatott, hogy szép, csak csináljam. De min-

dennek ellenére nem tetszett a saját munkám. Jobban szerettem a verseket és számolni, tanulni. Betűket is tanultunk, és le is kellett írni. Speciális, nagyvonalas füzetbe írtunk. Először a tanárom segítségével írtam. Jobb kezembe fogtam a vastag ceruzát, ő pedig vezette a kezem. A bal kezemet kinyújtva, a fejemet rátettem. Evvel akadályoztam meg, hogy mozogjon a kezem. Mindig csak a füzet jobb oldalára írtam, mivel a bal oldalon volt a másik kezem. Nem volt könnyű dolog írni, hisz nagyon mozgott a kezem. Sajnos ezt nem tudtam befolyásolni. Aznap hogy fogok-e írni, az attól függött, hogy laza-e a kezem vagy feszes. Meg attól is, hogy nyugodt vagyok-e vagy nem. Sajnos ez az állapot jórészt függ az idegállapottól is. Ha ideges vagy, akkor kétszer olyan nehezen fogsz tudni teljesíteni. Szóval rengeteg tényezője van. A betűim ezért hadilábon álltak a sorokban. Ritkán lehetett csak felismerni, de a többieknek sem állt jobban a szénájuk.

Csütörtök délután végre farsangoltunk. Ideje volt már, mert alig tudtuk megállni, hogy ne mondjuk el egymásnak, minek öltözünk be. Egész nap díszítettük a termet. Néhány nevelő létrára állt, a plafonra és a lámpákra aggatták a színes papírokat. Lufikat is feltettek. Ebéd után elkezdünk öltözni. Velünk együtt a nevelők is beöltöztek. Irtóra tetszett ez a nagy felhajtás. A fiúk sem bírtak magukkal, és én sem, ezért hát kimentünk a folyosóra. A két cowboy és a Piroska. Nem mondom, jól néztünk ki együtt. A másik csoportból is ki-kikandikáltak. Jót mosolyogtak rajtunk. Közben megérkeztek a patronálóink is. Ő általuk mehettünk el kirándulni, és néha ajándékot kaptunk tőlük. Ezért mi cserébe meghívtuk őket a rendezvényeinkre. Első volt a jelmezes felvonulás. Így hát ott volt Hófehérke a hét törpéjével. Természetes, hogy ezek csak a nyávogós lányok lehettek. Pedig jobban állt volna nekik a kampós orrú banya jelmeze. De ott volt Füles mackó is és megannyi figura még. Utána pedig csapatokat alkottunk, mert verseny következett, amelyben mindenki részt vett. Ki melyik játékot akarja csinálni, azt magunk között osztottuk be. Szerepelt evő-ivó és lufi pukkasztó verseny. A lufi pukkasztást csináltam. Ehhez kaptunk egy-egy hurkapálcát. A plafonról lelógó lufikat evvel kellett kipukkantani. Itt aztán volt ugrálás, ahányszor egy lufi kidurrint. A farsang zárásául mindenki táncolt. Még azok is, akik nem tudtak mozogni. Nagyon jól éreztük magunkat.

Rengeteg dolog történt még vakációig. A nagynénéméknél töltött időben már nem csupán szórakoztunk, mert leckét is kaptam és nem is keveset. Ezeket hol a lányokkal, hol nenével csináltam. Gigivel elhülyültük a dolgokat, míg le nem buktunk, mert nene észrevette. Számolni nem szerettem, ezért a színes pálcákból házát és kerítést csináltunk.

- Na, de Gitta, tudod, hogy vizsgáznia kell! - mondta nene.

Általában szombaton este misére mentünk, mert ők minden hétvégén templomba mentek. Hamar megszoktam, és visszafelé mi lányok gyalogoltunk. Olyan jó volt sétálni a sötétben. Majd orra estem a röhögéstől.

Elvesztettem a legjobb barátnőmet, Beát. Emlékszem, mikor azt hittem, hogy már elment, eszeveszettül rohantam a fokos székkal.

- Még itt vagyok, ne sírj!

Végleg hazamehetett, mert már nem fejlődött többet. Régóta ott volt már.

Aztán eljött a vizsga ideje. Egész évben taníthatott a nevelő, de nem vizsgáztathatott. Az egyik általános iskolából jöttek vizsgáztatni. Ők döntötték el, hogy mehettünk-e elsőbe vagy sem. A vizsga egy kis számolásból, versmondásból és betűfelismerésből állt. A nap végére kiderült, hogy átmentem az első vizsgámon.

Július 14-én végre vakáció volt. A táblára felkerült teljes egészében a „vakáció hurrá”. Elbúcsúztunk a barátoktól illően. Reménykedtünk benne, hogy szeptemberben ismét együtt leszünk, mivel a fiúk is elsősök lesznek. Én voltam az első, akiért jöttek, és boldogan repültem anyuhoz.

Felhőtlen nyaralás

Hazafelé menet, mint mindig, most is bementünk nenéékhez. Ilyenkor mindig felszabadultabb voltam. Nem tudom miért, de mikor ott voltak anyuék, sokkal jobb volt, éreztem, hogy tényleg rokonok vagyunk. Ilyenkor húgom is játszhatott egy kicsit a lányokkal. Húgom is mindig jött értem anyuékkal. De a lányok ilyenkor még iskolában voltak, tehát nem sokat találkozhattak. Ezt egy kicsit zokon is vette húgom, mert Annus nene nyakán lógtam, ő meg úgy érezte, mintha vele nem foglalkoznának. Pedig dehogynem, csak sorban. Mikor hazafelé szedelőzködtünk, lelkemre kötötték, hogy jól használjam ki a nyarat. Útközben Baracsánál bementünk a halászsárdába. Imádtam a halászlét, ezért én azt kértem. Nekiálltunk enni. Én persze csak egyedül akartam enni, mert hogy néz ki az, ha egy hét éves gyereket etetnek, hisz jól tudtam, hogy egy korombelit nem etetnek. Bizony már hét évesen szégyelltem ezért magam. Pedig ezt már hányszor végigbeszéltük anyuval. Tehát valahogy elkezdtem enni. Igaz, néha csörömpölt a tányérom, késem s a villám leesett a földre. Azt hittem, hogy a sok ember mind engem néz. Ez nagyon idegesített, szerettem volna ilyenkor elbújni. De anyu sosem szidott meg. Sosem volt az arcán szégyenkezés nyoma. Jóllakottan játszottunk a hátsó ülésen. Ám egyszer csak borzasztó émelygés vett hatalmába.

Kiderült, hogy a halászlé volt a bűnös. Egyes-egyedül csak anya nem lett rossz. Szerencsére ő mást evett. Így többé nem tértünk oda vissza.

Otthon pedig végre azt csináltam, amit akartam. Végre kialudtam magam, nem kellett tornázni. Ezen a nyáron a házunk is átalakult egy kissé. A gang helyére egy előszoba épült, habár anyu nagyobb átalakítást akart, legalább húgomnak is legyen egy külön szobája, ne kelljen a mamával aludnia. De apám ezt nem engedte. A választ, mi gyerekek, csak később tudtuk meg. A gyerek miatt nem lehet, mert Pesten van. Egyszerű és sértő volt a válasz. Pont miattam, mikor nem tehettem róla, hogy Pesten kell lennem. Pedig ha józanul gondolkodik és anyára is hallgat meg ránk is, megkapták volna a szociális építési támogatást. Még a rokon kőműves is mondta, hülyeséget csinál. De hát nem lehetett neki beszélni.

Egy szombat délelőtt esküvőre készülődtünk, én meg kifelé indultam. A ház előtti betonos részre kicsit siettem. A küszöb vas részében elakadt a lábam, pedig már sokadik alkalommal mentem ki és be. Hirtelen elvesztettem az egyensúlyomat. Az esés következtében a küszöb élébe csapódott a fejem. Zokogni kezdtem, anya rohant ki, majd felemelt. Nagyon szédültem.

- Uram isten, kislányom! - kiáltott fel.

Rögtön megnézte a fejem, szerencsére nem vérzett. Bevitt a konyhába, lefektetett a sezlónra.

- Anya, nagyon szédülök.

Alighogy kimondtam, a következő pillanatban már hánytam és iszonyúan fáj a fejem.

- Itt nagy baj van! - kiáltott anya.

Ezek után, amilyen gyorsan csak lehetett, orvoshoz vittek. Túl sok idő nem maradt, ezért apu kihívta a doktornőt. Rohant a kocsizhoz:

- Mi történt?

- Doktornő, a Henike elesett, hátul ütötte be a fejét. Azóta szédül, hányt és fáj a feje.

Belevilágított a szemembe, majd kérte, dugjam ki a nyelvem. Végig magamnál voltam, ki-dugtam a nyelvem. S még párszor.

- Nagyon ferde - közölte, nem akarta kimondani. Így hát még egyszer kérte. Szinte már erőlködtem, de akkor sem sikerült rendesen kidugnom a nyelvem. Elfordult és halkán közölte:

- Enyhe agyrázkódása van. Két hét szigorú fekvés, ha bármi gond van, jöjjenek vissza!

Otthon pedig tényleg le kellett feküdnöm. Az esküvő lefűjva számomra. Ez olyan igazságtalanság, pont most kellett nekem is elesni. Ne maradjak szórakozás nélkül, így húgom is itthon maradt. Anyuék is csak késve mentek el. Mi meg fényképeket nézegettünk, közben pedig játszottunk, és gyakran felkeltem. Egyáltalán nem féltem járni. Természetesnek tartottam, hogy járjak. Nem szerettem, ha féltenek és segítenek.

Végre lejárt a két hét, így már simán mehettünk bárhova. Gondoltunk egyet, s már mentünk is. Mindig mi mondtuk meg, hogy hova menjünk. Legtöbbször fürödni akartunk, így hát hol Harkányba, hol Hertelenden, és ki tudja még hol voltunk. A fürdést egybekötöttük a kirándulással. Nem egyszer másztuk meg a siklósi vár lépcsőit, Fáradhatatlanul bebolyongtuk az összes helyiséget. Nem bírtam elviselni, ha furcsán néztek, vagy ha beszóltak. Mérges voltam, de aztán egy idő után megtanultam beszólni. Mivel sosem dugtak el szüleim, hamar rájöttem, hogy vannak emberek, akik nem tudják tolerálni a sérültséget. De míg kicsi az ember, addig nem veszi túl komolyan ezeket a dolgokat. Apu nem volt velünk, hisz dolgozott, így csak az élményeket hallgatta meg nagy ritkán. Egyébként a hétköznapiakat jobban szerettem, mert akkor csak anyuval voltunk otthon, vagy a szőlőben voltunk egy kicsit. Szerettünk segíteni, bármit megcsináltam. Soha nem mondtam, hogy nem tudom. A húgom ugyanúgy csinálta, mint én. Sőt, mikor mama vészmadárként szólalt meg, hogy ne húzzam azt a zsákot, mert nehéz, felháborodva visszaszóltam:

- Hagyjál békén, meg tudom csinálni!

Az volt az érzésem, hogy mindkét mama valahogy jobban szeretik a húgomat, mint engem. De ez engem nem érdekelt, mert hogy úgy mondjam, nem voltam oda értük. Nekem ott a drága nagypapám, akit egyenesen imádtam. Számomra ez volt a legfontosabb, semmi más. A hétvégék néha nagyon unalmasak voltak, hisz ilyenkor permeteztek anyuék a szőlőben. Sajnos mi nem mehettünk le, mert féltettek bennünket. Nagyon hosszú ilyenkor a nap. Mamával nem sokra mentünk. Felnyergeltük hát a bicajt vagy a gokartot. Menetre kész voltunk. - Elmentünk! - kiáltottunk, meg se vártuk a választ. Csatlakoztak hozzánk barátnőink is. Aztán lassan felvették az én tempómat, mert néha lemaradtam. - Várjatok meg! - kiabáltam utánuk. Szokásunkhoz híven Ormádon kötöttünk ki. Megnéztük papáék volt házát, majd a gátnál megpihentünk. Közben versenyeztünk, hogy melyikünk tud nagyobbat dobni a vízbe. A nagy fák alatt kellemes árnyékot találtunk. Hisz négyünk közül én már nagyon fekete voltam. Hazafelé békát gyűjtöttünk, amit a zsebünkben vittünk haza. Időként nagyon brekegték. Furcsán néztek ránk a járőkelők. Volt, aki megkérdezte, honnan jön ez a hang. Mi majd meghaltunk a nevetéstől. Rengeteget bolondoztunk így hárman. Hazatérve a békákat elhelyeztük egy nagy sárga tálban. Csak azért csináltuk, hogy lássák anyuék, mit műveltünk egész nap, mert tudtuk, hogy mama elárul. Eléggé zokon vette, hogy nem voltunk hajlandóak addig enni, még haza nem érnek.

A nyárból már csak egy kevés volt hátra, de ezt nem akartam tudomásul venni. Már úgyis szorongtam, hogy vissza kell menni, de még visszavolt a sokadik balatoni napunk. Ugyanis mi így nyaraltunk. Mindig leugrottunk egy-egy napra. Általában hétvégén, mert ilyenkor apu is szabad volt. Jó korán indultunk, hogy nyolcra ott legyünk. Először mindig reggelizni kellett. Ezt időpocsékolásnak tartottam, már annyira fürödni akartam. Nagyon vonzott az a csodálatos, nagy kék víz. Kicsivel később már bent lubickoltunk. Egész messzire bemerészkedtünk. Anyu mindig matraccal jött, mi meg úszógumiban leelőztük. Apám úgy csinált, mintha aludna a matracon. Kis idő múlva meguntuk. Oda settenkedtünk és közös erővel felborítottuk. Aztán vízi csatáztunk, mikor már azt hittük vége, és nyugodtan úszkáltunk

tovább. Egyszer csak valami felborított mind hármunkat. Ugyanis a matracon pihentünk, és eszünk ágába sem jutott apura figyelni, ő meg csendben megtorolt bennünket.

Este pedig búcsút vettünk a Balatontól. Egy darabig még láttuk a kéklő vizet. - Nézzétek még a nagy lavórt, gyerekek! - mondta apu.

Új csoportba kerülés

Elérkezett a nap, amelytől még álmomban is rettegtem. Vissza kellett mennem, augusztus vége volt már. Az élmények még nagyon frissen éltek bennem, de beárnyékolta az a tudat, hogy el kell válnom szüleimtől. Megnyugodtam, hogy még Érdre is benézünk, minél később érünk be az intézetbe. Mindenki otthon volt. A lányok még nem is gondoltak a sulira, hisz még jó két hét volt hátra a szünetből. Annus nene jól szemügyre vett. Most még barnábbnak tűntem, mint nyár elején. Hosszas mesélésbe kezdtünk, mit műveltünk a nyár folyamán. A végén megszólaltak: - Akkor nem unatkoztattok, ti sem és anyátok sem. Bízom benne, nem fogsz annyit bánni, mint tavaly. Ugye megígéred nekem? - kérdezte nene. - Megpróbálom - motyogtam a bajsom alatt. - Hisz tudod, hogy nem szabad sírni. És már sulis leszel, hétvégén meg jössz hozzánk. Ne aggódj, ez az év is el fog múlni!

Félóra múlva már az intézet kapujánál voltunk. Nem változott semmi, ugyanolyan kopottas szürke volt, mint tavaly. A nap még melegen sütött, az udvar tele volt eperfával és most kezdett élni. Édes illatát lehetett érezni. - Kislányom, nagyon finom ám ez a fajta eper. Majd kijöttök, kóstold meg - mondta anya. Lassan besétáltunk, majd a portásnak szóltunk, hogy megérkeztünk. - Hívjanak ki valakit az 5-ös csoportból. - A portás már ment is volna, de előbb megsimogatott, és azt mondta: - Ne légy szomorú! - Míg a szőke hajú Margit néni szólt egy nevelőnek az ötösből, addig szüleim próbáltak vigasztalni. De nem sikerült túl fényesre. Ildikó néni jött ki mosolyogva. Miután szívélyesen üdvözölt, közölte, hogy nem velük leszek már. Nagyon megdöbbsentem, hisz ezt a csoportot már megszoktam és a barátaim is ott voltak. - A barátaid is veled lesznek a kettes csoportban. Visszafelé menet beszólok a kettesbe, hogy jöjjenek ki. Néha látogass minket - kérte, én pedig megígértem.

Egy számomra ismeretlen nevelő jött értem. - Jó napot kívánok, Sebenyi Teréz vagyok - mutatkozott be. - Én vagyok a kettes csoport vezetője. Szervusz, Henriett, ebben az évben velünk leszel. Akkor még nem is sejtettem, hogy két év lesz az egy évből. Még néhány percet tölthetem anyuékkal, aztán következett a szörnyű elválás, amely most még pokolibb volt, mint év közben. Úgy éreztem, nem tudok elválni anyuéktól. És borzalmasan fájt a szívem és a lelkem. Egyszerűen nem tudtam parancsolni érzéseimnek, amikor bezárult az ajtó mögöttem. A könnyem patakokban folyt le arcomról. Elég közel kerültem a portához. Ez megnyugtató, hisz néha leskelődhetek. Beléptem a csoportba, a sok idegen közül rögtön kiszúrtam Laciékat, akik vigyorogva elindultak felém. Vigasztalásképpen bohóckodtak nekem. Percek múlva nevettem rajtuk. - De jó, hogy ti itt vagytok velem! - mondtam nekik.

Pár nap múlva ismét gördülékenyen mentek a dolgok. A napirend és a tornák sem változtak semmit. Eközben én még több barátnak örülhettem. Barátaim többsége fiú volt, de volt néhány lány is köztük. Emiatt akadtak féltékenységi rohamok. Erről én nem tehettem, mert nem én kötöttem ki, hogy melyik lány üljön a fiú ölébe. Az eset egy ebéd után történt, amikor is a terem szélén ültünk. Míg a takarítók felmostak, Zsírmi Lajos, újdonsült barátom kitalálta, hogy üljek az ölébe. Ő egyébként bottal közlekedett. Nagyon jó humorú fiú volt. Tehát odamentem hozzá, és már az ölébe ültem volna, mire az úgymond barátnőm, Nyiri Judit éktelen visításba kezdett. - Te nem ülsz Lali ölébe, mert engem szeret. - Már akartam is elmenni tőle, de visszahúzott. - Ülj már, le! - De hallod, hogy ordít. - Nem érdekel, csak hadd

ordítson. - Mi tovább beszélgettünk és nevettünk. De a nevelők nem bírták tovább hallgatni az ordítást. Gabi néni jött, akit már az elején megszerettem. Azt hittem, én fogom kapni a szidást, de fordítva történt. Nyirike egyből elment.

Ebben az évben nagy változások történtek. Ugyanis a fekvő és állásjárás helyett hat gyerekkel és két nevelővel együtt az utcai közlekedést is gyakorolni kellett. Mi már önállónak számítottunk az intézetben, de még sokat kellett tanulnunk ahhoz, hogy egyszer tényleg önálló életet élhessünk. Így hát reggeli után öltözködtünk, amíg a többiek a fekvő gyakorlatokhoz készültek. Örültünk, hogy kimehettünk az életbe, de jól tudtuk, hogy vigyáznunk kell egymásra. A barátok tehát most még jobban összetartottak. A nevelők naponta váltották egymást. Az első alkalommal csak a szomszédos utca telefonfülkéjéig jutottunk. Ott meg gyakorlásképpen felhívtuk a csoportunkat. Nagyon vidámak voltunk, aztán Darnos Erzsébet néni közölte, örül, hogy jól érezzük magunkat, de menjünk vissza, mert kezdődik az iskola. Elkészöntünk tőle és visszafelé mentünk, de nem olyan lelkesen, mint amilyenell eljöttünk.

Nagyon vártam az iskolát. De ahogy múltak a hetek és hónapok, egyre bizonytalanabbá váltam tanulás terén. Ugyanis az olvasással akadtak némi gondok. Mire visszaértünk, már elő volt készítve a tantermünk, vagyis az a terem, ahol aludtunk és tornáztunk. Akik még nem jártak suliba vagy kisegítőbe jártak, kint a folyosón tanultak.

Kínlódás az olvasással

Minden nap fél-fél óra tanulás állt rendelkezésünkre. Délelőtt fél tizenkettőtől tizenkettőig tartott a tanítás. Majd délután fél öttől ötig folytattuk. Ez a fajta tanulási időbeosztás sok embernek fura, mert nem értik, hogy itt a tanulás másodlagos dolognak mondható, hisz itt a legfontosabb a mozgásfejlődés. Persze az változó volt, hogy mikor volt rendes tanítás, mert a tanárunk is két műszakban dolgozott. Ezen a héten délelőtt volt a tanítás. A másik csoportból is átjöttek a diákok. Ma épp olvasás és írás volt. A betűket könnyen elsajátítottam, de az olvasás nem ment. Képről való olvasással tanultunk olvasni, ami nagyon szépen ment addig, amíg nem kellett elolvasni a kép alatti szöveget. Mondanom sem kell, hogy nem az volt a kép alá írva, amit a képen láttam. A képen az láttam, hogy a kutya ugat. A szöveg meg így szólt: Bodri, a kutya ugat. Én meg dühös voltam, hogy a nyavalyás kutyának még neve is van. Úgyhogy a tanárom mindig nyektetett az olvasással. Már annyira féltem a tanáromtól, hogy azt se tudtam, sírjak-e vagy nevesek. Ahányszor rosszul olvastam, fülhúzás volt a vége. Óra végére tiszta vörös volt a fülem. Néha már azt hittem, hogy az egyik fülem nagyobb, mint a másik.

A következő pillanatban már rosszaságon törtük a fejünket. A mókás fiú pár héttel később barátom lett. No, nem csak azért, mert egyforma rosszak voltunk, hanem azért is, mert mindig együtt voltunk. Egy nap Gabi néni megbízott bennünket, hogy hozzuk el Tabival a reggelit. Örültünk, hogy ketten csavaroghatunk. Ő jobban közlekedett, szinte ugrált. De soha nem érdekelt ez a kis különbség bennünket. Mikor a konyhára értünk és kértük a kettes csoport reggelijét, a konyhás kissé meglepődött, de kiadta a reggelit. Sőt a forró teát is ketté öntötte, nehogy kilötyögjön, mire beérünk a csoportba. Aztán elindultunk a csoportunk felé, útközben mindig volt valami beszélgetnivalónk, vagy csak játszani támadt kedvünk. Ilyenkor szinte megszűnt körülöttünk a világ. Azt sem vettük tudomásul, hogy a gyerekek, akik reggelizni jönnek a folyosóra, sírnak, mert járniuk kell. Meg voltam győződve, hogy kényeskednek. Nem tudják felfogni, hogy a nevelők csak segítenek, hogy előbb jár hassanak.

Mire visszaértünk, már asztalnál ültek a többiek. Minden asztalnál többen ültek, csak a mi asztalunk volt hiányos. Ugyanis a fiúk foglaltak nekünk helyett. A mindig vigasztaló, aranyos és vidám Gál Laci mellett ültem. Nagyon segítőkész és állandóan a közelemben volt. Még az utcán sem hagyott el, pedig megtehetette volna, hisz jobban ment. Másik oldalamon Timárka, akivel ugyancsak rosszkodtunk. Például, ha egy kis szabadidőnk volt, rögtön megléptünk mi négyen. Néha kint az udvaron egy kis faházban bújtunk. A poén kedvéért mindig körben mentünk ki, mert ha a csoportunk hátsó ajtaján mentünk volna ki, túl egyszerű lett volna megtalálni bennünket, mert az ablakból pont a kis faházra lehetett látni. Mikor sajnos megtaláltak, dorgáló szavakat kaptunk. Persze egy pillanatra megszeppentünk. Azt hiszem, néha a nevelők is megértettek bennünket, hiszen kevés időnk maradt a játéokra. Állandó feladatteljesítés, és még ott volt a sulis is. És nem utolsósorban a szülők hiánya, ami borzalmas volt, néhány gyereknek viszont egyáltalán nem hiányoztak a szülei. Olyan gyerekek is voltak, akiket csak nyári szünetre vittek haza, egész évben nem is érdeklődtek utánuk. Szegényeknek még a cipőjük is rongyos volt. A nevelők már kénytelenek voltak a többi gyerek szüleitől kérni használt, de még jó állapotban lévő cipőt számukra.

De nekem rettentő nehéz volt elválni anyuéktól. Már a portás is sajnált. Mikor értem jöttem, örömben sírtam. Végre hazamehettek és láthatom őket. Ilyenkor igyekeztem az anyai szeretetet minden cseppjét magamba szívni. Amikor visszamentem, keserves zokogástól visszhangzott a porta.

Fertőzések idején

Hosszas búcsúzkodás után tudtam csak elválni anyuéktól. Néha a csoportvezető jött ki értem. Köztudott, hogy állandó panaszom volt rám. Például, hogy megvertem az osztálytársamat, aki a másik csoportból jön át tanulni. A duci és egyáltalán nem barátságos lányt is pont Heninek hívták és csúfolta a barátomat. Őszintén nem is bírtam ezt a hisztizős lányt. Elkaptam és megvertem. Észrevett a csoportvezető, persze mindjárt fenyítést kaptam. Hiába mondták a többiek, hogy nem vagyok hibás. Közölte velem, hogy elmondja szüleimnek. Hát megtette, de tudtam, hogy nincs jelentősége, mert anya mondta, hogy védjem meg magam. Ha kell, verekedjek, és különben is már tudták tőlem, hogy verekedtem. Aztán elpanaszolta, hogy mindig csavargunk a fiúkkal. Így legalább tudta anya, hogy nem vagyok elveszett gyerek.

De a sok panasz lepergett rólam. Úgyis tudtam, hogy nem bír engem a csoportvezető. Nem sok vizet zavart, mert én sem bírtam. És különben voltak még rajta kívül nevelők, akik vigasztaltak és segítettek levelet írni anyuénak vagy papáénak. Mindig lefekvés előtt írtunk. Nagyon hosszú leveleket diktáltam, és néha sírva fakadtam. Aztán megérkezett a válasz, amelyben anya leírta, hogy jól vannak és miket csinálnak otthon. Ez megnyugtatót engem, sőt, ha időm engedte, újra elolvastam.

Folytattuk az utcán való közlekedést. Már villamossal és busszal is utaztunk. A két nevelőnek volt nehéz, hisz legalább hat gyermekre kellett figyelniük. De mindig jól éreztük magunkat. A jeglyukasztást sose sikerült megcsinálnom. Inkább a fiúkra bíztam, ők szívesen vállalták. A Feneketlen-tónál felszabadultan játszottunk. Négyen még itt is külön voltunk. Bújócskázunk vagy hintáztunk, de nem bírtunk egy helyben maradni úgy, mint a többiek, akik csak ültek.

Hetekkel később zárlatot rendeltek el az intézetben, ami azt jelentette, hogy nem érintkezhetünk a külvilággal. A járvány neve vérhas, amely hányással, hasmenéssel és magas lázzal jár. Nagyon sok gyerek volt a betegszobán csoportunkból. Egy reggeli kézmosás alkalmával legalább tízszer visszaküldtek kezet mosni. Hiába mondtam, hogy nem értem semmihez. Még

a másik csoport nevelője is visszaküldött. Már nagyon mérges voltam, de mivel állandóan ki volt száradva a szám, legalább ihattam, ahányszor visszamentem.

Szerencsére még a barátaim velem voltak. Egyik este már nagyon rosszul voltam. Már nem a betegszobára vittek, hanem egyenest a László Kórházba. Mentővel egy kezdő nevelő kísért el. Nagyon féltem, ezért szinte belecsimpaszkodtam a nevelőbe. Mikor odaértünk, nagyon megijedtem a tántorgó portástól, aki a lifttel felvitt engem. Még a nevelő utánam szólt: - Ne félj, Heni, holnap táviratozok anyukádéknak! - Közben felértünk a gyerekosztályra, ahol az orvos megvizsgált és berakott a fertőzőre. Sok kisgyerek volt a szobában, de nyomban elaludtam. Mindig felkeltettek lázmérésnél.

Anyuék is értesültek róla, hogy kórházban vagyok, hisz telefonált. Igaz, én nem beszélhettem vele, csak az ápolónő mondta, hogy hamarosan jönnek. Persze nagyon örültem neki. A többi gyerekhez mindig jöttek látogatni, de csak ablakon keresztül beszélgethettek. Én addig babát hajtogattam a takarómból és elringattam, akár egy igazi játékbabát. Játék is alig volt a fertőzőn.

Alig két napja voltam kórházban. A szemem az ajtó felé tévedt, hirtelen egy nagyot kiabáltam örömben. Ez olyan csodálatos volt, hogy ott álltak anyuék. Odajöttek hozzám, míg az orvos intézkedik. Ugyanis a pécsi gyermekklinikáról Mária néni a gyerekorvos. Egy nyilatkozatot adott anyuéknek, hogy tovább kezelnek a pécsi kórházban. Míg az orvos beszélt Mária nénival telefonon, addig anyuék elmondták, hogy nehezen találták meg a kórházat. Már vagy tíz rendőrt és megannyi járőkelőt kérdeztek. De mindig rossz irányba igazították őket, mire végre egy utcaseprő megmondta a jó irányt.

Pár perc múlva jött az orvos. - Minden rendben van - közölte -, elhagyhatom a kórházat. - Mert beszélt a pécsi doktornővel, még ma fogadnak. Szigorú utasításba adta, hogy amit használok útközben, azt szüleim dobják el. Aztán végre elhagytuk a kórházat. Nem akartam soha Pécsre érni. Hisz megint el kell válnom szüleimtől. Egy kis kitérővel csak hazamentünk néhány percre. Csak üdvözölni akartam tesómmat és a mamát. Még ki sem szálltam, csak úgy ablakon keresztül küldtem nekik pusztit. Kinyitották az ajtót, hogy legalább megérintsenek. Mielőtt hozzám értek volna, közöltem: - Vigyázzatok, fertőzött vagyok!

Már mentük is tovább, hisz késő délután volt. Ismét lázas voltam, tetejére sírni kezdtem. Nem akartam kórházba menni. - Henikém, kislányom, ne sírj, mert még lázasabb leszel! Tudod, hogy mindennap bejövök hozzád - mondta anya. - Már közel vagy!

Hamarosan megvizsgált Mária néni. - Csak nem itatja egy ilyen nagylány az egereket? Na ne csináld, hamar meggyógyulsz és mehetsz haza. - Aztán el kellett búcsúznom anyuéktól, mert nem jöttek tovább. - Holnap jövök, aludj jól - mondta anya. Közben kezembe nyomott egy kis gumi Miki egeret. Fekete volt a feje, a lába és a füle, sárga a teste, piros a nadrágja. Habár nem lehetett bevinni játékot, mert utána nem vihetik haza. Mária néni bevitt egy kórterembe, ahol egyedül voltam. Egy kicsit még ott maradt velem. Aztán elment, én meg játszottam az egerrel, lehetett mozgatni a lábát és a kezét. A következő napokban és hetekben vérvételeken estem át. Már a tű látványától is visítottam. De mindig megnyugodtam, mikor kész voltam, hisz tudtam, hogy aznap már nem böknék meg és délután megint jön anya. Épp, mikor babázni támadt kedvem. Összehajtottam a takarómat és elkezdtem ringatni. Anya és keresztanyámék szóltak hozzám az ablakon keresztül. Az ablakhoz fordultam, még az álbabát is eldobtam, úgy örültem nekik. - Henikém, hoztam neked egy babát - mondta anya és megmutatta. Szép volt. - Majd beviszik neked az ápolónők - közölte. De mondtam neki, hogy ne adja be, mert itt kéne hagynom, mikor hazamegyek, és azt meg nem akartam. - Már megint megböktek - panaszkodtam. - Anya, mikor mehetek már haza? Annyira unom már, nem szeretek itt lenni. - Kislányom, beszélek Mária nénival. De biztos már nem sokáig. - Keresztapám a kis cicákról mesélt. Aztán hamar sötétedett, a látogatásnak is vége lett. Egy kicsit sírtam, mikor elmentek.

Napokkal később végre közölte velem Mária néni, hogy hazamehetek. Két hét alatt ez volt a legjobb hír, amit csak hallhattam. Nemsokára megjöttek anyuék értem. Azt az örömet, amit csináltam, még az ápolónők is emlegették, hetekkel később is. Anya, miközben öltöztetett, húgomról mesélt. Hogy nem akart oviba menni, mert nagyon vár, hogy hazamenjek. Egy percre megfordult a fejemben, hogy a kis egeremet itt kell hagynom. Szegény kicsi egér, te már mindig itt leszel, gondoltam. Apu közben pakolászott, s az egérke becsúszott a ruháim közé. De ez csak otthon derült ki. Végre elhagytam a kórházat, vissza sem akartam nézni. Pedig még hosszú ideig visszajártunk kontrolra. De nem zavart, mert addig nem mehettem vissza az intézetbe. Ez jó volt nekem, nem úgy, mint húgomnak, aki sírva ment oviba reggelként, mert ő velem akart maradni. Emlékszem, mindig felkeltem, mire ő. Végig követtem, míg elkészül, majd a kakaó mellett még játszottunk. Aztán a kis fehér táskájába bepakolta anya a tízóraiját. Nyakába akasztotta a kis táskáját és fancsali képpel elindult az oviba. Napközben anyuval főztünk, játszottunk és egy-egy órát tanultunk. Ilyenkor mindig ott ült mellettem. Nála bátrabban olvastam, mint a tanáromnál. Pedig nagyon nehezen olvastam. Néha hozzáköltöttem egy-két mondatot, de nem akadt ki nagyon. Következett az írás, nagy csíkos füzetbe. Ezt már egyedül csináltam, naponta változott az írásom. Hol egy kicsit olvashatóbb, hol meg teljesen ronda. A számokat nagy kockás füzetbe írtam. A nyolcast volt a legnehezebb az összes kerekített szám közül leírnom. Soha nem sikerült rendesen összekötnöm. Mindig csak két karikát rajzoltam és utána kötöttem össze. De azért számokat könnyebb volt írnom, mint mondatokat. Délben megjött húgom, bár egy kicsit mindig késett, hisz a barátokkal is játszott.

Itthon pedig folytattuk. A legkedvesebb játékunk a birkózás volt, általában én birkóztam le. És tiszta szeretetből rajta feküdtem vagy fél percig. Ekkor ő teljes pánikba esve elkezdett kiabálni: - Anyukám segíts, megfulladok! - Anyu pedig nevetve utasított, hogy szálljak le róla. Persze mondanom sem kell, hogy húgom dundi volt.

Már három hetet töltöttem itthon, mikor az utolsó székletmintám pozitívan jött vissza. Ez azt jelentette, hogy ismét egészséges vagyok. Csak valamiféle szorongás vett hatalmába. Az ok elég nagy volt, méghozzá az, hogy vissza kell mennem, ismét jönnek a szürke hétköznapiak. Azért annyira nem siettük el a visszamenés dolgot, mert ki tudja, hogy meddig voltam beteg. Így még egy hetet nyertem.

A négy csibész és a csibész lány

De az az egy hét is elillant és hétfőn már hajnalban útra keltünk. Anyu ölében aludtam, mint mindig. De valahogy mindig felébredtem a Kamaraerdőnél. Szép erdő volt, de belőlem könnyeket váltott ki, hisz alig fél óra és az intézetnél vagyunk. Anyu nyugtatott közben, kért, hogy legyek jó kislány, fogadjak szót és tanuljak jól. Ne sírdogáljak sokat és ne csavarogjak túl gyakran, mert úgyis pikkel ránk a csoportvezető. - És a végén másik csoportba fogtok kerülni mind az öten. - De figyelj, anya - kezdtem a mondókámat. - Mért baj az neki, ha öten, tiszta poénból, lépcsőt mászunk. Úgyis gyakorolnunk kell. Vagy ha Feri bácsihoz, a cipészhez megyünk. Csak megnézzük, hogyan szélesíti meg a cipő talpát azoknak a gyerekeknek, akiknek kell.

Leparkoltunk és bementünk, a portás már messziről üdvözölt. Én nem voltam olyan lelkes, mint ő. De próbáltam mosolyogni, mert néha elhívott mesetelefont hallgatni esténként. Nagyon szerettem volna szüleim hangját hallani. De lehetetlen volt, mert nem volt telefonunk. Hiába kértem szüleim segítségét a MEOSZ-tól. Csak hitegették őket, csak fizették a tagdíjat,

de telefont sosem kaptunk. Pedig néhány gyereknek kiült az öröm arcukra, mikor szüleikkel beszéltek.

A nevelőt meglátva, sírva fakadtam. Ő pedig mindjárt mondta: - De jó, hogy meggyógyultál. Képzeld, már minden gyerek visszajött.

Anya ismét rám adta az intézeti ruhát. Ezt végképp nem tudtam megszokni. Aztán elbúcsúztunk, de nagyon nehezemre esett elválni. Végül a nagy fehér ajtó ismét bezárult mögöttem. Pár perc múlva ismét a gyerekek közt voltam. A csoport nagy része örült nekem. Azonban akadtak néhányan, akik semlegesek maradtak. Ez nem érdekelt, hisz mindenkinek jogában állt barátokat találni.

Kilenc óra volt, vagyis elkezdődtek a tornák. Mi meg újra kimentünk az életbe. Egy kicsit más volt ez a gyakorlás ma, mint a többi, mert épp babanézőbe mentünk. Az egyik nevelőnek, akit szerettem, babája született és meghívott bennünket, hogy nézzük meg. Tehát ma inkább közlekedési eszközöket használtunk, mint a lábunkat, mivel Budán laktak. Néha az emberek segíteni próbáltak a le- és a felszállásnál. Rosszabbik esetben csak meresztették a szemeiket. Mi meg humorral próbáltuk felvenni a dolgot. Így még az is elszégyellte magát, aki nem is bámult. Kalandos utunk egyik része véget ért, mivel ott álltunk Erzsi néni ajtaja előtt. Az első csengetésre kinyitotta az ajtót. Nagy szeretettel üdvözölt bennünket. Mindjárt a konyhába tessékelt bennünket, ahol a palacsinta-hegy utolsó darabja sült. Ekkor gyorsan eldöntöttem magamban, ma biztos nem lesz tanítás, hisz, mire ezt megesszük, dél lesz. És ma épp a tanár nénink jött velünk, akit szintén Erzsi néninek hívtak. Csak ő szigorúbb volt és barna hajú. A másik Erzsi néni gyengéd volt és fekete hajú. Ő volt a napközis tanárom és nála bátrabb voltam. Például nem húzta a fülem, ha rosszat olvastam. A fiúk degeszre ették magukat palacsintával. Csak mi, az öt barát voltunk Erzsi néninél. Ezt jól ki is használtuk, mert állandóan piszkáltuk egymást. - Ti sosem fogtok megváltozni, gyerekek - jegyezte meg Erzsi néni. - Még mindig csavarogtok és rosszak is vagytok? - kérdezte. - Igen - válaszoltuk kórusban -, csak hogy már egyre rosszabbak - vettem át a szót -, ugyanis a többi lány egyre csak nyávog azért, mert a fiúkkal külön utakon járunk, így nem tudnak velük barátkozni. Néha csúfolódnak, ilyenkor beindul a boksziparádé. Valahogy egyre többen állnak a mi pártunkra. A végén velünk együtt kapnak fenytést. Most pedig igazán áll a bál, mert kértük, hogy hadd aludjunk egymás mellett. És megengedték, komolyan mondom, irigykednek ránk.

Felébredt a kicsi, Erzsi néni kihozta megmutatni. Aranyos volt. Még fél órát maradtunk, aztán visszaindultunk. Először busszal mentünk egy pár megállót, utána villamossal, ami pont az intézetnél állt meg. A többiek már az ebédhez készülődtek. Még egy-egy játék volt az asztalokon. Néha az étkezések előtt maradt idő játékra. Én néha csak bóbiskoltam az asztalnál. Nemsokára megjöttek az etetők is, vagyis azok az emberek, akik irodákban vagy máshol dolgoztak. Különböző csoportokban voltak beosztva ebédnél. Ugyanis sok gyereket kellett etetni, a nevelők pedig kevesen voltak. Különösen akkor volt gond, mikor leves is volt. Mert volt olyan gyerek is, aki különben egyedül étkezett, csak a levest nem tudta kanalazni, ezért azt segíteni kellett neki. Néha nekem is segítettek, de aztán hamar megtanultam a levest is egyedül kanalazni. Ebéd után Tabival visszavittük a kocsit. Mindig kértük a nevelőket, hogy felülre rakják az edényeket. Sosem értették, hogy miért kérjük ezt, de szót fogadtak. Úgy mentünk kifelé, mint a kisangyalok. Becsuktuk az ajtót, és már Tabi be is feküdt alulra. Ezt naponta cserélgettük. Én pedig rohantam vele a konyháig. Nagyokat röhögünk, vagyis a folyosón összefutottam nevelőkel. Ők csak azt látták, hogy nagyon nevetek, hisz Tabinak épphogy csak a cipője látszott ki. Azt se látták, hisz én eltakartam. Mikor pár méterre voltunk a konyhától, körülnéztem, tiszta-e a levegő. Szóltam neki, hogy másszon ki gyorsan. Majdnem lebuktunk, egy nevelő pont akkor jött, mikor Tabi a földön fetrengett. Ezt látva, a nevelő segítségére sietett. - Jaj, kisfiam, segítek felállni. - És Tabi el is fogadta a segítséget. Pedig máskor úgy pattan fel a földről, mint a nikkelbolha. - Vigyázatok magatokra, gyerekek! -

mondta, és megköszöntük a segítséget. Megkérdezte, hogy elvigye-e a kocsit helyettünk. De mondtuk, hogy nem kell. Végre elment, mert én majd megpukkadtam a nevetéstől. - Hu, most majdnem lebuktunk miattad - mondtam. - Tetejére még el is fogadod a segítséget - dorgáltam le. - Ne dühöngj már, Csomi! - kérte. - Látod, hogy nem lett gond. - Szerencsédre. Ha gond lett volna, holnap nem kocsikázhatnák - mondtam neki. Újból kitört a nevetés belőlünk. Sorba tettük a kocsit, majd indultunk volna vissza. - Semmi kedvem bemenni - kezdte Tabi. - Hát nekem se - folytattam -, és Terike néni sincsen, így nem tud leszidni. Tudod mit? Csavarogjunk egy kicsit, még úgysem kezdődik a ülőfoglalkozás - mondtam. Ez volt nekem a legnehezebb feladatcsoport. Mert itt csak a kéz mozgását fejlesztették. Az ügyesebbek a fapálca helyett hurkapálcát kaptak. Nekem is hurkapálcával kellett dolgozni. Néha széttörött a kezemben. Kisurrantunk a porta hátsó ajtaján az udvara. Senki sem volt kint. Ez nagyon klassz volt. Tabi nagyon jól mozgott, de mindig megvárt, és ha esni akartam, mindig megtámasztott. Észre sem vettük, hogy nehezebben járok. Az ablakokon keresztül láttuk, hogy még nem kezdődött el a foglalkozás. Megnyugodva tovább csatangoltunk. Közben pedig beszélgettünk. Tabi megkért: ha hívja az apja, menjek vele és én is beszéljek vele. Megígértem, beszéllek az apukájával.

Esküszöm a következő sztoriért nem mi vagyunk a hibásak, hanem a kisördög, mert belénk bűjt. Az épület sarkához volt állítva a szennyes ruhás kocsi, amely teljesen nyitott volt, nyugodtan rá lehetett ülni, hisz deszkás volt. Kék volt a fogantyúja. Könnyen lehetett tolni, mivel négy kereke volt. Nagyon érdekelt bennünket, így hát kölcsönvettük egy kicsit. Lejtőnek felfelé kicsit nehéz tolni. De ketten csináltuk, így megoszlott a nehézség. A lejtő tetején pedig megfordítottuk, majd ráültünk. A lábunkkal meglöktük és már száguldoztunk a lejtőn lefelé. Nagyon tetszett, úgy belefeledkeztünk az idő múlásába, hogy csak azt vettük észre, hogy Bori néni tart felénk. Kissé idegesnek látszott, de látta, épségben vagyunk. - Nálatok meddig tart visszavinni az ebédhordó kocsit? Vagy talán nem tudjátok, merre van a csoportunk? - Bocsánatot kérünk, Bori néni - kezdtem. - De kicsit csavarogtunk, mert még nem volt két óra és kicsalt bennünket a mosolygós napsugár. Tényleg vissza akartunk érni az ülő foglalkozásra. - Hát arról már szépen lekéstettek - közölte. - Büntetésből állásjáraskor duplán fogtok lépcsőzni egy hang nélkül. Ma én leszek veletek - mondta. - Most menjünk uzsonnázni. - Hát ennyi volt a büntetés. Nem tudta meg senki sem. Még a barátaink sem tudták, hogy miért lépcsőzünk duplán. Bevallom, akkor igazán vártam a tanulást. Na, nem azért, hogy szerettem volna tanulni, hanem mert végre ülhetek a babérjaimon. Este pedig úgy, ahogy ígértem, beszéltem Tabi apukájával. Nagyon örült neki, hogy barátok vagyunk. Lefekvés után azonnal elaludtam.

Hetekkel később rossz passzban voltam a honvágy miatt. Balabás, aki az év elején még ülni sem tudott (anyukám fogta, míg az anyja ráadja a cipőjét, számtalanszor segített neki anyukám), elkezdte csúfolni anyukámat és végül is az egész családomat. Hogy mi milyen kövér család vagyunk. Egy pofon kíséretében elmondtam neki, hogy azt sértegesd, aki nem segített ülni. - Még ülni sem tudál és te beszélsz. Ha anyukám nem fog meg, leesel a padról. - De már üvöltöttem vele és még egy pofont adtam neki. Ekkor már a barátaim is közrefogták. - Ha még egyszer bántod a Henit, mi fogunk téged elverni - fenyegették meg. A gyerek csak nem hagyott békén. Pedig már anyu is leszidta, még a fülét is megrángatta. A többi gyerek meg egyenest rettegett tőle. Egyik alkalommal betelt a pohár. Öten összefogtunk, majd jól elvertük. Még a nevelők sem bánták, mert nagyon lehetetlen kölök volt. Ezután úgy tűnt, hogy behúzza fülét-farkát. Egy hangosabb szónál már ott álltak testőreim. Hát így tettük színesebbé a napokat. Az öt csibész jóban-rosszban együtt volt. Szinte elválaszthatatlanok voltunk, akár a testvérek.

2.

Édesanyámhoz

1.

Te vagy nekem az
őrangyalom. Mikor velem
vagy, nem félek semmitől.

Mert tudom, hogy
megvédsz mindenkitől.

2.

Amikor szomorú vagyok,
hozzád fordulok. S te
megvigasztalsz. Ha beteg
vagyok, aggódsz értem.

3.

Édesanyám! Csillagként
tekintek rád. Ragyogsz
rám, mikor mosolyogsz,
s napom szép lesz.

1998. október 24.
Csomor Henriett

Anyák napjával egybekötött szülői

Ezen a pénteken is, mint mindig, csak anyukám jött értem. Sose félt a hosszú úton egyedül. Az sem érdekelte, hogy baj történhet. A hat évet egyedül csinálta végig velem. De sosem panaszkodott, csak egyet akart, hogy minél jobb állapotba kerüljek. Ezt nagyon jól tudtam, igyekeztem is keményen dolgozni. És ami még jobban erre készítetett, az a húgom volt, mert nagyon akartam olyan lenni, mint ő. Ezt úgy értem, hogy tudjak vele mozogni. Nem bírtam volna elviselni, ha nem tudok vele csavarogni. És ez sikerült is. Habár soha nem nevelt anya sérültként, hisz kezdettől fogva egyedül kellett csinálnom, amit tudok, és csak ahhoz kaptam segítséget, amit egyáltalán nem tudtam megcsinálni. Nálunk ez a kezdettől fogva természetes volt.

Egyszer csak anya állt az ajtóban. Rögtön a nyakába csimpaszkodtam. Össze-vissza pusztítottam, majd utána húgom következett. Ez a péntek más volt, mint a többi, mert ma Anyák napja van. Ám volt még egy kis idő. Addig anya beszélt a tanár nénimmel, aki már sokkal biztatóbban beszélt a tanulásomról, mint januárban, mert azt mondta: a gyatra olvasásom miatt meg fogok bukni év végén. Anya pedig megkérte, foglalkozzon velem külön, mert a hétvége túlságosan kevés arra, hogy naphosszat olvassak. Ezt ő meg is értette és foglalkozott is velem. A foglalkozása meg is hozta érett gyümölcsét. Anya meg hímzett terítőket ajándékozott neki. Lassan megérkeztek a többi gyerek szülei is. Persze akadtak olyanok, akiknek nem jöttek el szülei, ezért nagyon megértettük őket. Vigasztalni kezdtük őket, de nem igazán sikerült. Nem is akartak részt venni az Anyák napi műsorban. Azonban hosszabb rábeszélés után sikerült rávenni, hogy szerepeljenek. Tabi bemutatott anyukájának. Szinte már ismert Tabi elbeszélése alapján és a nevelők panaszaiából. Mert ötünket, ha csak hallomásból is, de már ismertek a szülők. Anya is megismerkedett Tabi anyjával. A műsor elkezdődött, verset mondtunk és énekeltünk. Minden gyereknek más volt a beszédje. Kinek jobb, kinek rosszabb, volt, aki egyáltalán nem tudott beszélni, ezért nagyon oda kellett figyelni, mind a szülők részéről, mind

pedig a mi részünkről. Persze volt egy kis izgalom is. A végén pedig átadtuk az ajándékot, amelyet saját kezűleg készítettünk technikán. Nagyon egyszerűnek tűnt, de bizony bajlódtam vele eleget, mert szépet akartam csinálni. Egy kis zöld karton könyv volt. Az elejére virágot ragasztottam, de a szirmok és a szárán a levelek elcsúsztak. A közepébe pedig beírtam: Sok szeretettel anyukámnak. Nem volt szép, de anya örült neki. Pár perc múlva nekünk ki kellett menni, mert szülői következett. Nem nagyon akartam kimenni, így erősen anyuhoz bújtam. - Jaj már megint nem lehetek veled - mondtam anyunak. Végül is kimentünk, húgom is jött velem. Hamar megbarátkozott a barátaimmal, így már hatan játszottunk. Kis idő múlva pedig elkéredzkedtünk a nevelőktől: Hadd mutassuk meg az intézetet. - Jó de ne maradjatok sokáig - mondták. Elindultunk, húgom fogta a kezem. Mindannyian élveztek a helyzetet. De legjobban húgom, aki most látta töviről-hegyire így az intézetet. Persze az emeletet is megmásztuk. Úgy egy óra múlva értünk vissza. Épp akkor lett vége a szülőinek. Hát nem voltak túl lelkesek az öt csibész anyukái. Gyorsan elhagytuk az intézetet. Ettől a naptól kezdve Tabiék is velünk jöttek haza és vissza is, mivel ők Siklóson laktak. Anya elkezdte mesélni, hogy mi volt a szülőin. Nem volt mérges, sőt örült, hogy a társaimat is megvédem. - Ja igen - kezdtem. - Az úgy volt, hogy Barnabás elkezdte verni Zolit. Tudod, ő nem tud járni. Figyelmeztettem, hogy hagyja abba. De csak jobban verte szegényt. Erre harcba szálltam vele. - Hajrá, Csomi, drukoltak a többiek. Én meg annál jobban vertem. Végül is megint ő húzta a rövidebbet. - Csak egyszer dicsértek meg, kislányom - folytatta anya. - A versmondó versenyen, ott nagyon ügyes voltál. Bori néni nagyon elégedett volt veled. De ennek a csoportvezetőnek nem volt más témája, csak hogy milyen rosszak vagytok és sokat csavarogtok. Az ő kedvencét is elverted. - Igen a Nyirikét, mert mindig nyávog, ha fiúkkal vagyok.

Ismét otthon, voltam imádtam anya körül lenni. Órákig meséltem neki ügyes-bajos dolgaimról. - Figyelj csak, anya, tudok a fiú-lány kapcsolatról. Meg azt tudom, hogy honnan jön a gyerek. - Egyszer csak anya teljesen megdöbbsent. - Honnan tudod ezt mind, kislányom? Hisz még nem is beszéltünk róla. - Tudom, mert a nénik felvilágosítottak bennünket. - Hát ez nem igaz, alig nyolc éves gyerekek már felvilágosítás órát tartanak - jegyezte meg. A szombat ismét gyorsan elszaladt, pedig jóformán még ki se játszottuk magunkat. Épp ezért a fürdőkádban folytattuk. Ugyanis tök jó vízi csatát üztünk. Ilyenkor Sandokán hajója sem hiányozhatott a kalózaival együtt. Addig játszottunk, amíg meg nem untuk. Persze a víz is közrejátzott, mert időközben elkezdett hűlni. Aztán már csak egy gyors csutakolás következett. Majd kiabálni kezdtünk anyunak, hogy ki akarok szállni. Ugyanis egyedül nem tudok és csak anyu segíthetett, másról nem fogadtam el segítséget. Lefekvés előtt megkérdeztem: Anya, holnap megyünk a papáékhoz? - Persze, hogy megyünk, hisz a papa annyira hiányzik már. Persze, hogy megyünk, hisz a mamát is fel kell köszönteni Anyák napja alkalmából - mondta. - Írtam ám nekik is levelet. Egyik este Anikó néni segített írni. Úgy kezdtem, hogy: Drága Papa és Mama.

Reggel automatikusan felébredtem, mikor anya felkelt mellőlem. Aztán kimentem utána és köszöntem mindenkinek. Tavasszal az ajtó már kora reggeltől nyitva volt, így a kutyám elkezdett rohanni felém. Boldogan csóválta fehér bojtos farkát előttem. Majd hevesen ugrált, a kis foxi kutyám. Általában Móni később kelt, mint én. Már bicikliztem, a kutya meg futott utánam. Ezt baromira élveztem, Kevik ugatással fejezte ki örömét, majd pár perc múlva hanyatt dobta magát előttem. Mintha azt mondta volna: vakarj meg. Mikor meguntam a vakarását, csak egy siccet mondtam. A kutya már rohant is a nem létező macska után. Én gyors ütemben kereket oldottam.

Ebéd után pedig papáékhoz mentünk. Alig vártam, hogy újra lássam már. Épp kint ült, a gangon kicsit sütkérezett. Ahogy megálltunk, ő felállt megszokott székéről. Mindjárt kiabáltam, neki: - Várj papa, mindjárt megyek! - Anyu kezét fogva, percekig belül ott álltam előtte. Erősen szorítottam magamhoz és ő is engem. Innentől kezdve megszűnt számomra a külvilág.

Csak a papa volt nekem. Szinte soha nem tudtam vele betelni. Nem csináltunk mást, csak beszélgettünk, de mégis annyira jó volt. Ilyenkor törekedtem, hogy minden egyes szavát elraktározzam magamban, fel tudjam majd idézni az intézetben, ha szomorú vagyok. - Kicsim, ne légy szomorú - mondta. - Hisz két hét múlva ismét találkozunk. Már csak egy hónap és itthon leszel nyári szüneten. De addig is szeretném, drágám, ha ügyes lennél az intézetben. Emlékszel még, hogy mit szeretnék a nyáron? - kérdezte. - Igen - válaszoltam -, hogy együtt sétáljunk nyáron. - Mert én már egyedül nem tudok sétálni - mondta könnyes szemekkel. - Papa, tudod, hogy mennyire szeretlek. Kérlek, ne sírj! Mert ha sírsz, én is sírok. - És átöleltem, ő is megpróbált. Görcsös, csontos kis keze engedelmeskedett, át tudott ölelni, én pedig belé bújtam.

Mama és húgom kugliztak nyaranként, mikor ott töltünk pár napot. Én is játszom, de ilyenkor soha. Húgom mamával töltött több időt, mert kisajátítottam papát. De nem féltékenykedett, hisz már megszokta. És a mamával több mindent tudtak csinálni.

Ismét eltelt egy hétvége. Annyira utáltam a visszamenős hétfőket. Ma mindenki mély szomorúságban volt, hisz két gyerek kivételével mind otthon volt. A többség ugyan már vasárnap visszament, de azért még el voltak keseredve. Olyan is akadt, aki felülkerekedett szomorúságán. Megpróbálta jobb kedvre deríteni társait. Bizony, ezek a napok voltak a legkeményebbek. Hisz, ha belegondoltam, hogy tegnap még otthon voltam, éppen ebben az órában mit csináltam, sírhatnékam támadt. Bár még nagyon gyerek voltam, de már tudtam, mi az a baleset és nagyon féltem, hogy anyunak valami baja lesz a hosszú úton hazafelé. Eltelik jó pár nap, mire megtudom, hogy épségben hazaért-e. Telefonunk még nem volt, úgyhogy csak levelet vagy képeslapot várhattam.

Vakáció előtti nehéz hetek

A megszokottnál eltérően ma nem mentünk sétálni az utcára, hanem a többiekkel együtt tornáztunk. Azaz végigcsináltuk a fekvő és az állásjárás gyakorlatait. Nem volt semmi morgolódás és számonkérés, hogy miért nem megyünk az utcára. Jól tudtuk, hogy nekünk is kell időnként tornázni, hiába tudunk már mozogni, azért néha ránk fér az effajta torna is. Szinte ritmusra dolgozott az öt barát egymás mellett. A nevelőknek öröm volt nézni, hisz ha láb-felhúzásról vagy ehhez hasonlókról volt szó, együtt mozogtunk szó nélkül. Az állásjárás már nehezebb volt, így a fiúkkal nem mindig tudtam tartani a tempót. Néha, mikor látták, hogy esni készülök, próbáltak megtámasztani, így nem estem el. De bizony, mikor a bal lábat kellett a jobbra tenni (természetesen mindent állva kellett csinálni és nekünk már fokos szék nélkül kellett végrehajtani), az öt barát olyan volt, mint a rezgő nyárfalevél. Néhanapján sorban estünk el, akár öt kugli, ha labdát ütnek hozzájuk. De nem volt baj. Esetleg csak annyi, hogy megpukkadtunk a nevetéstől. Alig tudtunk felállni, de ez az állásjárás végén történt. Így aztán annyit neveltünk, amennyit akartunk. Sőt még a mosdóban is folytattuk. Egy kis fröcskölés kíséretében teljesen megfeledeztünk a suliról. Pedig nem lehet sumákolni, a tanulás legalább annyira fontos, mint bármi más. Hiába tanultunk csak napi egy órát, év vége közeledtével pár héten belül számot kell adnunk, vadidegenek jelenlétében, hogy mennyit tudtunk elsajátítani a tananyagból. Jól tudtuk, hogy meg is bukhatunk, de ezt egyikünk sem akarta, hisz akkor szét lennének választva. Mármint másik csoportba mehetne az, aki megbukna. Akkor már nem csibészkedhetnénk együtt. Bár még igazán nem tudtam a hátrányát, de húgommal együtt kezdtük el a sulit, már csak ezért sem akartam lemaradni. Gondoltam, ha majd egyszer otthon járok suliba, akkor egy osztályba is járhatnánk.

Délelőtt volt a rendes tanítás. Olvasást és matekot tanulunk ma. Még vártunk egy kicsit azokra, akik úgy jártak hozzánk. Azt hitték okosabbak, mint mi. Mi meg azért is hergeltük őket. Különben is mi többen voltunk, mint ők. Tíz perc múlva azonban már síri csend volt. Aztán sorban hangosan olvasni kezdtünk. Ha rám került a sor, nem féltem, hisz már tudtam olvasni. Nálunk az örökös gond az írással akadt. Ugyanis mind athetotikusak (túlmozgásosak) voltunk. Hiába akartunk szebben írni, nem tudtunk. De azért nálunk is volt egy határ, melyből a tanárunk tudta, hogy melyik az úgy mondott szebbik írásunk. Ha ennél rondább volt, le kellett írni még egyszer. Ha végképp nem ment, az kudarc volt arra a napra. Bizony velem is előfordult. Főleg akkor, ha idegenek is nézték az órát vagy ha lefényképezték az írásomat. Sokszor felismerhetetlen volt. Erre azért volt szükség, hogy dokumentálják a fejlődésemet. Nekik másfajta gondjuk is volt a mozgásukon kívül. De a kezük néhányuknak ép volt, így a másírók írásból is jobbak voltak. Ám evvel csak ritkán mérgezték bennünket. A duci Heni viszont egyáltalán nem igyekezett a tanulással, így teljesen kilógott társai közül. Mindig csak gúnyolódott, és akkor sem hagyta abba, ha rászóltak. Vele úgy voltunk, mint Balabással, hogy nem bírtuk elviselni őket.

Ebéd után egy kicsit lógni akartunk. De nem jött össze, mert az igazgatónőhöz kellett mennünk. Pontosabban Tabinak és nekem. Ilyen formában még nem voltam nála. Néha az igazgatónő nézett be a csoportokba, hogy milyen formában folyik a munka. Nem tudott úgy kimenni, hogy ne simogatott volna végig bennünket. Általában sok gyakornokot hozott magával, akiknek elmondta, hogy éppen ez a csoport milyen fajta sérültséggel bír. Egy-egy gyakornok nagyon szimpatikus volt. Az igazgatónő ezt csodák csodájára megjegyezte. És másnap nálunk volt a kiválasztott gyakornok. Andi néni kísért ki bennünket. Ám előtte megigazította ruháinkat és megfésült. Kis idő múlva már az ajtaja előtt álltunk. - Csak ügyesen ám, gyerekek! - mondta Andi néni. És kinyílt az ajtó, majd bementünk. - Jó napot kívánunk - köszöntünk. - Szervusztok, gyerekek - mondták mindannyian. Mert most is vendégek voltak nála. A kis szoba teli volt, az idegen szemek mind ránk meredtek. El kell mondjam, ezt nem szerettem soha, mert legalább hatszor jobban izgultam, mint normál esetben, mert idegenek közt nem tudtam jól teljesíteni. Bemutatkozás után rögtön tornáztunk felváltva. És közben elmondta, mit is jelent a Little-kór. - Mindkét gyermeknél egyforma sérülés van. A kislány, mikor hozzánk került, járni sem tudott és semmi egyebet sem. Két éve van nálunk, azóta önálló. Az állandó tornáknak köszönhetően az agyában rögzültek a mozzanatok, amit később az agy összekapcsolt. Miközben ő jár vagy bármi mást végez, olyan, mintha számolna az agy 1-2-öt. - És itt felállított és járkáltam. Miközben jártam, azon mosolyogtam, hogy egyáltalán nem számolok. Majd guggolásból felállni, majd körbe fordulni. Néhány finom mozgást a kezeimmel kellett csinálnom. Orr- és fülfogás, mindkét kézzel. Itt elmondta, hogy a bal kezem sokkal rosszabb, mint a jobb. Tabi következett, ám mielőtt bármit is elkezdett volna, engem kiküldött, így annyit tudtam meg róla, hogy lábujjhegyezve jár kiskora óta. De a beszédje nehezen érthető, a kezei elég rosszak. Egy darabig, még vártam rá a folyosón. Aztán elindultam visszafelé, nem siettem. Azt hittem, utol fog érni, de nem így történt. Az ülőfoglalkozásnak már vége volt. Mire visszaértem, már uzsonnáztak. Ma épp csokipuding van, amelyet szeretek. De mivel dobozban van, így inkább nem kérek, mert a dobozból nem tudom kanalizni. Ehhez a művelethez két kéz szükséges. Nagyon sok gyereket kell etetni, amely természetes volt, de én már szégyelltem, hogy megetessenek. Persze, ha anya itt lenne, tőle elfogadnám a segítségét. Valahogy Andi néni rájött a turpisságomra, mert hozott egy csokipudingot és megettetett vele. Közben elkezdett viccelődni velem. - Csomi képzeld el, hogy a kínaiak mennyi csokipudingot esznek madárfészekből. - Jaj, ne mondja, Andi néni - mondtam nevetve. - A kínaiak nem ehetnek madárfészket. Ezt nem veszem be, hiába mondja. - Na látod, nevetve megettük a pudingot. Ugye nem is olyan ördögös dolog, ha néha segítenek abban, amit még nem tudsz egyedül csinálni. - Igen - válaszoltam. A tanítás kezdetére Tabi is visszaért. Leült mellém, majd fülembe súgta: - Úgy hiányzik a csavargás. Mért nem vártál

meg? - Vártalak, de nem jöttél. Majd vacsi után bolyongunk egyet - mondtam. Már nagyon év vége volt. Mindenkin látszott az év végi fáradtság. És nekünk még hátra volt a vizsga. Így már csak ismételtünk. Néha nem is követtem az olvasmányt, csak bámultam kifelé. Az udvar teli volt gyerekekkel, akik játszottak. Hirtelen Andi néni felhívott, hogy folytassam tovább az olvasást. Szerencsém volt, mert ráhibáztam, tudtam folytatni az olvasást. De még most is csak félórát tanultunk. Míg a többiek állásjárásoztak, addig mi újra lépcsőt másztunk, azaz két emeletnyit. Majd, mikor felértünk, úgynevezett zenés állásjárást kezdtünk el tanulni. Még nekünk is új volt, hisz még nem csináltunk ilyet soha. Hét különböző mozgású gyerekek elég nehéz zenére mozogni. Ez egy bemutató lesz, külföldi embereknek. És mint mindig, ebben is nekünk kellett szerepelni. A feladatok egy része hasonló volt a állásjáráshoz. De voltak benne elég érdekes játékos feladatok is. Például hullahopp karikával párban fogni. És hol az egyik, hol a másik ritmusra körbefordulni. És nemcsak egymásra, hanem a többire és a zenére kellett figyelni. Majd kulcsolt kézzel belépni a karikába, majd felvenni a karikát és vele körbefordulni, a végén leguggolni. Guggoló helyzetben fej fölött letenni a karikát. Ez a pont volt a legnehezebb. Itt mindenki kidőlt, akár a krumplis zsák. De az egész humorosan fogtuk fel. Még a nevelő is velünk nevetett, miközben próbált bennünket felkanalazni a földről.

A hét lassan, de biztosan véget ért. Igaz, ezen a pénteken nem voltam olyan felszabadult, mint máskor. Hisz ma csak a nagybácsimékhoz megyek és nem haza. Igaz, őket is nagyon szeretem és ők is engem. De anya és húgom más volt. Kettőjüket és nagyapámat imádtam. De anya nélkül olyan voltam, mint a félkarú óriás. Ezen a délutánon már azt hittem, hogy nem jönnek értem. Már vacsihoz készülődtünk és annyira csalódott voltam. Csak az vigasztalt, hogy a fiúk is ott maradtak. Egyszer csak a portás viharzott be. Úgy láttam egy szatyrot nyújt át Rózsika néninek. - Csomikám, gyere, jöttek érted. - Én pedig boldogan ültem fel a priccsre. - Na most aztán gyorsan öltözködjünk, mert szegény nagynénéd nagyon vár. Ugyanis majdnem itt maradtál. - Miért? - kérdeztem ijedten. - Mert a portás a duci Heninek vitte a ruhádat - válaszolta. Fúj, gondoltam magamban. Ráadták az én ruhámat, persze szűk volt rá. A kedvenc lovaglós farmeremet nem lehetett összegombolni rajta. Nevelői azt gondolták, hogy a szülők, mivel régen látták lányukat, nem tudták, hogy lányuk ennyire dagi lett. Duci Heni pedig örült, hogy jöttek érte és új ruhát is kapott. Kivitték a portára, de szüleit nem látták. Eközben nagynéném észrevette rajta a ruhámat. Így odament hozzám, könnyeivel küszködve. - Szervusz, kislány - köszönt neki és a nevelőjének. - Te nem az én Henikém vagy - majd mindhárman meglepődtek. Hogy történhetett ilyesmi, mikor ő kettes csoportot mondott a portásnak. A másik kislány, aki járni sem tud, a kilencesben van. Pár perc múlva nagynéném karjaiban voltam. - Most már ne sírj, nene, mert itt vagyok! Tudod, hogy nem veszek el, pont mikor értem jössz. - Vigasztalásul sok pusztit adtam neki.

Szombat reggel pedig meglepetéssel álltak elélem. Kis csillagom jött felém, imádozott nagybácsim, akit hétvégenként teljesen kisajátítottam. Olyanok voltunk együtt, mint apa és lánya. Megfogott és kezdte: - Ma elviszlek a Balatonra. Remélem jó kedved lesz. - Hát persze - válaszoltam. Ugye fürdesz velem, bátya? - Na, azt majd meglátjuk - mondta. - Úgy szeretlek - bújtam hozzá. Útközben sokat hülyültünk a lányokkal. Gigi pedig halálra csiklandozott és csak azért csinálta, mert szerette, ahogy nevetek, ilyenkor ő is röhögött. Sokkal rövidebb volt az út, mint amikor otthonról megyünk a Balcsira. Azért itt is nagyon hiányoztak anyuék. Hiába voltam a Balatonon, azért egy kicsit pityeregtem, mert eszembe jutott, hogy mit szoktunk csinálni anyuékkal. A lányokkal naphosszat sétáltunk és játszottunk, míg a felnőttek főztek és beszélgettek. Aztán lementünk a partra. Időközben úszógumim is lett. Csak akadt egy kis gond. Ugyanis én csak a bátyával akartam fürödni, a bátya meg nem akart bejönni, de a kedvemért mégis bekísért. A vízben már nem kapaszkodtam belé. Sőt, órákig lubickoltam, ő meg majd megfagyott. Ahogy később mesélték, a víz még nem igazán volt meleg június elején. Már a fogaim is vacogtak és a szám széle is kék és zöld színben pompázott, de

mégsem akartam kimenni. - Csak még egy kicsit - kérleltem nenét. - Nem lehet, mert meg fogsz fájni. - Kint a parton aztán didergésből lehetett volna versenyt tartani. Aztán egyszer minden jónak vége szakadt. Ezen a hétvégén hamar vasárnap este lett. Már megint nem akartam elválni. Nene pedig azzal vigasztalt, hogy mindjárt megyek haza. - Még egy utolsó mondat, mielőtt elválnék: - Légy okos szerdán és ne izgulj! - Aztán bezárult mögöttem a fehér portaajtó. Tabi már szaladt is elém. - De jó, hogy megjöttél - mondta. Egy kissé elmosolyodtam. - Tudod, hol voltam? - kezdtem. - Na, mondd meg! - kérte. - A Balatonon. Olyan jó volt, már fürödni is lehet. - Majd lefekvés után, mikor magamban elkészöntem szüleimtől és húgomtól, egy kis egyszerű imát mormoltam, ami csak arra volt jó, hogy álmomban is vigyázzon „valaki” anyuékra és a papámra.

A következő napokban már kis vizsgadrukk is volt bennünk. De igazából nem is ez volt a baj, hanem az, hogy Gál Lacit elbocsátják. És ki tudja, hogy valaha találkozunk-e még? Ő azt jól tudta, hogy szomorú vagyok miatta, hisz annyi nehézségen mentünk keresztül együtt. És mindig átbeszéltük a dolgokat és csak azért is átugrottunk a nehézségeken.

Végre eljött a vizsga napja, mely izgalommal volt teli. A többiek teljesen átadták nekünk a termet. Most éreztem először, hogy a mozgáson kívül a tanulás is fontos. A kék asztalok most padként álltak. Mögöttük diákok, akiket különösen most (és mindig) hidegen hagyott sérültségünk. Az átjárt diákok a kilencesből most felettebb rendesek és csendesek voltak. Persze az öt barát most is egymás mellett ült. Darnos Erzsi néni, a tanárunk biztatott bennünket, miközben a csoportvezető csak Nyirikét istápolta. Majd bejöttek a vizsgáztató tanárok is. Míg egyikünket feleltették, addig a többiek számoltak és írtak. Jó két óra hosszát vizsgáztunk, majd újabb félórát vártunk az eredményre. Mikor Erzsi néni sugárzó arccal visszajött, tudtuk, hogy nagy baj nem lehet. Vidáman közölte, sikerült a vizsgánk. Odalépett a duci Henihez és közölte vele, hogy évet ismétel. De ne aggódjon, mert jövőre neki könnyebb lesz. Mi meg boldogan ujjongtunk, hogy túl vagyunk rajta. És most teljesen elengedtük magunkat. Az sem számított, hogy délután lesz a bemutatónk. Hirtelen felkiáltottam: - Gyerekek, két nap múlva megyünk haza! - De jó! - éljeneztek a többiek és énekelni kezdtünk. Ebéd után egy kicsit leléptünk. Csak úgy bolyongtunk cél nélkül. Közben beszélgettünk Lacival egy kicsit, Tabi most csak hallgatott. Nem mintha durcás lett volna, csak szokatlan volt neki ez a túlzott komolyság. Hisz örülnünk kéne, hogy túl vagyunk a nehezén. De a fekete felhő ott volt a fejünk fölött. - Tudom, én is örülnék, ha végleg elbocsátanának - kezdtem. - Tudom - válaszolta -, nekem is már most hiányzik a beszélgetésünk. - És szomorú szemekkel folytatta: - Ilyen barátom még nem volt, mint te, akivel együtt sírtunk és nevettünk. - Megint sírtunk és kértem, hogy ne folytassa. Eközben Tabi észrevétlenül lelépett. Szép lassan visszaindultunk, mindkettőnk számára még a járás is nehézkes volt most. A csoportba érve, mindketten zokogtunk. Gabi néni jött elénk: - Gyerekek nyugodjatok már meg. Hisz örülnetek kéne, hogy megismertétek egymást. És arra gondolatok, hogy milyen jó volt együtt. Na, ti kis érzékeny mókuskák, ne sírjatok ilyen keservesen! Talán még találkoztok az életben. De most már sietnünk kell! Hamarosan kezdődik a bemutató. Addig menjetek el mosakodni és ne feledjétek: még van két teljes napotok! - szólt utánunk. A biztató szavak hallatán egy időre megnyugodtunk.

A bemutatóhoz készen álltunk, hármas ill. négyes csoportot alkottunk két kupacban. Tabival és Lacival voltam egy csoportban. Az angol vendégek is megérkeztek. Lassan elhelyezkedtek, a terem végében közben félhangosan beszéltek. Természetesen angolul, én meg tágitottam a füleimet. Nagyon tetszett a nyelvük. Aztán elkezdődött a zenés állásjárás. Bár fegyelmezettek voltunk, de egy kis vidámságot csempésztünk a dologba. Habár néha többet estünk, ez az izgulás jele, azért élvezettel és ritmusra mozogtunk. A végén pedig nagyon meg voltak velünk elégedve.

Takarodó után még csendben beszélgetünk Lacival, hisz minden este ezt tettük. Egész könnyen, mivel egymás mellett feküdtünk. Ha álmosak voltunk, egyszerűen elköszöntünk egymástól. A következő napon pedig egy kicsit lazább volt. Iskola már nem volt, így tovább lehetünk a Gellért-hegyen. Imádtam oda járni. Villamost és buszt használtunk, majd felyalogoltunk a hegyre. Kicsit fogták a kezem néha. De egyedül is mentem, ám azt nagyon bírtam, mikor felfelé baktatok. Mikor felértünk, akkor sem ültünk le Gállal, mint a többiek, elsétáltunk egészen a vár párkányig. Utánunk szóltak, le ne essünk. Csodálatos volt a panoráma, a széles Duna kékllett a napfényben. Mikor az Országház kupolájára tévedt a szemem, a barátom épp egy hajót mutatott: - Nézd, Csomi, ha jövőre kijöttök és látsz egy hajót, emlékezz rám. - Egy perc sem telt bele, sírva fakadtam. - Jó - bólogattam, mert nem igazán tudtam megszólalni. - Na gyerekek, már megint itatjátok az egereket. - Nem próbáltuk letagadni. - Töröljétek meg a szemetek! A többiek már elindultak, fogjátok meg a kezem és menjünk utánuk - mondta Rózsika néni. - Gyerekek, tinektek még nem lenne szabad ilyen szomorú lenni. Csomikám és Lacikám, annyi barátotok lesz életetek során. És írhattok egymásnak levelet is - folytatta. - Majd én segítek neked, Csomi - ajánlotta fel Rózsika néni. - Na, de most már tényleg szedjük a lábunkat, mert a végén lekéssük a buszt - mondta. Pont elértük. Most rosszul viseltem a sok bámuló embert, akik azt sem tudták, hogy mit kezdjenek a látvánnyal. Valaki a kezét nyújtotta, hogy felsegítsen a buszra. De nem engedtem, mert a cél pont az volt, hogy egyedül csináljam. Ha kellett segíteni, akkor ott volt a nevelő. Leginkább csak rosszindulatú megjegyzéseket hallottunk. Általában olyan idősektől, akik alig tudták magukat vonszolni.

A délután során jóformán nem csináltunk semmit. Míg a többieknek egy laza állásjárásuk volt, addig mi az udvaron játszhattunk. Mi kicsit félre vonultunk, míg a többiek szembe-kötősdit játszottak. Nem volt kedvünk játszani, ami nálunk ritkán fordult elő. Hintáztunk, miközben Laci a leendő új iskolát emlegette. Kicsit szorongott, hogy be tud-e illeszkedni. - Ne félj, biztosan szeretni fognak a társaid - vigasztaltam.

Vacsi előtt, mikor mindenki helyet foglalt, elbúcsúztunk azoktól a társainktól, akik jövőre nem lesznek velünk. - Ti ott hátul, Csomiék, nektek tilos búslakodni - szóltak a nevelők. - Jó - mondtuk egyszerre, de nem voltunk túl meggyőzőek. Az utolsó vacsoránk, amely ötösben telt el. Rendkívül nyomasztó volt, még a nevelők is észrevették. Máskor mindig annyit beszél-tünk. Zsirmik Lali is elmegy, majd ő is elköszönt tőlünk. Laci következett: - Vigyázzatok magatokra és Csomit ne hagyjátok sírni. - Ezeket a mondatokat csak egymás között mondtuk.

Lefekvés előtt összekavartam a játékaimat. Sajnos, a kedvenc sírós babámat nem tudom haza vinni, mert kijárt a lába és valaki kidobta a szekrényemből. Hiába kerestem, heteken át nem találtam.

Szinte egész éjjel fent voltam. Jó darabig csak forgolódtam. Örültem, hogy végre haza megyek. Másnap délelőtt megkaptuk a bizonyítványt. És jutalomkönyvet is kaptam, a szorgalmamért. Még pár órát együtt voltunk Lacival. De ez már nem volt az igazi, mert nagyon sajnáltuk egymást. Hiába, egy év alatt túlságosan összenőttünk. Majd' kiugrottam a bőrből, mikor anya jött értem. Azt se tudtam, hogy pusziljam össze-vissza. Aztán Lacitól is könnyes búcsút vettem. A portán az összes szülő sajnált minket, mert nehezen szakadtunk el egymástól.

A sátorozás örömei

A nyár egész jól indult. Ugyanis alig voltam otthon pár napot. Felavattuk az új, kis indián sátrunkat, amely ugyan négyszemélyesnek volt titulálva, de akár hatan is kényelmesen elfértünk volna benne. És még egy jó tulajdonsága, ami nem elvetendő dolog: hisz nyáron is

lehetnek óriási viharok esővel egybekötve és ha már egyszer beázik a sátor, akkor bizony gáz volt. A miénk viszont nem ázott be soha. Na, de ne siessünk ennyire a dolgok elébe. Hisz egy nyaraláshoz az előkészületek is hosszadalmasak. Nem ám, ha az ember teljesen egyedül csinálja. Nálunk anya kénytelen volt egyedül csinálni, mert apámnak egyik porcikája sem kívánta a nyaralást. Mi gyerekek pedig jó bulinak fogtuk fel és nem vettük figyelembe apánk morgolódásait. Persze mi is segítettünk pakolni. Nekem első és legfontosabb pakolásom a úszógumim és a fürdőruhám volt. De azért kivettem az utazási ruhámat is, amely nem állt másból, csak a piros moncsicis pólóból és a vajsínű halásznadrágomból. De babát vagy ilyesmit elvből nem vittünk. Úgy sem fogunk ráérni ilyen kis dolgokra. Helyette inkább a focilabdát rugdostam ki az autóig, míg Monka a teniszütőit hozta.

Hajnalban indultunk Balatonra, álmosak voltunk ugyan még, de evvel a kicsiséggel ki törődik most. A kutyát és nagymamát otthon hagyva végre elindultunk. Oroszló felé szinte teljesen felébredtünk, hisz a bukkánókat mindketten imádtuk. Ha szerencsénk volt és szembe nem jött semmi, anya több gázt adott és mire leértünk a bukkánóról, szétszakadtunk a röhögéstől. - Anya még, még! - kiabáltunk. - Várjatok, most nem lehet - válaszolta. - Na most, figyeljete! - szólt. - Jaj ne, úgy csikizi a hasamat, de tök jó - mondtuk. Fél órával később is nevtünk és irtó csintalanok lettünk. Mivel keresztanyámék jócskán lemaradtak, így félreálltunk reggelizni. Elővettük a még meleg rántott húst és enni kezdtünk. Közben lestük bátyáékat, de hiába. Reggeli után még sehol se voltak, így sétáltunk egy kicsit. De most egyáltalán nem kötött le bennünket, sőt kifejezetten mérgesek voltunk, hogy nem jönnek már. Ezért a nagy fűzfát vettem célba. Már régen kinéztem magamnak, de sosem álltunk még meg. Annyira gyönyörű volt, ágai csak úgy lógtak üde zölden. Alá is bújtam, nem bírtam kihagyni, olyan volt, mint egy nagy „sátor”. - Gyertek, megyünk tovább, megjöttek - mondták. - Na végre, talán még leérünk ma - mondtuk. - Fürödni is szeretnénk még, bátya, úgyhogy gyertek gyorsabban - közöltük vele. Meg sem álltunk többet, csak a célnál, vagyis Bélatelepen. Mi már rég kipakoltunk, mire ők odaértek. Sokan sátoroztak már, körülöttünk csodálkozó emberek, akik jól szemügyre vettek, és úgy látszott, még nem láttak fehér embert. De mivel nagyon lekötött a sátrunk állítása, így tudomást sem vettem róluk. Mire készen lettünk mindennel, már dél elmúlt. Mi már tükön ültünk Monkával, hogy menjünk már le a partra. Meggyőztük anyuékát, hogy a parton is lehet piheni, csak jöjjenek már. Ők még szedelőzködtek, mi meg már elindultunk. - A vasúti átjárónál megvárni! - kiáltott anya. - Jó, de ti is siessetek! - kiabáltunk vissza. Miközben előresiettünk, egyáltalán nem érdekelt, hogy mit gondolnak rólam az emberek. Úgyis tudok járni, és ez a legfontosabb. Talán, ha nagy leszek, majd rendesen fogok járni - gondoltam. Közben odaértünk a vasútátjáróhoz, anyuék is jöttek már, kezükben matracok és plédek. Itt anyával mentem, Monka pedig az unokabátyjával, akivel sülvé-főve együtt voltak. Jól előre szaladtak, mire odaértünk, már a lépcsőről lóbálták a lábukat a vízbe. Zsolti jól úszott, ennek ellenére nem ment be unokahúga nélkül a hús vízbe, hanem megvárta, míg odaérünk és anya rádobja úszógumiját. Mert miért is tartanának velünk férfiak, hisz könnyebb nekik a torkukon leengedni a sört vagy bort. Nekem egy kicsit nehezebb volt levenni a szandálom, míg a többiek csak lerúgták a papucsukat, addig én a kicsatolással szuttyogtam vagy türelmetlenül tartottam a lábam, míg valaki nem segített. Végre a vízben voltunk, eszeveszettül elkezdtem rohanni. Élveztem, hogy itt még szabadabb vagyok, mint a szárazföldön. Azonban néha egy-egy kagyló szenvtelenül elvágta a talpam, de engem aztán nem érdekelt. Lazításképpen megvártam anyut és nenét, akik szép lassan a matracra hasalva cammogtak. Néha én is potyáztam a matracon, és hogy ne legyen olyan egyhangú, fröcskölni kezdtük anyut és nenét, akik viszonozták rendesen, mikor felocsúdtak a hideg víztől, mert éppen a napsütötte hátukra esett. Ebben nem volt semmiféle gonoszkodás, csak játék. Így szórakoztunk, míg nem került elő a labda, amit kis fáziskéséssel a férfiak hoztak utánunk. Egy kicsit most is kimentünk sütkérezni. Ahogy jó gyerekekhez illik, egy kis ideig csak ültünk. Móniék szép csendben leléptek volna, ha nene észre nem veszi őket. Utánuk ment és fagyival

tértek vissza. Imádtam a fagyit, csak a hátránya ott kezdődött, ha megfogom, összeroppan a kezemben. Így hát etettek és milyen jó dolog volt, a tölcser végét már én fogtam.

Az első éjszaka a poklok pokla volt. Apám horkolt, mint a barna medve, így őt hidegen hagyták a külső zajok. A sátrunkat csak egy kerítés választotta el a vonattól, így félóránként az elrobogó vonatoktól is. Ráadásul a békák brekegése sem hagyott bennünket aludni. Csak forgolódtunk és nevettünk Mónival, anyu pedig mérgelődött: - Legalább aludhatnánk már egy keveset. - Alighogy ezt kimondta, eget rengető zene hallatszott a szomszéd sátorból. A hangzavarnak úgy éjfélre lett vége úgy, hogy a fiatalokra borította a sátrat egy családos ember.

A következő napokban ugyancsak a fürdése maradt a főszerep. Már lassan úszóhártyánk nőtt. Ezért néha áthajókáztunk Tihanyba és Badacsonyba, hosszú órákat sétáltunk. A hűvös időben csak néhányan voltak a parton. A hajó visszaindulásáig maradt egy kis idő. Így küldtünk néhány képeslapot, a tanáromat sem hagytam ki. Nem mintha annyira kedveltem volna, csak tudatni akartam vele, hogy mi is szoktunk nyaralni. Mert néhány nevelő szerint ilyenkor ki se mozdulunk otthonról.

Míg mi lassan visszaértünk az esti naplemente-nézésből, addig Móniék újból visszamehettek. De csak sejtettük, mivel sehol sem találkoztunk velük össze. Mielőtt anyu és nene aggódni kezdtek volna, előkerültek a jómadarak is, kezükben nene új táljával. Még egyelőre semmi rosszat nem sejtett, csak mikor már közel értek és látta a sok fekete tekergő angolnát, akkor elkerekítette a mondandóját. Mi pedig jót mosolyogtunk rajtuk anyuval. Nene kimondottan retteg a csúszó-mászó élőlényektől. - A kutya fáját, azonnal vigyétek vissza a Balatonba, a tálatat pedig mossátok ki! Azért vihar előtt érjete vissza - mondta nekik.

Sajnos az utolsó esténket töltöttük, pedig annyira jó. Végül is maradhattunk volna még, csak apám már tükön ült, hogy menjünk már haza. Nem értettem őt soha, hogy pont az én apám minden jónak az elrontója. Figyeltem a többi gyerek apját, ők mindig játszottak és nagyokat beszélgettek. Nekünk soha nem volt, hogy leülünk beszélgetni vagy játszani. Idővel már nem is hiányzott a társasága, hisz megszoktuk, hogy anyával csinálunk mindent. Csak rossz volt tudni, hogy mi együtt nem csinálunk semmit.

Ezen az éjszakán nagyon féltünk húgommal. Ugyanis az emlegetett vihar megérkezett villámlással és dörgéssel. Ömlött az eső, a többi sátorból jócskán merték ki a vizet. Szerencsére a mi sátrunk sértetlen maradt. Másnap már csak a megtépázott fák árulkodtak a viharról. A víz ismét kellemes volt, mi pedig szomorúak, hogy haza kell jönni. Azonban este tényleg hazafelé indultunk.

Kicsit félek

A nyaralás utáni napok mindig egy kicsit szomorúan teltek. Ez teljesen rossz tulajdonsággommá vált, hogy állandóan visszagondoltam a nyaralási napokra és pontosan tudtam, hogy mit csináltunk abban az órában éppen.

Rengeteget mentünk a papáékhoz, mindig nagyon örültünk egymásnak. Úgy, ahogy megígértette velem, végre együtt sétáltunk. Igaz csak az udvaron, de nagy élmény volt vele. Persze, először félttem, hogy elesik és baja lesz. Én már megszoktam, hogy elesek. Ezért anya követett minket, ha elesne valamelyikünk, ő elkap. Ebben már anyunak jócskán volt gyakorlata. Az elejétől kezdve beszélgettünk, így észre sem vettük, hányszor jártuk végig az udvart. Mama, aki hallani sem akart az ötletéről, inkább kiment a kertbe Mónival. - Na látod, milyen jót sétáltunk. El se tudod képzelni, Henikém, hogy mekkora boldogság ez nekem - mondta papa, és átölelt. Egy kicsit meghatódtam. - Jaj, drága papa, annyira szeretlek - és sokáig csak

öleltem. Azt hiszem, anya titokban sírt az elhangzottak miatt, mert mikor visszafordult, könnyes volt a szeme. Rögtön megkérdeztem anyát: - Te sírtál? - Nem, kislányom, csak a nap besütött a szemembe. - Ez csak elterelő művelet volt tőle, hisz tudtam, hogy sírt.

Az elkövetkező hetekben rengeteget jártunk mindenfelé. Hetente strandoltunk, a siklósi várat ki nem hagytuk. Nagy élmény volt lépcsőhegyeket mászni úgy, hogy közben számoltuk a lépcsőfokokat Mónival. De sohasem sikerült megszámolni, mert közben rosszkodtunk. Az sem érdekelt, hogy néha ránk tekintenek az emberek. Egyszerűen nem volt időnk ilyen kicsiséggel foglalkozni. Rendesen ki tudtam kapcsolódni és csak az élményeket akartam elraktározni. Hisz csak így tudtam elviselni családom hiányát Pesten. Voltak napok, mikor a szülőbe is kellett menni. Ezt nem szerettük, azonban anya sem szerette, ha egyedül maradunk otthon, így hát ő győzött. De ha már ott vagyok, akkor már én is ugyanúgy segítek, mint a Móni. Ez már természetes volt, hogy én is kapáltam vagy éppen ami dolog volt, azt én is csináltam. Sőt nagyon mérges voltam, ha azt mondták, hogy pihenjek egy kicsit. - Majd akkor pihenek, mikor ti - válaszoltam dühösen. Észrevettem magamon, amikor kint dolgoztunk, sokkal könnyebben mozogtam és a kezem is jobb volt.

Úgy gondoltuk, hogy felállítjuk a sátrat a szomorúfűz alatt. Imádtunk benne játszani, néha még a kutya is bejött hozzánk. Egyik napról a másikra nem tudtam lábra állni. Pedig próbáltam, de a végére csak a könnyeim potyogtak. Mert ha csak talpra húztam vagy kinyújtottam a lábam, már fájt. Így megint csak anyával tudtam néhány lépést keservesen járni. Két kézzel fogott, és ha léptem, már becsípődött, így rögtön összezsugorodtam. Így anya ölben vitt, amerre menni akartam. Mindentől elment a kedvem, egyre csak azt hajtogattam: - Anya, ugye fogok tudni járni, nem akarok így maradni? - Nem fogsz, megígérem - válaszolta. - A pestiek is azt fogják mondani, hogy lusta vagyok - zokogtam. - Ugyan dehogy, kislányom. - Próbáltam mászni, de az sem ment, már semmi sem kötött le. Nem javultam, ismét Mária nénihez fordultunk, aki azt mondta, hogy lusta vagyok, azért nem állok talpra, még neki sem és csak megjátszom magam. Így az ortopédián kötöttünk ki, ott megállapította a doki, hogy túl van terhelve a lábam. Felírt egy lábhúzó szerkezetet. Utáltam, napi fél órát kellett használni. Azt jelentette, hogy rá volt kötve a lábam, nehezeknek azt tettünk rá, ami kéznél volt. Iszonyúan fájt, ahogy húzta. Móni ott ült az ágy végébe és bohóckodott. Vagy éppen csak beszélgettünk a barátnőinkkel. Még az a fél óra is hosszú volt, amit feküdnöm kellett. Soha nem szerettem tétlenkedni és ezt is annak tartottam. Helyette inkább tornázhattam volna vagy bármi mást, csak ezt ne. Két hétig használtam, nem mintha segített volna. A szemem elől is eldugták azt a ronda barna szerkezetet, mert látni sem akartam. Szép lassan javulni kezdett, újból tudtam menni. Igaz, még néha labilisan jártam, de már ismét csavarogtunk. A legkedvesebb unokatesóm minden nyáron nálunk töltött egy hetet. Lalival egy idősek vagyunk, és örült jól kijövnünk egymással. Az a fajta srác, akivel mindent megcsináltunk és elfogadott olyannak, amilyen vagyok. Szóval a három kópé nagyon élvezte egymás társaságát. Szülei igazán szerettek és én is őket. Kénytelenek voltak akkor is elengedni őt, amikor nem akarták, mert addig beszéltem nekik, míg bele nem egyeztek. Szegények sosem tudtak ellentmondani nekem. Szinte sprintelt a kocsiba, nehogy meggondolják magukat a szülei. Mikor elköszöntünk egymástól, Piri nene fülembe súgta: - Kockásra rúgom a hátsódat, Henike. - Ez volt a köszönési formánk, de még az utcán is. Előzménye a kockás fülű nyúl meséje volt. Tudta, hogy szerettem ezt a mesét, gyakran eljátszotta nekem. Így maradt rajtam és rajta.

Lalival gyakran játszottuk el a Tarzant. Érdekes volt, mindig hallgatott rám, azonban én csak részben. Például a Tarzannál mindig ő volt a Csita, én meg Jane. Percek alatt a fán voltak Mónival. Ők dobálták a már teljesen kukacos cseresznyét. Hogy én se érezzem annyira alacsony magam, felmásztam a kavics tetejére. Nem volt könnyű, mivel néha visszacsúsztam. Ilyenkor vihogtak rajtam, én is nevetem, mert úgy csúsztam vissza, mint egy gyalogbéka. Estére már majd leragadt a szemünk, de nem akartunk aludni menni. Inkább kint voltunk az

udvaron és hallgattuk a békákat, miközben be nem állt a szánk. Észre sem vettük, hogy anya a hátunk mögött jókat kacarászik rajtunk.

Hamar elment ez a hét, ami teli volt jókedvvel és rosszasággal.

Akármilyen nehéz volt elhinni, ismét véget ért a nyár. Pedig örültem volna neki, ha még csak most kezdődik. Csak egy rossz álom, hogy vissza kell mennem. De nem álom volt, hanem valóság, hogy úton voltunk Pest felé.

Utolsó év ebben a csoportban

Valahogy nem mentek az ígéretések, annyira nehéz volt a szívem. Hisz csak rám kellett nézni és tudták, hogy sírás nélkül nem fogom megúszni. Minél nagyobb lettem, annál nehezebb volt elválni. Anyut is rendesen megviselte az elválás, pedig próbálta magát tartani, de mire odaértünk, valahogy szomorú lett az arca. Annyira szerettem volna egészséges lenni, akkor nem kellene távol lennem anyutól és egyszerű lenne az életünk. De valami oknál fogva ez nem sikerül nekem, pedig de jó lenne.

Helyette ismét itt álltunk a portán és vártuk a nevelőt. A tanárom, Erzsi néni jött ki értem. Anya elmondta neki lábfájásom kálváriáját. Csodálkozott, hogy ehhez képest milyen jól tartom magam. - Ó, hát nem úgy van, hogy a barátai nála vannak. És nem megy csavarogni - mondta anya.

- Szia, Henikém, vigyázz magadra és ne sírjál! Két hét múlva jövök érted - és magához szorított anya. Nagyon rossz volt elengedni őt. Ismét elválasztott minket a porta ajtaja. Szinte alig egy napja még önfeledten játszottam otthon, most meg olyan vagyok, mint ázott veréb. Sok új gyerek és nevelő jött, a barátaim mind ott voltak. Csak éppen én még nem találtam a helyemet. Nagyon üresnek és bánatosnak éreztem magam. Minden perc keserűen telt, ha véletlenül egyedül maradtam. Nagy volt a csend, otthon mindig beszélünk valamit. Barátaim egész jól viselték a szüleiktől való elválást. Szép lassan sikerült nekik visszazökkenteni a régi kerékvágásba. Bár már csak hárman maradtunk barátok, de jól megvoltunk. Mindig csináltak a nevelők egy alvási sorrendet, hogy ki alszik ki mellett. Erre azért volt szükség, hogy az éjszakás név szerint tudja, ha esetleg valamelyikünkkel gond van az éjszaka folyamán. Így hát kipuncsoltuk, hogy hadd aludjunk egymás mellett. - Nagyon jók leszünk - fogadkoztunk. - Hogy tinektek mindig együtt kell lennetek! Na jó, megengedem, mert ismerem Csomit, hogy tényleg így lesz. - Gabi néni még azt kérte, hogy ne adjuk tovább a többieknek. - Jó - mondtuk egyszerre. Örömmel elviharoztunk. - Lássátok - mondtam -, bennem megbízik Gabi néni. Ez tőké jó - lelkendeztem, a fiúk nem szóltak semmit.

Az iskola ugyanúgy volt, mint tavaly, az osztálytársak is a régiek maradtak. Csak akik úgy jártak hozzánk, azok ettől az évtől nem velünk tanultak. Viszont az égetnivaló Balabás is velünk maradt. A tananyag nehezebbnek bizonyult, néha túl kevés volt az egy óra, amit tanultunk. Úgy mondván egyáltalán nem hiányzott a több órai tanulás. Főleg, mikor nagy baromságot mondtam a tanárnak. Az eset környezetórán történt, a munkafüzetünkbe kellett töltögetni. Eleve utáltam lóbetűim miatt, ronda volt füzetem. Tanárom segíteni próbált, el kellett döntenem, hogy a hinta tárgy vagy élőlény. - Csomikám, nézz ki nyugodtan az ablakon, mozog az a hinta vagy áll? - kérdezte. Szépen szemügyre vettem, épp kissé mozgatta a szél. - Már tudom - mondtam derűsen -, élőlény. - Erzsi néni az asztalra borult. A haragtól vörös lett az arca. - Nem, a hinta nem tud mozogni, tehát tárgy - mondta. - De hát az előbb mozgott - motyogtam féléken.

Nagyon sok időt fordítottunk az utcai közlekedésre. Javarészt kimaradtunk a délelőtti tornából. Nekünk nehezített torna volt, kint az életben. De élveztem, mert úgy éreztem, minden nappal közelebb kerülök a végcélhoz. Már a kezeimet is egyre ritkában tettem ki oldalra. A bámuló és főképpen sajnálkozó embereket viszont egyre nehezebben viseltem. Néha beültünk egy cukrászdába vagy étterembe, mindaddig nyugodt voltam, míg nem kezdtünk el fogyasztani, aztán ideges lettem. Azt hittem, mindenki engem figyel, bezzeg a társaim, akiknek a kezük olyan volt, mint nekem, nem zavartatták magukat. Hiába, érzékeny voltam már akkor is. Kati néni nyugtatgatott: - Csomikám csak nyugodtan, úgy, mint az intézetben. - Igazából nem attól féltem, hogy leeszem magam. Csak ha úgy néztek vagy épp megjegyzéseket tettek, az már sértett. Figyeltem a többieket, őket nem zavarták. Irigyeltem őket ezért, hogy elengedik a fülük mellett. Néha könyvesboltba is betértünk, ilyenkor körbenéztem. Nekem is tetszett a könyv, de inkább Móninak vettem meg. Ugyanis ez mindkettőnket érdekelt, és a sehányéves kislány mindenre magyarázatot adott. Sajnálatomra ezeket már tudtam. Anyu elmesélt mindent, amit a baba születéséről tudni lehet ilyen korban. Azt hittem, legalább megtudok néhány érdekességet még. Nem így történt, a könyvet eltettem a fiókomba, elő sem vettem, míg haza nem megyek.

Kisdobos avatás

Lassan ismét tavasz lett, ilyenkor imádtam kint lenni. Ezért mindent kihasználtam, és hol egyedül, hol meg a barátaimmal leléptem. Annyira szeretem, ahogy a fák virágoznak, egy csomó idő elment, míg minden egyes fát végigszagoltam. Egyedül jobban szerettem meglógni, mert a fiúk nem igazán élvezték. Mindig siettettek, hogy gyere már, menjünk. Nem értettem pontosan, miért is szidnak meg a nevelők, mikor megtaláltak valahol, hisz így is gyakoroltam a járást és nagyon önálló voltam. Persze megértem, mert elkéstem a kézfejlesztő tornát. De mindig akadt valami poén, amivel sikerült a nevelőt levennem a lábáról. Bocsánat, de egyszer van tavasz egy évben és ki kell használni. Általában a nevelők ilyenkor mosolyogtak. De mikor Teri néni jött értem, akkor tényleg baj volt. Kölcsönösen nem bírtuk egymást, ezért büntetésül mindig olyan feladatot adott nekem, amiről tudta, hogy nem tudom megcsinálni. Ebédnél kicsit leettem az ingem gallérját, észrevette. Természetes, hogy le kellett vennem, beültetett a sarokba. - Gombold ki az ingedet végig és cseréld le - mondta. Elkezdtem próbálkozni, de nem sikerült, és már lassan kezdődik a tanítás. Nagy nehezen kigomboltam egyet, gyorsan kibújtam belőle. Beledobtam a szennyes kosárba, na nem felülre, nehogy megnézzé. Már akartam is indulni, de odajött hozzám. - Kigomboltad? - kérdezte. - Igen - válaszoltam. - Hadd nézzem - kitúrta a szennyesből. Megnézte és leszidott: Megmondalak anyukádnak, hogy hazudtál. - Nem érdekel, tanulnom is kell - motyogtam az orrom alatt.

Szeptember óta járt hozzám Ferenc atya hittant oktatni, mivel húgom is ez évtől tanulja a suliban. Anyu szerette volna, ha én is tanulok. Tudta, hogy mozgássérült vagyok, mert mama elmondta neki. Ezért, amikor hétvégén otthon voltam, ő lejött és tanított egy órán át. Nem nagyon kötött le az imák tanulása, hisz mindig máson járt az eszem. Akkor volt jó, mikor apám elkezdett vele beszélni. Ilyenkor tudtam, hogy tanulnom már nem kell. Azt hiszem ő előbb szeretett meg, mint én őt. Először úgy tűnt, mintha sajnálna, idővel rájött, hogy nagyon utálok.

Elalvás előtt az intézet falai közt arra gondoltam: lehet, hogy mire tizennyolc leszek, egészséges leszek és talpig fehérben állok majd az oltár előtt. Persze, addigra már elfelejtem a betegségemet is. Erről a vágyamról nem tudtak barátaim. Egyedül csak anya tudta, akivel még azt is megbeszéltem, hogy mi leszek, ha nagy leszek. Időnként változott, de az erdész nagyapám után mindig megmaradt. Úgy gondoltam, ha erdész lennék, akkor lovagolhatok is. Így

kombináltam össze a kettőt, mert a lovakat és az erdőt egyaránt szerettem. Mikor nagyon hiányzott anya és már rengeteget sírtam, akkor ezeket a beszélgetéseket felidéztem, míg el nem aludtam.

Szerdán reggel a szokásosnál eltérően nem a tornáé volt a főszerep, hanem ünneplőbe öltözködtünk, vagyis fehér ing, sötétkék nadrág vagy szoknya. Én boldogan virítottam a saját ünneplőmben, mert anya elküldte nekem csomagban és időben meg is kaptam. Sorfalat álltunk, ki fokos székkal, ki bottal és önállóan. A lényeg az volt, hogy mindenki állt valahogy. Igaz, hogy miközben a himnuszt hallgattuk, egyikünk sem tudod elfogadható vigyázzban állni. Az igazgatónő mondott ünnepi beszédet. Mivel énekkaros voltam, énekeltünk néhány dalt a többieknek, majd visszaálltunk a helyünkre. Közösén elmondtuk a kisdobos fogadalmat, majd a tanárunk felkötötte ránk a kisdobos nyakkendő. Mindannyian büszkék voltunk a kisdobosságunkra. Délután pedig, mint már annyiszor, akadályverseny volt. Ezt szerettük legjobban, a fiúkkal végig rosszakodtuk az egész délutánt. Ugyanis a nagy udvar teljesen be volt népesülve. Minden négyzetméteren állomások voltak, ahol a nevelők mellett két gyerek volt, akik különböző feladatokat adtak nekünk, ebben szellemi és fizikai feladat egyaránt volt. Ha nehéz volt a fizikai rész, akkor kicsit segített a nevelő. Bár csapatokra voltunk osztva, és két-három nevelő volt velünk, de önekik a nem mozgókat kellett segíteni. Így mehattunk a kezünkben a papírral, amerre akartunk. A lényeg, hogy a papíron fel legyen tüntetve, hogy végigjártuk az állomásokat.

Végre péntek lett, ismét hazamentem. Azonban ezen a hétvégén igen sok dolgunk akadt. Ugyanis szombat este volt az első áldozásom. És anélkül nem áldozhattam, hogy a papát ne lássam. Már annyira hiányzott és az ölében akartam ülni. Olyan megnyugtató volt, közben meséltem neki, hogy miket csináltam az elmúlt hetekben. - Henikém, kislányom, tudod, hogy sietnünk kell. Még át is kell öltöznöd és a templomba is oda kell érünk - mondta anya. Anya tudta, hogy nehezen válunk el, ezért adott fél órát nekünk.

Mivel húgomnak már előbb megvolt az áldozása, így ő már csak elkísért minket a templomba. Kihalt volt a templom, izgulásomban a rózsafüzéremet szorongattam. Fehér ruhámban álltam és válaszoltam a hosszú kérdésekre. Legjobban akkor örültem, mikor vége lett a ceremóniának.

Anya csak avval tudott vigasztalni, mikor visszavitt, hogy hamarosan itt a nyár. - Tényleg ne sírj, kislányom, nem ezt ígérted otthon.

Már az év végi vizsgánk is megvolt. Újból ráértünk felhőtlenül szórakozni. Egy pénteki napon nem jöttek értem Annus nenéék, így megágyaztak nekem. Igen ám, de rossz helyen, mert nem Timárka mellett, hanem a másik soron. Addig bírtuk, míg az éjszakás ki nem ment. - Csomi, alszol? - kérdezte Timárka. - Nem - válaszoltam. - Gyere át hozzám - kérte. - Oké. - Sikerkül hang nélkül átpakolni az ágyneműt. De csak a takarónk alatt mertünk kuncogni, hisz az éjszakás tíz perc múlva nem talált a helyemen.

Szép lassan ennek az évnek is vége lett. Újból egy barátomnak már nem kell visszajönni szeptemberben. Timárka immár boldog lehet, hisz végleg hazamehet. Én meg még mindig itt maradok. Hiába igyekszem, nem sikerül elhagynom e falakat.

Két év összefoglalása

A nyár utolsó napjait töltöttem otthon. Szokásos reggeli bevásárlásra indultunk anyuval. A kocsiban maradtam, míg anya vásárol. Hirtelen szöget ütött fejemben a halál gondolata. Rádöbbsentem, hogy anya is meghalhat. Ettől nagyon félttem. Szinte rettegettem és már a sírás határán voltam. Anya végre visszaért, látta rajtam, hogy gond van. - Mi a baj, kislányom? -

Jaj, anya, annyira félek és olyan rossz érzésem van. - És jó erősen átöleltem a nyakát, a halálra gondoltam. - Anya, ugye te nem fogsz meghalni? - Kislányom, egyszer mindenki meghal, de ne félj, mert nagyon sokára lesz az még. - Most nagy kő esett le a szívemről, anya. - Hogy gondolhattál ilyet, Henikém? - Nem tudom, de nagyon féltem. - Hát többet ne gondolj ilyen butaságra tíz évesen.

Ez nem lehet igaz, hirtelen felébredtem az első álmomból. A priccs segített rádöbbenem, hogy az intézetben vagyok megint. Halkan visszasírtam magam az álmok országába.

Tabival és még egy pár gyerekkel átkerültünk a tizenegyes csoportba. A nevelők és a többi gyerek számomra nem sokáig maradtak idegenek. Vargáné Kiss Anna, vagyis Pötyi néni, a csoportvezető, aki kijött értem, szinte az első pillanattól szimpatikus volt. Rögtön elmondta anyunak, hogy mi a házirend náluk. A gyerekeket már vasárnap este vissza kell hozni, hogy ne zavarják sírásukkal a foglalkozásokat. Ez igen keményen hangzott, azt jelentette, hogy csak a szombatot tölthetem volna otthon. De anya elmondta neki, hogy nagyon messze lakunk, engedje meg nekünk, hogy hétfőn reggel jöjjünk vissza, nyolcra itt vagyunk mindig. Egy kis rábeszélés után beleegyezett.

A legjobb hangulatban dolgoztunk mindennap, gyerek és felnőtt egyaránt. Itt már sokat hülyéskedtünk, a nevelőkkel egészen más volt ez a csoport, mint a másik. A lehető legtöbbet voltunk utcán, már kipróbáltuk a libegőt is. Nem egyszer töltöttük a délelőttöt fent a János-hegyen, vagy csak bolyongtunk a környéken. Ha kedvünk tartotta, metróztunk, más alkalmakkor beültünk egy moziba. A „Napfivér, Holdnővér”-re még mindig emlékszem. Teljesen kikapcsolódtam rajta, míg vissza nem értünk az intézetbe. Harmadikos lévén új tanárt kaptunk, aki merőben más volt, mint Erzsí néni. Dobsoniné Heim Sándorné, Saci néni, aki tényleg nagyon jó tanár volt. Vele szinte elszaladtak a tanórák, és soha nem volt semmi gond. A folyosó végén volt egy kis üvegajtós szoba, az volt a mi tanulószobánk. Saci néni megkövetelte az iskolaköpenyt. Tök jó volt, legalább egy fél órára úgy éreztük, mintha igazi diákok lennénk.

Ebbe a csoportba sikerült úgy bepuncsolni magam pár hét alatt, hogy én lettem a kedvenc. Állandóan a nénikkel voltam. Nemsokára kötöttek velem, egy „megállapodást”. Mivel látták, hogy nem passzolnak rajtam az intézetis ruhák, így azt mondták, ha mosom a saját ruháimat, akkor számomra engedélyezik a saját ruhát, de csak rövidnadrág és póló lehet. Örültem is nagyon neki, és a hétvégén egy csomó ruhát összeszedtünk anyuval. Minden fürdés után mostam, közben Tabival nagyokat dumáltunk. Az esti lefekvések is eltolódtak számomra, hisz néhány éjszakással elkezdtem sakkozni. Igen ám, de előbb meg kellett tanulnom. Ezért Laci (megengedte, hogy tegezzem) elkezdett tanítani báburól bábura. Negyedóránként benézett a csoportunkba, hogy nincs-e valami gond a gyerkőcökkel, addig kitaláltam a következő lépésemet. Mondanom sem kell, hogy kölcsönösen veszítettünk a játékban. Egyébként ilyenkor egy csomót beszélgettünk. Úgy tíz körül pedig visszakísért az ágyamba, avval az indokkal, nehogy elaludjak napközben. Azonban ez nem történt meg soha, és a nevelők sem tudták, hogy sakkozok éjjel.

Végre megint otthon vagyok. Szinte állandóan csak mesélem a sztorimat. Jókat derül a családom a bábszínházias élményemen. - Anya, képzeljétek, Levente Péter kísért a helyemre. Aranyos volt, mondtam neki, hogy tudok menni, de azt mondtá, el akar kísérni Meseországba, engedjem meg neki. Tök jó kutat játszott, Pötyi néni állandóan utánozza, mikor látja, hogy rossz kedvem van. Hangversenyen is voltunk egy páran, szerencsémre hátul ültem. Ahányat doboltak, annyiszor ugrottam egyet.

Már jócskán benne jártunk a télben, mikor egy szombat reggelen, míg álmosan a priccsen ültem, Erika néni levelet hozott nekem. Anya írta. Mohón olvasni kezdtem, aztán hirtelen keservesen zokogni kezdtem. „A papának eltörött a lába, de ne félj, kislányom, jól van. Sok

puszit küld neked és nagyon szeret.” Saci néni átölelt: - Csomikám, nyugodj meg! Anyukád azt írta, hogy jól van a papád. - Igazából rettenetesen féltettem őt, ha tudtam volna, azonnal hazamentem volna. Nagyon zaklatott voltam, ezért egész nap csak bolyongtunk Tabival. Ilyenkor hétvégén kihalt volt az intézet.

Hétfőn anya felhívott, olyan jó volt hallani a hangját. Miután megnyugtatót, hogy a papa jól van, elmondtam neki, hogy majdnem kiolvastam az Édes mostohát. - Anya, szinte mindennap bemutatóra megyünk a Kútvölgyire. - Aztán búcsúznom kellett, mindig egyszerre tettük le a kagylót. Judit néni várt meg, a többiek már a buszban ültek.

Nincs idő a tanulásra

Az új intézet szép volt, csak még nem volt teljesen kész, így az egész intézetnek állandóan utazni kellett. Fárasztó volt, egész nap jöttek és mentek a külföldiek. Nekünk meg tornázni kellett egyfolytában előttük. Szinte két fokkal merevebben tornáztunk az idegenek előtt. Egy idő után megszoktuk az ilyen alkalmakat. Új ruhákat kaptunk, színes rövid nadrágokat és pólókat. Természetesen ilyenkor nekem is fel kellett vennem az egyenruhát. A tanulásra csak ritkán maradt időnk, de így is jól ment. Bár a matek egy kicsit nehezebben ment, de anyunak azt mondták, hogy én vagyok a legjobb tanuló. Engem pedig nyüstöltek, hogy még jobb legyek.

Ahányszor csak otthon voltam, eljött megnézni a pap bácsi. Egy kicsit beszélgettünk, aztán húgommal leléptünk, mert vártak a barátnőink, hisz nem maradhatott el a közös szánkózás öröme. Talán én élveztem a legjobban. Ők bármikor szánkózhattak, én meg csak ilyenkor. Volt, amikor mind leestünk a szánkóról. Nehezen kanalaztak össze a lányok, a röhögés teljesen elvette az erőmet.

Este egyedül maradtunk, nekiálltunk fürödni. Beszállni a kádba már egyedül is tudtam, azonban kijönni még nem, és nem szerettem, ha a mama segít. Különben is már elég nagy vagyok, hogy megpróbáljak egyedül kijönni a kádból. Kicsit még gondolkodtam, hogy is csináljam meg. Szóltam Móninak: - Monka gyere be. - Elmondtam neki, hogy mit akarok. - Neked csak annyi a feladatod, hogy elkapj, ha elesnék. - Nyolc éves húgom kissé meglepődve állt előttem. - Jó - egyezett bele, majd feltérdeltem két kezemmel. Megfogtam a kád szélét és felálltam, majd a kis csapba kapaszkodtam és kiléptem. Ezután már ez sem volt akadály többé.

Vasárnap szinte repültem a papához. Arca sápadt volt, de mosolygott rám és óvatosan pusztított nekem. - Jaj, papa, annyira féltetek - és az ágyára ültem, simogattam. - Csak elcsúsztam a gangon, sétálni akartam. Ne félj, drágaságom, meggyógyulok, megígérem neked! - Hitttem neki és teljes szívemből örültem neki, hogy bizakodik. Akkor még nem tudtam, hogy mit jelent nála a combnyaktörés. - Ígérd meg nekem, hogy nem sírsz olyan keservesen miattam, mint ahogy anya elmesélte nekem. Én is szomorú voltam emiatt - mondta. Még így is mesélt nekem, igaz, nem ülhettem az ölébe. De a kezét mindvégig fogtam és imádtam.

Kemény télvíz idején Pötyi néninek utasításba adták, hogy két önálló gyerekkel csináljanak filmet a szánkózás örömeiről. Tabit és engem választott, a két eleveniséget. Arra emlékszem, hogy más gyerek kabátját kellett felhúznom, mert az enyém nem volt elég színes. Valahonnan szereztek szánkót, taxival kimentünk a János-hegyre. De mi fel sem vettük, hogy ez feladat. Ráültettek bennünket a szánkóra, picit meglöktek és már csúsztunk is, közben majd kiestem a számon a röhögéstől.

Az emlékkönyvem lapjai szép lassan telnek. Nevelőim nagyon szép dolgokat írogatnak bele.

A hetek és hónapok iszonyú lassan vánszorogtak. Még akkor is, ha a munka mellett akadtak jó dolgok is. Valahogy túlságosan a papával akartam lenni. De nem sikerült semmit tennem ez ügyben. Egy-egy délelőtti séta alkalmával, hogy művelődjünk, múzeumokat is látogattunk, a Nemzeti Múzeumban jártunk. Szerencsém volt látni a koronát és Szent István jobbját. A Mátyás-templom és a Halászbástya látogatásánál számomra megállt az idő, míg a többiek nem tudtak mit kezdeni magukkal, addig kikapcsoltam magam a külvilágból. Olyan jól esett elmélázni, csak a sokadik szólítgatásra sikerült visszazökkennem a jelenbe.

Minden gyerek tőlem várt segítséget este, mikor már majdnem aludtam. - Csomi, takarj be! - kérték. Egy darabig csak hallgattam, végül betakartam őket. Szinte mindennap panaszkodtunk, hogy nem lehet aludni, az egyik gyerek állandóan csinálja a fesztivált éjjel. Nem tettek semmit, hogy nyugodtan lehessen aludni. A sokadik éjjel nem bírtuk tovább, közösen meg-egyeztünk, csinálnunk kell valamit. Dühösen felkeltem és odamentem hozzá. Kértem, hagyja abba az üvöltést, mert akármilyen hihetetlen, aludni szeretnénk. Nem fejezte be, ezért megkarmoltam a kezét és az arcát. Szóval a matyómintát rajta hagytam szépen. Másnap a betegszobán kötött ki, mondván: bőrbetegsége van.

A papa egyre csak rosszabbul lett, az ágya mellett térdeltem. Ő már nagyon halkán beszélt hozzám, titkolta előttem, hogy nagyon fáj a lába, megpróbált vidámnak látszani, míg ott vagyok. Szinte senki más nem érdekelt, csak ő. A tizenegyedik születésnapomkor is együtt voltunk. Annyira boldog volt, hogy ügyesen járok már. Hosszú ideig csak ültem és néha már könnyes volt a szemem. Nem látta, hisz elaludt, miközben simogattam. Óvatosan pusztítottam a homlokára, anélkül nem tudtam otthagyni.

Év vége volt már, Tabival vittük az ebédet. Hirtelen megálltam, egy tolokocsis emberkét láttam. Furcsa volt látni tolokocsit, mert az intézetben nem volt még egy sem.

Mikor anya jött értem, Saci és Pötyi nénivel kellett beszélnie. Ebben az évben sajnos nem vizsgázhatok, mert nagyon kevés idő maradt a tanulásra. - Le tudna vizsgázni, ő egyedül az osztályból. De akkor másik csoportba kellene mennie, ezt meg mi nem szeretnénk - mondták.

Persze ezt én nem tudtam. Azt mondták, gyakorolnom kell még a matekot. Szomorú voltam. Ez azt jelenti, hogy húgom egy osztállyal feljebb fog járni, mint én. Pedig én igazán igyekeztem, jobban már nem tudom csinálni.

Még két hét volt a vakációig. Hétfőn Saci nénivel lépcsőztünk. Látta rajtam, el vagyok csüggedve. - Mi baj, Csomi? - kérdezte. - A papám már nagyon rosszul van, amikor nincs magánál. Akkor is engem félt, hogy nehogy elessek.

Utolsó pénteken úgy búcsúztunk, hogy a Kút völgyin találkozunk augusztusban.

Elvesztettem Őt

A nyár legszörnyűbb időszakát éltem át. Az én drága nagypapám örökre itt hagyott. Mikor megtudtam, órákon át zokogtam. Az nem lehet, hogy meghalt - mondogattam. Szinte azon az éjszakán alig aludtam. Hiába feküdtem anya mellett, aki sírását próbálta előttem leküzdeni. Sikertelenül vigasztalt, egyre csak hajtogattam anyunak: - Nem tudott szegény megvárni, míg végleg hazajövök. Pedig egy év nem is olyan hosszú idő. Rengeteg időt akartam vele tölteni még. Hisz mindennap lemeheztünk volna hozzájuk. - Drága Henikém, tudod, hogy papa nagyon beteg volt. Ne feledd, nagyon szeretett téged, és nem szeretné, ha sírnál. - Tudom, anya, de nagyon hiányzik. Kinek az ölébe fogok ülni ezután és ki fog mesélni órákon át nekem?

Az első időben nehéz volt mamához menni. Drága édes papám többé már nem ült a gangon és nem üdvözölt meleg szavaival bennünket. Fonott széke a konyhában üresen áll. Elfeledkeztem róla egy pillanatra. Automatikusan a szobába mentem, de nem volt ott. Búsan leültem a székére. Hosszú ideig itattam még az egereket miatta. Mamáimmal sose tudtam úgy ellenni, mint a drága édes papámmal. Mert talán ő értett meg legjobban.

Nagyapámhoz

1.

Ülök a kis fa-
padon s reád
emlékezem. Mikor
először megpillantottalak,

2.

kicsiny gyermek voltam,
s te két
karodba zártál.
Én tekintetedbe néztem,
s örökre szívembe zártalak.

3.

Ahogy jöttek-mentek
az évek, te öregebb lettél,
s egyre jobban vártál,
arcodon öröm sugárzott, ha láttál.

4.

Öledbe kuporodva
mesédet napestig hallgattam.
S számtalanszor füledbe
súgtam, mennyire szeretlek.

5.

Aztán beteg lettél,
s nagyon féltettelek.
Most már nem vagy velem,
de reád emlékezem.

1999. április 26.
Csomor Henriett

Utolsó évem

Az utolsó évemet kezdtem meg az új intézetben, a Kútvölgyi úton. Egy jó tulajdonsága volt: messzebb volt mint a villányi, legalább fél órával tovább lehettem anyuval. Teljesen más volt az arculata, mint a régi intézetnek. Csak egy hibája volt, a sok lépcső miatt nem lehetett olyan gyorsan lelépni. De nem tartott sokáig, innen is hamar megléptem, csábított a nagy udvar teli fajtátekokkal. Mikor kiszálltunk az autóból, már a lépcsőn felfelé menet legalább olyan rossz érzés vett hatalmába, mint öt éven keresztül. A piros szinten voltam. Sosem használtunk liftet

anyuval, inkább három emeletet lépcsőztünk, így később értünk fel. A 1-es csoportban leszek. Itt a szülők öltöztették át gyermekeiket. Sokkal jobb volt, akár a csoportajtóig kísérhetett. Az elválás rettenetes volt.

Három terem állt rendelkezésünkre, az egyikben aludtunk és reggeli tornát végeztünk. A másodikban étkeztünk és a többi tornát itt végeztük. A harmadik terem volt az osztálytermünk.

A gyerekek közül alig volt új, azonban két külföldi gyerek is nálunk volt. A német kislány, aki már tizenéves volt és mozgásképtelen. Hamar összebarátkoztunk, ugyan még beszélni is nehezen tudott. A nehézséget tetőzte, hogy nem tudott magyarul. Az elején barkochbáztunk, aztán valahogy megértettük egymást.

Az iskolában néha kaptunk szorgalmi feladatot, amit meg is csináltam, ill. Tabival meg-
egyeztünk: ő csinálja a matek leckém, én meg a többit. Az ötösök pedig potyogtak az
ölünkbe. Pötyi néni beíratott színjátzó szakkörbe bennünket. Minden páratlan pénteken volt
szakkör. Élveztem a sok tennivalót és mellette megannyi hülyeséget csináltunk a próbákon.
Mikor katica voltam, eljátszottam, hogy összeragadt a szárnyam. Ott görcsöltem a földön,
hogy nem tudok repülni, a többiek pedig röhögtek. Sajnos nem minden előadást látott anya,
mert nem mindig arra a péntekre esett. Mikor hazamentem viszont Mása szerepében meg
tudott nézni. Persze a jelmezeimet anya csinálta. A díszterem zsúfolásig megtelt, ilyenkor már
rendesen izgultam. Barta Erzsike néni, az újonc nevelőnő, akit nagyon megszerettem, mikor a
gyerekeket leültette, odajött hozzánk. - Na Csámpikám (tisztá szeretetből nevezett így), ne
gyulladj be túlságosan. A végén még hívhatom a tűzoltókat, hogy oltsanak el. Na tényleg
nyugi, Csámpi! - Ott maradt velem és úgy elterelte figyelmemet, észre sem vettem, hogy
kezdünk. - Mindent bele, itt van anyukád is - mondta és lement a színpadról. Másfél órás volt
az előadásunk, sűrűn kattogtak a fényképezőgépek. A tapsvihár után végre levehettem a váll-
kendőt, mellyel be voltam bugyolálva, közben anyu is megtalált. Miközben a nyakába
ugrottam, Erzsike néni elkért anyutól. A következő hétvégét szeretné, ha nála tölteném Jász-
apátiban. Ehhez anyunak írásos engedélyt kellett adni, a nevelők csak így vihették el a
gyerekeket. - Persze, hogy elviheti, Erzsike, köszönöm - mondta anya. - Már tavaly is volt
Katalinnal Velencén.

A következő héten sokat gondoltam húgomra, mert keresztanyámékkal volt. Anyuék észak-
magyarországi kirándulásra mentek. Szegény anyukám sírt, mert hazafelé az intézet előtt
mentek el. - Majdnem megállítottam a buszt, hogy bemegyek hozzád. Csak az fogott vissza,
hogy éjjel van és már alszol, kislányom. - De kár, hogy nem jöttél - mondtam neki.

Az ételt mindig mi hoztuk el Tabival. Mi már tudtuk, hogy mit fogunk vacsizni, míg a többiek
csak reménykedhettek, hogy a fogukra való lesz. A tejbegríztől és a spenóttól (zöld akármitől,
ahogy Pötyi néni mondja) egyenest menekültem. Tudtam, ha Pötyi néni meglátja, úgyis
visszaküld kenyérért. Így is lett: - Csomi, menj vissza légyszi kenyérért, a konyhában van még
zsír. Eszünk zsíros deszkát. - Jó - és már mentem is. A konyhás néni már nevetett és rengeteg
kenyeret adott.

Vacsi után a tanáriban töltöttem az időt, ugyanis anyát hívtam fel. A barátnőméknek volt
telefonjuk, mindig megbeszéltük, hogy mikor hívom. Arra már ott volt a szomszédban, néha
azonban futnia kellett, mert rossz érzésem támadt és rögtön felhívtam, nincs-e valami baj
otthon? Megnyugtató, hogy jól vannak. - Veled mi újság, kicsim? - kérdezte. - Magyarból
kaptam egy ötöst, Saci néni mondta: jól haladok. Anya, képzeld, pofon vágtam Tabit, mert
leskelődött. Tetejére nekem adtak igazat a nevelők. Állandóan elfelejtem feltenni a szem-
üvegemet, Pötyi néni mindig letol érte. Anya, a hétvégén megyünk sportversenyre, Tabival
gyakorolunk. Olyan jó volt hallani a hangodat, anya, már nagyon hiányzol. - Szeretlek én is
téged - válaszolta, hirtelen nagy csend lett körülöttem.

Alig maradtunk tízen bent a hétvégén. Az éjszakásnak meghagytuk, hogy előbb keltsen minket, mert meglepít akarunk csinálni a nevelőknek. Így is lett, gyorsan elkezdtünk ágyazni. A többieket leültették a bimbire, megszokták, hisz gyakran műveltünk effélét. Hétre minden a helyén volt, csak a csupasz priccsek díszleptek. Edit és Bea néni pedig örültek a meglepetésnek. Gyorsan megreggeliztünk kint az erkélyen, aztán indultunk a versenyre. A hétvége mindkét napján jól éreztem magam. Szurkoltam Tabinak, hogy érmet szerezzen. A kuglik közti mászásnál én is beálltam, de több kugli dőlt el, mint ami állva maradt. Sajnos nem nyertem, csak résztvettem. A következő nap egy kupacban ültünk, a nevelők elmentek pár pillanatra. Hirtelen méregbe gurultam, Balabást veri a pulykatojás képű lány. Igaz nem érdemli, hogy megvédjem, de mégis a csoporttársam. Már elsőben nem bírtuk egymást a lánnyal, túl okosnak tartotta magát. - Na gyere, velem verekedj, ne a gyengével! Te pedig menj innen, Balabás! - Ő kezdte, én pedig nem hagytam magam. Rávettem magam, mint egy anyatigris, ahányat ütött, annyit én is. Csak akkor durvultam be, mikor elkezdte szidni anyukámat. Jól helyben hagytam, ugyanis kék-zöld foltjai lettek. Most is én kerültem ki vesztésként. - Holnap felelned kell az igazgatónőnél - mondta a nevelője. A lány közben gúnyosan röhögött, legszívesebben adott volna neki még egyet. Bea néninek szép lassan elmondtam, mindent megértett. - De holnap le kell menned az igazgatónőhöz - mondta.

Szép nyugisan telt el a hétfő reggel. A fürdőszobában mostam el a fogpoharakat meg a keféket. Miközben a többiek a fekvő gyakorlatokhoz készülődtek. Pöttyi néni, aki tudta a dolgot, nevetve jött be hozzám. Nagyon ismert már, tudta, hogy nem hazudok. Sőt, ha valami gond volt, a csoporton belül engem kérdeztek. - Csomi, gyere, lekísérlek az igazgatónőhöz - szinte megpukkadt a nevetéstől. Először halálosan komolyan vettem a dolgot, de mikor Pöttyi néni jót derült a hátam mögött, miközben a hosszú üvegablakos folyosón végig mentünk, valahogy jobb kedvem lett, de azért komoly maradtam. Kopogtam az ajtaján és bementünk. - Jó napot kívánok - köszöntem illedelmesen. Majd leültem vele szemben, Pöttyi néni kissé távolabb állt tőlem. Most az igazgatónőn egy kis derű sem látszott. Pedig, mikor a folyosón szoktunk találkozni, mindig mosolyog rám és megsimogat. - Heni, hallottam, hogy verekedtél tegnap a sportcsarnokban. Kérlek, mondd el, hogy mért? - Elnézést kérek, hogy verekedtem, Mária néni. De verték a gyengébb csoporttársamat, ezt nem hagyhattam annyiban. Ja és szidta az anyukámat, ezért is kapott még egyet. Bocsánatot kérek Mária nénitől! - Be sem tudtam fejezni a mondókámat, mindkettőjükből kitört a nevetés. Odajött hozzám és megsimogatott, komolyra vette a szót. - Heni, ne te kérjél bocsánatot, hanem a lány kérjen tőled. El kell mennie hozzád - mondta Mária néni. Még az ajtóban a lelkemre kötötte: mindig álljak ki az igazamért.

Elbocsátás

Már nem fejlődik tovább az állapotom, ezt látták szüleim és nevelőim is. Hosszú évek alatt egyre jobban hiányzott a család és én is nekik. Közös megegyezés volt, hogy végleg elhagyhatom az intézetet. Repestem az örömtől, még akkor is, ha már tudtam, hogy nem lesz jobb az állapotom. Velem együtt örült Tabi is, mert őt is elbocsátják. A gyerekek 12 éves korukig maradhatnak az intézetben. Két választás van ilyenkor: vagy továbbra is a Mexikói intézetben tanul tovább, vagy egyenest haza vezet az út. A Mexikói felülvizsgálaton azt akarták, hogy náluk folytassam tanulmányaimat. Zokogva tiltakoztam ellene, szüleim és nevelőim is elleneztek.

Anyu beszélt a helyi iskola igazgatójával, aki kifejezetten ellenezte, hogy oda járjak, pedig ismert. Idővel mégis elfogadta a felvételemet egy feltétellel. Ha apám tanácsstag lesz, akkor felvesz. Persze apám elfogadta, akármennyire nem szerette az effajta munkálkodást.

Májusban Saci néni is eljött velünk haza, hogy megbeszélje az iskola igazgatónőjével a dolgokat. Magántanuló leszek és írásból felmentést kapok. Miközben ők beszélgettek, addig én gondolkodtam azon, hogy az intézetben önállónak számítok és itt meg kinevetnek a gyerekek. Nevezetesen csak, gondoltam, majd meglátom, ki nevet a végén.

A hétvége igazán jól telt el, Saci nénivel egy csomót kirándultunk. Igazából állandóan elmaradtak tőlünk beszélgetés közben. Észre sem vették, hogy mi már hetedik határban járunk. A tulipánfák árnyékában vártuk meg őket.

Egy utolsó film készült rólunk, pontosabban az intézet életéről. Minden gyermek a maga sérültségével próbál megküzdeni itt. Mi persze csak annyit fogtunk fel az egészről, hogy elkísérnek bennünket a tévések egy utcai sétára, és meg kell nekik mutatni, hogy mi már önállóak vagyunk, a közlekedési eszközöket is tudjuk használni.

A csernobili robbanásakor még az intézet lakója voltam. Pötyi néni szigorúan megtiltotta, hogy kimenjünk. Azonban Erzsike nénivel elmentünk a Moszkva-térig meg vissza. Pötyi néni pedig nagyon kiabált velünk. De megnyugtattam, hogy nem lett semmi bajom.

Az utolsó hét igazi nyugalomban telt el. A vizsgáim sikerültek, bár most egy kicsit idegesebb voltam. Biztosan azért történt, mert tavaly nem vizsgázhattam. Saci néni pedig a vizsga előtti napon, hogy nyugodtan tudjunk aludni, a másik teremben ágyazott meg nekünk, a tíz gyermeknek. Azon az éjszakán ritkábban aludtunk, inkább beszélgettünk. Nagyokat nevettek a többiek a focis élménybeszámolókon. Ugyanis, míg a többiek a vacsihoz készülődtek, addig páran Pötyi néni vezetésével fociztunk, ilyenkor a humor sem maradt el. A röhögéstől állandóan a földön voltam, véletlenül sem rúgtam egy gólt sem.

Pötyi néni már az elbocsátási papíromat írta. Közben nagyokat hülyültünk, előadta magát: - Na most beírom, hogy bepisilsz és máris nem mehetsz haza. Itt maradsz még egy kicsit velünk - mondta nevetve. - Pötyi néni, ez nem igaz - nevettem. Bement a konyhába, el akartam kapni de nem sikerült. Hirtelen rácsuktam az ajtót és nem engedtem ki. - Csomi, engedj ki - kérlelt. Hagytam egy kicsit és nevettem. - Csomi, nem fogom beírni, engedj ki! - Végül kiengedtem. - Hát nem igaz, mit művelsz szegény nevelőddel - mondta nevetve. A többi nevelő sem viselte jól, hogy elmegyek. Sőt egyáltalán nem, hisz mondogatták, hogy egy év múlva vissza fogok jönni mert teljesen vissza fogok esni. Itt megfogadtam magamnak, hogy soha nem hagyom leromlani állapotom, hisz dolgozni akarok!

Az ünnepélyes évváró után nevelőim körbe álltak. Mindenkitől elbúcsúztam és megköszöntem áldozatos munkájukat. Most az egyszer nem én sírtam, hanem nevelőim. - Drága anyukám, sikerült, ketten megcsináltuk, győztünk! Most már szabad vagyok, az élet nyitva áll előttem.

Emlékképek

1.

Tán emlékszel még,
kicsi voltál, s nem értetted,
de nagyon fájt idegenek közt
lenni, úgy érezted édesanyád is elhagyott.

2.

Pedig ha tudtad volna,
hogy szíve keserű volt,
befelé hulltak könnyei, mikor
otthagyt, hisz annyira kicsi voltál.

3.

Lassan járni kezdte,
akár egy csecsemő, ki első
lépéseit nehezen, de kacagva
teszi meg. Te végre magad jársz.

4.

Igazán örültél, mikor
édesanyád elé egyedül mentél,
szemei könnybe lábadtak, köszönte
nevelőidnek áldozatos gondoskodását.

5.

Felnőttként visszatértél
régi falak közé, ismerős arcok
kérdőn feléd fordultak, te csak
meséltél, s csendben könnyet ejtettek.

2002. július. 1.
Csomor Henriett

Leszoktatás

Boldog voltam, hisz soha többé nem tartozom az intézethez. Nem kell korán kelnem, és a monoton tornákat is elfelejtettem. Tudom, ez hülyeség de nem tudom pontosan eldönteni, hogy túlságosan szomorú voltam-e akkortájt vagy enyhén vidám? Viszont többé nem ébredek idegen hangokra. Aprópó, azt sem tudom, hogy nevelőim idegennek számítottak-e? - Dehogyan - súgja egy belső hang -, hisz ismerték mozdulataimat és az érzéseimet. No persze nem mindenki, csak aki közel állt hozzám. Nem is bírnám kitörölni emlékeimből, még ha akarnám se a nagyon hosszúnak számító hat évet, hisz ajándékba kaptam ott az önállóságomat. Jól tudom, egy kívülálló embernek csak béna vagyok, hisz nem tudok rendesen járni, mint ők és náluk ez mérvadó. Még nagyon sokat dolgoznom, hogy teljes értékűnek fogadjanak el. De nem érdekel, hisz meg fogom csinálni.

A nyár szinte teljesen zökkenőmentesen alakult. Pár napot még alhattam anyával. - Kis-lányom - kezdte -, most már igazi nagylány vagy. Többé már nem válunk el, ezért aludhatnál a saját szobádban. - Jó - egyeztem bele. Az első napokban szokatlan, hogy nincs anya mellettem, pedig beszélgettünk még lefekvés után is, és a discó-lámpa is be volt kapcsolva, míg el nem aludtam. Ez volt az utolsó évünk, hogy együtt töltünk néhány napot Balatonon, sajnos a következő években már ezt sem engedhettük meg magunknak. Így hát anya ezt a nyarat még engedélyezte, hogy otthon töltsöm, de szeretne volna, ha nyáron kikapcsolódom és nem ülök a szoknyája mellett. Nem mintha terhére lettem volna, csak új barátokat kell talál-jak. Én persze elleneztem a dolgot. - Mért nem maradhatok itthon veled? - Nem érted, hogy jót akarok neked? Mi már nem tudunk együtt elmenni - mondta. Hosszas rábeszélés után húgommal elmentünk mamához. Emlékszem, mindketten vittük a Doktor Bubó kabalánkat. Annyira hiányzott a papa, még mindig. Szinte mindig csak rágondoltam. - Ha most itt lennél, mennyi mindent mondanék neked és te meghallgatnál. Jaj, ha tudnád, mennyire sajnálom, hogy nem előbb jöttem haza. Emlékszem, mikor mama elaludt ebéd után, a gangon ültél és mi hárman köréd ültünk és mosolyogva meséltél. Ők ketten megunták és szaladni kezdtek, de nekem folytattad. És mikor anya hiányzott, akkor is te vigasztaltál. Most te hiányzol rettenetesen. És nem tudom senkinek sem elmondani, anya sincs itt.

Nagyon jól megértettük egymást húgossal. Mindig rászólt a mamára, mikor nem engedett csinálni semmit. Egész nap játszottunk, idősebb lévén, dirigáltam nekik. Ebéd után azonban nem tudtunk mit kezdeni magunkkal. Hirtelen eszembe jutott, pucoljuk meg a mákot. Itt állt egy zsák mák, amit mama leszedett reggel. Neki is fogtunk mindjárt, azonban nem tudtuk eldönteni, hogy mindjárt kimossuk-e, vagy szárazon hagyjuk-e. A mamát nem mertük felébreszteni, mert azt mondta: tojik a pók. Azt jelenti, hogy ne zavarjuk, így nem kérdeztük meg tőle. Úgy határoztunk, hogy kimossuk. Móni hozott egy vödör vizet. Ahogy vágtuk, mindjárt szórtuk a vízbe. Nagyon meg voltunk elégedve magunkkal, hisz félig pucoltuk a zsákot. Azt hittük, meg fog dicsérni mama, hogy milyen ügyesek vagyunk. Erre torka szakadtából ordítani kezdett, hogy mit csináltunk. Ebből már nem lesz semmi. Addig dühöngött, míg háromfelé futottunk. A pajtába igyekeztem olyan gyorsan, ahogy csak tudtam és a rakat fa mögé bújtam. Addig lapultunk, míg csend lett az udvarban. Szép lassan előmerészkedtünk, és olyan dolog történt, amit álomban sem gondoltam volna. Szép nyugisan sétálok az udvarban, egyszer csak mama mondani kezdi nekem: - Nem értem, miért nem használsz botot, neked kellene, nem tudsz menni. - Mérges lettem, szinte tomboltam, kiabálva feleltem: - Azért nem használok botot, mert Pesten így tanultam. És képzeld, tudok járni, nem te mondod meg, hogy mit csináljak. - Húgom jött ki értem. - Figyelj menjünk haza, jó? - kértem. Ennyit tudtam mondani neki, keservesen zokogtam. Nagyon fájt, amit mondott, ettől kezdve valami megszakadt köztünk. Még nagyobb lett a távolság mama és köztem, igaz előtte sem volt fényes a kapcsolatunk. Az önsajnálatra nem volt idő, hisz össze kell pakolnunk és átöltözni. Már készen voltunk, mikor mama bejött. - Hova, hova? - kérdezte. - A hármas busszal haza - válaszoltuk gépiesen. - De hát ki fognak nevetni a buszon - kezdte mama. - Idefelé sem nevettek ki, most sem fognak, hazamegyünk és kész - feleltem. Mi győztünk, mert hazafelé tartottunk és senki sem nevetett rajtam.

Anya meglepődött, mikor meglátott bennünket. Aztán elmeséltem neki, hogy mi történt. Ideges lett, láttam rajta. - Hát én nem tudom, miért nem hagy békén öreganyád. Nemhogy örülne, hogy nála nyaraltok. - A biztonság kedvéért megkérdeztem anyától: - Szerinted is botot kellene használnom? - Ugyan dehogy, kislányom, már te is ne beszélj bolondságot. - Örültem, hogy ezt mondja, mert kitől kapnék vigasztalást, ha nem anyukámtól. - Ja, többet nem megyek a mamához nyaralni - szögeztem le. Evvel be volt fejezve a téma, de én még sokáig rágódtam rajta. Majd idővel rájöttem, hogy felesleges, úgysem tudom megváltoztatni álláspontját magamról.

Nagyon sokat mozogtam. A Mexikóin azt mondták, hogy lassú vagyok és le fogom késni az órákat, mert nem fogok átérni egyik teremről a másikba. Körülbelül kimértem magam a távot, elkezdtem sprintelni a háztól a diófaig. Akartam, hogy sikerüljön és legfőképp minden jól menjen majd. Eljött az évnyitó napja, amelyet néha vártam, néha meg elkezdtem félni. Nem az új környezettől, hanem hogy hogy fog menni a sulis? Szóval jócskán volt bennem izgalom, anya ezt egyből ki is szúrta. Anya mindig higgadt és természetes, de utálja, ha csúfolnak és röhögnek rajtam. Szerencsére, míg beérünk a suliba, lépcsőhegyet lehet mászni. Tömeges gyerekek között bandukolunk mi is. Senki sem röhög rajtam, mígnem egy kiségitő cigánygyerek beszél: - Nézd má, hogy megy! - és éktelen röhögésbe kezdett, mintha egy poénos jelenetet látna. - Kislányom, ne is figyelj rá - mondta hangosan anya. De nem bírtam elhallgatni röhögését, majd hátrafordultam és erőteljesen ráordítottam: - Nagyon vicces mi? Te se vagy ám különb, röhögj magadon, gyerekek! - egy szót se szólt többet, eliskolt, akár egy sebzett kutya. Beálltam a 4.b-sek közé, mivelhogy ez lett az osztályom. Érdekes volt, teljesen természetesen vettek és mégis mindjárt segíteni akartak. Önállónak éreztem magam, szerettem volna, ha ők is megértik, hisz csak így mutathatom meg az eddigi keményen megküzdött önállóságomat, amit nem adok fel soha. Ezért hát hiába mondták, hogy üljek le, végigálltam az évnyitót úgy, mint a többiek. Végén pedig Móni osztálytársai odajöttek

hozzám. Ismertem egy párat közülük, hisz mindig jöttek hozzánk. Megismertem az osztályfőnökömet, aki igazán nem tett rám jó benyomást és ráadásul férfi. Azt hiszem, azt kérdezhettem magától, hogy mi a fenét keresek pont az ő osztályában? Egyáltalán, mit is akarok én ebben az iskolában? Effajta kérdések tükröződtek az arcán, míg meg nem nézte a bizonyítványomat - amely tele volt négyessel és ötössel, egyetlen hármas árválkodott mellettük -, rögtön másképp kezelt. - Nagyon szép, Henim, remélem itt is ilyen lesz. - Egyáltalán nem mondtam, hogy igyekszem majd. Csak egy undok belső hang szólalt meg bennem. Ha tudná, hogy egy jeggyel rosszabbat kaptam. Mert ha akadnak nehézségeim, nehogy kudarc érjen, először is be kell bizonyítsam, hogy nem hülye vagyok, hanem csak mozgássérült. Holnap már kezdek is, habár magántanuló vagyok. Azért mindennap bejárok, a sulis a falu közepén van. Anya hord suliba, kocsival tíz perc, gyalog fél óra. Tesóm persze egyetlen alkalommal sem volt hajlandó velünk jönni. Jól is tette, hisz a barátokkal rég összeszoktak. Csak ő tudja, hogy mennyi kaland érte őket az úton. Mi tagadás, én is jobban szerettem volna gyalogolni. De anyuval is nagy élmény volt suliba járni. Nagyokat hülyültünk, mikor látta, hogy tele a hócipóm. Jókedvre derített, a kocsiból kiszállva is röhögtem. A tanárok így láttak bennünket reggelente, rosszabbik esetben hasra estem a hahotától. A többiek kint sorakoztak a becsöngetésig. Engem mindig bekísért anya az osztályteremig. Ha szerencsém volt, nyitva volt a terem. Miután elment anya, bementem, általában hátul ültem, így legalább nem voltam a tanárok szeme előtt. Rövid időn belül rengeteg barátom lett. A tanárok is megszoktak, csak azt nem értették, hogy miért nem engedek segíteni. Az osztályfőnököm és a környezet tanárom egykor apám tanárai is voltak. A két tanár között óriási különbség volt: a környezet tanárom feleltetett és az órákon felhívott. Egyébként a gyereksereg ősidők óta gúnynevének Pönzinek nevezte. Nem is szerették, pedig jól magyarázott, a pofátlan gyerekeket viszont nem viselte el. Ha jól felidegesítették, akkor futott és kokit nyomott a gyerek fejére, aki utána dörzsölhette fejét, addig legalább csendben maradt. Néha én is megijedtem, villámgyors futását vettem csak észre, mert közben a tankönyvet kellett olvasni. - Ne félj, nem téged bántalak - mondta. Az osztályfőnököm, aki egyben a matek tanárom volt, egyáltalán nem foglalkozott velem. Egy darabig próbáltam írni a példákat, aztán meguntam. Helyette álmodtam matek órákon. Utáltam, hogy levegőnek néz. Persze, ki is mutattam, hogy nem érdekel a dolog. Szünetekben bent lehettem az osztályban a hetessel együtt. Naná, hogy nem unatkoztunk, mert mindig kitaláltunk valamit. - Te Márta, írd már fel a táblára, hogy utálok a matekot. - Fel is írta, a nagy játékban fent is maradt. Már éppen kezdeni akarta az órát, mikor szeme rátévedt a felíratra. - Ki írta fel? - Én írtam - válaszoltam neki.

Az órák közti szünetekben a termék változtatásánál barátaim akartak segíteni. Ők jól tudták, hogy nem szeretem, de azért a folyosón megfogták kezem és a táskámat sem engedték vinni. Végighaladtunk, ha beszóltak, adtunk a fejükre - Móniék voltak a testőreim - a kajánul vigyorgó és pofátlan gyerekeknek. Néha akkora pofont kevertek le, hogy nem volt kedve többet rajtam vihogni. Pedig húgom azelőtt sosem verekedett. Hiába mondta neki anya, hogy védje meg magát, ha bántják. Mert bizony volt, hogy bántották, de mindig nyuszi volt.

Ha a szép szó nem elég, jöhet a verés

Nagyon kevés időt foglalkoztam a tanulással. Ami azt jelenti, hogy fél óra elég volt a következő napi felkészülésre. Anyut nyaggattam, hogy adjon valami munkát. Adott is, így hamar megtanultam takarítani, a felmosást külön élveztem. Ugyanis, ha a rongyot beakartam vizezni, le kellett vennem a felmosó fáról. Ez volt a könnyebbik része, majd visszatenni nem mindig sikerült elsőre, ilyenkor dühömbe ordítottam egyet. Sokszori próbálgatás után simán ment a felmosás. Mindent szívesen megcsináltam, csak a szobámban ne kelljen rendet rakni. Nem

mintha nagy lett volna a rendetlenség, csak éppen a ruháimat nem raktam a szekrénybe. Ha nagy ritkán beraktam, következő alkalommal szembe jöttek velem ruháim. Kabaláim ott lógtak az ágyamnál. Volt egy fekete tapsolós macskám, amit különös becsben tartottam, hisz a pap bácsitól kaptam, mikor meglátogatott az intézetben. Soha nem mondtam neki, hogy még megvan, pedig minden héten lejött hozzánk.

Gyakran jártam anyuval a szőlőbe. Mivel tesóm délután szakköre járt vagy estig tanult, neki több időt kellett tölteni a könyvek mellett, így inkább lementem a szőlőbe. Csak anyuval szerettem dolgozni, hisz apám állandóan rám szólt, hogy ne így csináljam, inkább hagyjam abba. Anya egy idő után kijött a béketűrésből és beolvasott apámnak. Elkezdődött a veszekedés, amely nem csak miattam folyt, hanem hogy állandóan iszik és mindenkibe belekötött. Ilyenkor nagyon féltettem anyut, hogy nehogy bántsa. Azt kívántam, hogy bárcsak olyan apám lenne, aki megértene. Soha egyetlen percet sem beszélt Mónival és velem se komolyan. Így anya tudott egyedül csak mindent rólunk. Egy darabig anya féltett az iskolában való esetleges beszélősejtől, mert tudta, hogy nagyon érzékeny vagyok és mindent a szívemre veszek. Aztán egy idő után félelme teljesen elmúlt, hisz egy-két beszélősejtől kívül nem volt más. Minden tanár aktívan feleltetett órákon, orosz tanárom élvezte jó nyelvérzékemet. Csak az olvasás nem ment túl fényesen, utáltam a fordított betűket. Ezért hol anyu segített olvasni, hol meg húgom, aki már időként mérges volt - de úgy gondoltam, hogy kölcsönkenyér vissza jár, hisz én is segítek neki -, hogy nem tanulok meg olvasni. Erre azért volt szükségem, mert kétszeri olvasás után kívülről fújtam az olvasmányt, így a tanár sosem jött rá, hogy nem tudok olvasni, mert mindig megdicsért. Dolgozatíráskor volt a legnehezebb dolgom, hisz minden gyerek tölem várta a segítséget, elkezdtem hát sügni. A tanárok persze észrevették, mindig figyelmeztettek, hogy ne sügjak. Még az ének tanárom is figyelmeztetett, mert tudta, hogy tudom a válaszokat. Még ha fel is voltam mentve, mert nem tudtam kottázni, azért felhívott az óráin, és nem egyszer jegyezte meg, hogy jó agyam van. Az órai anyagot a barátaim írták a füzetembe. Először indigóztunk, aztán szívesen írtak a füzetembe is, így nem kellett anyunak esténként a füzeteimet írnia. Az órák alatt is ment a hülyeség, vagyis inkább folytattuk. Ha mást nem, akkor papírgalacsinokat dobáltunk vagy épp sugdolóztunk. De a legrosszabb dolog, amikor majd megpukkadsz a nevetéstől és mégsem nevethetsz, mert óra van. Ami azt illeti, itt sem voltam jó gyerek. Ez csak a magatartásjegyemen látszott volna meg, de azt sem kaptam, mint a többiek, mert mindig kihagyott. Ezek után az osztályfőnöki órákat is kihagytam úgy, ahogy a rajzot, technikát és a testnevelést is, ezekből kaptam. Ritkán voltak első vagy utolsó órák ezek, ilyenkor vagy egy órával később mentem suliba, vagy előbb mehettem haza. Tesi óra alatt mindig elmentem a következő óra terméig és megettem a szendvicsemet. Gyakran kellett lépcsőznöm, a takarítók és a tanárok mindig segíteni akartak, de én nem engedtem.

Egyik nap a tesómék egy órán keresztül vigyázzban álltak kint a folyosón büntetésben. Az oka verekedés, ugyanis még mindig csúfolt az a nagy melák cigánygyerek, hiába, nem értett a szép szóból. Egy kupac gyerek tesóm vezetésével jól elverte. Jó pár napig nem kellett tükörbe néznie a gyerekeknek. Azután pedig nagy ívben elkerült, ahogy mondani szokás: rendesen le-törték a szarvát.

Barátnőim most éltek tini korszakukat, nálam ez az idő teljesen kimaradt. Nem is értettem, hogy foglalkozhatnak ennyit magukkal. Szünetekben állandóan a tükör előtt álltak, hajukat vagy ruhájukat igazgatták. Dicsekedtek ékszereikkel, de ez sem érdekelt, mert egyszerűen nem bírtam magamon elviselni, mert aggatott. Néha közelharcot vívott velem anya, hogy egy fülbevalót betehessen. - Nézd meg a húgodat - mondta -, ő tele van ékszerrel. Te meg ilyen csupaszon akarsz eljönni lagziba? - Na jó - egyeztem bele -, de ha hazaértünk, mindjárt le-veszem.

Anyu a vizsgámra varrt egy fehér mintás nadrágot és hozzá egy ugyanolyan blúzt. Büszke voltam, hogy anya varrta és ha nem lennék ideges, talán odafigyelt volna, hogy mindenki azt mondja, hogy csinos vagyok. Jelen pillanatban egy zabszem sem fért volna meg bennem. Az igazgató és a helyettese is bent volt. A matek már lement szerencsére, nem lett jobb a tavalyinál. Következett a környezet, öreg tanár bácsim mint mindig, most is kedves hozzám. Hiába utálták a többiek, én szerettem. A szarvasmarhákra kellett beszélnem, ami gördülékenyen ment. Az utolsó mondatnál összekevertem a szezont a fazonnal. Azt mondtam, hogy a szarvasmarhák délben visszamennek kérődzni az iskolába. Egy kis nyelvbtlés volt és a tanárok hangosan nevettek. Mikor kinevették magukat, a tanár bácsi segített ki: Vagyis az istállóba - mondta még mindig mosolygósan. A húgoméké nagyon lehetetlen osztály volt, a tanárom náluk is tanított. Elmondta nekik, hogy igaza van a Csomor Heninek, hogy szarvasmarhák járnak a suliba. Nemsokára az egész iskola tudta az aranyköpésemet.

Reménytelen küzdelmek

Szinte faltam a könyveket, egész nap csak olvastam. Különösen a nyári szünetekben átváltoztam könyvmollyá. Jókat szórakoztam rajtuk, teljesen beleéltem magam, így nem is hiányzott a társaság. Az örök slágeremet: a Soha se mondd-ot mindig hallgattam, valahogy megfogott ez a dal. Ha szomorú voltam, mindig ezt dúdoltam, mert ilyenkor a barátaim nyaraltak és nemigen jöttek hozzám. Ugyan a barátnőinkkel jól elvöltünk, még együtt is sátoroztunk a diófa alatt. Igaz, hogy anya azokon az éjszakákon nem aludt valami rózsásan, mert féltett bennünket, hiába voltunk az ablaka alatt. Mi pedig jókat viháncoltunk, azonban örködni egyikünk sem mert. Pedig megbeszéltük, hogy örködni fogunk éjszakánként. Legjobban azt szerettem, ha segíthetek és nyáron volt is mit. Rengeteg cukorborsót szedtünk le a száráról. Nagyon sok időt töltöttem az állatokkal, mindig volt egy kedvenc állatom.

Szüleim szerették volna, hogy minél jobb legyen állapotom. Hogy pontosan melyik kórházba mentünk, azt már nem tudom. Az egész család eljött velem, akár egy kirándulásnak is fel-foghattam volna, ugyanis Pestre mentünk. Fogadásból aznap kiolvastam „A két Lotti”-t. Egyáltalán nem idegesített a dolog, hisz tudok már járni. Valahol büszke voltam, hogy eljutottam idáig. És ha nem is tud segíteni rajtam, akkor sem fog fájni - gondoltam. Anyával mentem be, az öreg hölgy általánosan fogadott bennünket. A kórtörténetem meghallgatása után, amit kívülről fújtam, oly sokszor hallottam már, megvizsgált. A szokásos térdkopogtatás, így hívtam a reflexnézést és a kézügyességet. El sem tudom képzelni, hogy hülyének vagy levegőnek nézett. Nemhogy kiküldött volna a következő mondatok előtt. - Anyuka, az ön gyermeke soha az életben nem fog futni - közölte nyersen. Én meg csak ott ültem és beleborzongtam a fájdalomba. Csupán csak tizenhárom éves voltam és a reményt is elvette tőlem, hogy egyszer futni fogok. Majd adott egy tónusfokozó gyógyszert, amely a túlmozgásomat szabályozza. Igen ám, de a mellékhatásairól nem beszélt. Majd idegesen matat a zsebében, jelezvén, hogy juttatást vár. Kifelé meg is kapja és mosolyogva elköszön. A következő napokban szedtem a gyógyszert. Mintha kevesebb lett volna a túlmozgás. Viszont bamba lettem, nem érdekelt semmi, a nyálam is többet folyt. Borzalmas lett a közérzetem, állandóan aludni akartam. Viszont ezt a család nem engedte, próbáltak ugyanúgy lefoglalni, mint azelőtt. Emlékszem, húgommal boldogan mentem át a barátnőinkhez, és mindjárt haza kellett kísérnie, mert nem jól éreztem magam. Anyunak panaszkodtam, hogy nagyon hülyének érzem magam. Aztán négy nap után anya kidobta a fránya gyógyszert. Azt mondta, soha többé nem szedhetek ilyen fajta gyógyszereket, mert inkább maradjak így, mint hogy más bajom is legyen. Aztán később próbálkoztunk mágneses kezeléssel Komlón. Tíz alkalom volt egy kúra, anyuval jártunk át, hol busszal, hol autóval. Emlékszem, nyár volt és nagyon meleg.

Már nagyon untam a reménytelen küzdelmeket. Ezt nem egyszer ki is jelentettem, jobban mondván csak apámnak. - Hagyjál már békén, úgysem segít már rajtam a kezelés. - Rossz tőle hallani, mikor azt mondta, látott egy mozgássérült kislányt. - Sokkal jobban ment, mint te - és ez nekem baromira fáj. Később megbeszéltük anyuval, mert látta, hogy nagyon bánt. - Kislányom, apád nem tudja, hogy a sérültségi fokok különbözőek. Valaki jobban megy, és vannak, akik kevésbé. De jól mész, ne aggódj. - Köszí - mondtam. A kúrák alatt még a portás is biztatott, mindig megálltunk beszélgetni. Néha bekísért és befektetett a hengerbe, fél órát feküdtem bent. Mindvégig beszélt velem, közben éreztem, hogy ellazulok. Izmaim érdekesen ugráltak, körülbelül úgy, mint a békák. Végül lejárt a kezelés, látványos eredmény nem volt. Aztán elmentünk egy akupunktúrás kezelés esetleges elkezdésére. De közölték, akinél elkezdtek, napról napra fejlődik. Sajnos nekem nem javasolták, mert lazák voltak az izmaim, így nálam el sem kezdik a kúrát. Nem is tudom, talán nem viseltem volna el a tűk állandó szurkálását, bár kívülről erős vagyok, de lelkileg nagyon megviselt volna, ha elkezdem és eredmény meg semmi.

A világ legjobb magyar tanár nénije

Kanyarodjunk csak vissza a sulihoz, mert olyan csodálatos élménye nem sok gyereknek adatott meg, mint nekem. Pontosabban egy tanár néni utáni mély tisztelet, amely áthajlott szeretetté. Na, de ne vágjunk a dolgok közepébe, csak szép lassan menjünk előre.

A barátaimmal jól kiszórakoztunk magunkat, most egyedül ülök a négyes teremben. Azért vagyok egyedül, mert ez a könyvtárszoba, csak én lehetek bent meg a hetes, de ő valamiért kiment. Egy kicsit csípős a kedvem, mert annyi új tanárt kaptunk. Igaz, ötödik lévén sok új tantárgyunk is van. Azt hittem, legalább a magyar tanárom marad a megszokott. Biztos majd ülhetek a magyar órákon, mint egy kuka, mert nem fog felhívni és nem is fogom magam strapálni. Ahogy így gondolkodom a leghátsó padban, bejött egy ősz hajú mosolygós néni. Biztos csak könyvet néz, nem lehet a magyar tanár, hiszen öreg - gondoltam. Miközben felém tart, köszönök neki. - Szevasz - mondta. - Te is ebbe az osztályba jársz? - kérdezte. - Igen. - feleltem. - Órák előtt mindig be szoktam jönni a terembe - tettem hozzá. De hogy miért, azt már nem mondtam neki. Nem szerettem, ha idegenek tudják, hogy sérült vagyok. Beszélni meg egyáltalán nem voltam hajlandó róla. Ez mindig anyára és húgomra hárult, zárkózott voltam e téren. Lassan becsengettek, ő is elment, a többiek viszont bejöttek és ő is. Tuti, hogy ő a magyar tanár. Egyre kíváncsibb lettem. - Nádor Rudolfné vagyok, remélem sok jó órát fogunk együtt eltölteni. - Á, most már tudom: a húgom töri tanárja, nincs jó véleményem róla. Közben mindenkit személyesen megismert, jé engem se hagyott ki. Egy kicsit leragadt nálam, valahogy más volt, mint a többi tanár. Olyan közvetlen és a hangjából akkor érződött a szeretet. Elmondta, ismeri a nagyapámat, aki erdész volt, és tulajdonképpen az egész családot. - A növéredet is tanítom - mondta. - Ő a húgom - válaszoltam. - Tanár néni, én nem tudok írni. - Valahogy nem akartam, hogy azt higgye, hogy nem vagyok hajlandó írni, mint néhány új tanár. - Semmi gond, akkor te szóban fogsz felelni - közölte fennakadás nélkül.

Valahogy a többi óra nem is érdekelt nagyon. Pedig a törit is szerettem és aktív voltam az órákon. Tele voltam piros pontokkal és hamar összegyűlt az ötös, azért néha fekete is becsúszott. Csak a dolgozatírásnál akadt egy kis gond. A töri tanárnak feltűnt, hogy amikor nem hiányzom dolgozatírásnál, felettébb jobb jegyet adhat a padtársamnak, mint amikor nem vagyok ott. Sajnos, amikor rájött, állandóan rajtam tartotta a szemét. De én sem maradtam le a felelésről, mert mindig feleltem. Csak épp nem az órán, hanem különórán. A felelés után mindig megbeszéltük, hogy nem fogok segíteni a többieknek. Jó volt, mert az orosz is a töri tanár tartotta. Bár mindkét tárgyból ötös voltam, de a törit jobban szerettem.

Sajnos nem volt magyarunk, ilyenkor bánatomra nem láthattam Erzsi nénit. Otthon sokat beszéltem róla, volt is mit. Nem értettem húgomat, hogy amikor szóba hozom, miért vág pofákat és miért gyűlöli, hiszen más testvéreket is összehasonlítanak a tanárok. Ezért még nem kellene féltékenykednie rám és haragudnia Erzsi nénire. Mert nemcsak leadta az órát és elviharzott, hanem nagyon sokat beszélgetett velünk, rengeteg pluszt adott nekem. Szerencsére mindig magyarunk volt. Ha a többiek elfelejtették, hogy milyen óránk lesz, csak rám néztek és tudták a választ.

A szünetekben barátaim elmesélték ügyes-bajos szerelmi dolgaikat. Volt, aki teljesen bele volt zúgva a másikba. Azért nekem is tetszettek ám a fiúk, valahogy nem engedtem meg magamnak, hogy a kiszemelt fiú is tudja, hogy tetszik, inkább csak barátok voltunk. Néha elég kellemetlen helyzetbe tudtak hozni barátaim, mert faggattak, hogy én miért nem vagyok szerelmes. Igazi választ nem adhattam, csak nevettem.

Végre becsengettek, ilyenkor megszűnt körültem minden. Csak Erzsi nénire figyeltem, aki nem mindjárt tanítani kezdett, hanem kicsit beszélgettünk, hol komolyan, hol viccelődtünk. Állandóan tanultunk tőle valamit, a röhögéstől majd kiestem a padból. Egyszerűen nem lehetett nem szeretni, legalábbis én így éreztem. Már rég ott ültem az első padban, néha csak az én hangomat hallották. Annyira át tudta éreztetni a versek mondanivalóját, hogy teljesen átadtam magam a vers hallgatásakor. A versek felmondását igazán szerettem, gyorsan megtanultam. Néha osztálytársaim meg is kértek, hogy mondjam fel a verset, hisz ők lusták voltak megtanulni. Segítsek rajtuk, így biztos megússzák a felelést. Jól tudták, hogy lassan beszélek és ha verset mondok, akkor ők békén lesznek hagyva. Néha azonban ráfaragtak a többiek. - Henikém, tudom, hogy te tudod - mondta Erzsi néni. - Most adjuk meg a felelési lehetőséget a többieknek. - Annyira jól ismert már, hogy a fogalmazást is megengedte nekem is csinálni. Jól tudta, hogy csak az írásnál segít anya. Közben megtudta anyától, hogy nem vagyok hajlandó gyakorolni az írást. Képes volt egy órán át gyözködni, hogy muszáj tovább fejlesztenem a kezemet. - De nagyon csúnyán írok, Erzsi néni, ezért nem is gyakorlom. - Pedig muszáj, mert ezután én fogom ellenőrizni az írásodat. - És tényleg minden órán előírt nekem először csak betűket, utána szavakat. Végigkísérte az írásomat és mindig írt néhány biztató mondatot az írásom végére. Már a félévi osztályzatokat beszéltük meg, ilyenkor kellemetlenül éreztem magam, mert én nem kapok félévit, pedig nekem is jól esne néhány mondat. Beletrafáltam, mert Erzsi néni nem hagyott ki. Viszont most láttam idegesnek először. Elmondtam neki, hogy nem kapok félévit, mert magántanuló vagyok. - De nem lehet, akkor nem kéne iskolába járnod - mondta - és a tanároknak kéne hozzád járniuk - folytatta. - Matekból miért nem látok jegyeket a naplóban? - kérdezte felháborodva. - Mert nem akar feleltetni, csak néha szokott felhívni. Nem képes magatartás és szorgalmi jegyet adni, pedig már a többiek is szóvá tették neki. - Örültem neki, hogy végre valakinek elmondhatom a dolgokat. Arra nem gondoltam, hogy a többiek esetleg beköphetnek az osztályfőnöknek. Tudtam, hogy a barátaim is segíteni akarnak. Ők se veszik jó néven, hogy semmibe vesz az osztályfőnök. Képesek még a bukott tanulókkal is szembeszállni miattam azért, mert poént üznek abból, hogy ijesztgetnek és harsányan röhögnek rajtam, hogy megijedek. Már nem egyszer verték el őket a többiek, a tanárok is tudtak róla. Erzsi néni pedig közölte velem, hogy utána fog nézni a dolgoknak. - Az osztályfőnököddel pedig külön fogok beszélni, mert ezt a dolgot nem lehet annyiban hagyni. Az órának vége. - Boldog voltam, hogy Erzsi néninek elmondtam a dolgokat. Útközben pedig mindent elmondtam anyunak. Jövő héten tudom meg, hogy mit intézett.

Egy gyors ebéd és átöltözés után kimentem anyuval az erdőbe. Semmi humorom nem volt otthon maradni. Még anyuék a télire való fát csinálták, addig bókászta az erdőben. Apámmal nem közöltem a jó hírt, mert mindig csak avval szekált, hogy azért kapok jó jegyeket, mert kivételeznek velem a tanárok. Engem ez rendkívül bosszantott, olyannyira, hogy inkább nem mondtam neki semmit. Kicsi korom óta imádom az erdőt, naphosszat el tudtam lenni

egyedül. Néha képzeletemben azt játszottam, hogy az erdő összes állatát összeszedem és haza viszem. Vagy csak komolyan elgondolkodtam, közben anyu halálra keresett, mivel jól eltűntem.

A következő héten Erzsi néni ígéretéhez híven intézkedett. Elintézte, hogy többé ne kelljen vizsgáznom. Félévit pedig a következő félévtől fogok kapni, mert kevés az idő most már arra. - Az osztályfőnököd ígéretet tett, hogy feleltetni fog. De én azért ellenőrizni fogom a jegyeidet. - Köszönöm szépen, tanár néni. - Szokatlanul csendben voltam, mikor vendégek voltak magyaron. Ezt Erzsi néni nem bírta elviselni, hogy a legjobb magyarosa, ahogy ő mondja, hallgat. A levél formáját taglaltuk, még én vittem a minta levelet. Nem volt nehéz, hisz anyu megtartotta az összes levelet. A többiek azonban produkálták magukat, de gyéren. Pár perc után meguntá és felhívott, megadta a kezdő löketet. Utána mertem jelentkezni és bizony a kitűnő tanulót is lepipáltam. Az utolsó kérdésnél, mint mindenki, én is rövidzárlatot kaptam. Pedig tök egyszerű volt a kérdés: hogyan fejezzük be a levelet? Kínomban már mindent csináltam, nem igaz, hogy nem jut eszembe a válasz. A többiek ültek, mint a sült halak, Erzsi néni meg csak beszélt. Közben az agyam mélyéről beugrott a válasz, amely pofonegyszerű volt. - Az aláírás - mondtam hangosan. - Tudtam, hogy tudni fogod - mondta. - Hisz te gyakorlott levélíró vagy - közölte. Anya már a terem előtt várt, a tanárok előbb kiértek, mint én. Néhányan anyuhoz mentek, közölték vele: nem hitték, hogy ilyen okos a Heni. Most esett le, hogy a tanárok többsége kételkedett a tudásomban. Ehhez kellett egy magyar óra bemutató, hogy a kétségek eloszolhassanak. De nem baj, megint én győztem, úgy, ahogy másban is. Legfőképpen annak örültem, hogy látványosan javul a járásom. Mióta egészségesek között vagyok, szinte húznak maguk után. Na jó, valljuk be, elég sokat is mozgok. Ennek a kutyám is örül, mert mindig elkísér a sétáimra. Sajnos bringázni már nem tudok, mert kinőttem. Hiába próbáltunk összeeszkábálni jó párat, a vége mindig az, hogy leesek róla, mert nem stabil. Speciális bringát nem lehet kapni sehol. Irigylem húgomat, hogy a kempingjével úgy megy, mint a szélvész.

Ez idő tájt kezdtem el verset írni, ami igencsak lassan ment. Mármint az írási része, mert először leírtam magamnak, ami elég csúnyán sikerült. Nem tudtam versszakokba helyezni a betűim miatt. Utána meg kellett várnom, míg anyu ráér, hogy szépen leírja. Húgommal nem szerettem leíratni, mert türelmetlen volt és aprók a betűi. Anyu pedig türelmes volt és segített kihámozni a mondataimat, mert néha nem tudtam elolvasni az írásomat, hiába próbáltam megjegyezni, nem mindig sikerült. Erzsi néni már csak a szépen letisztázott, versszakokba rakott verseimet látta.

A dolgok nem mennek simán

Abba beletörődtem, hogy azok lettek a bérmaszüleim, akiket nem akartam. Győzött az illem, amely azt mondja ki, hogy azt illik vissza hívni, akinél te már bérmaszülő vagy. Ez nekem is és a bérmaanyámnak is nehéz volt. Ugyanis nem nagyon akart elfogadni, nem bírta elviselni, hogy kicsit más vagyok, mint a többi. Én meg Annus nenéeket akartam, akik hat éven keresztül vigyáztak rám, és nem utolsó sorban szerettek és én is őket. Sokáig mérges voltam, de legjobban mamámra, aki erősen kötötte az ebet a karóhoz.

Tizennégy éves lettem, nemsokára személyit kapok. Álmodni sem mertem volna róla, hogy gond lesz. Azt hittem, ha majd átveszem, boldog tulajdonosa leszek. Aznap ünneplőben mentem suliba, anyu még megkérte a nyolcadikosok ismert osztályfőnökét, hogy valamilyen úton-módon értesítsék, ha kezdik, hadd fogja a kezem az aláírásnál. - Persze nem lesz gond, segítünk mi is - nyugtatta meg. Az utolsó két órában volt az ünnepélyes átadás. Ekkor ültem

be először és utoljára a korombeliek közé. Míg a rendőr ünnepélyes beszédét tartotta, addig megállapítottam, hogy nincs semmilyen különbség, hogy három évvel fiatalabb emberkéekkel járok egy osztályba. Aláfestő zeneként Bródy János „Személyi igazolvány” dala. Ki tudja hányadszor ment már a szám, mikor rám került a sor. Megfogtam a tollat és kezdtem is volna aláírni. A rendőr látta, nehézkesen fogom a tollat. Pár szót váltott a tanárokkal, akik mindig mosolyogtak. - Hadd csak - mondta a rendőr. - Nem, én akarom aláírni - jelentettem ki. - Esetleg ha valaki megfogná a kezem, míg írok, azt megköszönném. - De senki sem mozdult, csak mosolygott tovább, közben szabályosan szenvedtem. Közben hozott valamilyen kést a rendőr és könnyörtelenül belevészte a nevem a személyimbe. És ellátta három jól megtermett kereszttel, a végén gratulált. Persze tudtam, hogy a keresztekkel analfabétának titulált. A banzájnak vége volt, mindenki elviharzott, én is igyekeztem fel az osztályba. Magyar volt, Erzsi néni üdvözölt, rögtön elkérte a személyimet, hogy megmutassa a többieknek. Mikor kinyitotta, megrezzent az arca. Körbe mutatta, szerencsére senki sem kérdezte, hogy mi az a három kereszt. Hálás voltam neki, hogy nem hívta fel a figyelmüket, hogy mi is az. Viszont biztos voltam benne, hogy sejti, hogy tudom, mert kifelé menet megsimogatott és azt mondta: - Fel a fejjel, Henikém, biztos lehet valamit csinálni.

- Szia, anya - és kölcsönpuszit nyomtunk egymásnak. Ez már olyan megszokott dolog, bárhol is vagyunk. - Képzeld, nem engedték aláírni és behúzták a kereszteket is. Csak érjünk ki a suliból, majd elmondom a többit. Megkértem őket, hogy szóljanak neked és te majd segítesz. A tanároknak is mondtam, hogy csak egy kicsit fogják a kezem, de egyik sem. A végén kikapta a rendőr a tollat a kezemből. Erzsi néni tudja, mert pont felértem az óra végére. Anya most haragszol rám? - kérdeztem zaklatottan. - Dehogy is, kislányom, ha tudtam volna, előbb feljövök. - Otthon még mindig magam alatt voltam. - Nézd meg, milyen ronda, anya. Én ezt nem fogom használni, azt hiszik hülye is vagyok, inkább bedobom a tűzbe. Nem azért harcoltam ki magamnak az angolt is, hogy most emiatt bolondnak nézzenek. Ott is csak az osztályfőnök ellenezte az angol tanulást, mert félt, hogy a tanulás rovására megy. Bezzeg a többi tanár lehujjogta, és a tetejére ingyen könyvet is kaptam. És fizetik az angol óráimat, úgyhogy koppant az osztályfőnök is. - Ezután igyekeztem otthon hagyni, bárhova is mentünk, mert nagyon rühelltem az igazolványomat, anya se rajongott érte igazán. Inkább letagadtam egy évet a koromból, minthogy lebecsüljenek. Két hónap után nem bírtam tovább, és kikértem magamnak, hogy csináljunk már valamit. Így hát apámmal elkezdtek gyűrögetni a fránya igazolványt. Anya először nem hitt a szemének, hogy képes vagyok az efféle vandál munkára. - Sajnálom, én nem fogom elviselni, míg lejár - válaszoltam. Szinte teljesen összetörte apám, mikor anyuval elmentünk újat csináltatni. - Hü, ez nagyon rozoga állapotban van, pedig csak két hónapja van nálad - kezdte a mogorva rendőrnő. - Igen, kiesett a zsebemből hazafelé és két nap múlva a megtaláló adta vissza - füllentettem. Anya pedig igyekezett észrevétlenül derülni a történeten. Most anyun volt a sor, ugyanis úgy segített az aláírásnál, hogy nem tűnt fel senkinek. Tehát megszabadultam a kereszektől és puha fedeles igazolványom lett, amit már nem kell szégyellnem, mert nem vagyok megpecsételve. - Kislányom neked aztán van fantáziád - mondta anya az utcára lépve. - Jaj, anya, köszi, annyira örülök neki!

Erzsi néni minden órán megnézte a jegyeimet. Elégedetten látta, hogy egy csomó jegyem van. Igaz, nem tudtam volna megmondani neki, hogy matekból, hogy lettek jegyeim, mert nem feleltetett soha. Néha azért felhívott, gondolom, akkor írt be néhány jegyet. Az első év vége volt, hogy nem kellett vizsgáznom. Tudom, hogy Erzsi néninek köszönhetem, akit szinte imádok, és betegen is képes vagyok órái miatt suliba menni. Egyszer aztán hetekig nem mehettem, mert beteg voltam. Rettenetesen hiányzott már az Erzsi nénivel való igazi beszélgetésünk, amit nem cseréltem volna el semmiért. Épp az igeragozásnál tartottak, mikor visszamentem. Gyakorlásképpen a többiektől ragozást kérdezett szegény. Egyre idegesebb lett, mert senki sem tudott ragozni. Sokadik kínlódás után jelentkeztem, hibátlanul ragoztam végig. -

Nagyon jó - mondta, és kaptam egy piros pontot. - Henike, különórát akartam neked adni a sok hiányzás miatt - folytatta Erzsi néni. - De úgy látom nem kell. Honnét tudod ezt már? - kérdezte. - Unatkoztam és belelapoztam a könyvembe - válaszoltam nevetve.

Aztán eljött a ballagás ideje, egy kicsit szomorú voltam. Ugyanis, ha egészséges lennék, én is most ballagnék az unokatesómmal együtt. Nem voltam féltékeny, csak fájt a lelkem. Néha gondolkodtam, hogy mi lenne akkor, ha nem lenne problémám. Ez a nap pont ilyen volt, pedig tudom, hogy nekem is eljön majd ez az idő. De mért nem ma? - kérdezem magamtól türelmetlenül. Aztán rájövök, hogy semmi értelme annak, hogy sírok. Még jó, hogy a kertben vagyok és nem látják, hogy sírok. Mikor megnyugodtam, elmondtam anyunak, hogy miért is keseregtem. Anya szavai teljesen megnyugtattak, pedig biztos neki is fájt a szíve kicsit.

Mikor vége lett az évvárónak, odajött hozzám az igazgató néni, akit kedveltem, mert vidám természetű és közvetlen volt. - Heni, szeretném ezt a videókazettát neked adni. - Egy darabig csak hallgattam. - A Pető Intézetéről szól a film, ami 1986-ban készült. Nekem nem mond semmit, de neked lehet, hogy annál többet. - Köszönöm szépen, nagyon örülök neki, ezen a filmen még én is rajta vagyok - közöltem. - Igazgató néni, képzelje, az a vöröskeresztes hölgy, akinek bemutatott, elhívott táborozni. - Igazán örülök neki - mondta. - Jó nyarat kívánok én is magának.

Ezen a nyáron tényleg lehetőséget kaptam, hogy belekóstolhassak egy vöröskeresztes táborba. Egy kicsit örültem, hogy mehetek táborozni, viszont félttem is tőle. Húgom már gyakorlott táborozó volt, mindig rengeteg élménnyel szokott hazatérni, ami nagyon tetszik nekem, igaz ő ismer mindenkit, én meg bele fogok csöppenni egy vadidegen társaságba, de majd csak kibírom valahogy, gondoltam. Addig még rengeteg helyen voltunk anyuval és jól is éreztük magunkat. Én kis naiv lélek, azt hittem, hogy jó lehet egy ilyen tábor is.

Még akkor is átjöttek barátnőim, mikor húgom nem volt otthon. Igaz már a játékkal alább-hagytunk, mert nagyok voltunk. Többnyire csak beszélgettünk fontos dolgokról, na jó, néha ránk jött az öt perc. Egyik nap épp a Petőfi verseket adtam elő nekik. Ugyanis kíváncsiak voltak rá, hogy mit fogok előadni a Ki mit tud-on. A tábori értesítőben benne volt, hogy készülj a Ki mit tud-ra is. - Lányok - kezdtem - és ha nem bírom ki a tíz napot, akkor mi lesz? Tudjátok mit, inkább itthon maradok. - Ugyan már, ki fogod bírni, rengeteg barátod is lesz és haza se akarsz jönni - mondták. Pár nappal később a tábor egyik tagja jött el felmérni. Jobban mondva felmérte, hogy milyen állapotban vagyok. Épp nem voltam szem előtt, mikor megérkezett. Furcsa volt neki, hogy anya csak szólt nekem és nem segített. - Tolókocsi? - kérdezte kíváncsian az idegen. Űristen, hogy sértette a fületem ez a szó. Hova fogok menni tíz napra, ha már ilyen feltételez rólam, látatlanul. Én meg a tolókocsi az két különböző fogalom - gondoltam magamban. - Nem, ő önállóan közlekedik, és nem szereti, ha segítenek neki - válaszolt anya. Közben megérkeztem, és úgy tettem, mintha semmit se hallottam volna. Aztán általános dolgokról beszélgettünk, így meggyőződött, hogy az agyammal semmi gond.

Hirtelen rengeteg sérült gyereket láttam, egy kicsit megnyugodtam, habár még mindig azon az állásponton voltam, hogy inkább menjünk haza. Mindvégig erősen csimpaszkodtam anyába. Még egyszer elmonda a használati utasításomat. Tudom, hogy nevetségesen hangzik, így biztonságban éreztem magam. Ugyanis reméltem, hogy nem fognak velem dedósan bánni, és megértik, hogy önálló vagyok és békén fognak hagyni. Nyugodt szívvel szálltam fel a buszra, miután szorosan átöleltem anyát. Míg csak láttam anyát, addig is integettem neki. Aztán egy pillanatra szorongás vett hatalmába, és máris hiányzott anya. A mellettem ülő egészséges lánnyal elkezdtem beszélgetni. Nálam ez természetes dolog, hisz barátkozó típus vagyok. Szóval nekem ez nem okoz gondot, hogy nem merek megszólalni. Csak azt nem értettem, hogy a sok egészséges fiatal mit keres a sérültek között. Jó, az sem mindennapi, hogy a suliban csak én vagyok egyedül sérült. És ennyi sérültet a Petőben láttam utoljára, de az más

volt. Eddig minden simán megy, biztos nem lesz gond. A busz Szekszárd előtt elkanyarodott az erdő felé. De jó, bent leszünk az erdőben! Legalább egy csomót fogok sétálni, mint amikor fát csinálunk az erdőn. Hisz úgy szeretem az erdő nyugalma és a csicsergő madarakat. A tábor pont az erdő közepén volt, rengeteg faház ékeskedett a fák között. Még több ember jött elénk a megérkezésünkkel és változó korosztályúak. A legtöbb gyereket ismerték már, persze azért voltunk páran újak is. Mi próbáltunk beilleszkedni, én az elejétől próbáltam védeni mozgási szabadságomat. Már a buszról való leszállásnál kezdődtek a gondok, mindenki csak kapkodott előttem. Persze megmutattam nekik, hogy le tudok szállni egyedül. Majd el akartam indulni. Nem engedtek, igen erőteljesen kérdezték tőlem, hogy hol van a tolokocsim? Éreztem, hogy arcomból kiszökik a vér, de válaszolnom kellett. - Nincsen tolokocsim, mert tudok járni - válaszoltam elcsukló hangon. Se szó, se beszéd, elindultam csak azért is, hogy megmutassam, nem beszélek félre. Egy nagyon kedves öreg néni jött a hátam mögött. - Én leszek veletek, angyalom. Elkísérlek a faházunkig - mondta, közben meghallottam, hogy a hölgy azt mondja: - Nem hiszem el, hogy ennek a gyereknek nincs tolószéke, ez nem létezik. - Nagyon bántott a dolog, hisz soha életemben nem volt ilyen afférom. Sőt, mindig mások biztatnak, hogy fog menni, csak próbáljam meg. Na, ennyit a jó hangulatú táborról, amiről húgom annyit szokott mesélni. Én már most haza akartam menni, pedig csak most érkeztem. Természetes, hogy a házunk csak hálófülke volt, rengeteg emeletes ágygal. Rengetegen voltunk együtt, azt vettem észre, hogy akik jól járnak, azoknak furcsa szokásaik vannak. Egyedül maradtam egy tolokocsis lánnyal, ő mondta, hogy ők mind értelmileg sérültek. - Én még sosem találkoztam értelmi fogyatékosokkal - vallottam be neki őszintén, miközben ruháimat pakoltam ki a szekrénybe. De már egyáltalán nem érdekelt a sok szép új ruhám. Pedig otthon, hogy örültem nekik, de itt most minden kicsiségnek számított. Hisz még véére sem mehetem egyedül, és megvárták, míg végzek a dolgommal. Étkezésnél meg akartak etetni. Már nem bírtam tovább és kikértem magamnak, hogy hagyjanak békén. El tudom magam látni, mert hat évig a Petőben ezt tanultam. De csak nem értették meg, már annyira hiányzott a járás, hogy tornáztam a szobában. Egy percre sem engedtek kibontakozni, eszméletlen volt. Nem értettem, hogy ennyire hülyének néznek, vagy nem nézik ki belőlem, hogy tudok járni. Persze, azért néha elsétáltunk a játszótérnek csúfolt akármihhez. Azért mondom ezt, mert csak egy csupasz mászóka árválkodott ott. Bíztam benne, hogy talállok egy telefonfülkét és barátnőimnek tudok szólni, hogy mondják már meg anyunak, hogy jöjjön értem, mert nem bírom tovább. De még egy árva fülke sem volt a közelben. Ismét leültettek és nézhettem, hogy játszanak a többiek. Egyébként nagy szó volt, hogy egy kicsit sétáltunk. Általában vetélkedők és különböző foglalkozások voltak, amelyekre csak az ebédelőig kellett elmenni, és naphosszat ühettél az üllőgumóidon. A rutinos dolgaim most igazán nehézkessé váltak, a véére menést sajnos nem tudtam szabályozni. Minden egyes alkalommal igyekeztem angolosan lelépni, de nem sikerült. Így mindig elkísértek oda is, ahová a király is gyalog jár. Állítom, még a katonaságnál sem sürgették úgy az embert, mint ahogy engem. A kísérőm és egy másik nő beszélgettek, azt hihették, hogy nem hallom vagy nem fogom fel, mit mondanak egymásnak, pedig borzalmas volt hallani. - Hát most legalább pihennek a szülők és örülhetnek neki, hogy levettük a vállaikról ezt a nagy terhet két hétig. - Hirtelen kívágtam az ajtót és közöltem velük, hogy egyáltalán nem vagyok teher anyukámnak, szereti, hogy társaságban vagyok, de biztos nem örül neki, hogy távol vagyok tőle. - Jaj, hát mi nem úgy értettük, ahogy te gondold - mondták. - Pontosan jól értettem, hogy mit akarnak mondani - válaszoltam. Majd folytattam: Még csak két napja vagyok itt, de örökkévalóságnak tűnik - és sírva fakadtam. Szerencsére ez a nap is elmúlt. A többiek nagy sebbel-lobbal készültek a Ki mit tud-ra, nagy visongás hallatszott be a szobába. Elmondtam magamban a verset. Most még egyszer olyan elviselhetetlenek voltak az értelmi sérültek. Nem lehetett velük bírni, egyfolytában rohantak, kiabáltak és tapsoltak, pedig még nem is volt mit. Már épp ideje volt, hogy leállítsa őket valaki. Hatalmas üvöltés után sikeresen elhallgattak, én meg majdnem leestem a

székről. Kis idő múlva elkezdődött: az előadások javarészt éneklésből, táncból álltak. Ja és persze a nagyon súlyos értelmi sérültek csak beöltöztek és felvonultak. Elég furcsa volt kiállni verseket mondani, kicsit izgultam is. Elkezdtem szavalni, az első pár sor után hangosan röhögni kezdtek egy páran. Én meg szépen leblokkoltam, hisz semmi nevetségeset nem mondtam. Ekkor odalépett hozzám a legjobban megértő néni és azt mondta: - Heni, folytasd, ne is figyelj rájuk, ők buták. - Újból elkezdtem és végig is szavaltam a felnőttek örömére. Másnap délelőtt, vasárnap lévén, a változatosság kedvéért ismét szomorú voltam. Az időmet hogy valamivel elússem, rendet raktam a szekrényemben, majd fejemet lógatva az ágyamra ültem. Kinyílt az ajtó és anya ott állt. Örömben sírtam és nevettem, miközben jó erősen kapaszkodtam belé. Kijelentettem, hogy megyek ám haza veletek. Mama rögtön megjegyezte, hogy rosszul megyek. Persze anya is észrevette, csak ő tudta tőlem, hogy miért és nagyon dühös volt. Egy kis puncsolás következett, hogy maradjak itt. De kötöttem az ebet a karóhoz, és úgy otthagytam őket, hogy vissza se néztem. Otthon szinte habzsoltam a felszabadult élet örömeit. Soha többé nem akartam táborba menni, hisz ilyen embernek, mint én, nem való az effajta pihenés, mert csak a megszokott környezet ad számomra teljes életet. Anya is megértette, hogy inkább itthon maradok, mert nem bírom elviselni, ha kiszolgáltatnak, és úgy bánnak velem, mint egy csecsemővel. Anya, aki egy igazi béketűrő ember, az ilyen viselkedéstől rendszeren be tud gurulni.

Aztán két év után ismét belevágtam egy vöröskeresztes táborba, amely a Balatonon volt. Igaz, nem nagyon akartam menni, de egy Petős gyermekkori barátnőmért megtettem. Így legalább megtudom, hogy mi lett Ritával, aki annyira ragaszkodott hozzám akkoriban. Bizony, Rita nem javult semmit, sőt inkább rosszabbodott. A beszédje alig érthető lett és ha a háta mögött kísért valaki, szépen ment egyedül. Most meg tolokocsiban van és mindezt merő önzetlenségből csinálja. Mikor elrobogott velünk a vonat és már nem láttam anyát az út porától, elkezdtem vele beszélgetni. Arra is jó volt, hogy ne fakadjak sírva. Elég jól lekötötte a figyelmet, nagyon örült, hogy mégis elmegyek vele. A táborban megint az lett volna a helyzet, mint két éve, ha nem ismertek volna egy páran. Az első és legfontosabb dolog, hogy felhívták a figyelmünket, hogy a piros padon kívül nem lehet tovább menni, nehogy belefulladásunk a Balatonba. Ezt a felhívást zokon vettem, el is mondtam anyunak otthon. - Jaj, kislányom, biztos nem neked mondták, hisz nem vagy hülye. - Válaszán tiszta szívből röhögni kezdtem.

Idejünk nagy részét kitöltötték a vetélkedők, amelyek szinte ugyanazok voltak, mint két éve. Délután pedig fürödtünk, ilyenkor teljesen felszabadultam és nagyokat játszottam a lányokkal, akik hozzánk voltak beosztva segítőként. Szegény lányoknak elég sok dolguk volt Ritával, aki azt hitte, hogy Hawaii-on van és az öltözködéstől kezdve mindent elvárt, hogy a lányok csináljanak helyette. Pedig megmostam a fejét, hogy nem azért vagyunk itt, hogy kiszolgáltassuk magunkat. Tessék egyedül is csinálni a dolgait, és amit nem tud, abban majd segítek neki. Csak nem hallgatott rám és annyira elmérgesedett a helyzet a fonyódi kirándulás alkalmával, hogy a lányok és én is teljesen kiborultunk. Egyetlen vigaszom az volt, hogy íratam egy képeslapot anyuéknak míg a többiek sétáltak. Miközben arra gondoltam, hogy anyával be szoktuk barangolni egész Fonyódot, potyogtak a könnyeim. Visszafelé pedig elmondtam Ritának, hogy ez volt az első és utolsó alkalom, hogy ilyenfajta táborba jöttem. Persze nagyon sajnáltam, mert ő volt a tábor legsúlyosabb sérültje.

Végre eljött a tábor utolsó napja. Rita már fent volt, mikor felébredtem. Egy darabig csak néztem, amint serényen öltözködik. - Na látod, tudsz te öltözködni - jegyeztem meg neki. - Csomi, gyere segíts felhúzni a nadrágom - kért meg. Én pedig boldogan segítettem neki... Este már otthon voltam és ittam anya szavait. És tényleg soha többé nem mentem vöröskeresztes táborba, mert ezeket a rossz élményeket elfeledni nem lehet.

Az élet nem fenéig tejfel

17 évesen nyolcadikos vagyok. Furcsa, húgom már középiskolás. De hát attól még nem változott semmi, hogy magasabb iskolába jár. Egy kicsit úgymond nehezebb lett az utolsó tanév. Na persze, nem a tanulás végett, hanem a továbbtanulás miatt. Mert, ugye, nem mehetek szakmát tanulni, hisz nem jó a kezem. És ki tudja, hogy gimnáziumba felvesznek-e? Valamit azért mégis tanulnom kéne még. De bízom tanáraimban, akik megígérték, hogy segíteni fognak a továbbtanulásnál. Mindenekelőtt kipróbálták, hogy tudnék-e hagyományos írógéppel írni. De sajnos még egy épkézláb szót sem tudtam leírni, hisz nagyon le kellett ütni a billentyűket és még sohasem próbáltam írógépezni. Egy kicsit kudarcként fogtam fel az egész dolgot. Egy kémia óra alkalmával beszabadultunk a számítógép-terembe, ahol természetesen számítógépen dolgoztunk. Örültem neki, mert éreztem, hogy érdekel a számítógép. Hozzányúlani azonban nem merem, csak diktáltam barátnőmnek a válaszokat. Ahogy ütötte be a szöveget, nyavalyogtam neki, hogy úgy megpróbálnék egy betűt leütni, de nem merem, mert félek, hogy elrontom. - Próbáld már meg - biztatott s egy pillantás alatt leütöttem a kívánt betűt. Majd elkezdtünk halkán röhögni, ami persze nem sikerült, mert észrevette a tanár. - Hé, lányok, csendesen, bírjatok már magatokkal! - Hogy el tudjak csendesedni, mélyen beástam magam karjaim közé, hogy ne is lássam barátnőmet, aki egyfolytában csak grimaszolt nekem. Persze magyaron ezt nem tudtam volna megcsinálni, mert Erzsi néni ismerte minden mozdulatomat és alkalmanként ő is nevetett velem. Azonban most nem volt kedvünk nevetni, ugyanis Erzsi néni indult a '90-es polgármesteri választáson. Ő lett a polgármester. Nekünk megígérte, hogy az utolsó félévre már nem ad át senkinek. Egy kicsit megnyugodtam, aztán jó egy hónapra rá közölte velünk, hogy az osztályt két csoportra kell osztani, mert a jóktól nem akarja elvenni a lehetőséget, hogy többet tanuljanak, a rosszakat pedig fel kell zárkóztatni. Azonban mindkét csoportot nem tudja vállalni. - A tanári kar úgy határozott, én viszem tovább a rosszabb csoportot - és sorolta a szerencsések nevét. A fenébe, hogy én vagyok a legjobb, gondoltam magamban. Ezt az osztálytársaim is tudták sajnos, de én nem bírom ki Erzsi néni nélkül, az már biztos. Most az egyszer örültem neki, hogy kicsengettek. Tudtam, hogy úgyis vált velem néhány személyes mondatot. Így is történt. - Erzsi néni, legyen szíves megengedni, hogy magával maradjak. Nem érdekel, hogy a rosszabb csoportban fogok tanulni. - De Henikém, tudod, hogy te vagy a legjobb magyarosom, de ha te így döntöttél, maradhatsz. Majd valakit átküldök helyetted a jobbik csoportba. Az írásodat szemmel kell tartanom - válaszolta könnyes szemekkel. Persze néhány hétig az osztálytársaim gúnyosan megjegyezték: hülyének tartanak, hogy nem velük vagyok egy csoportban. - Tudjátok, ez engem nem érdekel, hogy ti mit gondoltok, én már csak ilyen vagyok - válaszoltam. Mikor belegondoltam, hogy mi mindent csináltunk együtt Erzsi nénivel, akkor nem értettem meg osztálytársaimat, akik túl korán felejtették el. Vagy én vagyok túlságosan elfogult vele szemben. De azt tudom, hogy először és utoljára akkor volt Anyák napja, mikor ő segített nekünk, mert az osztályfőnök nem volt hajlandó megszervezni. Emlékszem, elkezdtem a szavalásom, s ő a kellős közepén elkezdett sírni. Megilletődtem, hogy Erzsi néni sír, nem tudtam folytatni a verset, csak mikor rám mosolygott, persze csak én mondtam fejből a verset, a többiek mind úgy olvasták a pár soros verseiket. Szégyelltem, hogy remeg a papír a kezemben.

Félévi bizonyítványom már a kezemben volt, és bizakodtam benne, hogy megfelel egy gimnáziumi bejutáshoz. Ismét hullt a hó, élveztem, ahogy kutyámmal bejártuk a kertet. Akkoriban tényleg ez volt a lehető legjobb kapcsolódás számomra. Ilyenkor leveztettem feszültségeimet és teljesen megfeledkeztem az ideggondozóról, ahová pár nap múlva kell mennem, csupán-csak azért, hogy kiderítsék, alkalmas vagyok-e a továbbtanulásra. Pontosabban a suliból küldtek el, kíváncsiak voltak, hogy bírnám-e a gimit. Bízta benne, hogy valami szakmát is tudnak ajánlani, ha a gimi nem sikerülne. Persze tanáraim egy percig sem kételkedtek benne, hogy nem vagyok alkalmas a továbbtanulásra. Ez jól esett, de meginogtam és borzalmasan

szégyelltem, hogy az ideggondozó tájára kell menjek. Rettenetesen felkavart és egyre csak az forgott a fejemben, hogy miért nem mehetnek olyan simán a dolgok, mint a többieknek? És miért kell egy sérültet ennyire megalázní, rögtön a pályaválasztás küszöbén? Arra a napra havazás miatt teljesen megbénult a személyautóval való közlekedés. Így buszra készülödtünk, épp fészülködtem, mikor húgom közölte, hogy elkísér bennünket. - Gyere csak, kísérel el a hülye nővéredet - válaszoltam és sírva is fakadtam.

Az általános mozgásszervi vizsgálat után átküldtek egy szörnyeteg pszichológushoz. Természetesen, rögtön észrevette, hogy ideges vagyok. Rögtön meg is kérdezte anyut, hogy miért vagyok ennyire ideges. Anya sem volt a magaslat csúcsán, így válaszolt neki: - Mert a lányom úgy érzi, semmire sem jó. - Öfelsége, mert úgy nézett ki, mint egy királynő, megrökönyödve nézett le rám. Majd kiküldte anyát és méregetni kezdett, akár egy bábut. Nem tudta, hogyan kezeljen: hülyének vagy csak mozginak. Az első verzió nál maradtam, mert úgy kezelt, mint egy hülyét. Elkezdte az agyament kérdéscsoportjait feltenni. Eszméletlen volt, a kérdés hallatán először röhögni támadt kedvem, de nem mertem. Utána mérhetetlen szorongás vett hatalmába és üvölteni tudtam volna, hogy nem bírom tovább, engedjenek ki. Úgy két-három éves szinten kezdett kérdezgetni, tehát 17 évesen visszamentem az óvodáskor legelejére. - Hány lába van a kutyának? Hol él a béka és milyen hangja van? - nagyjából ezek voltak a be-melegető kérdések. Ennél már csak kacifántosabb kérdéseket kaptam a mindennapi életből. Mi az ajtó és miért kell becsukni? Miért élünk családban és házban? Miért vannak szüleink, és te miért vagy gyerek? Matek is volt ám: Hány ujjad van a két kezeden és összesen mennyi az? Milyen évszakok vannak, milyen évszak van most? Ha tél van, akkor miért van hideg? Nézzél ki az ablakon! Tudod hol van az ablak? Mi az a fehér valami a földön? - Minden válaszonál rezzenéstelen maradt az arca, azt sem tudtam a komplikáltabb kérdéseknél, hogy jót válaszoltam vagy nem. Végül megkérdezte, hogy kaptam-e a félévit? Igen kaptam és tiszta önzésből elárultam neki, hogy 4,5-ös lett az átlagom. Dühösen kirohant és kérte anyutól az ellenőrzőmet, megnézte és visszavágta anyunak. - Ez nem lehet igaz, ezek a tanárok nem normálisak - hörögte. Persze a szakmatanulás tanácsoláshoz már el sem jutott. Biztos gondolta magában: mit akar egy ilyen totál szerencsétlenség szakmát tanulni? Maradjon csak otthon a négy fal között, a többi ügysem az én gondom. Egy óvatlan pillanatban tudtam meg, hogy hülyének titulált és elutasított a továbbtanulástól.

Kedvetlenné váltam, úgy éreztem, nem érdemes még az általánost sem befejezni. De anyu ezt a butaságot hamar kiverte a fejemből. - Ha nem fejezed be az iskolát, takarítónőnek sem vesznek fel. - Majd így folytatta: - Dolgoznod márpedig kell, mert nem fogsz tudni megélni máskülönben! Verd ki ezt a hülyeséget a fejedből, mert a pszichológus nyilatkozatát semmibe sem veszem. Nincs joga ép értelmű jó tanuló gyerekről ilyen szörnyűséget írni. Nem neked van bajod, kislányom, hanem ennek a nőnek agybaja van, én állítom - közölte anya dühösen. - Ne légy dühös, anya, kérlek, megígérem, nem leszek szomorú többet emiatt.

Iskolába meg szeretem járni, és Erzsi néni is meg kell tudnia, hogy mit mondtak. Azon a napon nem voltam túlságosan lelkes, még barátaimnak is furcsa volt, hogy nincs meg a szokásos humoros kedvem. Kérdezték is: beteg vagy? - Nem, csak egy kicsit elegendem van - válaszoltam. Magyar előtt már jobb lett a kedvem, na persze ennek Erzsi néni volt az oka. Még csak be sem értek, de már kérdezte is, hogy mi volt Pécsen. Én meg mindent elmondtam neki, még a kérdéseket is, amire emlékeztem. Majd döbbsenten nézett rám. - Erzsi néni nagyon el vagyok keseredve. Már a nyolcadikat sem akartam befejezni. De anya azt mondta, hogy akkor még takarítónő sem lehetek - vallottam be őszintén. - Henikém, neked most nem szabad letörnöd, most a pályaválasztásodra kell összpontosítanod. - Miért, maga szerint mehetek gimnáziumba? - kérdeztem. - Mért ne mehetnél, hiszen jó tanuló vagy. Hogy mit mondott a pszichológus, az nem jelent semmit, a lényeg, hogy okos vagy - mondta.

Pár napja hiába kerestem Morgó kutyámat, nem találtam. Nem volt jellemző rá, hogy elcsatangoljon, néha azonban elszökött apám után. Többször is rákiabált, hogy tünés haza!, ha észrevette, hogy a háta mögött kullog. Azonban egy napon nem sikerült, mert elütötte az autó. A család hetekig titkolta előlem, hogy Morgó nincs többet. Sejtettem, de nem volt merszem megkérdezni, mert féltem az igazságtól, mígnem húgomtól, aki mindig is erősebb volt lelki-
leg, mint én, megkérdeztem. - Húgom, ugye Morgó elpusztult? - Hát igen, de nem sírsz ugye? Bár könnyeim már folytak is, de azért bólogattam. - Anya, miért nem mondtátok meg? - Mert nem akartuk, hogy emiatt is bánkódj. - Apám egy kis időre megvált a Volántól, és most éjjeli-
őrként dolgozik a faluvégén. Életünk '89 novemberétől gyökeresen megváltozott, apám szinte minden pillanatban emelgeti a boros üveget. Nincs egy nyugodt pillanatunk, mert állandó durva veszekedés van. Ez évtől már nincs egy normális karácsonyunk se, hogy őszinte legyek, semmilyen ünnepünk sincs. A karácsonyfa már csak az előszoba díszé. Anyában, Móniban és bennem a könnyek el vannak fojtva. A legnehezebb elfogadni, hogy az ünnepek számunkra olyanok, mint a szürke hétköznapiak.

Pár nappal később Pesten, a Marczibányi mozgássérültek iskolájában is hasonló vizsgálat várt rám, mint Pécsen. A hó elég jól tartotta magát, ezért a Moszkva téren hagytuk az autót, és tömegközlekedéssel mentünk tovább. Az utcán történt dolgokat fel sem vettem, nem is érdekelt, hogy beszélnek egy páran. Csak mentem a fejem után és totál ideg voltam. Egyszer apám kiabálása zökkentett ki a gondolatmenetemből. Végül is csak reagált a két suttyó kölkök beszélésére, amely pontosan így hangzott: - Jaj, haver, már megint ilyet kell látni, olyan undorítóak ezek a nyomorékok. - Kölykök, most húzzatok el olyan gyorsan, ne várjátok meg, míg odaérek! Nézzetek már magatokba, olyanok vagytok, mint a legutolsó férgek! Tűnjetek már el! - ordított apám.

- A folyosón balra - mondta egy nő. Szorosan anyuhoz bújtam, miközben sapkámat szorongattam. - Anya, én itt nem tudnék élni és tanulni, egy percig sem maradok itt. - Hova gondolsz, kislányom, nem is hagynálak itt semmi pénzért sem. Még ha nem sikerülne gimnáziumba bekerülnöd, akkor majd sikerül jövőre, addig van dolgod otthon is. Mellesleg nem úgy ismerlek, mint akinek nem sikerülnének a dolgai, ahogy eltervezed. - Anya, de miért kell ennyit kínlódnunk mindenért, már unom az egészet. Meg fogod látni, egyszer még a pszichológusnő orra alá dörgölöm az elfuserált munkáját.

Úgy fél óra múlva barátságosan üdvözölt a pszichológus, aki merőben különbözött a pécsi veszedelemtől. Az irodába tessékelt. Néhány perces bemutatkozás után a továbbtanulásom felől érdeklődött. - Terveim között volt, hogy gimnáziumba megyek és folytatom az angol tanulását. - Miért beszélsz múlt időben, talán van rá okod? - Azt hiszem, mert Pécsen elutasítottak a továbbtanulástól és ez nagyon lehangol. Pedig tényleg akartam valamit kezdeni az életemmel. Jól tudom, szakmát nem tanulhatok, mert nem jó a kezem. Gondolkodtam még a számítógép tanulásán, de biztos nem menne a kezem miatt. - Na figyelj, én a helyedben nem keserednék így el, mert úgy látom, eszes gyerek vagy te. De pszichológus vagyok és le kell, hogy teszteljelek, úgyhogy essünk neki. - Egész délelőtt tartott, de legalább nem olyan hülye elvont kérdéseket kaptam. Épp ideje volt, hogy végeztünk, mert néha már az álommanó elhatalmasodott rajtam. A mozgásvizsgálaton megnézték, hogy tudok-e lépcsőt mászni. Olyan szerencsém volt, hogy aki vizsgált, Pötyi néni tanítványa volt. Elmeséltem neki, hogy egykor csoportvezetőm volt és csípte a fejemet és rengeteget hülyéskedtünk.

Mikor anyuval visszamentünk az iroda elé: - Csináljunk már valamit, mert mindjárt elalszok. - Rengeteg diák jár ide, míg vártalak, láttam őket. De még olyanok is vannak, akik csak feküdni tudnak - mondta anya. Elújságoltam neki, hogy Pötyi néni tanítványa vizsgált. - Szerintem, anya, ennek megint nem sok értelme volt. - Hát mondasz valamit, kislányom, de mondd meg, most mit tegyek? - Semmit, csak már lenne vége az egésznek, és hagynának békén. Azt hiszik, hogy annyira okosak, közben nem tudják, hogy kezeljenek egy mozgássérültet.

Közben megérkezett a pszichológus, kezében egy nagy dobozzal. - Gyere, kis sapkásom - persze megint a sapkámmal szórakoztam, azért mondta. Még mielőtt bementem volna, megkérdeztem tőle, hogy mehetek-e gimibe. Persze, hogy mehetsz, a te agyaddal nincs semmi gond. De hogy a kollégám agyával gond van, az már biztos - válaszolta, belőlem meg egy egészséges röhögést váltott ki. - Áru! el nekem, Heni, hánykor keltél ma, mert igencsak álmosan nézel ki. - Hajnali négykor keltem, mert két órással az út Hosszúhetényből és nyolcra ide kellett érni. - Hát ez nem lehet igaz, egy ilyen abszurd válaszáért, amit mindenki tud rólad, hogy nem vagy agybajos, ezért hajnalban felkelni egy családnak, azért mert valaki kitalálta, hogy szerinte löketes vagy, ez már nonszensz - válaszolta. Igazán lehetett látni rajta, hogy ki van akadva, és tetszett az őszintesége. - Másfelé fordítva a szót, matekból egy kicsit gyenge vagy! De nincsen semmi gond, hisz nem vagyunk egyformák, lehet, hogy több időt kell a matekra fordítanod. - Kezembe adott egy fém akármít, meg egy csavart az anyával. A csavarra rá kellett volna illesztenem az anyát, belehelyeznem a fém icipici lukjába. De hiába próbálkoztam, nem sikerült a finommozgásos feladatot végrehajtanom a rossz kezeimmal. Közölte anyával, hogy csak szakmát tudna javasolni, a kertészetet. - Elhelyezkedni vele azonban nincs sok esélye, de remélem sikeres leszel.

- Jaj de jó, hogy vége van, anya, komolyan mondom neked, már nagyon belefáradtam. Tudod min röhögök, anya? Hogy az egyik megállapítja, hogy hülye vagyok. Hetekig esz a penész, hogy neki van-e igaza s talán az életkedvemet is elvette. A másik meg a haját tépi a kollégája felületes munkája miatt. Ez kész röhej, nem? - Drága kislányom, én bíztam benned, tudtam, hogy a te eszedben nem járhat túl még az agyturkász sem. - Akkor ezután majd mindig küzdenem kell, anya? És ha majd egyszer nem bírok küzdeni, akkor mi lesz? - Olyan nálad, kislányom, nem lesz. Ismerlek, amit te a fejedbe veszel, azt véghez is viszed.

Útjaink szétágaznak

A felvételi papíromat Komlóra, a Nagy László Gimnáziumba adtam be végül is. Bár Pécsen a nevelési központban is érdeklődtünk, mert úgy hallottuk, több mozgássérült jár oda, de nem igazán felelt meg, nem tudták elfogadni, hogy nem tudok írni. Tényleg látszott, hogy az iskola akadálymentesítve van. A mi nagy gondunk pedig, hogy túlságosan messze van ahhoz, hogy mindennap autóval bejárjak. Tanárain javaslatára meg se próbáltam más pécsi gimnáziumokat, mert azt mondták, hogy túlságosan magasak a követelmények. Azt nem tudtam eldönteni, hogy tanárain engem féltenének egy pécsi gimiben, vagy magukat, ha véletlen nem bírtam volna teljesíteni a követeléseket.

Voltak napok, mikor az osztályban is érezni lehetett a felvételi miatt az izgalmakat. Egyre nőtt az izgalom, mikor valaki elhasalt a felvételin. Tényleg igaza volt Erzsi néninek, mikor pár évvel ezelőtt azt mondta: „Gyerekek, addig örüljete, míg gyerekek vagytok, mert gyorsan elrepülnek a gondtalan évek!” És tessék, most itt állunk begazolva és azt sem tudjuk, hogy merre meddig hány óra. Lassanként azonban mindenki megkapta felvételi válaszát. Április volt és én még semmilyen választ nem kaptam. Emlékszem, már tök ideg voltam, és mindenféle fogadalmat tettem magamban, csak hogy felvegyenek. A vasárnapi ebédet egy öreg néni zavarta meg, aki különben ismerte valamelyest a családot. Tudtam róla, hogy jósnő. Odalépett hozzám és kérte, mutassam a bal tenyerem. Elkezdett olvasni a tenyeremből: - Szeretnek az emberek, jön egy orvos, aki meg fog gyógyítani, sikeres ember leszel és ne aggódj, fel fognak venni. - Persze - mondtam, miután elment -, majd el is hiszem, amit összehordott itt nekem. Biztosan öreganyám közölte velem, hogy mit mondjon nekem. - Nem is beszéltem vele - tiltakozott öreganyám. - Henikém, emlékszel rá, mikor apádnak jósolt és rá egy évre be is jött neki. - Igen, anya, de annyira már ne lódtíson, hogy valaki meg fog gyógyítani. Ez túl szép

lenne ahhoz, hogy igaz legyen. A nyavalyámat meg nem lehet gyógyítani, jól tudom, ilyennel ne akarjon kábítani. Úgyis, mikor nem tudok elaludni, azon jár az agyam, hogy minden mozdulatomért küzdenem kellett. Nem olyan átlaggyerek voltam, aki ideje nagy részét játékkal tölthette. Sajnos nem lehettem egészséges baba, aki miután összeszedte minden bátorságát, feláll és odatipeg édesanyához. A játék helyett járni tanultam és azt hittem, hogy ennél nehezebb dolgom nem is lesz soha életemben. Aztán el kellett fogadtatnom magam az épek társadalmában, ami nem is volt nehéz. Az iskolában kivívtam magamnak, hogy ne hülyének tekintsenek és ne is olyanak, akit éppen csak kegyelemből engednek át. A többiek játszva bejutnak a középiskolába, én meg nem tudom, hogy mit hoz a jövő. Félreértés ne essék, ez nem sajnálat akar lenni, csak egy csendes gondolkodás.

Majd kiugrottam a bőrömből, mikor megtudtam, hogy felvételt nyertem. - Szíveskedjen minél előbb megjelenni iskolánkban - ez volt a levél aljára írva! Itt már valami nem tetszett: még nem járok oda és már jelenjek meg?

Egy borongós, esős napon, el is mentünk leendő iskolámba. Mit ne mondjak, eléggé ideges és feszélyezett voltam. De az agyam eléggé jól vágott, így máris mondtam anyunak, hogy nem igazán akadálymentes a sulis, mert tömérdek lépcső tornyosult elém. Ha kényes gyerek lennék, máris parázni kezdenék. De ügyet sem vettem rá, egyből felfedeztem a környezet szépségét, az ódon épületet kisebb fenyőerdő veszi körül. Belül ridegnek és félelmetesnek éreztem a légkört. Ehhez képest az igazgatót sem lehetett barátságosnak és toleránsnak mondani. A vézna, töpörödött kis embert Csontos Sándornak hívják és egyáltalán nem érzékelhető benne egy csepp jóindulat sem. Pedig a suliba már tudomásom szerint jártak sérültek, úgyhogy már nem számítok csodabogárnak. Belekezdett a monológjába: - Az évek során már jártak hozzánk sérültek, de nappal senki sem járt. Nagyon kevesen tudták eredményesen befejezni tanulmányaikat. - Jó biztatás, nagyon kedves, csak elfelejtette latba venni, hogy talán én más vagyok - gondoltam magamban. - Te magántanuló leszel, félélévente fogsz vizsgázni szóban. - Igen - vette át anya a szót -, de lányomat heti három alkalommal behordom a nehezebb órákra, hogy hallja a magyarázatot. - Szó sem lehet róla - fortyant fel -, mert nem vállalkunk felelősséget a gyerek testi épségért. A nyelvi órákra át kell menni a szomszédos épületbe az úton - kifogásolta. - Tudok járni és barátaim is lehetnek, akik majd segítenek biztosan - mondtam mérgesen. - Én nem engedélyezem - mondta határozottan. - Fontolják meg, hogy mit akarnak, szeptemberig még visszaléphetnek. - Rendesen beletaposott a lelkembe. - Itt még nagy meccseket kell majd megnyernem, anya. Azt sem tudom elképzelni, hogy fogok így tanulni, ha nem enged bejárni. - Ez képtelenség, kislányom, magyarázat nélkül tanulni, és még két nyelvet is tanulj egyedül. - Sírni tudnék, és hogy fog hiányozni a társaság is! - Ne keseredj el, majd lesz valami, ennyire nem lehet fafejű egy igazgató.

Erzsi néni sem tetszett a leendő igazgatóm viselkedése. - De hát te tudsz menni és át tudsz majd menni a másik épületbe. Ezt ne hagyd annyiban, Henikém, mert neked is jogod van tanulni! Ismerek mozgássérülteket, akik már végigküzdötték magukat egyetemen is. Nagyon szeretném, ha nem adnád fel, hanem megmutatnád nekik, hogy mennyi eszed van. Tehát mindent bele, Henikém, tudom, hogy sikerülni fog - mondta Erzsi néni. Elérzékenyültem a szavain. - Jaj, Erzsi néni annyira fog nekem hiányozni. Hogy fogom maga nélkül kibírni, mikor már most hiányzik? - Henikém, hisz fogunk még találkozni - mondta, miközben magához ölelt.

A pár hét, ami még vissza volt az iskolából, hamar elszaladt. A legelső osztály voltunk a tanárok szerint, akik nehezen viselték az elválást. Az osztály nagy része nem szégyellte a könnyeit, amit egy óvatlan pillanatban ejtettünk el a ballagási énekek tanulásánál. De néhány sznob csak nevetett rajtunk: Úgy bömböltök, mint a dedósak. Olyan, mintha nem is a barátnőm mondta volna, hanem egy érzéketlen tuskó.

Az utolsó péntek délelőttön zöld nap gyanánt még egy utolsót együtt hülyültünk. Indián mellényt indián pólóval, fél pár zoknis sportcipőt és egy nagy piros kalapot viseltem. Jól festhettem, mert valahányszor végigmentem a folyosón, mindenki jót derült látványomtól. Azonban a lelkem mélyén igazán bánatos voltam, nagyon nehezen tudtam elválni tanáraimtól és barátaimtól. Tudom, örülök kéne, hogy sikeresen lezárult egy korszakom. De már a gondolatától is fáj a szívem, hogy többet nem látom nap mint nap Erzsi nénit, és nem hallom többé magyarázatait, nem beszélhetek vele komolyan és vidáman. El sem tudtam képzelni, hogy valaki más tanítja a magyart. Egyszerűen túlságosan ragaszkodtam néhány emberhez és ezt nem tudtam könnyek nélkül elfojtani.

Mikor hazaértünk anyával, már szinte kész volt a szombati ballagási ebéd. Délután pedig szerenádokat adtunk a tanároknak, akik a tanári ablakból hallgatták a sírásba torkollott éneklést. Vendégül láttak bennünket a tanárok, de eléggé el voltam anyátlanodva, így nem vettem részt az evés-iváson. Az igazgatónő mondta és látta is, hogy el vagyok keseredve hetek óta. El sem tudtam képzelni, hogy többé nem lehetek társaságban nap mint nap.

Egyszer minden jónak vége szakad, a ballagásom napjára ébredtem. Örülök kéne, de sírtam, mint egy kisgyerek a szobámban. Olyan nehéz volt elrejteni a könnyeim s a lelkem is nagyon fájt. Pedig majdnem mindenki eljött, akiket meghívtam. Viszont nagyon hiányoztak az én drága nagynénimék, akik pótszüleim voltak hat éven keresztül.

Napsütéses szombat délelőtt volt, az iskola udvarán padok sorakoztak. Árválkodtam búsan a padon, míg a többiek elbúcsúztak a többi osztályoktól. Kis idő telt bele, míg szép komótosan helyet foglaltak mellettem. A himnusz-éneklésnél egyikünk szeme sem maradt szárazon. Az igazgató néni szavai szívhez szólóak voltak, s örökre az agyamba véstem. - Gyerekek, ha majd egyszer nehézségeitek lesznek az új iskolátokban, nézzetek fel egykori iskolátokra. És eszetekbe jut, bár itt sem volt könnyű, mégis végigcsináltátok, mert a malomkő egyfolytában csak forog.

Akármilyen fájó szemmel tekintek végig egykori iskolámon, miközben kísétálunk rajta anyukámmal, egyvalaki mindig hiányozni fog, aki az elejétől fogva úgy kezelte, mint a többi gyereket, de mégis sokat segített. Ő Erzsi néni, nélküle nagyon nehezek lesznek a magyar órák.

Anyá, én semmire sem vagyok jó?

Legtöbb időmet az állatokkal töltöttem, hisz szeretek velük foglalkozni. Baromi mulatságosak tudnak lenni, és ha hiszik, ha nem, megnyugtatják az embert. Én már csak tudom. Újdonsült libáimat napos koruk óta szoktattam magamhoz. Mókás kis állatok, amint meghallották hangomat, örült futásba és sípolásba kezdtek. Én pedig, hogy még jobban húzzam, bűri-bűri-vel szölongattam őket. Se szó, se beszéd, az előszobába is be jöttek utánam, mintha ki akartak volna nevetni nevetlen gyerek módjára. Megrázták édes kis napsárga seggüket és komiszul hatan hatfelé elszórták az ürülékeiket. - Hát ez nem igaz, menjetek már ki! - utasítottam őket. Hiába, még ezek sem fogadnak szót nekem, de vajon miért nem? Anyunak is csődöt mondtak most az egyszer, röhögés közben levágódtam az ágyra. A libák meg ott topogtak a lábaim körül. - Henike, vidd már ki őket! Összepiszkítanak itt nekem mindent, agyonverem ezeket az értetlen libákat. Sikertelen megint jól elrontanod, kislányom, ezeket is. - Anya, a húgom is benne volt. Na gyertek, mert a végén libasültek lesztek. - Elindultam és meztelen lábaik csak úgy csattogtak utánam. Nem szerettem, ha a hátam mögött vannak, mert véletlen rájuk is eshettek. - Nem értitek, hogy nem én vagyok a libamamátok, nem mennétek már végre előttem? - Válaszként a lábam szőrét csipkedték. - Hé, nem kéne abbahagyni, tipi-topogók? - Úgy

látszik erre ők ügyet sem vetettek, mert csak így voltak hajlandók tipegni. Anya sem komolyan mondta, hogy agyonveri őket, hisz ugyanúgy szereti az állatokat, mint én. Néha már el kellett keríteni őket, mert nagyon elszemtelenedtek. Szegény kislibáim keservesen sírni kezdtek. Mikor már nem bírtam hallgatni, az önetető tetejére ültem. A hat kis jószág szinte repült felém, majd a fejem tetejéig csipkedtek. Büszkén hordtam leveles arany fülbevalómat, amit ballagásomra kaptam anyukámtól. Libáim a csillogó valamit előszeretettel csipkedni kezdték. - Ti kis bolondok, hagyjátok békén a fülbevalómat, ennyire azért nem vagyunk haverok!

Augusztus végén megkezdődött a sulis. Mint mindenki más, én sem repestem érte, mikor még a többi suliban szünet van. Az tök mindegy, hogy csak egy pár nap van nekik hátra a szünetből, de azért még én is lógatnám a lábam, ehelyett itt állok az évnytőn és hallgatom a szörnyeteg igazgató uncsi mondókáját, közben jó érzés tölt el, hogy én győztem. Idegességemet csak anya előtt nem tudom leplezni. Néhányan úgy néznek rám, mint egy földönkívülire. Tetejére gúnyos mosoly jelenik meg arcukon. Ha most nem kéne csendben lenni, jó hangosan megkérdezném tőle: - Mi van, öcsi, égeted magad, hogy kamasz létedre nem láttál még sérültet, vagy totál hülye vagy és a gimnázium csak álca számodra?

Lassan oszlani kezd a tömeg, és én csak álltam anyuval, mint a jó gyerek, mivel hogy hova fogok tartozni? Egy ismerősöm sem akadt, pedig jöttünk egy páran együtt ebbe a suliba, de úgy látom, nem egy osztályba kerülünk. Nagy nehezen megkerült a leendő osztályfőnököm, aki már a többiekkel foglalkozott és ügyet sem vetett rám. - Jó napot kívánok, Somogyvári Szilvia vagyok az ön osztályfőnöke. - Majd én is bemutatkoztam és anya is. - Úgy tudom, hogy ön magántanuló lesz. - Igen - válaszoltam. - Akkor ön most hazamehet, Henriett, a többieknek már tanítás van ma. Holnap valakit küldjön be a könyveiért, az 1/c-hez fog tartozni, a vizsga időpontjairól majd értesítjük. - Mielőtt elviharzott volna, ismét megállítottam: - Várjon, tanárnő. Az biztos, hogy magántanuló vagyok, mert írásom nem megfelelő, de szeretnék bejárni az órákra. Csak nehezen járok, de az agyamnak semmi gondja, és jogom van nekem is iskolába járni, ahogy másoknak. - A fiatal nő döbbenten nézett rám, hirtelen anyuhoz fordult. Azt hitte, hogy anyu talán megérti, de a mondás szerint hinni csak a templomban lehet és ez minden formában igaz. Anyukám, aki a végsőkig kiáll mellettem, most sem volt másképp. - A gyerek négy évig mindennap bejárt az iskolába, és semmi gond nem volt. Pedig óráról órára termet változtattak, és a lépcsővel is megbirkózott társai segítségével. Ne mondja nekem senki se, hogy majdnem felnőtt fiatalok társaságában akadna valami gondja a lányomnak. - De a felelősség a miénk - vágott közbe a fiatal nő, aki végsőkig harcolt az igazgató kiadott parancsáért. - A lányom biztonságáért én felelek, és nem kértem önöket, hogy felelősséget vállaljanak érte. De azt az igazgató sem gondolhatja komolyan, hogy csak vizsgázni járjon be a lányom. A tantárgyak egyre nehezebbek, és a nyelveket sem lehet csak úgy egyedül megtanulni. Úgyhogy ha tetszik, ha nem, be fog járni három nap a lányom. Igyekezzünk majd úgy összenézni a napokat, hogy a nehezebb órák mind benne legyenek - szögezte le anya. Közben az osztályfőnök arca égővörösre változott, mivel vesztes maradt a csatában. - Hát jó - egyezett bele az osztályfőnök -, de ehhez még lesz egy-két szava az igazgató úrnak is. - Állok elébe - válaszolta anya. - Akkor talán jöjjön be az osztályba. - Óh köszönöm a megtiszteltetést, hogy bemehetek az osztályomba - gondoltam magamban. Nem voltam éppen a magaslat csúcsán, de tudtam, hogy nem szabad kimutatnom a dühömet, amiért az első nap megaláztak. Ezek azt hiszik, hogy hülye is vagyok, de ne féljete, idővel majd megtudjátok, hogy mekkora ostobák vagytok, ezt garantálom.

Miután elkészöntem anyától, bementem a terembe, ahol már a többiek zajongva ültek az általuk kiválasztott helyükön. Mit ne mondjak, egy kissé meglepődtek látványomtól, volt, aki jót derült a járásomon. De most szó nélkül hagytam, mert eléggé ideges voltam. A padok félkörívben vannak elhelyezve a Kölcsey teremben. Mert ez már gimnázium ám, itt már a

számozás helyett hírességekről nevezték el a termeket. Aztán eljött a bemutatkozás ideje, megállapítottam, hogy néhány emberke ismeri egymást. Az első döbbenetet igazán akkor véltem felfedezni az arcukon, mikor a rövidke bemutatkozásomkor egy aprócska poént engedtem meg magamnak, és a többiek ezt spontán elfogadták. Ettől a perctől kezdve leomlott köztünk az a fal, amit sosem engedtem felépíteni. Tehát egyből elfogadtak, és nem volt több nevetés az állapotom miatt. Ha minden ilyen simán ment volna, örültem volna neki, de sajnos elég sok göröngyön kellett átgyalogolnom, hogy egyszer elégedetten lépjek át az idegtépő kapukon. Az osztályfőnököm lett a magyar tanárom. Egy percre összeszorult a szívem, nem sok hiányzott, hogy elbögjem magam. Nincs többé Erzsi néni, nélküle sivárok lesznek az órák, az új tanár biztos arra sem fogja magát méltatni, hogy felhívjon. A nap végefelé bejött egy öreg nő, aki különösképp Hófehérke boszorkányára emlékeztetett. De, hogy komolyra fordítsam a szót, ő osztotta a könyveket. Alapból kiabált s lenézte az egész osztályt, amit egy tanárnak nem lenne szabad. Igazán megijedtem tőle. - Jaj csak ő ne legyen a tanárom - rimázkodtam. Negyedórát volt bent nálunk. Mit mondjak, nagy megkönnyebbülést jelentett, hogy végre kiment. A soha viszont nem látásra - gondoltam. Hál' istennek az ajtó előtt már várt anya, és úgy mentem le vele a lépcsőn, mint a távirat. Az őszi napsütés olyan megnyugtató volt, s én csak meséltem anyunak. Jó volt kiadni magamból neki a kétségeimet, ami egy nap alatt tornyosult körülöttem. - Anya, kérlek szépen, ha véletlenül ez a hárpia lenne a tanárom, tudom, hogy én akartam gimibe járni, de akkor vegyél ki, kérlek. - Kislányom, nem gondolod, ha bírod a tanulást, hogy kiveszlek. Egy tanár miatt erre ne számíts. - De anya, már a kiabálásától is majd berosálok. - Ugyan már, kislányom, nem vagy te olyan beszari lány, és különben is nem egyedül lennél bent az óráján, hanem az egész osztály. - Anya ezt nem vártam tőled, hogy ilyen segítőkész vagy hozzám. - Hát nem érted, Henikém? Szeretném, ha jól menne a tanulásod. Nem is tudod, hogy ő lesz-e a tanárod, egy unszimpatikus ember miatt nem futamodhatsz meg.

A következő napokban a barátság kialakításáé volt a főszerep. Szinte minden óra más teremben volt. Mindenhova egyedül akartam menni, ami néha sikerült, néha nem. A többiek úgy voltak vele, hogy ha én nem szólok, hogy segítsenek, akkor ők meg nem kérdezik meg. Igaz, nem is akartam, hogy segítsenek, mert elboldogulok magam is. Töri előtti szünetben a sor végén álltam, kissé bágyadtan, mikor a szintén egyedül álló Judit jött oda hozzám, és önfelédten beszélgetni kezdtünk mindenféléről. A szünet véget ért s a tanár egy percet sem késlekedett. A fekete, rövid hajú lány szívesen nyújtotta segítségre a kezét, én pedig elfogadtam. Ezután szinte elválaszthatatlanok lettünk, még az órákon is igyekeztünk egymás mellé ülni.

Furcsa volt, hogy a töri tanár egy felettébb nyers férfi volt, aki néha arrogáns jelzőit is kimutatta. Nem bírta a lányokat, ez a lelegején kiderült. Ledarálta az órai anyagot, a többiek megérték jegyzetelni. Én pedig karjaimra hajtottam fejemet és figyeltem. Bepöccent a látványomtól és elordította magát. - Miért nem ír? Úgy elvan, mint a juhász a birkák mellett, csak henyél, akkor meg miért jelentkezett gimnáziumba? - Próbáltam magam összekanalazni, az ijedségtől majd' leestem a székről. - Elnézést kérek, én nem henyélek, hanem figyelek, mert nem tudok írni, és azért jelentkeztem gimibe, mert tanulni akarok - válaszoltam. - Tudomásul vettem - felelte idegesen, majd odabökte: - Szólhatott volna óra elején. - Ez nagy volt, Heni - közölték velem egy páran. - Nem fogom egyik tanárral sem közölni, hogy sérült vagyok - mondtam nekik egész egyszerűen. - Igazad van - mondták, ugyanis egyre többen lettek körülöttem. Tesi órán pedig egyedül maradtam a folyosón. Én pedig próbára tettem magam, kimentem a suliból, szerencsére senki sem vett észre. Ez azért volt fontos, mert mióta suliba járok egy hete, mindennap szegény anyukámat gyözködté az igazgató, hogy ne hordjon iskolába. Jó volt végre levegőn lenni, szép lassan elindultam a másik épületbe. Közben találkoztam két negyedikes lánnyal, akik átkísértek és néhány szót váltottunk. A jól megérdemelt

kajámat fogyasztottam a lépcső tetején, miközben beindult a fantáziám, úgy nézhettem ki, mint egy csöves, ahogy a lépcsőházban majszolok. Ilyet még nem csináltam, de jól esett, mert bebizonyítottam magamnak, hogy képes vagyok mindenre egyedül is. Egy valamiben azonban nem voltam biztos: hogy ki fogom-e bírni a háрпиát? A rémálmom valóra vált, a hárpia lett a matek tanárom - ez szörnyű. A matek olyan távol állt tőlem, mint ide Nagykáta, s mikor meglátom ezt a ráncoktól ékeskedő dúvad nőt, azért könnyörgöm, hogy el ne ordítsa magát, mert az amúgy is megrepedt falak nehogy leomoljanak és betemessenek minket. Két csoportra voltunk osztva matekból, és pont a háрпиát fogtam ki, pedig nem horgásztam érte. Szerencsére Judittal és még néhány barátommal együtt szenvedtünk nála. Már az elején letiporta a tudást bennünk: olyan hülyék vagyunk, hogy a téglát kihagynánk a házból, csak a maltert nem tudnánk hova kenni - efféle mondatok után a kis naiv azt hitte, hogy lesz kedvünk matekra járni. Judit mikor megtalálta: - Égre-földre kerestelek - mondta. Hogy jöttél át? - kérdezte. - Nyugi, csak kipróbáltam magam, te pedig úgyis elfáradtál a tesin. - Az olasz óra mindig jó hatással volt rám, mindig olyan közvetlen és jó humorú volt a tanárnő. Volt, mikor egy teljes órát végig hülyültünk, de viszont követelt is. Megtudtam, hogy a töri tanár felesége, sajnáltam is érte szegény olasz tanárnőmet. Azon törtem a fejem, hogy lehet egy víg kedélyű nőnek ilyen elfuserált, nőgyűlölő férje. De tényleg ég és föld volt a két ember. Az olasz tanárom nagyon elfogadott. Valahányszor vándoroltunk a két épület között, mindig együtt mentünk át. Közben beszélgettünk. Tudta, hogy az angollal több éve foglalkozom. Természetesen ilyenkor Judit csak ritkán szólt, ő különben is szűkszavú volt. Böbeszédű létemre csodálkoztam rajta, hogy el tud viselni, viszont a hülyeségeimen órákig röhögött.

Azért gyakran elkeseredtem, mert úgy láttam, hogy a tanárok nem tudnak elviselni. Éreztem, hogy hülyének tekintenek, ebből adódóan rendesen le is néztek. Persze igyekeztem ezt a tudatot leplezni, és akkor is jelentkeztem az órákon, ha nem méltóztattak felhívni, pimaszul bekiabáltam a helyes választ. Egy darabig nagyon aktív voltam magyaron, de az óra után közölte velem a tanárom, hogy ne jelentkezsek többet, úgyse fog felhívni, mert zavarom az órát. Rögtön eszembe jutott Erzsi néni, aki soha nem bírta elviselni, ha csendben vagyok az óráin.

- Már nem bírom tovább, anya, inkább állandóan kapálnék a szőlőben, csak hogy hagyjanak békén a tanárok, pedig tudom, hogy más mozgássérült is végzett gimnáziumot. Anya, szerinted én nem vagyok jó semmire? - Eldobta a kapát és odajött hozzám, ráborultam és sírtam. - Te mindent meg tudsz csinálni, kislányom, ilyen butaságot ne mondj, kis bolondom. - A kurva életbe, nekem mindenért kínlódnom kell, már most fáradt vagyok. Bezzeg a többiek milyen jól befogadtak, és a tanárok meg rám se hederítenek.

A szerdákat rendkívül utáltam, reggelente olyan voltam, mint a vakbélgyulladás. Első óránk matek volt. Anya nem bírta, hogy ennyire görcsölök, mindig sikerült feloldania a feszültségemet, ugyanis egészséges röhögés tört ki belőlem valahányszor röhögve mentünk a csatára. Falfehéren már az osztály előtt álltak osztálytársaim, akik ugyanúgy görcsöltek, mint én. - Heni, matekunk lesz - figyelmeztettek. - Nem szoktál te jókedvű lenni ilyenkor. - Tudom ezt a sötét tényt, nyugi - de anyával röhögtünk.

Teljesen meglepődtem, amikor blintre jelentkeztem felelésre olasz órán. Csodák csodájára felelhettem nála, túl hamar belopta magát a szívembe. Kedvenc tanárnőm megadta az esélyt, én meg bizonyítani akartam a többi tanárnak, hogy egyáltalán nem vagyok hülye és érthető a beszédem. Ez tényleg nevetséges volt számomra, hogy idegen nyelvből nem volt fennakadás az első pillanattól kezdve. Négyest kaptam, lehetett volna jobb is, de néha angolt vittem az olaszba, ezért néha összeakadt a bajszunk, de mindig nevetésbe fulladt a dorgálása. - Te is kaphatsz ám fekete pontot - mondta.

Eközben nem is sejtettem, hogy anya utolsó közelharcát vívja az igazgatóval. Panaszait ömlesztve zúdította anyára, fő témája, hogy a tanuló egyedül járkal az iskolában és a minap egyedül ment át a szemközti épületbe. - Ezt saját szememmel láttam. Állandóan jelentkezik az órákon, evvel zavarja az órát - mondta felháborodva. Így folytatta baromi bunkón és lekezelően. - Asszonyom, amit ön művel a gyermekével, az emberfeletti kínzás - majdhogynem ordította. Anya megőrizte józanságát, evvel is bizonyította okosságát, megalázva a tanultnak mondott igazgatót. - Gyermekemmel őszinte beszélgetést folytatok, elmondta, hogy két negyedikes kísérte át az uton. Bármilyen hihetetlen, a lányom tanul, maguk meg fittyet hánynak rá, mert fel sem hívják. Számomra ez felfoghatatlan dolog, hogy mutatnak így példát a diákjaiknak? Azért, mert egy kicsit más a lányom (habár ez nevetséges), az esze jó lehet, nem gondolják? Nem fogom kivenni az iskolából, ez a saját önálló döntése volt és ezt tiszteletben tartom. Visszatérve, amit az előbb a fejemhez vágott, hogy emberfeletti kínzás, amit művelek a lányommal. Kértem magát, ha hasonló sorsú gyermeke lenne és a mindennapos kudarcok hatására megkérdezné önt, hogy akkor én nem vagyok már semmire sem jó? maga mit válaszolna rá? Mert tőlem pont ezt kérdezte minap a lányom. - Csak állt, mintha földbe gyökerezett volna a lába, az arca két métert nyúlt, de nem szólt egy szót sem. Ezek után békén hagyott, anyunak sem kellett naponta hozzá járnia.

Játszanak az idegeimmel

Rengeteg időt töltöttünk együtt húgommal, igaz discóba vagy bálba nem tudtam elkísérni, viszont együtt élveztük az erdő csendjét. Vagy épp csak Ormándot sétáltuk végig és egy percre megálltunk papáék házánál. Óh istenem, hogy hiányzik az én drága nagyapám, olyan jó látni a régi házat és felidézni emlékét!

Minden titkunkat és gondunkat megosztottuk egymással, ez olyan kölcsönös lány-testvéries dolog. Tudtam, ha gáz volt az iskolában, vagyis néhány karóval többet kapott. Úgyesen kijavította, így anya egy darabig nem is tudta meg. Csak az a fránya szülői ne lett volna, ahol kiderült, hogy pár darab karóval több van neki. Anya persze joggal volt rá dühös, de a következő napra már elillant a haragja. Agyba-főbe gyártottuk a puskákat, én diktáltam, ő meg csak írt apró betűkkel. Egy nap pedig melázva álltam a lépcső tetején, mikor olasz tanárnőmet vidáman üdvözöltem buongiorno-val, és néhány mondatot olaszul szoktunk dumálni, azonban most valahogy letört volt a mindig mosolygós arca. - Heni, képzeld el, nem taníthatlak benneteket - mondta elcsukló hangon. - Ez nem lehet igaz, tanárnő - úgy éreztem, mindjárt sírva fakadok. - Jó volt titeket tanítani ne légy szomorú, én sem akartalak benneteket átadni másnak! - Bátorítón megsimogatott. Közben megölelt, láttam rajta, hogy ő is nagyon ki van bukva. Miután elviharzott, azzal vigasztaltam magam, hogy bármikor láthatom a folyosón. Csak nem lesz több humor olaszon, és nem fog többé leszidni, ha összekeverem az olaszt az angollal. Többé nem fog meglepődni, hogy írom a piros pontokat és örülni, mikor az ötven pont összejön és beírhatja az ötösömet. Bizony, semmi sem volt olyan az új tanárnál, mint a réginél. Nem az az összetartó tanulás, engem sem érdekelt annyira már az olasz. A fiatal tanárnő meg csak azokkal foglalkozott, akik kezdeni akartak valamit az olasszal. Szinte egész órán csak táncolt az olasz számokra.

Néhány tanárnál elértem, hogy feleltettek, de voltak, akiket hiába kérleltem, akkor sem adtak lehetőséget a felelésre. Pedig már vésszesen közeledett a félév, és alig kótogott jegy az ellenőrzőben. Az osztálytársaim irigykedve jegyezték meg, hogy de jó nekem, mert nem kell felelnem. - Higgyétek el, hogy egyáltalán nem örülök neki, hogy nem feleltetnek. Judit és Ildi a megmondhatója, hogy mennyit állunk a tanári előtt és könyörgök nekik, hogy feleltessenek. Nem tudom, mit szólnátok hozzá, ha a töri tanár a felelés végén azt mondaná nektek, hogy

azért kapsz hármast - mondtam Hajninak -, mert nincsen előadóképességed és jobb jegyet ne is várj. Pedig az egyetemi töri tanár barátunk jól kikérdezett és azt mondta, hogy ötösnél rosszabb jegyem nem is lehet. - A lány elcsodálkozott: - Ezt nem mondod komolyan, hogy ezt műveli veled a Darin. - De hidd el, és ne tudd meg, hogy milyen szar ez nekem. Azt sem tudom, hogy kapok-e félévit vagy nem. - A félévi helyett csak nagy pofára esés volt. Ismét vissza az egykori nincstelen érzés, amikor a többiek kezükben tartották a félévit. Felrúgták a megállapodást, ezek szerint még nehezebb dolgom lesz év végén. Úristen, mi lesz, ha nem bírom tovább, mit fognak szólni az ismerősök? Biztos azt, hogy hülye vagyok, mert nem bírom a gímit. Pedig annyira szeretnék érettségit és anyát sem hagyom szégyenkezni miattam.

Mindig akadnak az életemben olyan emberek, akik feledtetni tudják a bánatomat. Magyarai Beck Zsófia, az én kedves angol tanárnőm, akit csak Zsófinak szólítottam, azt mondta nekem: - Mutasd meg nekik és ne add fel! Hisz már a legelején megmutattad nekem, hogy te vagy a legjobb. Míg a többi csak unottan bámulja a táblát, addig te érdeklődően beszélgetsz velem folyékonyan angolul, míg a többi csak makog. - Ismertük egymást, mint a tenyerünket, fiatal férjezett nő, ráadásul nagyon művelt, okos teremtes, akinek pont olyan kedves, dolgos kínai férje van, mint ő maga. Egyáltalán nem mondhatom őket furcsa párnak, sőt szerintem ők ketten tökéletes pár.

Közeledett a 18. születésnapom, egyáltalán nem vártam a felnőtté válást. Ráadásul bevettem a fejembe, ha betöltöm a 18-at, el kell hagynom a családi házat. Persze, mert más országban, ha betöltik a 18. életévüket, akkor kirepülnek a családi fészekből. El sem tudtam volna képzelni, hogy pát intsek anyunak és a húgomnak. Ez nem én vagyok, és biztos akkor sem tenném meg, ha egészséges lennék.

Pont húsvét napjára esett a születésnapom, és állítom, ez volt a legmozgalmasabb. Gyönyörű napos idő volt, még a kutyának sem volt kedve otthon maradni. Egy igazi családi kirándulásra indultunk keresztanyámmal és közös barátainkkal Újbányára. Már az erdő hallatától is jókedvem támad, hát amikor egyedül kószálok, az maga a csoda. Barátaink már jócskán ismerték a sérültségem okát. Nem tőlem, mert változatlanul zárkózott vagyok a témában. Tudták, mire vagyok képes, mégis az elején segíteni akartak. De hamar megértették, hogy feleslegesen kérdeznek. Egy darabig anyával mentem, illetve húztam, mivel rohantam. Egyedül indultam neki, élveztem az édes szabadságot és boldog voltam. Ismét előjöttek a gondolatok erdész nagyapámról, aki miatt fájó lüktetést érzek. Úristen, mennyi mindent tudhattam volna meg tőle, amint nagypapa kézen fog engem, az unokáját, és sétálunk az erdőben, miközben mesél. Kegyetlen az élet, mert elvette mindkét papámat. Nem tudom eldönteni, hogy normális dolog-e ilyen fájdalmasan rájuk gondolni, pedig már rég elmentek.

Egyáltalán nem volt kedvünk hazamenni, így egy ital erejéig beültünk a fenyőkkel körbevett étterembe. Az egyik terem üresen állt, ott ültünk le kb. tízen egy asztalhoz. Bár szomjas voltam, mégsem akartam üdítőt kérni, mert nem tudom megfogni a poharat. Aztán egy szívószál megoldotta a gondomat, és közben nagyokat röhögünk.

Elalvás előtt visszagondoltam a tíz éves kislány bizakodására, aki a priccsen a bezárt falak közt merészen arra gondolt, hogy 18 éves korában fehér ruhában az oltár előtt áll. Ehhez képest életében nem volt még barátja, de már ismeri a szenvedések keserű ízét.

Még gondolni sem akartam rá, hisz csak most vesztettem el a kicsi, Bogár nevű puli kutyámat, akit apám és húgom vett a vásárban. A kis fekete gombócnak apró fekete szemei annyi huncutságot rejtettek. Persze csak akkor láthatta az ember, ha megtalálta a fejét. Rendkívül okos és ragaszkodó volt. Visszahozta az eldobott botot, hanyatt vágta magát, ha megkérdeztük tőle, hogy fekszenek a szép lányok? Imádtam a mellkasán a fehér kis mellényét, szerette a família nagyon. Ezt ő nagyon jól tudta, mert addig vonyított, míg be nem engedték, mikor anyuék elmentek. Persze, hogy nem volt tanulás, átengedtük magunkat a játéknak. A kis

vakaréak szinte napról napra mérgesebb lett, a járókelőket eszeveszettül ugatta, és rengeteg vidám dolgot csinált. Állandóan a nyomomban volt, ezerrel rohant utánam a hóban, ha hanyatt dobtam magam, nyaldosni kezdett, én pedig röhögtem. Két lábra állt és táncolt, csak foglalkozzam vele - olyan volt, mint egy ember. Gondolt egyet, belökte az ajtót és már bent is volt, ezért még anya sem volt mérges. Féléves volt, mikor napról napra bágyadtabb lett és alig akart enni. Ez nem vall rá. Csak bánatosan lábamra tette fejét, én pedig simogattam. Többé már nem ugatott Bogi. Hiába adott neki tömérdek injekciót az állatorvos, nem segített rajta, valaki megmérgezte. Azon a vasárnap délutánon nem mentem hozzá ki, mert nem akartam látni a szenvedéseit. Húgom szinte végig mellette volt, estére elpusztult. Húgom kék mellé-nyébe csavarta, amibe Bogi imádvá belevéste a fogát. A fenyők alá temették, én csak napokkal később tudtam lemenni hozzá. Hetekig sirattam, nem bírtam belenyugodni, szinte minden rá emlékeztetett. Megfogadtam, hogy soha többé nem lesz kutyám. Ha lesz is, előbb építék egy nagy kökerítést, hogy ne tudják megmérgezni.

Két nappal az unokabátyám esküvője előtt épp a tortával tartottunk hazafelé, amikor is apám üvöltött anyuval: be kell menni Pécsre, mert dolga van. Hangsúlyozom, nem tudom, hogy szeretetből-e vagy csupán önzésből-e, de vett egy fajtatiszta puli kutyát, aki sanyarú sorsban élt hatodmagával egy picike boksban. Az öregasszony azt sem tudta, hogy mennyi idős, csak rávágta, hogy egy éves. Apám választotta ki, mert nem voltunk hajlandóak bemenni vele. Nagyon félt, mikor beültek az autóba, rá se bírtam nézni, gyűlöltem. A loncsos, bozontos eb épp a nagy piros nyelvét dugta ki rám, amikor felnéztem. - Hiába nézel rám a güli szemeiddel, akkor sem érdekel - mordultam rá. - Te meg hogy tudtad megvenni? Hogy tudsz ilyen gyorsan váltani, nem értelek. - Bendzsinek neveztük el, hogy legalább neve legyen a szerencsétlenek. A nagy rádió alatt feküdt a konyhában. Hiába zavartuk ki, csak morgott, egyetlen vágya volt mindig apám mellett maradni és ettől nem tárgított. Baromi bűdös volt a szoknyás szőre miatt, állandóan felsöpörte helyettem a konyhát. Másnap lenyírták a szőrét és egy rossz kádban megfürdette apám. Mi meg szétröhögtek az agyunkat, ahogy mindketten megküzdnek egymással. A lakodalmi hétvégét Bendzsi elég nehezen viselte, ugyanis hajnalig vonyított a szomszédok elmondása alapján.

Újból visszazökkentem a sulis nyomasztó hangulatába. Mivel közeledett az év vége, egyre idegesebb lettem, mert kérésem ellenére sem feleltem néhány tanárnál. Ráadásul a matekos hárpia egyik óra végén odajött hozzám és közölte, hogy nem kéne ide járnom, mert nem fogom tudni elvégezni a gimit, próbáljam meg magánúton letenni. Paprikavörösen sarkon fordultam és közöltem vele, hogy nem fogom magánúton elvégezni, mert nem vagyunk gazdag család és szeretem a társaságot. - Ha rajtam múlik, elvégzem és nem magára fogok hallgatni. - Tudtam, hogy ezt még megkapom tőle, mert anyunak már mondta, hogy meg fog buktatni. Miután jól kidühöngtem magam, jött a fizika és kémia tanár egy személyben. Megkérdeztem tőle, hogy mikor felelhetek és melyik anyagrészből? - Még te kérde, hogy melyik anyagrészből? Nevetnem kell rajta - majd gúnyosan felelt: - Hát az egész éves tananyagból, egy hét múlva mindkét tárgyból. - Szóval elég kemény volt, közben zsinórban feleltem olyan tárgyakból, amikből év közben is volt lehetőségem. Természetes rettentő ideges voltam, ezekben az időkben alig bírtam enni és rengeteget sírtam, mert nagyon félttem és aludni sem bírtam. Anya már a drága banánt is megvette júniusban, csak hogy egyek valamit. Szinte minden vizsga előtt hánytam és a gyomromban gombócot éreztem. Anya pedig a kemény vizsgák előtt azt mondta nekem: Henikém, „csak szép nyugodtan, ahogy a csillag megy az égen”.

A kémia és fizika vizsgán végre rájött a tanár, hogy nem vagyok hülye gyerek. Bármennyire is meg akart szívatni, a végén ő magyarázkodott, hogy miért is ad rosszabb jegyet. A matek vizsgán már teljesen összeomoltam, szerencsére ez volt az utolsó. Szinte reszkettem, annyira félttem a háripiától, megfogadtam, hogy mindenképp át fogok menni, ha gutaütést is kap a

hárpia, akkor is. Judit és még néhány barátom együtt izgult velem, de már sírás nélkül nem bírtam tovább. Aztán végre eljött a negyedik óra, csak ültem csapzottan és egész testemben fáztam, pedig kint sütött a nap. Judit mellettem volt, mert ő fog írni nekem. A hárpia megérkezett, erélyesen becsapja az ajtót. Jó hangosan közli velem, hogy a kegyelem kettést megadja, mert szépek a jegyeim. Megpróbálok jó pofát vágni az egészhez, de nem igazán sikerül. Kérdései nagyon megalázóak és óvodások voltak: egy kosár alma meg még egy kosár az mennyi? Aztán meguntam és elkezdtem mondani neki a logaritmus szabályát. Rám szólt, hogy ezt nekem nem kell tudni, ilyeneket csak az ötös tanulóknak kell tudni. Hirtelen közölte, hogy a kettés megvan, ezzel be is fejeztük. Tettem egy utolsó kétszínű kérdést felé: - Tanárnő, jövőre is maga fog tanítani bennünket? - Nem, jövőre másik tanárt kaptok - a szavak hallatára örülni kezdtem. Örömet igyekeztem leplezni, nem tudom sikerült-e, mert a röhögés fojtogatott. Különben se érdekel, ha észreveszi, ő se mutatott felém semmi emberséget, most én is közönyös voltam, de jól esett. - Megcsináltam, Judit, kész vagyok a vizsgákkal, és ami fontos a számomra, hogy bebizonyítottam a tanároknak, hogy nem vagyok hülye és így is lehetnek céljaim az életben.

Keserű igazság

Úgy még egy hónapig maradt közömbös számomra Bendzsi. Nem tehetett róla szerencsétlen kutya, csak annyira fájt még a lelkem, szóval nem tudok gyorsan váltani, egy-két nappal később, hogy Bendzsi hozzánk került. Állandóan a konyhában tanyázott, még akkor is, ha apám nem volt otthon. Anya egyedül volt vele, a sokadik kizavarásra sem óhajtott kimenni. Így anya egy kicsit megcsapta seprűvel, Bendzsi úgy elment, hogy egész délelőtt kereste. Végül a pincedombon az eresz alatt találta meg, hosszú évekig itt is aludt esőben, hóban, fagyban.

Egyik délután, mikor hazaértünk a szőlőből, egy kis kaját vittem neki. Most is a pincedombon ült, nagy piros nyelve pedig a földig ért. - Bendzsi - kezdtem hívni. A nevét már értette, mert figyelt rá, de nem mozdult. - Márpedig a kezemből fogsz enni - gondoltam, és a hurkát a kezemben tartottam. - Gyere, nagyon finom kaját hoztam neked, ne félj, nem bántalak. Csak már elegendem van, hogy a kutyánk vagy és mégsem simogathatlak meg. Na gyere már ide hozzám! - Hogy még jobban csigázzam a gyomrát, úgy csináltam, mintha enném a kajáját. Erősen nyalta a száját, pillanatok alatt lerohant hozzám, még a farkát is csóválta. Miközben simogattam, ő befalta a kaját, ezután elválaszthatatlanok lettünk. Az autó hangját már messziről felismerte, és tombolva ugrándozott rajtam, mikor haza értem. Aztán az élet furcsa játékot űzött velem, mire tényleg megszerettem. Addigra egy róka tévedt hozzánk, egyik hajnalon. Érdekes, Bendzit teljesen hidegen hagyta a bűdös róka, csak mikor apám kergette a dögöt, akkor kapott észbe, hogy neki is csinálni kéne valamit. De már késő volt, mert apám agyonütötte a rókát és Bendzsi a közelébe se ment. Az állatorvos rögtön felküldte velünk Kaposvárra, hogy nem veszett volt-e a dög. Másnap már jött is az állatorvos, hogy el kell a kutyát altatni, mert a róka veszett volt. De anya nem engedte, így hát tíz napig megfigyeltük. Természetes Bendzsi tíz nap után is makkegészséges volt.

A vizsgáim után jól esett felszabadultan rohangálni húgommal az udvaron. Azonban ez a móka nem tetszett Bendzsinek, féltésből összezsipkedte a lábam szárát.

Nagyon fáradt voltam, és néhány kilóval könnyebb is. Szinte egy hétig csak aludtam, anya pedig a szőlőben volt, így be voltam zárva a lakásba. Úgy dél felé sikerült is felkelnem, első dolgom volt, hogy Bendzit beengedjem, mert tiszta erőből az ajtónak rohant, mikor meghallotta, hogy fent vagyok. Anya mindig egy pohár málnát tesz az asztalra, ez az én hülye

szokásom. Felkelés után mindig iszom egyet, de egyedül nem tudom elkészíteni, vizet meg éhgyomorral nem iszom. Nem gondoltam, hogy semmi sem fog változni, ha betöltöm a tizen-nyolcat. Anya ugyanúgy szeret, mint gyerekkoromban, szóval minden úgy működik, mint azelőtt. Csak a társadalom szempontjából nem, pláne, ha nem vagy egészséges. Ugyanis percek alatt összetörhetik az álmaidat, szóval rendesen magad alatt leszel. Behívtak műcsőre, ahol megállapítják, hány százalékos rokkant vagyok. A sok rokkantnak mondott ember a váróban még elesettebbnek látszott, még egy lapáttal rátettek a bajukra. Aki meg igazán beteg volt, az igyekezett titkolni a betegségét. Sokan felháborodva hagyták el a vizsgálót, mert bárhogya is tekerték a mondandójukat, mégsem kapták meg a rokkantsági százalékot. Annyira nem illetem ide én, még tele voltam bizakodással és külön célnak tűztem ki magamnak, hogy dolgozni fogok, és efelől nem tángitok. Aztán behívtak. Komoly és ideges voltam, mert vártam az ítéletet, amit egyáltalán nem könnyű elviselni. A doki úgy bánt velem, mint egy hímes tojással, félve megkért, hogy ha tudok, álljak fel és lépjek pár lépést. Végül rámondta, hogy száz százalékos rokkant vagyok, vagyis végleges az állapotom. Mit ne mondjak, rendesen bedöngöltek a földre, nagyon nyugtalan és felettébb csalódott voltam.

Bezzeg a Petőben önállónak számítok és otthon is segíték. Akkor nekik miért vagyok ilyen béna? - Anya, segíts, mert megőrülök. Miért is tanulok, ha fél perc alatt elkönyvelték, hogy ennyire béna vagyok? - Na itt és most hagyd abba, Henikém, ez csak egy papír és csak az fontos, amit te csinálsz. Mit gondolsz, hány mozgi tud ennyit segíteni, mint te? - Persze, anya, csak vigasztalsz, ez itt nem a vigasztalás pillanata. - De nézd, meg rajtad kívül még hányan mondhatják el magukról, hogy mozgalmass életük van. - Igazad van, anya, de nem akartam ezt, teljes életet akartam. - És ki mondta, hogy nem lehet teljes életed? - Senki, csak olyan szar érzés. - Nahát, akkor meg felejtse el. - Azért még egy darabig ezzel a témával feküdtem le és ébredtem. Egyik délután átjött keresztapám és szóba került a dolgom. A szobában voltam, igyekeztem befogni a fülem, szinte már szorítottam, de így is meghallottam: - A Henike sosem fog dolgozni, bármennyire is igyekszik. Legalább kap egy kis pénzt. - Majd kijelentette: de jó, hogy nem hallottam ezt. - Épp hogy hallottam a kegyetlen szövegét, és megfogadtam, hogy én fogok győzni.

Sofi, jó tanár léte, nyáron is rendületlenül is tanított. Én pedig élveztem, mert rendszerint láthattam és kijött hozzám. Imádtam, hogy ketten vagyunk, és csak lotyogtunk angolul, na meg persze nevettünk. Magát a nyelvet is szerettem, de ő rengeteg pluszt adott nekem, így játszva és gyorsan haladtunk.

Közben elkezdtek építeni a barátságunkat is, és nagyon jól megértettük egymást. Naphosszat csak beszélünk, ilyenkor eltűnt a tanár-diák kapcsolat, csak mi voltunk. Némi különbség van csak köztünk, igazán jó barátnők lettünk, szinte mindent megbeszéltünk egymással. Már jobban ismertem, mint a saját tenyeremet. Annyira szeretett volna már egy kisbabát. - Ne aggódj - kezdtem -, biztosan sikerül hamarosan a baba is és még boldogabbak lesztek! - Közben megismertem általa a kínai kultúrát is. Mivel ő már volt kint a férjével, így könnyű volt neki mesélni Kínáról, élvezte, hogy érdekel minden kis részlet. Ő is tudott rólam mindent, de a sérültségem okát nem fedtem fel előtte, mert zárkózott voltam még mindig és nem tartottam fontosnak, pedig érdekelte a dolog. Így hát anya beszélt róla ismét, én pedig feszültnék éreztem magamat. Sofi olyan maradt, mint a beszélgetés előtt, sőt rám is mosolygott, mintha érezte volna, hogy zavar a dolog. Nem tudtam, hogy ezek után mit fog érezni, egyáltalán nem bírnám, ha sajnálna. Különben is senkinek semmi köze hozzá, hogy mi a bajom, elég, ha a család tudja. Csak annyit kérdezett még: - Ugye más baja nincs a Heninek? Úgy értem, hogy akár gyereket is vállalhatna. - Nem, ilyen gondok nincsenek, de ez még a jövő titka lesz - válaszolta egyszerűen anya.

Elég sokat jöttek barátnőim a nyár folyamán, legtöbbet Judit, akivel egyáltalán nem voltunk összhangban, más volt a gondolatmenetünk a dolgokról. Ő erősen vallásos és ezt gyakran ki is

nyilvánította, engem pedig teljesen hidegen hagy a vallás. Szóval, hogy Isten akarja, hogy pl. szomorú legyen, ez teljesen hülyeség. Egészséges létére ő sokkal visszafogottabb volt. Én pedig, mint mindig, eleven és baromi beszédes voltam. Amit nem bírtam elviselni, az az egész napos ülése, ezért elkezdtem mozgatni. Sétálni vittem a faluba, vagy kirándultunk Szent Lászlóba. Ide anya vitt ki bennünket és jött is értünk. Jól szórakoztunk és igazán ekkor éreztem magam jól vele. Ő még zenét is ritkán hallgat. Ezért nem értem, miért is voltunk olyan sokáig jó barátnők.

Mindent ki lehet bírni!

Egyáltalán nem íztett a sulis kezdés, még akkor sem, ha gondok akadtak otthon. Igaz, a veszekedések iszonyúak voltak, és baromira megviselt. Szinte mindig beleivódtam, mert nem bírtam elviselni, hogy anyát ocsmány szavakkal illette. Néha azonban apám úgy gondolta, nekimegy anyunak és ki tudja mit tett volna, ha nem ordítok anyunak, hogy vigyázzon. Így csak erővel meglökte a lépcsőn, de lélekjelenlétét megtartva nem esett le. Viszont apám egy időre elfelejtette a verekedést, ugyanis a szőlő közé lökte apámat anya. Közben baromira halálfélelmem volt és egész testemben remegtem a félelemtől. Hiába akartam segítségért kiabálni, egy hang sem jött ki a torkomon. Mikor anyát végre megfogtam, és zokogtam, ő még mindig fetrengett a tőkéik közt. Tiszta szívemből utáltam és rá se bírtam nézni, és ott hagytuk a pincénél.

Aztán persze én is megkaptam tőle, hogy: - Te nyomorék, hat éven keresztül hordtalak Pestre, rád áldoztam az életem. Igaza volt a munkatársamnak, hogy mért nem adtalak be valahova. - Nem tehettek róla, hogy így születtem és tudod mit? jobb lett volna, ha nem ismerlek, mert te senki vagy számomra. - Méghogy áldoztál valamit a gyerekért, mikor arra sem méltatad magad, hogy elgyere érte egyszer is - mondta neki anya. Nagyon bántott, hogy ezt mondja nekem. Volt, amikor hetekig-hónapokig nem beszéltem vele.

A töri órák átka, hogy a tanárnak ha úgy tetszett, torka szakadtából üvöltött. Én pedig mindig megijedtem, a tanár jókat derült rajtam. Így történt, hogy mikor nagyon feszült voltam, inkább ellógtam a töri órákat. Ilyenkor győztem megnyugodni, és sikerült is, nem érdekelt, hogy az arra jövő tanárnak azt hazudtam, hogy nincs órám.

Nagybácsimnak, aki igazán beteg volt, a cukor ráhúzódott a szemére és évek óta vak volt és még más betegsége is volt. Szegény, annyira hitt a paksi természetgyógyásznak, hogy a sodik kezelése után engem is elhívott. Eleget tettem kérésének és elmentünk, bár nem bízunk benne, de legalább Miki bátyának örömet szereztem. Néha nem értettem vele egyet, de nagyon szerettük egymást. Temérdek ember csodálkozott rajtam a váróban, mikor vidáman belibbentünk. De ez nálam természetes, most miért legyen szomorú, úgyse lesz jobb! Így is mentünk be a „dokihoz” - most nevezzük így az illetőt, akinek igazán tetszettem, de igazából nem tudott mit kezdeni velem először. Aztán még egyszer behívott, és miközben vártuk, az összes kedvem elment az egésztől, mert láttam a felnőtt embereket sírni a fájdalomtól, ahogy lábunkon keresztül elhajtja a vesekövet. Nem paráztam, á egy csöppet sem, csak azt a nagy ízét, azt a keverőlapátszerűt rá ne nyomja a talpamra, mert akkor visítok esküszöm, pedig távol áll tőlem a kényeskedés. - Megpróbálok segíteni rajtad. A bácsikád mesélt rólad, hát belevaló csaj vagy, nem mondom. - A keverőlapátot bekapcsolta, és elkezdte masszírozni a talpamat. Üvölni tudtam volna a fájdalomtól, de szégyelltem volna. Anya kezét szorítottam, és röhögtem, mert a doki hülyéskedett velem. A sok nyúzbálástól úgy éreztem, hogy lazább vagyok és izmaim mintha újra élednének. Hazára pedig kaptam egy fából készült gubacsos talpmasszírozót, és valami undorító lötytyöt, melynek még a szagától is hánytam. Húgom, aki

épp nyaralt még Miki bátyáéknál, sírva fakadt és még a hideg is kirázta, ahogy elmesélték a kezelést. Lehet, hogy jó lesz. Bizony engemet is elkapott megint egy kis reménysugár, hogy jobban fogok menni, és saját magam is masszíroztam a lábam. Örültem, hogy iszonyú vörös a talpam és néhol kék-zöld foltjaim lettek, de lüktetett. Azt hittem, hogy ez jó, napjában többször csináltuk. Húgom olyan odaadással csinálta, hogy beleadott minden apait és anyait. Még egy alkalommal voltunk Pakson. Megint vesztettem: csak becsapás volt, nem gyógyított meg. Ennek is vége, nem sírtam, csak annyit mondtam, hogy leszarom az egészet. - Kislányom, ne légy elkeseredve, hisz te az állapotodhoz képest nagyon jól vagy! Mondd, több pénz is veszett már Mohácsnál. - Jól van, anya, csak felkavart.

A suliban semmit sem tudtak a kísérleteimről. Egyébként nem sok minden változott. Nem is volt időm többé filózni rajta, mert Sofi elvállalta további tanításomat, nagy örömmel jártam hozzá. Épphogy végeztem, órák után rögtön mentem Sofihoz. Ugyanis ettől az évtől máshol tanított nagy bánatomra. Két órát tartott egyben. Élveztem, hogy vele minden olyan simán megy, a másik tanárnál kifejezetten unom az órákat.

A tanárok olyanok voltak, mint a jégcsapok, úgy éreztem, én vagyok a fekete bárány. Még a leghülyébb tanuló is több segítséget kapott, mint én. Nem azért mondom, hogy külön odafigyelést kívánok (azt ki nem állhatom), de a felelésre ugyanannyi esélyt kellett volna adni, mint a többinek, nem kéne így elszigetelni a többiektől. Azonban ez nem volt elég a tanároknak, az osztályfőnököm megint nagyot alakított. Mondhatom, nemes cselekedet (gratulálok tanárnő), csak azt tetszett elfelejteni, hogy bármennyire az iskolán kívül akarnak tudni, nem fog menni. Anya túl komoly volt, és nem értettem, miért ilyen, amikor mosolyogni szokott, mikor találkozunk. - Szia, miért vagy ennyire komoly, gond van? - Á dehogy. Mi volt ma? - terelte el a szót. Jé, vajon miért áll a falkavezér (az osztályfőnök nevezte magát így) a kijáratnál? - Visszontlátásra - köszöntem neki, és már indultunk is volna ki. - Várj egy kicsit, beszélnem kell veled - most kaptam meg a kegyetlen döfést tőle. - Örülök, hogy ilyen jól tanulsz és már elfogadod a segítséget - kezdte nyájasan. - Igazán szépen teljesítesz, de egyre nehezebb lesz, és mivel mozgássérült vagy, bármikor abbahagyhatod az iskolát. Szerintem ez lenne a legjobb. - Tanárnő, mozgássérült vagyok, de tanulni akarok, nem azért kezdtem el, hogy most abbahagyjam, mert nem tetszik a képem. Biztosíthatom, hogy le fogok érettségizni, bárhogym is legyen!

Már harmadikosak voltunk, az osztály kettészakadt, vagyis elkezdődött a klikkesedés. Néha úgy tűnt, hogy a kitűnő tanulók és néhány gyengébb tanuló, akiket ők befogadtak, jól elvoltak, aztán a többiekkel nem foglalkoztak. Nem tudhatom, hogy a kirándulásokon hogy alakult ez a viszony, mert én ezekből ki voltam zárva. Mi négyen voltunk barátok és nagyon jól éreztük magunkat. Nem azt mondom, néha volt egy kis mosolyszünet Judittal. Igazából nem értettem, hogy miért is haragszik, ez olyan időszakos volt. Néha az is gond volt, hogy Ildivel mentem át a másik terembe. Féltékenységi rohama elviselhetetlen volt. Pedig azt is megtettem, hogy elmentünk húgommal a baptista miséjére a kedvéért. Egyáltalán nem érdekelt, hiába, ez távol áll tőlem.

Új osztályfőnökünk lett, mert a falkavezér szülésre ment. Bíztam, hogy jobb lesz, de hamar felébredtem Csipkerózsika álmomból, mert ő még rám se hederített. Mintha azt közölné minden egyes alkalommal velem, hogy mi a fenének vagy még itt, belőled úgysem lesz semmi, tehát felesleges vagy! Pedig komolyan mondom, még fel is bosszantottam, és jól is esett. Tesi tanár volt, én meg bementem órára, és elkezdtem tornázni, mint az osztálytársaim. Látni kellett volna az osztályfőnök sápadt és rémült képét.

Persze, hogy marhára féltek, mert rohamosan közeledett az év vége és még mindig bent vagyok. Tudomásom szerint az idejárt sérülteket mindig sikerült valahogy kivágni érettségi előtt, szóval elég gyéren voltak, akiknek sikerült. Mint mindig, az igazgató most is megtette

áldásos tevékenységét. Közölte anyuval, hogy nem érettségizhetek, mivel nem tudok írni, így nem is lehetek felkészülve az érettségire. De mivel látják az igyekezetemet, így önzetlenül felajánlott egy sima négyosztályos gimnáziumi bizonyítványt. Milyen nagylelkű felajánlás a semmiért, ha azt hiszi elfogadom, nagyon téved. Persze örjögtem és nemcsak én, hanem a családom is. 1 hónapig nem léptem át az iskolát, barátaimmal közöltem, hogy nem folytatom a sulit. Nehezen, de elfogadták döntésemet. Azok a tanárok, akikkel egyeztettem a felelés időpontját, nem értették, miért nem jelenek meg. Leszartam az egészet. Szegény anya minden este gyözködött, hogy menjek suliba. - Nem érdekel, nem megyek többé. Más mozgássérült is van, aki érettségizett, én miért nem? - Közben elviselhetetlené vált bennem az állandó maró fájdalom, mely egyre csak nőtt. Az egyetlen, aki vigasztalni tudott, az anya. Nehéz volt látnia, hogy napról napra összeesek és nem érdekel semmi. Végül anya felhívta a Pető Intézetet, Bejczy Erika néninek elmondta, hogy mi történt velem. Erika még pár szót váltott velem, hogy nyugodjak meg, nem lesz semmi gond és érettségizni fogsz. Pár nap telt el és Erika néni hívott, elmondta, hogy igazi fafejű az igazgatóm. Egy órás veszekedés és gyözködés után közölte, érettségizhetek és mindent szóban kell megcsinálnom. Végre ismét eloszlottak a fekete felhők a fejem felett és megint van értelme az életemnek. Így hát teljes gőzzel indultam másnap az iskolába. Persze magyarázattal tartoztam azoknak a tanároknak, akiknél elmaradt a felelés. Hamar megértették és új időpontot kaptam. Még a könyvtáros is örült nekem, igaz, mikor odakerültem, idegesített a nézésével, de mindig természetes volt, nem egyszer megjegyezte, hogy milyen ügyesen közlekedek. Nem értettem, mert a tanárok nem foglalkoztak evvel a dologgal, akkor miért pont ő. Elég sok időt töltöttem a könyvtárban, és néha beszélgettünk felelés után, jó volt. A kérdésekre, amit magamban feltettem elég sokszor, hogy mit néz? most fény derült. Igazán meglepődtem. - Tudod, a menyem is mozgássérült. Ő is ebbe a suliba járt, ő rosszabbul jár, mint te, mégis annyi erő van benne. Nagyon boldogok a fiammal, és képzeld, már nagyapa vagyok és van egy egészséges fiúunokám. - Gratulálok nekik! - Közben azon járt az agyam, hogy milyen jó nekik, már gyerekek is van.

Annyira tetszett, hogy néhány tanár megjegyezte anyukámnak, hogy ő is megérdemelné az érettségi bizonyítványt. Ez olyan pozitív megjegyzés volt, és nagyon büszke voltam anyára, akit egyszerűen imádok.

Év vége felé jártunk, ebben a tanévben legalább tízszer voltam beteg. Már elég sovány voltam, és ami nem tetszett, hogy elég nehezen jártam. Pedig igazán nagy hangsúlyt fordítottam a járásra is, de a sok idegesség nem tett jót az állapotomnak. Sofin se tudtam eligazodni, mert volt, hogy leszidott, mikor hibáztam a nyelvtanban. Pedig hányszor mondta, hogy amit nekem egy óra alatt tanít le, azt a suliban három órán keresztül tanítja. Este nyolckor már kedvem sincs odafigyelni, mert fáradt vagyok. Bizony, néha feldúltan és csalódottan mentem haza, ilyenkor megfordult a fejemben, hogy abbahagyom az angol tanulást. Aztán aludtam rá egyet és vége szakadt a hullámvölgynek. Úgy gondoltam, hogy ő is és én is csak fáradtak voltunk.

Az utolsó fekete levest a biológia tanártól kaptam, csupán csak azért, mert bioszból akartam érettségizni. Tett róla, hogy ne tegyem, mert inkább lerontotta a kövér ötösömet ingó-bingó hármásra. Biztos rühellte, hogy épp egy mozgi akar nála érettségizni.

Akkor is győztem

Szokták mondani, hogy a bumeráng visszajön, ha elhajítják. De én el se dobtam, akkor meg miért szívok, mint a torkos borz? Hát nem volt elég, hogy az igazgató három évig figyelt és faggatta a tanáraimat a tudásom felől, mert megpróbált kitenni a suliból, most még a magyar tanárom is lett. Úristen, mi lesz ebből! Ráadásul férfit magyar tanárnak el sem tudtam kép-

zeln, még mindig nagyon hiányzott Erzsi néni. A regények sivár tárgyalásánál láthatóan kínlódtam, mert eszembe jutott az ő élményekkel, fantáziával dúsított beszélgetései. Nála élt mindenki, legfőképpen én, akinek be nem állt a szája, és gyakran a poénoktól majd szétdur-rantam a röhögéstől. Most meg úgy ülök itt mint, egy nyugdíjas csiga, akinek semmitmondó a volt igazgató órája. Nem sokáig tartottam tőle, hisz bármi van, most is szereznem kell jegyet. Csodák csodájára megengedte, hogy feleljek, egy hetet adott a felkészülésre. Pontban tízkor, ahogy megbeszéltük, ott voltam az irodája előtt. Soha nem féltem úgy egy pity kis magyar feleléstől, mint most. A képet, amit eddig rólam alkotott, fokozatosan összegyúrta magában. És a szikla, amit felém emelt, az ma teljesen leomlott előtte, mert el volt ájulva tudásomtól. Ez tipikusan a rút kis kacsa esete. Mintha most tudatosult volna benne, hogy tényleg van eszem. Ötöst kaptam és ez még nem minden, mert Judittal közölte, hogy többet tudok, mint ők.

Közeledett a karácsony és én nem tudtam jól odahatni rá. Pedig magát az ünnepet nagyon szerettem, az más kérdés, hogy már nem teljes a karácsonyunk. Épp készültem az első angol nyelvvizsgámra, ami rögtön újév után lesz. Sofira hallgattam, így csak alapfokúra mentem. Azért még volt mit tanulni. Naphosszat csak a könyv fölött ültem, mert minden szót be akartam vágni, nehogy gyatra legyen a szókincsem. Közben már nagyon fáradt voltam.

Mónival elkezdünk egy nagyon jó szokást december 23-án este. A hóesésben elmentünk sétálni, és közben kellemes ünnepeket köszöntve betértünk egy-egy barátához, akik igazán örültek nekünk.

Emlékszem, szakadt a hó 1995. január 2-án, amikor is a nyelvvizsgám volt. De nem volt különös jelentősége, anyát sem érdekelt. - Ha egyszer menni kell, akkor nem a havat nézzük, hanem megyünk - mondta. Esküszöm zabszem se fért meg a hátsómban, annyira ideges voltam. Rengetegen vártak a vizsgára. Volt, aki tíz perc alatt kint volt, de olyan is akadt, akit fél órán keresztül nyektetek és nem ment ötről a hatra. - Úristen, én meg fogok bukni, vigyél haza, anya, ez biztos nagyon nehéz! - Nyugi, kislányom bemész, rögtön angolul köszönsz és folyamatosan beszélsz. Meglátod, sikerülni fog! - Én következtem, anya betámogatott, mindjárt köszöntem és bemutatkoztam. Közben az időjárásról kérdeztek, majd egy képről és egy szituációról kellett beszélnem. Tényleg rövid időn belül mosolyogva küldtek ki. Nem tudtam még, hogy sikerült-e vagy nem. Egy kicsit megkönnyebbültem, de még messze volt a délután három óra, amikor is érdeklődni lehet. Végül nagy nehezen hármát ütött az óra. Még a fülem is befogtam, mikor anya telefonált. - Henikém, gratulálok, sikerült. - Egy kicsit sírtam örömömben. - Hívjuk föl Sofit, anya! - Át akartam vágni, de ő érezte, hogy sikerült. - Drága Henikém - csengtek Sofi szavai a fülemben -, büszke vagyok rád! - Kösz, de nélküled nem sikerült volna, mert te biztattál.

Egy péntek este a szalagavatómra készültünk. Most boldognak kéne lennem, tudom, de helyette sírtam és féltem, mert a fater oltári részeg. Mindenkiel kötekszik, ordít és csapkod, mint egy őrült, bármelyik percben üthet. Megint megkaptam, hogy nyomorék semmirekellő vagyok. - Te meg alkoholista vagy, utállak! - az ordítástól kiszáradt a szám és remegtem. - Ja, egyébként kösz, hogy ismét emlékeztetésé teszed az életem egyik fontos napját. Anya, kérlek, ne menjünk el, már nincs is kedvem, úgysem fogok hiányozni senkinek. - De ez a szalag-avatód, kislányom, és ilyen nem lesz mostanában. - Végül is elmentünk és ő is jött. Szegény anyunak volt a legnehezebb, mert állandóan fegyelmeznie kellett, pedig szívesebben hagyta volna otthon. Tudom, mi is ezt tettük volna húgommal.

Az a sok ember azt hihette, hogy minden rendben van, mert kifelé ez látszott rajtam. Judit és Ildi fogott közre, mikor elindultunk. Semmit sem éreztem, mintha kiégtém volna. Vangelis „A Paradicsom meghódítása” zenéje mérhetetlen erőt adott. Miközben a hideg is kirázott, rájöttem, hogy megérté küzdeni, mert már eljutottam idáig, feltűzték az 1991-1995 kék szalagot.

Tudom, ez még vajmi kevés, talán egyszer majd csak egy küzdelmes emlékként fogok visszatekinteni, amely végül csak sikerül.

Ekkortájt félhosszú volt a hajam, ugyanis fogadtunk húgommal, aki azt mondta, hogy nem bírom megnövesztetni, én pedig csak azért is megnövesztettem.

Szaladtak a hónapok, és már a többiek a továbbtanulási papírokat töltötték. Szomorú voltam, mert tőlem meg se kérdezték, sőt hallani sem akartak róla, hogy főiskolára menjek. Pedig tényleg akartam, magyar-angol szakra és anya is jónak látta. Csak azt kérte tőlem, hogy pihenjek egy évet és a következő évben próbáljam meg. Először hallani sem akartam róla, aztán éreztem az elutasítást, teljesen elszigeteltek előle a tanárok. És akkor azt mondtam anyukámnak, hogy jó, a következő évben pihenek, de szeretnék megtanulni számítógépezni. Anya beleegyezett és belenyugodtam az elkövetkezendő életcéliba.

Egy darabig simán mentek a dolgok. Az újdonsült igazgató, aki évekig a földrajz tanárom volt, s akit nem így ismertem meg, mert ő rendszeresen feleltetett az órákon, nem akart engedni érettségizni. Ezt az osztályfőnök adta tudomásomra, amikor is kiadta az érettségire jelentkező lapokat, aztán gúnyosan közölte, hogy te nem kapsz. - De miért nem, hisz tavaly már megengedték az érettségit? - Az tavaly volt - vágta a képembe nyersen. A könnyeimmel küszködtem. Már nem is érdekelt a ballagási ruha körüli vita, hogy pepita rövid szoknya Petőfi-galléros blúzzal vagy másikkal, az számomra tök mindegy.

Rákövetkező héten az osztályfőnök járt úgy, mint én egy héttel ezelőtt. Tök fapofával odahajította elé a papírt. Kitöltheted, sikerült - mondta félvállasan. - Tudom, a pestiek intézkedtek, és meg is köszöntem nekik - közöltem vele.

El sem hittem volna, ha nem a két fülemmel hallom meg, amit két lány beszélt rólam. Nem tudtam, hogy néhányuknak szálla vagyok a szemükben. A ballagási felvonulás kapcsán kerültem szóba: - Nem igaz, hogy szegény Juditnak kell még a ballagáson is kísérnie. Nem elég, hogy négy éven keresztül nap mint nap segítette, ez már bunkóság és felháborító - mondták. Hirtelen betoppantam az osztályba, zavarba jöttem, kissé idegesen elkezdtem a mondókámat. - Nem kell félnetek, megnyugtatlak benneteket, nem megyek veletek és nem is leszek a közeletekben a ballagáson. Juditot sem fogom zavarni. Kösz, hogy negyedikre kiderül, hogy egyeseket zavarok a jelenlétemmel. - De hát mi nem is mondtunk semmit - kezdtek mosakodni. - Hallottam, de nem érdekel, tudjátok, én is ember vagyok, bármilyen hihetetlen, nekem is vannak érzéseim.

Az utolsó magyar felelésnél tanárom most jóindulatból beszélt hozzám. - Heni, te nagyon jó vagy magyarból, de nyelvtanból egy kicsit gyengébb vagy! Sajnos nem adhatok négyesnél jobbat érettségidre, ha gyengébb leszel nyelvtanból. Kérlek, ne légy ideges majd. - Jaj, tanár úr, már most nagyon ideges vagyok. - Nem tudom mit csináltam, de annyira megváltozott a volt igazgató velem.

Aztán eljött a zöld nap, melyből nem maradhattam ki, ugyanis a hülyeségért sose kellett a szomszédba mennem. Már az öltözködésnél sem voltam mindennapos, ugyanis bohócnak öltöztem. Sárgás csiricsaré gatyámat vettem fel és a fater piros nagykockás ingjét, amely úgy lógott rajtam, mint tehénen a gatyá. Közel sem voltam még kész. Anya két copfot csinált, és arcomra két piros szívet rajzolt és feltettem anya fekete kalapját. Természetesen minden anya megörökíti gyermekét, ha egy bizonyos időszak lezárul gyermeke életében. - Kislányom, úgy álltál, miközben fényképeztelek, mint akinek semmi baja sincs. - Teljesen meg voltunk zölkülve, de jó volt a hülyeség. Igyekeztem egy kis komolyságot magamra venni, mikor fizika tanárral beszéltem. Ugyanis fizikából nem voltam lezárva. - Tanár úr, mikor feleljek még? - Heni, már le vagy zárva, úgyhogy semmikor - és mosolygott. - Jó a kalapod - mondta. - Köszönöm. - Mentünk át és összeházaszkodtunk a magyar tanárral, akinek nem kis megle-

petést okoztam az öltözékemmel. - Heni, azt hittem te más vagy, mint a többi, és nem csinálsz ekkora bolondságot. - Tanár úr, én is olyan vagyok, mint ők, csak másban vagyok más.

A ballagásom reggelére ébredtem, őszintén szólva semmi jelentőséget nem kerítettem neki, mert hülyeségnek tartottam előre inni a medve bőrére. Mi van akkor, ha megbukok érettségim, előtte meg ünnepelnek? Akkor kakukk van, tudom, és a sok rokon előtt elkapáltam magam. Miközben felvettem undorító pepita szerkómat, bögtem, de jól esett. Na nem azért, mert végre megszabadulok a sulitól, hanem mert már annyira vizsgadrukk alatt voltam.

Hál' istenek utoljára kell végighallgatnom az osztályfőnök üres beszédjét. Közben aprócska ajándékkal voltam elfoglalva: krepp papírból drótszárral egy kék rózsza és picike színes kő. Ebből tudtam, hogy csak Ladányi tanárnő lehetett, akihez földrajz fakultációra jártam.

Nem is állhattam az osztálytársaim mellé, hanem a vendégek közé ültem anyuval. Hidegen hagyott a dolog, így legalább olyan volt, mintha anyu is ballagott volna. Egyetlen egy könnycseppet sem ejtettem, mert nem kötött ide senki és semmi. Most az egyszer erős maradtam.

Legszebb volt a dologban, hogy Sofi is eljött és az egész délutánt együtt töltöttük. Büszkén mutattam be rokonaimnak az angol tanáromat és egyben a barátnőmet.

Egész éjjel nem bírtam aludni, nagyon kemény napoknak néztem elébe. Tök sápadtan és idegesen keltem. A szoknyám két héttel ezelőtt még passzentes volt, most pedig forog, mint a ringlispíl. Teljesen külön érettségizek. A többiek sem néznek ki jobban, mint én, szóval rendesen izzadunk. Az angollal kezdtem meg az érettségit. Csak néhány tanár volt bent és ezt még élveztem is. Itt még anya is bent volt, megengedték, hogy bejöjjön. De látta, hogy nagyon feszült vagyok és kiment. Pedig nyílt voltam előtte, de ilyenkor még előtte is ideges voltam. Utána jött a matek, amitől majd berosáltam, és puskám sem volt a kitalált lyukas cipőben. A saját hülyeségemtől most falra tudtam volna mászni, ha lett volna időm. Eléggé lefáradtam délelőtt, délután felhívott Judit, mert már nem volt ott, amikor végeztem. Nagy igyekezetemben, hogy átvegyem a telefont, úgy bevágtam az ujjamat. - A töri nem úgy sikerült, ahogy akartam - mondtam neki, majd még félórát dumáltunk. Másnapra rendesen bedagadt az ujjam. Már csak a könnyebbik van vissza: a magyar és a földrajz. A vizsgabiztos szerencsére tegnap nem volt bent, remélem ma sem teszi tiszteletét nálam. Magyarra kezdtem. - Ne izgulj - szólt a tanárom. Irodalomból húztam előbb. Remegő kézzel húztam, először örültem, hogy regényt húztam, cím szerint Ivan Iljics halálát. Boldogan súgom tanáromnak, hogy ez tök jó, majd bővebben elkezdtem olvasni. Teljes köd borítja agyamat, úristen, most mi lesz velem? Rájöttem, hogy el sem olvastam. Halálsápadt lehettem, levert a víz. - Én ezt nem tudom, tanár úr - vallottam be neki. Észrevették a tanárok is, de nem tulajdonítottak nagy jelentőséget neki, mert póttételt lehet adni. Azonban a volt biológia tanár cirkuszosni kezdett, hogy ne adjon póttételt, hanem buktasson meg. De mégis kaptam, avval a feltétellel, hogy nyelvtanból nem húzhatok póttételt semmiképp sem. Épphogy elkezdtem volna a felelést Kölcseyből, az igazgató lépett hozzám. - Ne blokkolj le, bejön a vizsgabiztos. - Ez a figyelmeztetés csak azért volt, mert tegnap sikeresen leblokkoltam, amikor megjelent az igazgató. Nem volt semmi gond, mert csak beszéltem Kölcseyről, még akkor sem akadtam meg, mikor a vizsgabiztos kérdezett. Mikor befejeztem a nyelvtant is, nagy meglepetésemre a vizsgabiztos gratulált nekem: nagyon szép felelés volt, és kezet rázott velem. - Képzéljétek el, gratulált a vizsgabiztos - újságoltam anyunak és a barátnőimnek. - Közben úgy megszorította bintra ujjamat. - Nevettek. Nem tudtam, hogy mi van. Azt mondják: a vizsgabiztos magyar tanár. - Most hülyéskedtek, ugye? - Nem, ez tuti biztos - válaszolták. Ránéztem anyura, aki mosolyogva bólintott. Tehát igaz. Tök mindegy, beletrafáltam, Iván Iljics halálát, amit nem tudtam. Ez is csak velem fordul elő, hogy a legkönnyebb tantárgyból póttételt húzok. Tetejére még az osztályfőnök is azt mondta, hogy jó voltam, ez nála nagy szó. Szombat délután léptük át utoljára az iskola kapuját anyuval. Olyan nyugtató érzés volt, végre pihenhetek és élvez-

hettem az életet. A terem egyik felén a tanárok álltak, a másik felén pedig mi. A tanárok minden egyes diáknál mosolyogtak, mikor átvették az érettségi bizonyítványt. A mosolyuk csak akkor fagyott arcukra, mikor engem szólított a vizsgabiztos. Sugárzó mosolygós arccal léptem ki, csak a fizika tanár mosolygott és érezte boldogságomat.

- Anya, megcsináltuk, és látod, nem tudtak rajtam kifogni. Viszlát tanárok, többé nem keserítitek az életem. Legalább megmutattam nektek, hogy egy mozgássérültnek is lehetnek céljai és véghez is viszi azokat. - Az összes dühömtől és fájdalomamtól megszabadultam, miközben hazafelé száguldoztunk. Az esti bankettre nem mentem el, mert úgy gondoltam, hogy feszélyezve érezném magam.

Nincs pihenés

Bő egy hétig jól is esett a pihenés. Reggelente nem volt szíve anyunak felkelteni, így megint csak egyedül maradtam otthon. Persze, néha észrevettem, hogy ők elmentek. Volt, hogy ők keltettek fel. Szegény Bendzsit már rég nem engedtem be, ugyanis tavaly óta epilepsziás rohamai vannak, ha véletlenül baja lenne, nem tudnék segíteni rajta. Frászt kapnék, ha baja lenne és szenvedni látnám, akkor inkább maradjon kint.

Csendes vasárnap délután. Nagyi egy kecskével lepott meg. Ugyanis nem akarta, hogy mostantól kezdve unatkozzak és tényleg akartam egy kecskét. Olyan kicsi volt, az ölembe vettem, keservesen sírt anyja után, akit alig fél órája választottak el tőle. Fehér-barna foltos kislány volt, nagy barna szemekkel, annyira aranyos volt. A Jennifer nevet kapta tőlem. Mindig azt mondtam, ha majd egyszer lánygyermekem lesz, Jennifer lesz a neve, addig is gyakoroljátok kecskémen a nevét. Megváltoztam, mióta Jennifer az enyém. Így nem éreztem magam annyira tehetetlennek és feleslegesnek, hogy nincs munkám. Igen, ez az érzésem sajnos elég hamar úrrá lett rajtam, pedig anya rendesen befogott a munkába. Meg aztán baromira hiányzott a társaság, ami ugye megszűnt, mióta nem járok suliba. Viszont ezt Jenni és Bendzsi nem bánta, mert állandóan velük voltam. Bizony, ezt jól meg is szívtam, mert Jenni nem evett, mikor nem voltam a közelében. Mikor meguntam, hogy egyfolytában csak mekeg, levittem a kertbe. A cseresznyefa alá feküdtem, miközben Jennit hajtottam volna legelni. - Húzzál már legelni, öreglány, ne nézzél - majd elkezdett dúsálni. Röhögtem. - Na menj már zabálni, nem érted, hogy nem leszek mindig veled?

Szinte rabja lettem az újságnak, az álláshirdetést böngésztem, hátha találok valamit. De mindig letörtem a végén, mert minek is lett volna nekem való munka. A szemem rátévedt egy mozgássérült fiataloknak szóló tábor lehetőségre, melyet a Kerek Világ szervez. Kíváncsi lettem, de másik oldalról meg szorongtam, visszagondolva a volt tábori emlékekre. Szóval úgy rendesen megdolgoztatott belül. Aztán döntöttünk anyuval. Húgom pedig azt mondta, hogy hülye vagyok, ha nem megyek el. - Képzeld, Henikém, hívott Erzsi néni, gratulált az érettségidhez. - Azta, de kár, hogy nem voltam itthon. - Azt üzente, menj csak a táborba, mert jó lesz. - És honnan tudja, anya? - Mert ő az alapítvány kuratóriumi elnöke, kislányom. - Most esett le, amit mindig mondott nekem, hogy vannak hasonló betegségű mozgássérült ismerősei, mint én, akik már elérték a céljaikat és dolgoznak, sőt másokon is segítenek. Hát ezért mondta, hogy ne adjam fel és legyek erős.

Olyan furcsa érzés volt ismét mozgássérültek közt lenni. Már vagy tíz éve nem voltam sérültekkel, és ez most nagyon kínai. Hamar összeismerkedtem hasonló korú, illetve anyukám korabeli dolgozókkal. Anya néhány „használati utasítást” adott rólam: nem kell neki segíteni teljesen önálló. Egy darabig még beszélgettek anyuval. Első benyomásom az volt, hogy családiás a légkör, bár voltunk vagy harmincan. Mikor elkészöntem anyutól, azt hittem, hogy

megszakad a szívem. Tetejére olyan szar érzés ragadott el, mint még soha. Visszafogtam a könnyeimet, nehogy azt higgyék, bőgőmasina vagyok. Györgyi néni kísért a faházamba, ahol két orvostanhallgató lánnyal voltam együtt. Györgyi néni az elején segíteni akart. Egy „nem kell” rámordulással hamar megértett. Elég sokat beszélgettünk, így lassanként tökéletesen megismertük egymást. - Én már csak dolgozni akarok, Györgyi néni, de sajnós nem találok semmit, amit el tudnék végezni. - Tudom, ez nagy gond nektek, akik tudnának, de nincs lehetőségetek. - Szép lassanként mindenkiel megismerkedtem, nem semmi egy nap alatt barátságot kötni. Judit néni áldott jó humorát elfelejteni nem lehet, egyáltalán nem foglalkoztak a sérültséggel, pedig én baromira rühelltem a sérültségemet. Judit néni észrevette. Na, kaptam is tőle a fejemre. - Édös lányom (mindig így szólított), te ugyanolyan ember vagy, mint a többi, ne legyen kisebbségi érzésed. - De nincs is, Judit néni, komolyan. - Közben eszembe jutott, hogy mostanában mindenki ezt mondja nekem, hogy kisebbségi érzésem van. De vajon hogy veszik észre rajtam, nem értem. Addig stimmel, hogy anya és Móni észreveszik, kapok is tőlük eleget ezért. Na, de egy tök idegen, hogy és miért veszi észre rajtam? - Jól van, édös lányom, erről még beszélünk, most gyere velem discóba. - Soha nem voltam még discóban - árultam el neki, miközben mentünk. Már ropták is a táncot tolókcocsival és anélkül, engem sem kellett sokáig kéretni. Gyorsan megtanultam tolókcocsisokkal is táncolni, aztán meg kézről kézre táncoltam. Mulatni meg mindig is szerettem, úgyhogy adtam is az érzéseimnek.

Érdekes dolgot vettem észre magamon: az étkezéseknél ebben a társaságban nem vagyok ideges. Nem úgy, mint amikor nagy ritkán étterembe megyek, mert ott ideges vagyok. A kirándulások alkalmával megtanultam tolni a tolókcocsisokat, így én is gyorsabban mentem és nem kötöttem le még egy embert, hogy fogja a kezem. Először minden ember furának tűnik, ha sérült és mégis sérült társaiért dolgozik. Titkon én is ezt szeretném: sérült társaimon segíteni, remélem egyszer majd sikerül. Csodáltam Haraszi Attilát, aki maga is mozgássérült. Imbolygó, hajlott járással „küzd” nap mint nap, mégis az alapítványnál dolgozik, sőt mi több, ő szervezi a táborokat, amelyek igen mozgalmasak, hogy úgy mondjam aludni nem nagyon kell. Az évek során mindenki mindenkit jól megismert, sőt a legvadabb dolgokat is megcsináltuk. De azt, hogy ki miért lett sérült, azt soha nem firtattuk. Ez a téma köztünk olyan volt, mint egy tiltott zóna, melyet átlépni senki sem akart. Ebben a táborban nem értettem mint újonc, hogy miért kell esti áhítatra járni, melyre igencsak gyéren jöttek be, én sem akartam, mert nem érdekel. Györgyi néni kedvért elmentem. Ez amolyan kis mise. Éreztem, hogy nem kellett volna bent maradnom. Láttam őket teljesen „kikapcsolni”, miközben hallgatták a szentbeszédet, melyet mindig más olvasott fel. Úristen, mit keresek én itt? Sokan sírva fakadtak, miközben köszönetet mondtak az Úrnak a „mai napért”. Ez se tudott megríkatni. Hogy én milyen vagyok, ez katasztrófa.

Szép lassan sétálok és nagyon el vagyok gondolkodva azon, ami velem történik immár harmadik napja. Most látom csak, hogy mennyi furcsa betegség van. Én meg azt hittem, hogy én vagyok ilyen szerencsétlen. Hirtelen valaki rám köszön. Tétovázok, hogy mit is köszönjek neki. Majd bemutatkozik: - Somfai János vagyok, az alapítvány ügyvezető igazgatója. - Szia, Csomor Henriett vagyok. - Majd így folytatta: - Hallottam, hogy most érettségiztél, gratulálok. Gondolom, szeretnél valamit kezdeni magaddal, biztos van valami elképzelésed. - Dolgozni szeretnék, de bármennyire is törekszem, nem sikerül semmi. - Épp most indítunk egy három hónapos számítógépes tanfolyamot fiataloknak, és utána munkát adunk nekik. Te is megpróbálhatnád, nem vesztenél vele semmit. - Mindig is szerettem volna számítógépezni, de tudod elég rossz a kezem, pl. írni sem tudok. Nem szeretnék zsákbamacsát árulni, ezért mondtam el, hogy mi van. - Értem, de meg kéne próbálnod, hisz vannak náladnál rosszabb állapotban lévők, akik használják a számítógépet. - Közben nagyon boldog voltam, hogy talán megtanulom kezelni a számítógépet és pénzkereső leszek. Máris elkezdtem benne bízni,

kaptam egy esélyt, hogy teljes életem lesz, mivel dolgozhatok. Akkor még nem tudtam, hogy ez a biztatás volt a lehető legrosszabb, amit Somfai Jánostól kaptam. Én hülye kis naiv, hittem neki. Iszonyú keserű fájdalmat okozott éveken keresztül és a végén kinevetett, mikor könnyeimmel küszködtem. Vacsora előtt megismertem Kónya Zoltánt, aki szintén mozgás-sérült és a tanárom lesz. - Ilyen beleváló emberre van szükség, mint te - mondta. Jó volt hallani. Csak jó lett volna akkor tisztán látni. Tudtam volna, hogy ezek a szavak csak a beetetés kezdete, és tudni, hogy a végére eldurvulhatnak a dolgok.

Jó volt látni anyát, akinek rögtön újságoltam a történeteket. Persze alig tudtam betelni vele, mert annyira hiányzott. - Képzeld, ingyenes számítógépes tanfolyam indul a Kerek Világnál. Engemet is hívtak a három hónapos tanfolyamra, és képzeld, utána munkát is adnak. - Örölnék neki, kislányom, csak a kezed miatt tartok, hogy tudod-e kezelni a gépet. Nem nagyon hiszek benne, hogy fogod tudni kezelni. Én örölnék, ha tévednék, kislányom, hidd el. Persze, hogy megpróbálsz, legalább társaságban leszel. - Senki sem hitt benne, még én sem, hogy fogok tudni számítógépezni a rossz kezem miatt, ez szar érzés volt. Mégis azt mondtam magamnak, meg akarom csinálni és elkezdtem gyakorolni az öreg hagyományos írógépen, nem egyszer véresre ütöttem az ujjaimat. Minden finom munkát elvégeztem, hogy ügyesedjen a kezem. Volt rá két hetem. Igaz néha üvöltöttem dühömben, hogy nem tudtam kibelezni a tököket. - Pedig neked gyorsan megy, anya, a kurva életbe, nekem miért nem sikerül? - A földre dobtam a tököket. - Ne neved, anya, baszki, nem látod, hogy nem megy? - Ha van időd, kislányom, a dühöd mellett, vedd fel azt a fránya tököket és kezd pucolni. - De már röhögtem a higgadtságán. - Anya, figyelj, sikerült. - Na ugye, megmondtam, hogy nyugodt légy, Henikém.

Bendzsi végre visszanyerte régi formáját, mert nem találta helyét, míg nem voltam itthon. Jennit nem győztem kordában tartani, már ki kellett kötni. Sajnáltam szegényt, de nem bírt magával, bejött utánam a lakásba. Boldogan mekegett, miközben szétszórta ürülékét. Nem volt elég füvet legelni, megrágt a fákat. Nem volt elég, hogy a kutya jött utánam, ha kitemtem a lábam az utcára, már a kecske is jött. Így haladtak utánam libasorban, a szomszédok meg derültek a látványon.

Kételkedek magamban

Örültem, de rettenetesen féltem és ideges voltam az első napon a Kerek Világnál. Emlékszem, Judit néni teljes szívéből örült, hogy ismét találkozunk. Korán volt még és rajtunk kívül még senki sem volt bent. - Örülök neki, hogy kezdődik a tanfolyam, Judit néni. - Ugye nem vagy ideges, édös lányom, mert ha az lennél, megsúgom: nem kell. - Bevallom, az vagyok, Judit néni. Na nem a tanulás miatt, hanem a kezem miatt, mert rossz és félek, hogy nem tudom kezelni a gépet. - Ugyan már, Zolinak ilyen a keze, mint a tiéd és mégis informatikus. - De a keresztanyám azt mondta, hogy gyorsan kell vele dolgozni és ezért nem fogom bírni. - Nincs igaza, ne félj - válaszolta. - Szorítok neked, légy nyugodt.

Alig voltunk hatan. A legidősebb negyven, a legfiatalabb húsz éves volt. Szemét dolog volt, hogy rajtam kívül mindenki értett valamilyen szinten a számítógéphez, így nem az alapokról indultunk, hanem belevágtunk a közepébe. Így én csak annyit tudtam, amennyit átismételtek, ami szerencsémre nem nagyon ment nekik. Szép lassan sokkal jobban tudtam az elméleti részt, mint ők. Zoli jó tanárnak bizonyult, bár beszéde egy kicsit nehézkes volt, így nagyobb odafigyelést igényelt. A számonkérés idején aztán baromi ideges lett, persze tudom, hogy én a voltam a kisebb gond, mert a többiek tojtak tanulni, elvileg már tudniuk kellett volna. Így hát mindig én adtam meg a helyes választ. Ezért sokszor összeakadt a bajszunk. - Nem téged

kérdeztelek - mordult rám. - Jól van na, bocs, de olyan könnyűeket kérdezel. - Ja, neked könnyű, de látod, hogy többiek nem tudják, pedig nekik van már gyakorlatuk. - Aztán az ötödik órán már odaülhettünk a gép elé, hogy a DOS parancsokat használjuk. Teljesen letörtem, mert még a klaviatúrára sem bírtam rátenni a kezem, nemhogy egy a betűt le tudjak nyomni. Az ujjaim sem engedelmeskedtek, teljesen görcsben álltak, én meg bosszúból teljes erőből az asztalnak nyomtam a csupasz alkaromat, hogy egy nyomorék billentyűt le tudjak ütni, iszonyú erőmbe került. Az sem ilyen nehéz, ha fél nap egyfolytában kapálok. Észre sem vettem, hogy az alkarom közben tiszta seb lett, tetejére állandóan vérzett. Nagyon szégyelltem magam a többiek előtt, hogy még így sem tudok írni. Zokogtam, mert annyira meg akartam tanulni számítógépezni, és nem megy, mert még ehhez is béna vagyok. Kimentem, mert nem bírtam abbahagyni a bőgést. Ilyenkor annyi minden szar dolog jut még az ember eszébe. Judit néni épp meglátott: - Mi van, édös lányom, szomjasak az egerek? Na tényleg, mi a baj, azonkívül, hogy csurom vér vagy? - Leszarom - mondtam -, elkecseregettem. Judit néni, nem tudok írni, mert béna vagyok nagyon. Telefonálhatok anyunak, hogy jöjjön értem, mert nem folytatom a tanfolyamot. - Normális vagy? - kérdezte szinte kiabálva. - Feladod, mert nem tudsz írni elsőre? Azt hiszed, mert egészséges vagyok, nekem sikerül minden? Hát a nagy túró. - Idegesen nyomta el a csikkjét. - És most gyere az irodámba. Bekötöm a kezéd, nem hívod fel anyádat, hanem visszamész és gyakorolsz. Ilyen könnyen nem adhatod fel. Ha kész vagy, gyere be hozzám - mondta. Adott egy pusztit. - Szeretlek - mondta. - Én is - és megöleltem. Valahol tudtam, hogy neki van igaza.

Másnap újult erővel ébredtem, anya tudott mindent, még azt is, hogy Judit néni a lelkemre beszélt. - Próbáld nyugodtan csinálni, ne zavarjon, hogy néznek, kislányom. - Anya te is úgy beszélsz, mint Judit néni, az is csak engem biztat, senki mást nem. Mit láttok ti bennem, amit én nem tudok? Ő is alig ismer és már ez a véleménye. - Mert látja, hogy nem vagy hülye gyerek, van kitartásod, csak túlságosan érzékeny vagy. Úgyhogy csináld végig, kislányom, ha nem sikerülne, akkor sem vagy mindig itthon.

- Na örülök, hogy megváltozott a véleményed, édös lányom. - Egyedül nem sikerült volna, ha maga és anya nem segítenek. - Gondoltam, hogy anyádtól is kapsz a fejedre - mondta nevetve. - Még ma reggel is kaptam egy adag lelkifröccsöt tőle, hát nem volt kellemes dolog. - Légy nyugodt, Kónya azt mondta, ha nem tud megtanítani gépelni, akkor visszaadja a diplomáját. - Szegény Zoli, ezt ne csinálja, nem tudtam, hogy őt is bántja a dolog.

Általában kettesben beszélgettünk Csabával, míg az óra el nem kezdődött. Tolókocsis mozgássérült, aki több éve szociális otthonban él. 22 éves, tehát egyidősek vagyunk, ő is érettségizett, egyforma volt az érdeklődésünk, így szinte órákon keresztül beszélgettünk. Aztán elmesélte a szociális otthon hátrányait. Nagyon megrázott a dolog, tudtam, hogy nem egy leányálom, na de ennyire. Szegény, napokig kerülgetni egy hullát a folyosón. Na jó, ezt alaptól nem bírnám. Azt hiszem mindketten szimpatikusak voltunk egymásnak, de soha nem szóltunk róla.

Zoli egy szövőszéket hozott nekem, nem tudtam mire véljem. - Ül csak mögé és kényelmesen tedd rá a kezéd - közben beállított egy betűs programot nekem. - Ezt fogod egész nap csinálni, akkor lesz jó, ha egy hibád sem lesz - mondta. - Meg foglak tanítani számítógépezni, mert tudom, hogy képes vagy rá. - Még így is nehéznek bizonyult, de már nem volt visszaút. Miközben a többiek a DOS parancsokkal kínlódtak, addig én keményen „játszottam”. Lebuktam, mikor Zoli kiment rágyújtani, én máris segítettam a többieknek. - Heni, te mit csinálsz, már megint segítettél neki? - Nem - hazudtam. - De igen, mert jó a feladata. - Épp háttal álltam neki, így nem látta, hogy mosolygok. Szegény gyerekek az volt a büntetése, hogy újra kellett kezdenie a feladatot. - Te meg nem segítesz neki, mert soha nem fogja tudni. - Délután gyógytornász is megnézte a kezem, hogy alkalmas-e a számítógépezésre. Finom munkákat kellett neki csinálnjak, orr- és fülfogás, valamint karikát az összes ujjammal. -

Csinálsz te valamit a kezeiddel? - kérdezte. - Persze, eszek vele. - Sikerült megnevetetni őket. - „Semmi baja a kezednek”, csak használd. Véleményem szerint meg fogsz tanulni számítógépezni. Néha csinálj finom munkát a kezeiddel - mondta.

Persze még nagyon sok idő eltelt, amíg rendesen megtanultam gépelni minden erőfeszítés nélkül. Közben csak dicsekedtek az idegeneknek, hogy milyen jól megy nekem. Ilyenkor mindig én voltam a központ, Somfai még az újbóli rehabilitációmról is büszkén beszélt. - Heni régen nem kapott gyógytornát, ez meglátszik rajta - mondta. Azért süket nem vagyok, hogy a másik teremben rólam beszél. Azt is tudtam, hogy elítéli a Pető Intézetet, mert a gyereket elválasztják a szülőktől. - Te csak hiszed, hogy rehabilitálsz, én dolgozni akarok, és nem fogsz itt tartani - gondoltam.

Jócskán benne jártunk a szeptemberben, a gyerekek is megkezdték az iskolát. Fent az integrált suliba jártak, és mikor vége volt az órának, Gyuri, a mindig jó kedélyű sofőr lehozta őket. Vagyis az alapítványnál írták a leckéjüket, valamint gyakoroltak velük. Különböző sérültségű gyerekek voltak, hamar világossá vált nekem, hogy én itt nem bírtam volna tanulni, mert a gyerekeknek szabályosan belerágták a tananyagot a szájukba. Györgyi néni mindig megbízott, hogy tanuljak néhány gyerekkel. Szerettem csinálni, de megköveteltem tőlük, hogy önállóan próbálkozzanak. Nem nagyon ment, sőt az olvasás is gyatra volt a diszlexiásaknál. Kitaláltam, hogy mondatonként olvasunk, és fél év alatt elértem azt is, hogy vissza tudták mondani a tartalmat is.

A vizsga előtt már névjegykártyát kellett készítenünk. Persze az egeret nem tudtam használni, így Zoli a sokadik próbálkozásom után kinyögte, hogy billentyűkombinációval is lehet azt csinálni, amit egerrel. Az Alt kivételével semmi mást nem mutatott meg, így mindenre magam jöttem rá. A szövszékét már nem kellett használnom, végre ment anélkül is a gépelés.

Megszokásként ideges voltam a vizsgám napján, de még valami pizskált. Szóval nem voltam nyugodt egyáltalán, pedig tudtam az anyagot. Nevetséges kérdéseket kaptunk, ami nem tartozik a számítógéphez. Pl. hol található az IKEA? Ezen fel voltunk háborodva. Az utolsó voltam a szóbelin, Somfai is bent volt. Először jól kikérdezett, a válaszaim mind hibátlanok voltak. - Heni, megbuktál - közölte szárazon Zoli. Az ütőmben megállt a vér, azt hittem, hogy összeomlik körülöttem a világ. Mikor összeszedtem magamat, megkérdeztem, hogy miért? - Nem azt mondtátok, hogy én vagyok a legjobb? - kérdeztem elcsuklott hangon. - Le a kalappal előtted - kezdte Zoli. - Bevallom neked, még én sem bírtam ilyen rövid idő alatt el-sajátítani a dolgokat. De kezdő vagy és azt gondoltuk Janival, hogy még 1 évig tanulhatnád. Addig is példát mutatsz a gyerekeknek. A tanfolyam költségét nem kell kifizetned - közölték nyersen. Csak egy sima mezei oklevelet kaptak a többiek. Nem ám végzettséget, mint mondták. A többiekkel csak nagyritkán találkoztam. Akkor kellett volna otthagynom őket, ehelyett hagytuk, hogy sorozatban belém rúgjanak. Fater állandóan szekált, hogy nem sikerült, mert hülye vagyok hozzá. - Csak pocsékolom a benzint avval, hogy bejárok, ennek semmi értelme nincs - kiabálta nap mint nap. Anyuval is nemegyszer összevesztek ezen. - Amíg tudom, viszem a gyereket, megérteted, te fafejű bunkó? És hagyd békén a gyereket, van annak épp elég baja! Nem tudom, hogy lehet egy apa ilyen szemét a saját gyerekével. Nem vagy te normális, nem vagy apa - fejezte be anya. Tényleg azt sem tudta tulajdonképpen, hogy mit is csinálok vagy hogy járok az alapítványhoz. Nem is érdekelte, hogy mit érzek vagy miért vagyok szomorú.

Sikerült teljesen megaláznia Somfai Jánosnak, hisz újratanította velem az ábécét, mondván, hogy nem tudok helyesen írni és fogalmazni. És tényleg elhittem, hogy hülye vagyok, ez teljesen szét marcangolt belül. Nem bírom elhinni, hogy ennyire tompul az agyam, hisz Zsófi is azt mondja, hogy ennél nem lehet magyarosabban fordítani. Nem tudom, hogy mi folyik itt, de baromira nem tetszik ez nekem.

A középfokú sikeres nyelvvizsgám után, amiért ő dicsekedett, hogy azért sikerült, mert adott hozzá segítséget. Igen, heti egy alkalommal jártak hozzánk a mormonok, akik azonkívül, hogy angolul beszéltek volna velünk csak hülyéskedtek és nevettek. Egy idő után Varga Gáborral leszartuk az egészet. Gábor már rég az irodában dolgozott, Jani mellett. Mivel Gábornak elég gyatra az angol tudása és Janié sem volt különb, így Jani nekem adta ki a PHARE angol fordítását, amit rövid időn belül lefordítva meg is kapott. Emlékszem, nap-hosszat térdeltem az ágy mellett, és az én csúnya írásommal csak írtam. Amikor szegény anyunak volt ideje, lediktáltam és sírva fakadtam, mikor nem tudtam elolvasni a saját írásomat. Fel is használta a fordításaimat és mégis azt mondta, hogy nem jó és nem tudok magyarosan fogalmazni. - Egyszerűen szar munkám van - mondta. A dolgozók mind kérték, hogy legalább munkámért cserébe engedje el a költségemet, ami azt jelentette volna, hogy csak havi ötszáz forinttól esett volna el. De még ezt sem engedélyezte, helyette megkaptam, hogy nem tudok semmit. Lerombolta a maradék önbizalmamat avval, hogy egy hónap múlva dolgozni fogsz - mondta. Persze eltelt a hónap és megmondta, hogy nem vesz fel. A sokadik pofára esésem után még mindig avval nyüstölt, hogy menjek főiskolára vagy egyetemre, majd ők segítenek. - Mert nem vagy rászorulva arra a kevéske pénzre, amit itt kapnál és még túl fiatal is vagy. - Ezt mondta, mintha ő vén lenne, pedig alig két év van köztünk és már régóta keresőképes. - De te nagyon rosszul ismeresz engem, Jani, mert a pénzzel tudnám segíteni anyut. Végre érezném azt, hogy én is fontos vagyok. Nem fogok továbbtanulni - közöltem vele most is. - Az sem lenne utolsó szempont, hogy mennének közben az éveim és egy idő után elmehetnék rokkantsági nyugdíjba. - Fú, te annyira előre gondolsz - mondta. Ja, figyelj, Jani, ne feledd, csak mozgássérült vagyok, nem hülye. - Ennek ellenére elmentem felsőfokú nemzetközi angolra, de itt már nem fogadták el csak a szóbelit, mert itt már az írásbeli is kellett. Azt megengedték, hogy számítógépen írhatom. Igen ám, de ahhoz gyorsan kell írjak, hogy mindennel végezek. Megkértem Somfait, hogy két hétre adjon kölcsön egy gépet. Mondanom sem kell, hogy nem kaptam számítógépet, na ennyit a segítségnyújtásáról. Pedig néhányan gondoltak egyet és már el is vitték. - Hát gyere be gyakrabban, itt is tudsz gyakorolni - mondta nyájasan. Végül nem sikerült az angol vizsgám, mert egy üzleti levelem és a nyelvtani rész idő hiánya miatt elmaradt. Nagyon rendes volt a vizsgáztatóm, felajánlotta, hogy segít visszaigényelni a 12 fontot, ami a vizsgadíj volt. Sajnált, igazán jól teljesítettem, de ha nincs meg az írásbelim, akkor tuti, hogy nem lenne sikeres a vizsgám. Így visszakapom a 12 fontot. Ugyan nagyon sajnáltam, hogy nem jött össze, de hát mit tegyek.

Már rég tudtam, hogy voltak kivételezettek Somfai számára, én csak addig voltam jó, míg az idegeneknek dicsekedhettem velem. Ugyan voltak fiatalok, de nem értek el annyit, mint én. Ugyanez volt, ha meg kellett valahol jelenni. Nagyon sokat küldött bennünket Gáborral konferenciára. Ugyan nem tudom, hogy mi volt a célja, de bevallom, élveztem a dolgot. Ismeretlen emberekkel beszélgetni, akik szemrebbenés nélkül el tudtak fogadni olyannak, amilyen vagy. Szóba álltak veled, mert a tenniakarás egy és ugyanaz volt, hiába vagy sérült, akkor is.

Egyébként nem is igyekeztem a kegyeibe férkőzni, utálom a talpnyalást, még akkor is, ha az életem múlna rajta. Legjobban az fáj, hogy a fenti iskola tanárai állandóan kérdezték, hogy mikor fogok dolgozni az alapítványnál. Csak azt tudtam nekik mondani, amit Somfai beígért nekem. Lógott orral közölhettem velük, hogy ismét nem vett fel. Az ismeretségem velük onnan ered, hogy éveken keresztül az alapítvány és az iskola közösen járt úszni és néha táborozni is, így még az is megismert, aki nem akart. Józsi, aki az alapítványnál dolgozott, rendszeren megdolgoztatott egy-egy úszásnál. Csak velünk járt, alapítványosokkal. Az volt a jó, hogy mikor a szomató pedagógus nem volt velünk, akkor egyfolytában csak úsztunk, vagyis lefelé úsztunk és fölfelé futottunk. Persze akkor még úszógumival úsztam. Élvezte, hogy boldog vagyok, miközben úszok. Néha kivett az gumiból és úgy próbált úsztatni. Észrevette,

hogy a mellúszás nem megy. Szerettem volna gumi nélkül úszni, meg is tanított. - Nem volt nehéz, mert rengeteg akaratod van - mondta. - Ezt már akkor láttam, mikor idekerültél. A számítógépes vizsgád sem volt mindennapi. Emlékszem, mikor vizsgáztattalak, ideges voltál, de tudtál mindent. Kónyának már nem kellett volna Jenő bácsit tanárként melléd felvenni. - Hát igazán már nem tanultam semmit, sőt néha én segítettem neki. A Közgázon, mikor internetezni jártunk, néha úgy bepörgetett - mondtam neki.

Ami még nagyon zavart, hogy 24 évesen is gyerekek tekintettek. A legfőbb témájuk, hogy mennyire anyás vagyok, ezt sokszor megkaptam. Azt hitték, hogy anya nem engedi azt a dolgot, amit én akarok. Erre baromi allergiás vagyok, ha anyát piszkálják. - Nem skatulyáz be anya, egyszerűen én nem akarom és kész. Ha anyás vagyok, ahhoz semmi közötök, és különben is kit szeressek, ha nem őt? - Egyre jobban éreztem, hogy ez a társaság nem jó nekem. Sajnos nem találtam semmilyen társaságot, akikkel jól érzem magam.

Ahogy múltak az évek, úgy fásultam bele az egészbe, már nem is beszélgettünk közösen Somfaival. Amit tudatni akart velem, azt édesanyja, vagyis Györgyi néni továbbította. Semmi értelmét nem láttam, hogy a továbbiakban itt maradjak. Annyira fáj, hogy mindenkit felvett, aki jól feküdt nála, csak én maradtam egyedül. A többiek meg dicsekedtek, hogy milyen jó dolgozni. Elkezdtem hát magam keresni munkahelyet, GOD VIL-nál találtam. A dolog lényege ott kezdődött, hogy halmozottan sérültek ruhát válogattak, ez volt a nagy munkájuk. A főnöknő, akivel telefonon beszéltem, elmondta, hogy kilencezer forint lenne a fizetésem. Elfogadható lett volna, a járadékkal együtt. Mivel hallottam, hogy ha munkába áll az illető, akkor elveszíti a járadékát, így erre is rákérdeztem, hogy nehogy probléma legyen belőle. - Nyugodt lehet benne, a járadéka is megmarad - válaszolta. Annyit tett még hozzá, hogy pár hónapig ruhát kell válogatnom és utána az irodában fogok dolgozni. Kedden be is mentünk anyuval úgy, ahogy megbeszéltük, pontban kilenckor. Valóban rengeteg volt a siket-néma, értelmi fogyatékos, mozgássérült nem is akadt. Ahogy beléptünk, rettenetesen ideges lettem, úgy bámultak rám, mint borjú az új kapura. Természetes a főnöknő nem volt bent, miért is lett volna - gondoltam baromi idegesen. Így csak a helyettesével beszélünk, aki egyből hülyének nézett. - Mit akarsz te itt csinálni? - kérdezte felejtethetlen undorral. - Dolgozni. - Mivel láttam, hogy hülyének tekint, közöltem vele, hogy, nem vagyok ám hülye. De nem voltam hatásos, mert szemrebbenés nélkül éreztette velem. - Gondolom a fizetésről is beszéltek, ami úgy kilenc körül van. - A járadék ugye marad? - kérdezte még egyszer anya. - Ez téves információ, asszonyom, akárki mondta, mert a járadékról le kell mondani. - Anya, gyere, menjünk - szóltam ingerülten. Végre kint voltunk. - Baromi ideges vagy, kislányom, látom rajtad, te ezt nem bírnád. - De figyelj, anya, most szerinted melyikük hazudik? Az egyik szerint marad a járadék, a másik szerint nem. - Fogalmam sincs, kislányom, csak azt tudom, hogy lemondani a járadékról merész dolog lenne. És mi van, ha megszűnik az állásod? Akkor járadék sincs. - Az egész már toronymagasan leszarom, anya.

Harasztival másnap annyira összevesztünk, hogy ilyenre példa nem volt még a keresztény alapítványnál. Mint mindenki, ő is megkérdezte, hogy sikerült-e a munkahely? - Nem sikerült - kezdtem higgadtan -, mert le kéne mondanom a járadékról, az meg hülyeség lenne. - Ez nem lehet, te félreértetted! - ordította. - Tudom, mit mondtak, és anya kétszer is megkérdezte. - Á hazudtok, nem tudtok ti semmit rendesen felfogni - még jobban ordított. - Na ide figyelj - ordítottam vissza neki -, ne gondold, hogy te vagy az atyáúristen. Az anyám nem hazudik és én sem, örülj neki, hogy van munkád és akadj le rólam! Főként az anyámról. Nem kértelek, hogy segíts. - Ordításomra kijött Józsi és Kónya is, akiknek elmeséltem, hogy mi történt. Amíg a nagyságos úr kinyomozta, hogy igazat mondok-e, Attila nagy robajjal jött utánunk, mint egy örült bika, aki szétdurran dühében. Kajánul vigyorog. Akkorát tudtam volna belerúgni hirtelen felindulásból. Elkezdte a tudálékos mondókáját: - Ugye, hogy nem jól értettétek. Azt mondták, hogy a járadék is marad. - Na nehogy már, ez volt az első, amit

megkérdeztünk, egyébként most mondom el hatodszorra és hülye sem vagyok. Ezt jól véd az eszedbe. Attila, nem gondolod, hogy fogom magam és visszamegyek, mert neked az ellenkezőjét mondták. - Józsiék a pártomat fogták. - Attila, te elmennél ruhát válogatni az eszeddel? - kérdezték. - Na ne röhögtesz már, hogy én ruhát válogassak, az ki van zárva. - Látod, akkor Henit miért akarod ennyire belelovalni, pedig neki is van annyi esze, mint neked - közölte Kónya, aki teljesen felhúzta magát, s vele együtt már Józsi is üvöltött Attilával. - Úgy kell neked, Haraszi Attila, legalább most megkapod a magadét tőlük - gondoltam. - Akkor sem idevaló már, csak elfoglalja mások helyét. Menj innen már, Heni, itt már jövőre kicsik lesznek - üvöltötte Haraszi és elvánglizott. - Nyugi, azóta ilyen hülye - mondtam Józsiéknak -, mióta lejárok a Szent István térre, az önálló életvitel központba. Nem kell félnie, többet be se jövök az alapítványhoz. Közöljétek vele, légy szives. Úgyis kétszer kell lemennem, azon az egy napon meg otthon is lehetek. - Másnap Somfaitól is megkaptam a magamét: - Hogy mertél nekiesni az Attilának, mikor csak segíteni akar? - Figyelj, Jani, te el vagy tévedve, mint a Malév járata, mert ő esett nekem. Sőt ránk fogta anyuval, hogy hazudunk, mert neki mást mondtak. Ne félj, önként és dalolva mentem volna dolgozni, ha nem így lenne, mert bármilyen hihetetlen egyeseknek, nekem is kell a pénz. - Egy kissé elvörösödött.

Életem legrosszabb döntése volt, amikor Fazekas István angol tanítását elvállaltam. Vagyis Somfai rámtukmálta, ebben volt az ő piszkos politikája. Ugyanis a gyerek milliomos családból származik. Végzős egyetemista, mozgássérült informatikus. Én kis csóró, nem is sejtetem, hogy a milliomos varangy kítúr a leendő munkahelyemről. Lelkiismeretesen tanítottam a világ lustáját egy darabig, aztán meguntam, mert semmit sem fejlődött. Úgy voltam vele, hogy nem én nekem kell a diplomámhoz nyelvvizsga, hanem neki.

Somfai gúnyos megjegyzéseket tett nekem, amikor információs füzetet készítettünk sérültek számára. Az összes szervezetet fel kellett hívnom, él-e még a megadott számuk vagy változott a szám. - Te hívtad őket és megértették a beszédedet? - kérdezte meglepődötten. - Képzeld igen, nem tudtam, hogy azt tartod rólam, hogy nem tudok beszélni - vágtam vissza neki. A kerekasztal beszélgetéseket kéthetente péntekre tették. Rengeteg sérültet ismertem meg. A termet mindig nekem kellett lefoglalni. Már mindenki ismert, én pedig élveztem, hogy el tudom végezni a munkámat. De Fazekas trehány munkáját nem tudtam elszívni, hiába ő volt Somfai szerint az én segédem. Mondván, azért kell, mert jobban közlekedik az utcán, mint én.

1998-ban az alapítvány tizedik jubileumát ünnepelték, ott volt mindenki, aki számított. Somfai kis bevezető után, ami rólunk, nagyokról szólt, hogy mennyit segített nekünk, ezáltal munkát kaptunk a nagybetűs életben. Annakra megkérdeztem volna tőle, bocs nekem mit segítettél? Azon kívül, hogy éveken keresztül romboltad az önbizalmamat és hülyítettél, de nem segítettél. Miközben eszmecsere-futatást folytattam magammal, lemaradtam egy oktáv-számmal, még mindig Somfai beszélt. - Ezúton szeretném közölni, hogy ismét egy fiatalunk munkába állhat. Csomor Henriett jövő héttől az alapítvány dolgozója lesz. - Bár könnyelmű kijelentés volt tőle, de boldogság fogott el, és gratuláltak a tanárok, akik éveken keresztül biztattak. Pedig nem is voltam tanítványuk, csupáncsak ismertek. Aztán Erzsi néni meghatódottan átölelt: - Nagyon büszke vagyok rád, tudod.

Hazafelé már kételkedtem. - Anya, szerinted megint átvágott Somfai? - Hát, kislányom, ennyi ember előtt csak nem mer becsapni. Ez volt az utolsó húzása, ha átvágott, mert többet akkor nem hozlak. Ennyire már nem égethet le, kislányom, az ismerősök körében szemét dolog lenne tőle.

Az a nap ugyanúgy kezdődött, mint a többi. Somfai most is csak délben jött ki, ez már szokás nála. Emlékszem, Gáborral épp a régi élményeket elevenítettük fel. Még mindig annyira hiányzott Judit néni, aki egy éve mondott fel. Somfai épp felénk tartott. - Heni, nem fogsz

dolgozni, helyetted Fazékot vettem fel. - Ezt már nem bírom tovább, és sírva fakadtam. Ezt érdemeltem két hónapi ingyen munka után, hogy jót röhögött rajtam. Az iroda kulcsát abban a pillanatban visszaadtam neki, nehogy nálam maradjon. Miközben eltette, közölte, hogy továbbra is mehetek segíteni nekik. - Mert arra nagy szükség van - mondta. - De nem akarok, ma voltam utoljára, ennyi volt - közöltem vele. Mintha a falnak beszéltem volna, mert a fal sem szólt és ő sem. Utána pedig simán odaadta a fordítanivalót. - Ezt pedig fordítsd le - közölte, mintha nem történt volna semmi. - A nagy szart fogok neked fordítani - ez forgott a fejemben, miközben telefonálni mentem anyunak. Zokogva kértem, hogy jöjjön értem. - Nem vett fel, anya, becsapott ismét.

Így ért véget az én bizakodásom, hogy egyszer majd én is munkába állhatok. Somfai János, ha majd olvasod, ne sértődj meg rajta, mert az igazat írtam és nem hazudtam el dolgokat. Csak érezd át, amit én éreztem, mert így jött le feketén-fehéren. Egy sérült fiatal érettségizett lány, aki nehezen viselte, hogy hülyének nézed és hogy nem tud semmit. Evvel nagy lelki traumát okoztál. Mégis az vezérelt, hogy dolgozni akarok, mert azt hittem, hogy csak így lehetek teljes értékű ember.

Gödörben vagyok

Teljesen szétmart a fájdalom, nem is akartam türtőztetni a dühömet. Egyszerűen nem érdekelt semmi, csak sírtam és elegendő volt a világból. Nem bírtam elviselni, hogy megint aljas módra sikerült átvernie. Pedig olyan közel voltam hozzá, tegnap még a kezemben éreztem a munkám. Ma meg egy semmirekellő vagyok, akinek még arra sincs kedve, hogy kilépjen az utcára. Kedvem lett volna meghalni, feladni az életem. Úgyszincs semmi értelme az életemnek, akkor minek éljek. Anya nem bírta tovább nézni szenvedéseimet, így megmosta az agyamat. Ha kellett, akkor naponta többször is veszekedtünk. Amolyan 5 perces veszekedések voltak ezek, amit a zokogásom tört meg. Aztán, mikor lehiggadtam, bocsánatot kértem tőle, mert nem bírtam, ha haragszik rám. - De nem érted, anya, hogy én vagyok a legszerencsétlenebb ember a világon? Mert nem sikerül semmi sem ebben a kurva életben. - Anya is sírt miattam, mikor nem láttam, ezt mama mondta. Nagyon féltettek, hogy komoly bajom lesz.

Anya befogott minden munkába, el is fáradtam, addig legalább nem gondolkodtam. Este fáradtan beestem az ágyba, így gondolkodnom sem kellett, mert mindjárt álomba zuhantam. Az éjszakát jobban szerettem, mert álmomban minden olyan tökéletes volt. Furcsa, de álmomban még a szerelem is sikerült és nagyon szerettük egymást, de a fiút soha nem láttam. Pedig ez a valóságban soha nem jön össze, talán azért mert „félek tőle”. De egyetlen álmomban sem tudok futni, így amikor üldöznek, futás helyett mászok. Ez riasztó, úgyhogy mindig fel is ébredek. Nem értem, honnan tudom még álmomban is, hogy nem tudok futni.

Ekkortájt csináltunk húgommal egy virágos kertet, amit egy darabig gondoztam is. Annyit nevtünk akkor húgommal, és mikor nem akartam elmenni valahova, szabályosan elcípelt magával, és baromi ideges voltam, ha kiléptem az utcára. Talán rég voltam emberek közt és ez zavart. Meg aztán nem vágytam emberek közé, mintha érezték volna, hogy nincs munkám, mert mindig kérdezték. - Nincs - válaszoltam, evvel le is zártam a témát. Viszont a két öreganyám vigasztalása undorító volt. - Ne bánkódj, örülj, hogy kapsz járadékot, mert régen még ezt sem kaptak a sérültek. Ne törd magad azon, hogy munkát keresel, úgyszincs értelme. Maradj csak szépen itthon, anyád mellett - mondták. - Hagyjátok már abba, nem veszitek észre, az örületbe kergettek! - ordítottam velük. - Én is teljes életet akarok élni, bármilyen hihetetlen és nevetséges számotokra! - üvöltöttem. - Túlzottan ideges vagy, veled beszélni

sem lehet - mondták. Annyira látszott rajtuk, leírni és cseppet sem tudják felfogni, hogy miért vagyok ennyire csalódott.

Amikor anya egy kis szabadidőt hagyott nekem, biciklizni mentem, így teljesen kikapcsolódtam. A négykerekű speciális biciklit '96 óta tekerem. Emlékszem, mikor először vagy két órát tekertem, utána iszonyúan fájt a kezem és a lábam. Attilát kérdeztem, hogy mi lehet ez a fájdalom, mert neki volt először, a második tábor alkalmával anya fedezte fel Attila biciklijét. Anya tudta, hogy egy bicikli a szívem vágya, mióta a kicsit kinőttem. Ennek már jó pár éve. Kipróbáltam, bevált, és a nyár végére az enyém is elkészült. - Nyugi, ne gondold rosszra, a lábad most kezd igazán dolgozni és ez a jó. Túl erősen fogod még a kormányt, ezért fáj a kezed. - Azt érzem, mikor leszállok róla, hogy tők lazák a lábaim - mondtam.

Időközben Bendzsi, a puli apa lett, így ismét lett egy kicsi fekete Cézár nevű kutyánk. 1996 telén még alig látszott ki a földből, de már ugatott. Igen, a hangját hallottuk anyuval, viszont a kis szörpamacs fejét és kis seggét alig lehetett megkülönböztetni. Nagyon szerettük dajkálni, mindig az ölemben aludt, miközben fészültem, amit úgy megszokott, hogy csak nekem engedte magát fészülni. A többiek hiába puncsoltak neki, csak morgott rájuk, kifejezve nemtetszését. Utáltam, de ő is mindig a lábam alatt volt, a kis tökmag. - És mi lesz ha rád esek? Tudom, téged már az nem fog zavarni, de engem annál inkább, nem érted, kis szaros? - Bendzsivel is többet kellett foglalkozni, mert baromi féltékeny volt. - Látod, Benpapa, ez itt a Cézár nevű fiad.

Jenny, a kecském ellését vártam, ezt már szerettem. De a bakkecske szagát utáltam, már az udvarban érezni lehetett, hogy itt van. Másnap nekem kellett kipucolni az ólat. Fejet, száját és orrot bekötni, így tudtam csak kitakarítani, utána nyomasztóan fürödni. Mégis nagyon élveztem az egészséget, ahogy hónapról hónapra gömbölyödik Jenny. Aztán meglett a Ficánka nevű bakkecske, pont úgy ugrált, mint a Kis hableány meséjében a Ficánka nevű hal, ezért kapta tőlem ezt a nevet. Pont úgy hozzám szokott, mint egy kutya. Tiszta poénból először kosárban cipeltem, aztán úgy megszokta, hogy magától beleugrott a kosárba. A dúsalása egy darabig oké volt, velem és a kutyákkal. A baj csak akkor kezdődött, mikor a szarva nőni kezdett, ugyanis fejeltem vele. Jenny lehetetlen volt a fejénél, ugyanis nem állt meg nekünk. Pedig ketten fejtünk anyuval, én fogtam a fejét míg anya fejt. Aztán egyszer én is megpróbáltam fejni, tetszett, amíg a dög nyugton maradt.

Az összes kedvemet elvette öreganyám az önzőségével, mert neki kell az ól és a kecskét el kell tüntetni - mondta. Egyébként minden állatommal ezt teszi, ha rászáll valamire. Végül is tényleg a nyanya győzött, pedig ólat is segített csinálni a faternak. De mivel fater Pató Pál úr módjára csinálta, én pedig egyedül nem tudok szögelni, Jenny aljas módra kipróbálta a tetőn való ugrálást. A pincedombról könnyen felugrott a háztetőre, majd tiszta élvezetből ráugrott a műanyag tetőre, ami persze beszakadt, és az eső is beesett. Jennyt minden fizetség nélkül odaadtuk, Ficánkát pedig eladtuk. Megköszöntem nyanyának és faternek, hogy még ezt az örömet is elvették tőlem.

Komolyan mondom, a társaság sem hiányzott, mert inkább csak egyedül szerettem lenni a magam gondolataiban, legalább így nem bántottak a sértő megjegyzések. Úgyis rágódtam eleget magamban a történetek miatt, amelyet nem tudok elviselni. Naplopónak neveztem magam, mert úgy éreztem, hogy amit csinálok, az nem elég nekem. Úgyhogy szegény anyu-nak volt gondja velem elég. A sok idegességnek meg is lett a hatása, állandó fejfájás gyötört egész nap. Napi két kávé után egyszerűen nem bírtam fent maradni. Ez még csak kisebb gond lett volna, de fájni kezdett a szívem, így hát orvoshoz mentünk, amit mindig kegyetlenül utáltam. A doki, miközben vizsgált, elbeszélgetett velem, így nem volt nehéz kitalálnia idegességem okát. Az EKG nem igazán sikerült a kényszermozgásaim miatt, de magas vérnyomást állapított meg. - Érhető - mondta a doki -, de ne idegeskedj, majd találsz munkát.

Olyan jó a biciklin száguldozni, igaz, néha a járókelők csodálkoznak a járgányomon. - Jó hordágy kocsid van - közli egy bácsika, majd következő percben kiröhögnek a kölykök, hogy milyen béna vagy a bicikliddel együtt. - Most mit röhögtök, kis hülyék? Nagyon vicces, mi? - végre elhúznak, mint a vadlibák. Aztán a sok okoskodón kívül megállított egykori tanárom, akinek az orrom tetszett. - Szia, Heni. - Jó napot -, de mire kimondom, már le is tol, hogy ne magázzam. - Szia - mondom kissé bátortalanul. - Ügyes vagy, legalább erősítet a lábad - mondta. - Igen, jó kis időtöltés, meg aztán segít is, úgy érzem - válaszoltam. - Heni, úgy hallottam, hogy számítógépezel is. - Igen tudok, inkább ezt mondom, mert eljöttem onnan ahol számítógépezni tudtam. Sajnos nem rendelkezem számítógéppel, pedig nagyon hiányzik. Attól félek, hogy a kezem kiesik a gyakorlásból. - Hát az tényleg nem lenne jó. Mit szólnál hozzá, ha te gépelnéd a falu újságot? - kérdezte. - Fent az iskolában egy darabig, aztán majd az ismerősömön keresztül veszel egy gépet. - Köszönöm, hogy segítesz, a gép ügyében beszéllek anyuval.

Tényleg el is kezdtem egykori iskolámban. Körülvettek a régi tanárain, akik elégedetten vették észre, hogy sokat javultam. Úristen, de jó volt még akkor, szinte semmi gondom nem volt. És bizakodtam, hogy majd sikerül leérettségizni, és utána lesz munkám úgy, mint a többi embernek. Senki sem mondta, hogy ilyen nehéz és megalázó kintúrákat fogok majd átélni.

Anyuék házassági évfordulójuk alkalmából, ami már rég nem igazi, de hát illik valahogy megemlékezni róla, elmentünk Ópusztaszerre. Imádom, ha anya velem van, még akkor is nagy élmény, ha én már láttam. Húgom is és én is voltunk már, csak nem együtt. Szerettem látni, mikor anya boldog, egészen más, ha az ember az anyjával és a húgával van. Baromi sokat beszélgettünk és hülyéskedtünk, igaz, ez nem nagy dolog, mert állandóan hülyéskedünk. Mónival még az árvíz házban is voltunk, és kiröhögött, ahogy nagy robajjal jött az ár, én meg szokásomhoz híven majd összeestem az ijedségtől. Ő elkezdett rajtam röhögni, én meg azon, hogy ő röhög, pedig nem szokott. Igyekeztünk halkan és gyorsan kirohanni, de nem sikerült, mert belerúgtam az ajtóba.

Juditot, a barátnőmet csaltam el magammal, két évvel ezelőtt. A Kerek Világgal mentünk, emlékszem, nagyon meleg volt június elején. Én, nagy okos, nem húztam zoknit a sportcipőbe. Már Szegeden a piacon éreztem, hogy gáz van a talpammal. De nem törődtem vele, mert mindent meg akartunk nézni. Sikerült, de este hétkor már nem tudtam a buszig kimenni, mert terebélyes lett a hólyag a talpamon.

A két öreganyámtól megkaptam az esküvőmre megspórolt pénzemet. - Úgyse mész te férjhez - mondták - és a pénzre most van szükséged. Mit is veszel? - kérdezték. - Számítógépet, most mondom el századszorra. Meg ne kérdezzétek, hogy mi az. Majd meglátjátok, különben is hosszú.

Azon az éjszakán alig bírtam aludni, annyira örültem a gépemnek. Végre van egy gépem, azt hiszem most már nem érdekel semmi más. Ez volt 98 október végén, a kinti munkát már elfelejthetjük. Én pedig élveztem a gépem nyugalját, azon gondolkodtam, hogy valami nagyot kéne alkotni. Mert minden embernek hiányzik a sikerélmény, hát nekem is. Igaz, az életemben vajmi kevés volt sikerélmény, pláne az utóbbi négy évben. Ezt jobb lenne törölni az agyamból, mert baromi depis leszek, ha belegondolok. Rágondoltam, hogy régen milyen egyszerűen írtam volna verseket, csak ugye nem tudtam leírni. Még mindig örültem és elkezdtem verset faragni. Persze első gondolatom, amit igazán szeretek és lenyűgöz, az erdő, ahol megnyugszom. Mert igazi varázserőt nyújt számomra, már gyerekkorom óta.

Néha bejött egy-két munka is, amiért csak jelképes összeget kaptam. Eléggé meg kellett dolgozni érte, de nem panaszkodom, mert a munka nemesít. És megmutattam, hogy meg tudok csinálni egy kacifántos hetényi kiejtésű szótárt. Tök komolyan akarta a megbízóm megmutatni a különleges jeleket, hogy hol találom meg. Erre közlöm vele, hogy köszi, egyedül is

megy. Mielőtt elment, közli, hogy a suliban még mindig velem példaképeznek a tanárok. Ezen teljesen meglepődtem. - Heni, azért a biciklizést ne hagyd abba, tudod, az is fontos. - Nem fogom, nyugi, jó kis kikapcsolódás az nekem.

Hosszú téli délutánokon, mikor már bejártam a havas kertet, valamikor belesüllyedtem, vagy éppen a fenyőágakról ráztam magamra a havat. A kutyák ilyenkor eszeveszett ugatásba kezdtek. Rengeteget tanultam egymagam a számítógépen, így megkönnyítettem saját magam munkáját. Az egeret teljesen elhagytam, csak a billentyűt használom.

Anya egyszer azt mondta, most nyertem vissza a teljes éneket, mert ismét verseket írok. Talán igaza van. De azt, hogy nincs munkám, azt soha nem fogom kiheverni. Talán csak akkor, ha anyun kívül mondaná valaki, hogy így is értékes ember vagyok. De ilyen embert nem ismerek, aki őszintén és bizalmasan elbeszélgetne velem. Aki nem a szegény bénát sajnálná, hanem a normális embert látná bennem.

1. **Erdő csendje**

1
Az erdő nyugalmat ad minden nyugtalan szívnek.
Hol az ember elbujdokolhat és közben száz csodát
lel. Egy kis madár bús énekével
a csendet megtöri. Az idegen felnéz a fák közé
s megleli a madarat a sűrű lomb között.

2
Az idegen csak nézi-nézi a madarat és arra
gondol: mi lesz, ha jő a hideg idő?
A kis madár észreveszi
és leszáll az idegenhez.
Szívükben most már a boldogság lakik.

1998. október 21.
Csomor Henriett

Váratlan fordulat

Pillantok műve volt, hirtelen rám tört a magánytól való félelmem, amit legtöbbször ünnepek-kor szoktam érezni, hogy „egyedül” vagyok. Természetesen ezt a társ hiányára értem, ilyenkor a boldogságomat osztanám meg vele. Már csak a tudat, hogy valaki van nekem is, aki velem van akkor is, ha bajom van és együtt könnyebben elfelejtjük. Aztán később egy kis-baba, akinek mindent megadnánk. Hiába vagyunk sérültek, a gyermekünk vajmi „keveset” érezne belőle.

Gyakran beszélgettünk anyuval a párkapcsolatról, és neki is ugyanaz a véleménye, mint nekem. Egy sérült párkapcsolatban tudna elképzelni, de az észjárásunk legalább egyforma legyen. Így mindketten egyforma eséllyel indulnánk az életben, úgy kevesebb lenne e téren a súrlódás. Mert ő se és én se várhatnánk el egymástól többet, mint amennyire képesek vagyunk. Nem úgy, mint ha egy egészséges társam lenne, úgy érezném magam, hogy ki vagyok szolgáltatva, mert nem tudok főzni neki és nem tudnék vele elmenni táncolni. S még sok ezernyi dologra lennék képtelen, amit ő természetesen elvárna. Lehet, hogy szeretne, de egy idő után

biztos megunna és ezt nem akarom. Biztos a kor hozza magával, hogy ennyire hiányzik egy társ. 25 éves vagyok. Mikor anya ennyi idős volt, már ott voltam neki én. Tudom, ez hülye elgondolás, de nekem is hiányzik már ez a fajta biztonság. Ugyan csak anyának beszélhetek, mert ha véletlen szó esik mások előtt, akkor kinevetnek és azt kérdezik: - Minek neked férj? - Ilyenkor elborul az agyam, szomorú és dühös leszek, csak ennyit válaszolok: - Remélem sikerül és semmi közöd hozzá. - Öreganyáimnál ez a téma teljesen zárt, mert kár őket meghallgatni. Teljesen véletlen előjön a szó: - Mért kínlódnál te valaki mással, maradj te csak egyedül. - A másik kegyetlen szöveg az volt, hogy véletlenül öreganyám látott a Sorstársakban két tolókcocsis embert, akik házasságban éltek és babájuk született. - Ez olyan kegyetlenség - mondta anyunak az anyja -, hogy babájuk is van. Mért is engednek ilyeneknek szülni? - Látni kellett volna anyát, akinek percekben belül bedurrant az agya. - Mért is ne lehetne gyerekük, ugyanolyan joguk van, mint másoknak, csak tolókcocsijuk van. Különben is, nem a te dolgod, úgyhogy hagyd abba - mondta anya. Teljesen kikattantam ettől a nyanya szövegtől, így hamar el is jöttünk. Az autóban kitörtem, mint a Vezúv: - Ezek szerint akkor a sérült ássa el magát? Ne is legyen külön családja, mert nem tudunk normálisan járni? Pedig én láttam súlyos sérülteket, akik szintén kocsiiban vannak. A felesége etette a férjét, aki szájával csodálatos képeket fest. Saját otthonuk nincs, mert ellátásra szorulnak mindketten. Így otthonban élnek, és így is boldogok. Tudod, anya, milyen jó volt ezt látni, bevallom, elszorult a szívem, mikor arra gondoltam, hogy de jó nekik. Nekem még ilyen se lesz. - Ugyan már, kislányom, majd találsz valakit.

Nemsokára feladtam egy hirdetést a Humanitás társkereső rovatában. A szokásos szöveg, amely az állapotomra és a küllememre vonatkozott. Rövidke szlogent írtam utána, amely tömör és igaz volt: „Nem a külső, hanem a belső számít.” Evvel le is zártam a témát, esélyt adva magamnak.

Húgomnak sem állt jobban a szénája a fiúkkal kapcsolatban. Mindig azt hittem, hogy azért, mert sérült vagyok, nem talál magának fiút. A fiú esetleg nem bírja elviselni, hogy leendő családjában él egy sérült. Húgom hallani sem akart róla, amit mondtam neki. Nem titkolja el, hogy van egy sérült nővére. Mert húgom büszke volt rám és esze ágába sem volt eltitkolni senki elől. Anya elmagyarázta, hogy ne magamat okoljam, hogy húgomnak nincs barátja. Valahol neki könnyebb dolga lett volna barátot találni, mert mindig bulikba járt. Ő olyan lány, aki, ha nem tetszik valaki neki, akkor nem igazán tárgyal az illetővel. De hát ez nem az én dolgom, nekem csak a testvérem és jól kijövünk egymással. Ennyi elég is, hisz majdnem mindig együtt vagyunk. Sőt, ahova tudtam, magammal is vittem, legalább négyszer kint voltunk Ausztriában az alapítvánnyal. Amolyan baráti kirándulások voltak ezek, ahol jókat szórakoztunk és nagyon sok szépet láttunk.

Azt hittem, hogy az alapítványnál már rég elfeledkeztek rólam. De nem sikerült nekik, mert nyári táborra invitáltak, amely Fadd-Domboriban lesz. Úgy döntöttem, hogy elmegyek, hisz egész évben itthon vagyok. Láttam, hogy húgom eléggé fáradt és unja már a varrodát, mert mindig túlóráznak. Ez volt az első olyan tábor, ahova együtt mentünk, hisz eddig mindig egyedül mentem. Mindenkit jól ismert, és be kell vallanom, vele közvetlenebbek voltak a mozgássérült fiúk. Nem voltam féltékeny, mert hülyeség lett volna. Őszinte legyenek: egyikkel sem tudtam elbeszélgetni, nem hogy igazi barátságot kialakítani. Egészen más beállítottságúak, mint én, de azért néhanapján hülyéskedtünk.

Szokatlan tábor volt, abból a szempontból, hogy a sérült gyerekek szülei is ott voltak. Zavart, hogy állandóan néztek, pedig gyermekük is sérült. Szerintem nem volt semmi különös bennem. Mint mindig, most is én toltam az egyik srácot, akivel nagyon összeszoktunk, hisz bárhova mentünk mi, mindig én toltam, és most is elindultunk. Előbb kint akartunk lenni a Duna-parton, mint a többiek. Óvatosan, mert itt még az is kiborult, aki egészségessel ment. Katasztrofális volt az útviszony, a tábor területén gödör volt gödör hátán. Valahogy mi is

beletaláltunk egy átkozott gödörbe és mindketten dültünk, mint a krumplis zsák. Én kerültem Balázs tolókcója alá. Gyorsan megállapítottuk, egyiküknek sincs baja. Pillanatok alatt az egyik szülő leordította a fejemet, hogy pont egy ilyennek kell tolni a másikat. - Mindig én tolom és véletlen volt. - Közben Balázs is mondta a magáét a nőnek, csak sajnos nem értette, mert Balázs nehezen beszél. Szinte megállás nélkül sírtam, hogy kiborítottam. Nem akartam, de ő harcolt, hogy toljam, még le is hülyézt, ami nálunk nem ritka dolog. Ő győzött, kimentünk a partra, evvel visszanyertem a bátorságomat, hogy képes vagyok tolókcós embereket tolni.

Számomra feledhetetlen marad az az éjszakába nyúló Duna-parti beszélgetés Györgyi nénivel, amely kemény volt és velős, addig olyan kis baráti csevelynek tűnt az egész. Ilyenkor nem számít az a nagy különbség, ami van köztünk. Hirtelen azt mondja nekem, hogy nem bírok megbékélni a sérültségemmel. - Dehogynem, Györgyi néni, hiszen 25 éve benne vagyok, csak többet vártam az életemtől. Szerettem volna családot, dolgozni, és nem sikerült, mert sérült vagyok. - Tudod mi a te nagy bajod? - kérdezte. - Az, hogy túl hamar feladod. Pedig nem szabadna ezt tenned. Látod Haraszi Attilát, hogy küzd? Pedig rosszabb állapotban van, mint te, a betegségetek ugyanaz - mondta. - Ezt nem tudtam, Györgyi néni, hogy a betegségünk egyforma. Én is küzdöttem hosszú éveken keresztül, csak feleslegesen és ezért nem járok az alapítványhoz. - Nagyon hiányzol nekem. - Tudom, maga is nekem, Györgyi néni. Nem volt könnyű elfogadni, ezt a helyzetet megszoknom, egyszerűen nem tudok belenyugodni - árultam el neki. Átölelt. - Henikém, látod azt a csónakot ott a vízen? - kérdezte. - Igen válaszoltam. Épp hullámozott a víz. Ezt imádom, most kéne fürödni a hullámok közt - gondoltam. - Olyan vagy most, mint az az imbolygó csónak: nem sok kell neki és elsüllyed - mondta. - Kérlek, Henikém, próbálj meg belenyugodni és ne roppanj össze. Hisz okos vagy, és meglásd, lassanként révbe fogsz érni. - Györgyi néni nagyon nehezre kér tőlem, hisz anya nagyon sokat segített, hogy újra a régi legyek. Gyakran még el vagyok keseredve, ami a legrosszabb, hogy nem találok a kivezető utat, Györgyi néni. - Miközben visszaindultunk, sajnos későre járt, de mitsem éreztem belőle, mert feldobott a beszélgetés.

Húgom a tábor ideje alatt belekóstolt a mozgássérültekkel való munkába. Úgy láttam és mondta is, hogy tetszik neki és ha tehetné, munkát is változtatna, mert szeretne a mozgássérülteken segíteni, ez minden vágya, hogy velük dolgozhasson. Nem reptem a boldogságtól, hogy ezt akarja csinálni, mert tudtam, kemény és néha hálátlan munka. Igyekeztem bemutatni neki az árnyoldalát, hogy emelgetni, hogy tisztába tenni nemcsak a gyereket, hanem gyakran még a felnőttet is kell, a katéterről nem is beszélve. - Ez hülye helyzet, mert én is sérült vagyok, húgom, mondhatnád, hogy bunkó vagyok. De ismerem mind a két oldalát, mert számtalanszor nekem panaszkodnak, hogy milyen nehéz és fárasztó munka. Érted, fogalmam sincs, miért pont nekem mondják el, mikor nem tartozik rám. Gondold meg, mit akarsz, és kérlek, ne engem utálj, ha túl nehéz lesz a munka. - Jaj, Henka, te olyan hülye vagy - válaszolta. - Ja, figyelj és gyakran csurog a nyáluk is, és te azt utálsz, tudtommal.

Somfai utolsó nap jött csak le a családjával a táborba. Egy szíán kívül, nem is tárgyaltam vele többet, mert nem akartam, hogy újra elhintse az álomport nekem. Ellenben húgommal annál többet beszélt, látta, hogy milyen jól bánik a sérültekkel. Húgom azonban kíváncsi volt arra, hogy lehet dolgozó az alapítványnál. Biztos kapott rá tőle választ, mert húgom teljesen kicserélődött. A dolog hidegen hagyott, valahol azt hittem, hogy meggondolja magát.

Nagyon sok levelet kaptam azon a nyáron, nem is gondoltam, hogy ennyien keresnek párt maguknak. Csak annak írtam, akinek úgy gondoltam, hogy érdemes válaszolni a levelére. Mert sok volt, aki úgymond nem felelt meg, vagy az értelmi szintje miatt, vagy pedig durván közölte, hogy csak akkor válaszolj, ha enyhén vagy sérült és diplomával rendelkezel. Mélyen sújtott az a tény, hogy akiknek válaszoltam - mindjárt az első levélben megírtam, hogy milyen betegségem van -, megijedtek és már nem is válaszoltak. Ez persze azt is tükrözi, hogy egy-

általán nincsenek tisztában másfajta sérültséggel. És nem is tudják tolerálni a másik sérültet, csak elnyávozzák a saját gondjukat. Még abban is sajnálatot ébresztenek, akiben eddig nem volt, vagyis normálisan tudta kezelni a sérültet. Komolyan mondom, ilyen viselkedésű sérültektől falra mászom, ezt utálom a legjobban. Ha egyszer sérült valaki, akkor se nyávozza el az életét, a sajnálattal úgyse megy semmire.

Egyetlen egy fiúnak kellett azt mondanom, hogy vége. Igazából idegesített, mert felcserélte a fiú szerepét. Azt akarta, hogy én látogassam meg először. Óvatosan a tudtára adtam, hogy ez fordítva szokás. Húzta a lábát és az egyik keze volt sérült, mégsem mert buszra ülni. Ő is csak a sokadik levelem után értett meg, hogy mi a bajom. Jóformán semmit sem tudtam meg róla, csak azt írogatta, hogy menjek hozzá. Kemény döntést hoztam, mégpedig azt, hogy hagyjuk abba. - Így nincs értelme egymást idegesíteni, majd biztos találsz magadnak egy lányt, akivel boldog leszel. Kérlek, a képetet küldd vissza!

Ami még nem tetszett bennük és az elmúlt évek tapasztalatai ezek: az sem számít nekik, hogy van munkájuk vagy nincsen. Csak élnek, mint hal a vízben, és leszárják az egészet. Én így nem tudnák élni, csak azt várni, hogy a sült galamb belerepüljön a számba. Kösz, ebből nem kérek. Igaz, nem tudok semmit se csinálni, mert az illetékes sose hallgatott meg, pedig sérültekkel foglalkozik és mégsem kellett neki az ötleteim.

Egy igazi rokonlélek írt úgy szeptember felé, 29 éves hasonló állapotban lévő fiú, aki imádja a természetet, csillagokat vadászik esténként és verseket ír. Felettébb jó humora van, ami már az elején kiderült: nem panaszkodó. Inkább a keserűségét magában hordozza, vagy humorral elüti.

Úgy éreztem, végre találtam egy igazi rokonlelket személyében, mert érdeklődési körünk egy és ugyanaz volt. Örömmel válaszoltam neki, de most az egyszer nagyon féltem, hogy az állapotom miatt faképnél hagy. De tudtam, hogy hazudni nem érdemes, így neki is leírtam a teljes igazságot, mert ne a találkozásnál (ha akar) derüljön ki a dolog. Az jobban fájna, ha ezért hagyna el. Az állapotom és a távolság egyikünk számára sem okozott gondot, hiába volt köztünk óriási távolság. Nem értettem, de soha nem kérdeztem, nála felnőtt korában jött az oxigénhiány, amit születésénél kapott. Őszinte beszélgetés folyt köztünk, ezért mindent tudtunk egymásról. Most már csak egy akadály merült fel bennem, hisz telefonon is akartak ismerkedni velem. Hangom hallatán kiröhögtek és lecsapták a telefont, voltak, akik kigúnyoltak. Ugyanezt leírtam neki, még azon a héten megkaptam a válaszát. Hisz hetente legalább két-három levelet írtunk egymásnak, ahogy ő fogalmazott szófosásunkat csak így enyhítettük. - Látod, az emberek annyira bután fogják fel a másik sérültségét, inkább elkerülik, nemhogy meghallgatnák és megelnék az emberi értéket. „Az arc nélküli ember” filmet hozta fel példának, és nagyon megghatódtam tőle. - Ne félj, még nem hívlak, mert nincs telefonom, de eljön majd az ideje. Engem csak az érdekel, hogy szeressen végre már valaki - mondta. Szépen alakult a kapcsolatunk, rendszeren belezúgtam. A napok és a hónapok szinte repültek, nem érdekelt semmi más, csak ő. Együtt fordítottunk Shakespeare szonetteket, persze megmutattuk egymásnak. Csoda volt nálam, hogy újra fordítok és segítettem neki felkészülni a középfokú angolra. Amit nem értett, azt megkérdezte tőlem, elfogadta a segítségemet és ez jó volt nekem. Nagyon sokszor hiányoztam neki, érzékeny volt, mint én. Nehezen tudtam kihozni a gödörből, mert ő is beleesett, akárcsak én annak idején. - Veled olyan könnyű minden - írta -, még a bánatomat is feledtetni tudod. - Bolondult a gyerekekért, akárcsak én. Aztán eljött a képcsere ideje. Mindig egy macsónak írta le magát, a kép pedig másról árulkodott: szépnek nem mondható átlagos fiatalember volt. - Ronda vagyok - kérdezte? - Figyelj, átlagos vagy, de nem számít, mert a lelked nagyon szép és csak ez érdekel, semmi más.

A találkozás, amit Szilveszterre terveztünk hogy jön, nem jött össze. Ezután órákig beszélgettünk telefonon, aztán ennek is vége szakadt. Vártam és közben sokat sírtam, nem bírtam

elhinni, hogy becsapott és magyarázat nélkül faképnél hagyott. Megint nem hallgattam anyára, aki azt mondta, hogy átvág a gyerek. Én sem láttam tovább az oromnál, mint az igazi szerelmesek. Jó volt bízni, hogy egyszer én is lehettem volna boldog. De úgy látszik, nekem csak a keserűség marad mindörökre. Írtam neki pár sort: - Ennyit a te híres őszinteségedről. Küldd vissza a képemet. - Biztos a szemét martaléka lett a képem, mert nem küldte vissza.

Megfogalmazódott bennem egy igazság, amit sajnós át kellett élnem. A sérült nem kell a sérültnek, mert mind azt hiszi, hogy az egészséges a tuti. Szuverén joga van mindenkinek azt választani, akit akar. Esetleg eltelik 1-2 év, és az egészséges ráun a sérültre vagy fordítva. Sorry, ebből én nem kérek.

33.

Kiábrándult fájó érzés

1.

Nehéz szívvel jár
bús leány, odakinn
tavasz szellője köszön,
lány fuvallat arcát simítja.

2.

Rigó kíséri hangos
füttyszóval, repdes
feje felett, megpihenve
fenyő ágra ül fensége.

3.

Bús leány egymaga
ballag kis fűszálak
tengerén, hozzájuk hajolva
bennük keresi az édes békét.

4.

Elvesztette boldogságát,
tudja, nem kapja vissza mátkáját,
benne vélte a zsenge szerelmet,
úgy, mint piros rózsa tüske nélkül.

5.

Hervadt piros rózsa
tüskéi szúróssá lettek,
őrizné tovább a leány
reménytelennek tartott álmát.

2000. ápr. 2.
Csomor Henriett

A bogár húgom fejében megmaradt, anya se és én se tudtam lebeszélni elvakult ötletéről. Makacsságából nem engedett még akkor sem, ha tudta, hogy nem lesz nagy fizetése. Egyre csak nyaggatott, hogy beszéljek Somfaival. - Mért pont én? - kérdeztem tőle. - Nem én akarok ott dolgozni, hanem te, engem hagyj ki a dologból. - De Henka, te olyan jól tudsz beszélni - kezdett puncsolni húgom. - Jaj persze, mindig én, mintha nem tudnád, húgom, hogy mindig hülyének tartott. Jól van, ne nézz így rám, segíték, mert tudom, hogy tele a hócipőd a varrodá-

val. Remélem, húgom, ha sikerül, utána békén hagysz, mert nem megyek be az alapítványhoz, még a két szép szemedért sem.

Másnap erőt vettem magamon és beszéltem Somfaival, egyébként 1 év alatt ez volt a leg-hosszabb beszélgetésünk. Nem kaptam meggyőző választ tőle, csak annyit, hogy húgom menjen be a megbeszélrt időpontban.

Igazából nem hittem volna, de felvette, újságolta örömmel. Annak örültem, hogy húgom elérte célját. Nem azért fakadtam sírva, mert irigy voltam rá, hanem azért, mert rá szükség van. Engem meg évekig hülyített és nem vett fel, mert sérült vagyok.

Amikor hallgattam egy súlyosan sérült lány verseit, akinek férje is volt már, mégis elégedet-len volt, iszonyodva hallgattam a verseit, mert csak a bénaságról és a várt halálról szóltak. Ha tudtam volna, kirohanok, mert nyomasztóan hatott rám. Akkor megfogadtam, ha még egyszer nekiállok verseket írni, sohasem fogok a bénaságomról írni, mert nem leszek olyan, mint a többi. Akik esetleg hallgatni fogják, a második versszak után kifutnának a világból. Én nem ilyen vagyok.

Egyetlen felülbírálom az édesanyám, csak ő szólhat bele verseimbe. És ki is szoktam kérni a véleményét.

Egy idő után azt hittem, hogy húgom már csak úgy vesz, mint egy sérültet. Mivel már van gyakorlata, más szemszögből néz. Nagyon szar volt, biztos észrevette, mert idegesen mozog-tam előtte. De sohasem szólt róla, most is ugyanolyan testvére voltam, mint előtte. Egyszer csak kiköptem neki, miért is vagyok ideges. - Hát te hülye vagy, Henka, azt hiszed, van még kedvem itthon is evvel foglalkozni? - Azért mondtam el, húgom, mert megváltoztál, pedig régen annyi mindent csináltunk. Most meg, ha elmegyünk valahova ketten, már nem vagy laza. Úgy értem, nem csinálhatom meg azokat, amiket régen röhögve megcsináltunk együtt. A testvéred vagyok, nem az a sérült, akivel nyolc órán keresztül dolgozol és vigyázol!

Életem legjobb döntése volt

Annyira szeretnék normális, belevaló társaságot találni, ahol tényleg jól érzem magam. Csak az összetartást érezném, nem pedig azt, hogy vannak kiválasztottak, akiknek mindent lehet. A másik meg fejre is állhat, akkor sem érvényesül. Ezek közé tartoztam én is. Jó, befogtam, mert néha azért kijutottam velük külföldre, a nemzetközi sérült emberek eszközbemutatójára, Németországba. Végre láthattam a csodálatos Alpokat, ami lenyűgözött. Hatalmas hegyei az égig érnek, fodros felhők játékát követtem. Jegesmaci felhő ült a hegyen, közben fagyit nyalt. A természet varázsa olyannyira vonzott, hogy akár ott is maradhattam volna. - Hagyjatok csak nyugodtan itt - közöltem Zsuzsiékkal - majd elleszek én itt, míg visszaértek. - Persze, fel sem érsz a hegyre egy hét alatt - mondta Somfai.

A németországi sérült falu láttán szorongtam és bánatos lettem. Egyszerűen eszméletlen, hogy a huszadik század végén a nagy németek elzárják a sérült embereket és családjaikat egy külön faluba, ahol mindenük megvan, ide járnak iskolába, dolgozni, orvoshoz. Sőt még a temető is helyben van, ezért nem látni még a városban se sérültet. - Na ez már nekem sok, szerinted én is ide való vagyok, Zsuzsa? - Menj már, téged fel sem vennének ide, mert önálló vagy - válaszolta.

Az eszközbemutatón kinéztem magamnak egy háromkerekű motort. - Ezt most kipróbálom - közöltem, a következő pillanatban már rajta ültem. - Szevasztok - és már nyomtam is a gázt, a centis hajam csak úgy lobogott. A járókelők pedig hanyatt-homlok menekültek előlem, Gyuri pedig maratont futott utánam, hogy megállítson.

Utolsó éjjel egy apácázárdában aludtunk, vacsora után beszélgettünk. - Most én fordítok - közöltem, és Somfainak most esett le, hogy tényleg tudok angolul.

Ezek olyan dolgok voltak, amelyeket nem lehet elfelejteni. Három évvel ezelőtt legalább gazdagabb lettem egy vegyes érzésű utazással.

Egy tavaszi napon húgom rossz hírrel jött haza: - Henka, Haraszi megint begörcsölt, be kellett vinni az idegre. Már az agyműtétbe belement, mert a gyógyszeres kezelésre nem reagált. Úgy egy hónapja volt, ezt nem mondtam neked. Evvel a műtéttel - folytatta húgom -, jobb lesz az állapota azt mondta nekem. - Tudtam, hogy egyre rosszabbul megy és nagyon sok lett a túlmozgása. De arra nem számítottam, hogy műteni kell, nagyon sajnáltam szegényt.

Úristen, és ha én is ilyen leszek? Kezdtem megijedni, mivel tudtam, hogy egy a betegségünk. Nem akarok ilyen lenni. Meg azért néha barátok is voltunk, rendesen hergeltük egymást. Azt hitték, hogy utáljuk egymást, pedig tévedtek. Nem szerettem, hogy mindig félt, leginkább a táborok alkalmával mutatta ki. Kisújbányán nem akart felengedni a hegyre, mert azt mondta, nem bírok felmenni. Erre bepöccentem és közöltem, hogy felmegyek. - Nehogy már azt hidd, hogy te jobb vagy Attila, mint én. - Felmentem, de nem a kereszt miatt, hanem hogy megmutassam neki, én is érek annyit, mint ő.

A műtét után felhívott Attila, a beszédje hallhatóan jobb, kevésbé dadogott. Azt kérdezte, nem szeretném-e megpróbálni én is? - Egyedül nem dönthetek - átadtam a kagylót anyunak. - Mindenekelőtt szeretnék beszélni az orvossal, Attila. - Pár hét telt el, míg az orvos fogadott. Elkezdtem álmodozni, mert az hittem, hogy teljesen meggyógyulok. Anya minden tervemről tudott: első és legfontosabb volt az autózás. - Erről már nem beszélhetsz le, anya, mert akkor is megcsinálom. - Jól van, kicsim, ismerlek már, úgyis tudom, hogy tudnál vezetni - válaszolta anya. - Folytatnám az angolt és egyetemre mennék irodalom és angol szakra. - Így is mehetsz, kislányom. - Á, így nem jó, anya. Szívatnának megint, mint a gimiben, nem lenne értelme. - Henikém, ne éld bele magad, mert nem fűzők hozzá sok reményt. - Tudom, anya, de olyan jó álmodozni. Félek egy kicsit, anya, mi lesz, ha műtét után hülye leszek? Gyakorlatilag az agyamban turkálnak. - Jaj, Henikém, beszélsz bolondokat, verd ki ezt a hülyeséget a fejedből - gyorsan mondta anya. - Figyelj mit aggódsz rajta, Henka, úgyis pár kerékkal több van az agyadban, mint kellene - hülyéskedett húgom. Neki is először elszállt az agya, hogy meggyógyulok. - Még gyakrabban járhatunk együtt, olyanok leszünk, mint az ikrek - mondta. Mintha ő is féltene, mert egyszer csak elkezdte, hogy: - Kemény műtét lesz ám, Henka. Mert a fejedre helyeznek egy szerkezetet és ébren kell maradnod. Ki fogod bírni? - kérdezte. - Nyugi, Monka, kibírom, megígérem neked.

Egy forró nyári délutánon az idegklinikán várakoztunk anyuval. Nagyon ideges voltam, de reménykedtem. A családnak már megmondtam, hogy ez az utolsó próbálkozásom. Ha nem sikerül, többet nem akarok hallani gyógyulási módszerről. Közben megérkezett húgom is, meglepően sokat beszélt.

Végre a doki is előkerül, anya rögtön belevág a közepébe. - Doktor úr, egy új fajta műtétről hallottunk, amit lányom ismerősen el is végeztek már, efelől szeretnék érdeklődni. - Igen Attilánál sikeres lett a műtét. Már hallottam rólad tőle - közli. - Az agyi sérülteknél a túlmozgásos idegeket kötjük le. Úgy látom, te is eléggé mozgatsz nyugalmi állapotban is. - Nem mindig, csak ha ideges vagyok. - Közben fül- és orrfogást kért tőlem. - Szerintem próbáljuk meg - mondta -, mindjárt bent is maradsz. - Kicsit meglepődtem, de már intézkedett is. Az MR vizsgálat elég kemény volt. Fekszel a hordóban, miközben az agyadról csinálnak röntgent. Bezártsági érzésed van, közben arra figyelsz, hogy a fejed ne mozduljon el. Öt perceként sípol a gép, hiába tudod, mégis megijedsz. Csak anyukád simogatását érzed a lábadon, jó tudni, hogy veled van. Elviseli a lehetetlen próbálkozásodat és titkon félt.

Első naptól kezdve az öreg professzor nem engedélyezte a műtétet. Nem tudom, mit látott bennem, de a viziteken csak állt az ágyam előtt és nézett, közben a fejét rázta. Délután már sírok, furcsán érzem magam az infúzióban kapott gyógyszerektől, amelyek a túlmozgásomra kellene, hogy hassanak. Valami gond van, mert a nyelvem alig fér el a számban, mintha megduzzadt volna. Az agyam mintha lelassult volna, igazából már az olvasás sem érdekel. Ha tehetném, tiltakoznék a következő adagok ellen, de nem tehetem.

- Anya, nagyon rosszul vagyok - bögttem el magam előtte. - Képzeld, annyira szar, a nyelvem mintha megdagadt volna. Anya, hülyének érzem magam, értek mindent, csak le vagyok lassulva. Nem veszitek észre? Húgom már közölte, hogy nagyon kapaszkodok, pedig nem szoktam.

Anya se aludt azon az éjszakán idegességében, a szemeimet üvegesnek látta.

Hiába hisszük az egészségügyben dolgozókról, hogy tisztában vannak a mozgássérültséggel, egy fenét vannak. A szükségleteimet el kell végezem, akármi is van. Igen ám, de a nővérek nem hitték el, hogy tudok járni, pedig a folyosóról küldtek vissza. A szobatársaimat kértem meg, hogy kísérjenek ki, elég ciki volt. Legalább annyira, mint mikor az osztályos nővért arról győzködte a doki, hogy sérültségem ellenére intelligens vagyok, nyugodtan felvehet.

A következő viziten könyörögtem a professzornak, hogy engedélyezze a műtétet, mert a gyógyszerek hatására nem érzem jól magam. Újfent nem engedte, én pedig dühös voltam.

- Húgom, egyszerűen nem engedi a professzor a műtétet - mondtam, miközben kifele igyekeztem volna, ha nem a falon jártam volna. Egyszerűen nem tudok két lépést fal nélkül menni. Húgom észrevette. - Henka, mi van veled? - kérdezte. - Nem tudok menni - válaszoltam. - Azt látom. Nagyon hátradőlsz, nem jó ez neked. - Én is mondtam a viziten, de nem értik meg. - Csönd, figyeli a járásodat a professzor - mondja halkan a húgom.

- Jó, hogy jöttél, húgom, mert már el akartak vitetni fürödni az ápolókkal. Nem engednek sehova egyedül, hiába mondom, hogy megy egyedül is, akkor se.

Végre nagy nehezen eljött a harmadik nap, ma döntenek rólam. Mind ott álltak körülöttem. A professzor kényszeredetten rábólint a műtétre. Arca azonban azt sugallja, hogy ne tedd, kislány. Két percig még örültem a műtét gondolatának. - Mindjárt itt a sebész - mondtam húgomnak, aki most jött. Hamarosan megjött a sebész, Monka ki akart menni. - Légyszi, Monka, maradj bent - kértem. Kezet fogott velem, bemutatkozott, a nevére már nem emlékszem a sebésznek. Kérte, hogy egy kicsit bővebben beszéljek magamról. A végén azt mondta, hogy megérdemlem a műtétet. - Úgy gondolom, a kezeddal kezdünk, a bal agyféltekéddel. Legkésőbb csak szeptemberben tudom megcsinálni a műtétet, mert elfogyott a műtéthez való anyag. - Doktor úr, még egy kérdésem lenne. A műtét nem károsítja a tudatomat? - Úgy éreztem, ő tudhatja csak igazán és ennyivel tartozok magamnak. - Ha mind a két féltekét megcsináljuk, akkor lehetséges az emlékezetkiesés - válaszolta.

Hamar visszazökkentem a régi kerékvágásba, a nyár folyamán láttuk Attilát. Nem voltunk megelégedve műtét utáni állapotával. Ezt ezerszer megbeszéltük anyával és húgommal, hogy nem vállalom, mert nem akarok a tetejére még hülye is lenni, akkor inkább maradjak így. Igazi nagy szerencsém volt, hogy anyag hiányában csak szeptemberben műtöttek volna. Az álmaim persze szertefoszlottak, ezért ejtettem néhány könnycseppet titokban. De az agyam ép maradt, és ez a legfontosabb.

Beteljesült egy régi vágyam, végre megmutattam, hogy egy számítógépes tanfolyam alkalmával bizonyítványt szereztem. Végre bebizonyítottam, hogy a mezei egér oklevél helyett, amit a Kerek Világnál kaptam e célra, fél év múlva sikeres vizsgát tettem, a kezemben van az ECDL-es bizonyítvány róla. A pécsi Gábor utcai, Szabó Tamás elnevezésű mozgássérült

alapítvány és a munkaerő átképző központ szervezte a tanfolyamot, ahova heti három alkalommal jártunk.

De kit érdekel a bizonyítvány, úgyis csak a fiók mélyére kerül. Sokkal nagyobb boldogság ért. Megismerhettem egy csodálatos embert, aki természetesnek veszi a mozgássérültet, nem fordul el tőle, mint a többi ember. A legelső alkalommal az irodában láttam, az íróasztalnál ült és dolgozott. Miközben a tolókcosis srác mérgelődött, a mérge átment kemény hisztibe. A férfi nem ment oda hozzá „babusgatni”, pedig sokan ezt tennék szegény bénával. Elkezdett úgy beszélni, mint a srác, majd végül megkérdezte nagyon higgadtan: - Megint pár órát a kuka mellett akarsz eltölteni? - Mintha elvágták volna a srác hisztijét és újra dolgozott. Belőlem meg egy egészséges nevetés tört ki, még az autóban sem bírtam abba hagyni. - Most mit nevezsz? - kérdezte anya. - Jaj, anya, ez a férfi tök jó fej, hogy elhallgatott a srác a kuka hallatára. Nem tudja elképzelni a srác, hogy nagy szerencséje van, hogy ilyen jó emberrel dolgozhat. Úgy szeretnék vele dolgozni, ő nem nézi, hogy sérült vagy, csak az embert látja benned. Ezt pár perc alatt megállapítottam róla, pedig még a nevét sem tudom. Bezzeg a sors nem hoz össze, hogy egyszer én is érezzem, hogy ilyen ember is létezik.

Két hónap múlva az eddigi szállítónkat hál' istenek lecserélték, mert iskola helyett mindig másfelé vette az útirányt. Az erdőn keresztül akarta megközelíteni a tőlem 10 km lakó osztálytársunkat. Szegény, hiába várt ránk egy órát a hidegben, mert mi még csak a kivezető utat kerestük az erdőből. Kilenc helyet tízre értünk suliba, Gábor nélkül.

A galiba utáni napon nem volt kedvem suliba menni. Egy kedves mosolygós ember köszönt rám, mindjárt visszajött a kedvem. Ő volt Háber János, akit már az irodában is csodáltam. Mostantól kezdve sohasem maradtunk csendben az autóban, mert mindig beszélgettünk, hülyéskedtünk. Ó, de gyönyörű fél év volt, életem legszebb időszaka volt. Teljesen felszabdultunk a társaságában, és röhögve szálltunk ki az autójából, mikor azt mondta, hogy: - Sánták, bénák előre! - Ezt a mondatát gyakran használok.

Az idegenek gyakran nem értik, vagy nem akarják beszédemet megérteni. János az első pillanattól megértett és erőt adott nekem. Vele órákon át tudtam beszélgetni, olyan témákról, amiket mással nem osztok meg soha. Jól esett, mert anyun kívül nem volt más eddig, akivel komolyan elbeszélgethetek. Szeretem, amikor mesél. János ugyanis fiatalokkal foglalkozik, ebből adódóan rengeteg élménye van. Baromira tetszett. Már sajnáltam magam, hogy sérült vagyok és nem tartozhatok egy vagány csapathoz, ahol a hallottak alapjából véve szerintem családias a légkör. Természetesen hozzáteszi János, hogy: - Peti, a tolókcosis srác az irodából, már volt velünk és nagyon jól érezte magát. - De jó neki - gondoltam magamban. Megfordult a fejemben, hogy mit keres egy mozgássérült az Ifjúsági Unióban, ahol mindenki más egészséges. Tudom, hülye gondolat volt tőlem, hisz én is jobban érzem magam egészségesek közt. Alig néhány hét telt el azóta, és János kérdi tőlem, hogy nem szeretnék-e velük menni hétvégén Sikondára? - Szeretnék, de félek egy kicsit. - Jaj, mert mi aztán harapunk - hülyéskedett velem. - Most kéne megpróbálnod, Heni, mert ha beválik, eljöhetnél Tokajba - mondta János. Anya is biztatott, hogy csak próbáljam meg, biztos jó lesz. Hipp-hopp elmentem Sikondára a hétvégén, nem volt semmi gond, hamar befogadtak. Tabu volt a téma, hogy sérült vagyok. Az elején izgultam egy kicsit, aztán ez is alábbhagyott. Mamit, János feleségét szinte ismertem, mert beszélt róla János. Mamival is rengeteget beszélgettem és hülyéskedtünk. Talán egy kicsit furcsa volt nekik, hogy mikor segíteni akartak, rájuk mordultam, hogy nem kell. Evvel nem megbántani akartam őket, hanem mindent egyedül akarok csinálni. Persze, ami nem megy, azt úgysem tudom egyedül. Ezt jól tudták, hogy nem sértésnek kell venni, mert a nap végére, ha valaki megkérdezte, hogy segíthetnek-e? - kánonban harsogták, hogy „nem kell” és velem együtt nevettek rajta. De ez így volt jó, sose szerettem, ha túlzottan segítenek. Tényleg nagyon családias volt a légkör, itt éreztem az összetartást és a szeretetet. Nagyon boldog voltam, hogy végre megtaláltam azt a társaságot, amire régóta vágytam.

Persze tudom, hogy csak a véletlen műve volt, mert ha nem találkozom Jánossal, akkor sosem érzem, ami hirtelen rám tört, az az érzés, hogy már voltam itt egyszer.

Sajnos már nem emlékszem János minden mondatára, csak azt tudom, hogy rengeteget tanultam tőle. Csakis barátként nagyon-nagyon szeretem, mert elfogadott sérültként is. Sőt Jánosnál a sérült szót el is lehet felejtetni, mert úgy tekint rád, mint egészségesre. Egyszer minden jónak vége szakad, elrepültek a jókedvű reggelek, ami egész nap tartott nálam. Bevallom rettenetesen hiányoztak a Jánossal való beszélgetések, így azt a plusz két hónapi rajzoktatást inkább otthagytam.

Azt hiszem, hibát követtem el, mikor gimnazista barátnőmet, Juditot elhívtam életem első egészséges táborába. Be kellett volna látnom, hogy Judit teljesen más életvitelű, a szórakozás egészen mást jelent neki, mint nekem. Én szeretek igazán kikapcsolódni, barátságokat kötni, élvezni az életet. Magyarán: a sérültségemet leszarom, mindig és mindenkor. Judit pedig merev, mindig hű a vallásához, és ebből adódtak a gondok. Sajnos az együttalvásról lemondtam miatta, pedig milyen klassz dolog elalvás előtt dumálni, és együtt felkelni, de hát ha valaki sznob, annak úgy kell. Csupán csak igazi barátságból hívtam meg őt, és nem azért, hogy pesztonkázzon, mert erre aztán semmi szükségem nem volt, hisz el tudom látni magam, kösz. Szerencsére Móni sem tudott ellenállni Tokajnak, így az utolsó percben meggondolta magát és ő is eljött. Néha sikerült neki leállítani Juditot és engem is egy darabig.

Nagyon nevettünk a dunaföldvári pihenőnél. Kezemben a kólás üveg, amelyet épp akkor nyitottam fel, mikor János kilépett az ajtón. Természetes, hogy a kólaeső épp Jánost találta telibe, pedig nem akartam, csak így jött össze. A többiek pedig jót röhögtek rajtam. - Hagyjatok már inni! - kértem őket. Vica pedig közölte: - Fedezékben iszik a Heni.

Közel öt órát utaztunk éjjel, de nem voltam fáradt. Majdnem mindennap kenuztunk a Bodrogon, igazán csodás élmény volt. Bár húgom berezelt, mikor meglátta a kenut. - Na, Henka, ebbe te nem ülsz bele, azt garantálom. - Fogadjunk, hogy bele fogok ülni. János megmondta, hogy én is kenuzok és kész. Ne fosszál meg, húgom, az élménytől. Nem gondolod, hogy kimaradok a te két szép szemedért. - És így is volt, János rám adott egy zöld mentőmellényt. Közben azt mondta, hogy ez még tankot is elbír. Nevetem és teljesen megbíztam benne. De ez a bizalom már a sulis idején kialakult bennem, és ez olyan szép nekem. - Menjünk már, imádom a vizet, és a kalandot, most nem érdekel semmi más. - Simán beültem a kenuba. Az első nap kivételével Mamival kenuztunk. Nagyon jó volt, mert mindig meséltek valamit, közben teljesen átadtam magam a gyönyörnek és a nyugalomnak, amit Jánosék és a vízi világ nyújtott. Evezni ugyan nem tudtam, pedig megpróbáltam. Úgy eveztem, mint egy rossz háziasszony a leveses fazékban.

Most az egyszer éreztem azt, amit eddig soha: ugyanúgy használtam a közlekedési eszközöket, mint a többiek. Nem kellett külön mennem azért, mert lassú vagyok. (Ezt hallottam még a Kerek Világnál is, ezért nem mehettem busszal, hanem autóval.) János alig egy éve ismert, és megadta a lehetőséget, hogy célba vegyem a közlekedési eszközöket. Hát nem csodálatos dolog? Mert szerintem az, és nem vagyok egy csepp sem elfogult. Így „tanulják” meg elfogadni az egészséges fiatalok a mozgássérülteket, hogy mi is szeretünk kirándulni, szórakozni, mert együtt könnyebb.

Miskolcra erdei kisvasúttal robogtunk az erdő között. Előtte már összekaptunk Judittal, persze megint én voltam hibás. Nem engedtem, hogy segítsen. Monka hiába mondta neki, hogy neki sem engedem, hogy segítsen, pedig a húga vagyok. - Ezen nem kell fennakadni - mondta. Nekem pedig azt sugallta, hogy ő csak pesztonkázni jött el velem. Másik meg az, hogy túlzottan féltékeny rám, mert jól elvagyok a többiekkel. Ő meg begubózott és elviselhetetlené vált számomra. Végérvényesen megszakadt a barátságunk, amely gimnazista korunk

óta tartott. Nem értette meg, hogy ez a társaság nekem fontos, mert én is szeretnék valahova tartozni.

A kisvasúton megnyugodtam, ahogy lágy szellő hűsített. Közben a hegyeket és völgyeket néztem. A cseppkőbarlang és a vízesés lenyűgözött, igazi természeti szépségeket csodálhattam meg.

Másnap délután már nem bírtam tovább, és szépen leléptem az erdő csendjében. Csak húgom tudta, hogy nagyon feszült vagyok Judit miatt. A szúnyogok társaságában, akik jól összecsapkodtak, közben hallgattam a madarakat. Mire lenyugodtam, az egész tábor engem keregett, aztán egyszer csak előbújtam. - Nyugi, nincs semmi baj, tök jól vagyok. Este fürödni hívtak a többiek a Bodrogra. - Naná, hogy van kedvem! Hisz csábit a víz és este talán még jobb fürödni, mert csak a csillagok és a hold világít a folyó tükreán. Szóval tök buli az egész, mentőmellény rajtam van, félelemnek nyoma sincs bennem. A fiúk betettek a vízbe, egy kicsit úszni próbálok, de helyette csak röhögök. Végül is evickélek egy darabig, aztán sodorni kezd a víz, akár egy fadarabot, még mindig élvezem. Végül a többiek húznak ki, mint egy halat. Másnap Jánossal megyünk fel a Nagy-Kopaszra autóval, míg a többiek megmásszák a hegyet. - Ne haragudj, hogy este bementem a Bodrogra, de olyan jó volt. - Nem haragszom - válaszolta -, de mondtam, hogy nappal kéne megpróbálni. - Aztán elkezdt mesélni, mintha mi sem történt volna, ezt nagyon szeretem benne. Pedig más biztos „leharapta volna a fejem”, legalább két napig nem beszélt volna velem. De hát más véleménye nem is érdekel.

Aki felmászik a Nagy-Kopaszra, az igazán megérdemli az eléje tárult szépséget. Állsz és csak bámulsz bele a nagyvilágba és közben a természeti csodák rabja leszel.

Utolsó este az aranysárga naplementében kenuztunk, utoljára táruul elém a vízi világ. Rakoncátlan béka papa most ugrik fejest a vízbe, kacska mama gyerekeit haza tereli éjszakára. Ez a nyugalom vesz körül, miközben Jánosék a Bob hercegből énekelnek. Evvel az idilli képpel tértem haza, amelyet sosem fogok feledni. Ha szomorú vagyok, gyakran felidézem, és akkor jövök rá, hogy gazdag vagyok, mert rengeteg élményt kaptam és csodálatos embereket ismertem meg.

49.

Bodrog partján

1.

Muzsikáló csend honol,
végtelen nyugalom árasztja,
lelkem csodás boldogságban
úszik, ahogy a lemenő nap tükröződik.

2.

Fénye sugárként fodrozó
Bodrog vizén palástként
szerteágazik, két fiatal tán
e pillanatban egymásra talál.

3.

Három fa lombja
alatt kis sziget, hol
csónakjuk partot ér, metál-
kék szitakötő feléjük száll.

4.

Gólya kelepelése távolból
hallatszik, hegyek zöld orma
közt kicsi, fehér templomtorony
magaslik, szívük egyszerre dobban.

5.

Piros rózsza ragyog
arcukon, szemükben ott
csillog a vágy, mit csak
ők érezhetnek egymás iránt.

2001. augusztus. 6.
Csomor Henriett

Az élet néha olyan kegyetlen és fájdalommal teli. Mindig nagyon félek, amikor anya beteg, mert rettegek attól a tudattól, hogy nem lesz többet. Pedig nélküle nem tudok élni, mert végtelenül szeretem. És nem is tudom elképzelni nélküle az életem, rajta kívül senkim sincs. Azon az éjszakán szemhunyásnyit sem aludtam, mert anya eszméletét veszítette. Annyira megijedtem, hogy kiabálni sem tudtam, mert egy hang sem jött ki a torkomon. - Anya, nem mehetsz el még, szükségem van rád, kérlek! - Evvel a tudattal összeszedtem minden erőmet és észveszejtő kiabálásba kezdtem. Hirtelen magához tért, visszakaptam őt, zokogtam és szorosan magamhoz öleltem. - Elvesztetted az eszméletedet - közöltem vele. - Ne sírj, nem lesz baj, menj szépen aludni - kért. De nem bírtam, mert nagyon féltettem, csak figyeltem egész éjjel.

Másnapra szerencsére már semmi gondja nem volt. Azért bennem mély nyomott hagyott, melytől még napokig zaklatott voltam.

57.

Élned kell!

1.

Boldogtalan éjszakán
párnámat telesírva nem
tudtam mást csinálni, csak Istent
kérni, hogy ne vegyen el tőlem.

2.

Percekig azt hittem,
többé már nem ölelhetlek
két karommal át, szép szavaid
duruzsolását sem hallhatnám többé.

3.

Ordítottam fájdalommban,
szívemre ólom kő nehezedett,
ily könnyen ne add fel az életed!
Hisz még oly sok minden vár reád.

4.

S én is itt vagyok
neked, felnőtt gyermeked,
de még nem engedhetlek el,
szükségem van oltalmazó kezedre.

5.

Mintha kérésemet hallottad
volna, feleszméltél, újra enyém
vagy. Ha alvásra hajtom fejemet,
őrző csillagot küldök fejed fölé.

2002. április. 2.
Csomor Henriett

Mint mindig, most is egy őszinte beszélgetés zajlik köztem és János közt. - Tudod annyira utálom, mikor az emberek sajnálkozva néznek rám az utcán. Mert csak azt látják, sérült vagyok és nem tudok rendesen járni. Kérlek, János, legalább te ne sajnálj! - Heni, sajnáljon a rosseb, az - válaszolta. - Nem vagy te beteg. - Közben megköszöntem, hogy nem sajnál, egészséges röhögés szakadt ki belőlem. Boldog voltam, mert nekem még ennél szebbet nem mondott senki sem. Még mindig nagyon bántott, hogy nincs munkám és ezáltal értéktelen ember vagyok. Aztán János elmagyarázta, hogy ez nem így van, mert ugyanolyan értékes vagyok, mint aki dolgozik, mert verseket írok. - De figyelj, János, ezt nem értékeli senki, vagy csak kevesen. - De hidd el, hogy így van - mondta olyan meggyőzően és szeretettel, hogy elhittem neki. Élveztem, hogy János nem borzad el attól a gondolatától, mint ahogy egyesek, hanem a világ legtermészetesebb dolgának veszi, hogy egy mozgássérült is szeretne családot.

János volt az első ember, akinek nyugodtan és higgadtan elmondtam sérültségem okát. Felszakadt bennem az a merevség, amit e téma körül éreztem oly sok éven keresztül. Mert egy érzékeny barátnak mondtam el, akit tényleg érdekelt a dolog, s nem egy olyan embernek, aki félvállról veszi a dolgot. Mert az olyan emberektől rettenetes dühöt érzek, és azt szoktam mondani nekik, hogy semmi közük hozzá. Az energiaátvitelről már hallottam, de még soha nem próbáltam. János pedig rendelkezik effajta tudással. Kipróbálta rajtam, miközben beszélgettünk és zenét hallgatunk. Próbáljak nyugodtan ülni - mondta. Persze az elején nem bírtam nyugodtan ülni, mert mozogtam, pedig nem akartam. - Heni, fáj a fejed? - kérdi. - Honnan tudod? - kérdeztem meglepődve tőle. - Mert érzem a homlokomon egy kicsit, de nem fáj - mondta. - Úristen ez nem lehet, hogy még ezt is érzed - mondtam neki. Alig láthatóan mozogtam egy idő után, és nem volt túlmozgás a kezemben. Mikor megfogtam a fületem és az orromat, tényleg jól éreztem magam.

Az évek során rájöttem, hogy ez az igazi barátság, e nélkül igazán nehéz lenne. Anyun kívül, János, te értesz meg a legjobban, ezt köszönöm neked!

80.

Vallomások

1.

Mikor megismertelek,
titkon arra vágytam,
hogy baráttan barátom
legyél! Az élet megadta

2.

nekem a legszebb
ajándékot, a barátságodat,
mely évről évre egyre
fontosabbá vált nekem.

3.

Az sem számít neked,
hogy más vagyok, mint
a többi, mert elvette tőlem
a természet, ami másnak oly egyszerű.

4.

Hiába könnyezni rajta,
sohasem fogok szaladni.
Pedig kergetném magas hegy-
csúcsokon az égszínké felhőket.

5.

Mit sem érne az
életem, ha szaladni
tudnék s nem ismerhetnék
téged, mert sivárok lennének napjaim!

2004. március 9.
Csomor Henriett

Mami pedig ahányszor találkoztunk, annyiszor mondta, hogy írjak egy könyvet magamról. Én pedig csak a kifogásokat kerestem, mert manapság már mindenki könyvet ír. Az emberek nagy része csak panaszkodik, hogy milyen nehéz a sorsa, hogy sérültnek született. Ahelyett, hogy a sorsát kezébe venné és azt mondaná, hogy ez csak egy állapot, amin saját magam is „változtathatok”. Mától kezdve leszárom és nem siránkozok többet, mert néha szép az élet. S ha csak a természet ad neked szépséget, már tudsz valamibe kapaszkodni, mert süt a nap és az ég kék.

- Mami, én nem akarom, mert utálok siránkozni és panaszkodni. Már anya is mondta jó pár évvel ezelőtt, hogy írjak könyvet magamról, mert meg tudom csinálni. - De, anya, az túl sokáig tart. Különben se vagyok rá alkalmas, mert utálok ezt a témát - mondtam neki. Aztán elkezdtem írni. Láttam anyun és mamiékon, hogy mennyire örülnek neki. Ez adott erőt, hogy be is fejezzem.

Munkám ugyan még mindig nincs és már nem is hiányzik, mert János megtanított rá, hogy így is értékes ember vagyok. Az évek során jó utat választottam, mert rengeteg embert ismertem meg, akiktől rengeteg pluszt kapok. Ez számomra nagy kincset jelent.

Vége

2004. július 31.